

მოხსენება

საქართველოს 2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის
შესრულების წლიური ანგარიშის შესახებ

სახელმწიფო აუდიტის სამსახური

შინაარსი

ზოგადი შეფასება და შეფასების საფუძვლები.....	4
შემაჯამებელი მიმოხილვა.....	5
1. 2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების ტენდენციები.....	11
2 მაკროეკონომიკური პროგნოზებისა და ფისკალური რისკების რეალიზების ანალიზი.....	13
2.1 მაკროეკონომიკური გარემოს მიმოხილვა.....	13
2.2 მაკროეკონომიკური და ფისკალური რისკების რეალიზების ანალიზი.....	23
2.3 ფისკალური წესების შესრულების მდგომარეობა.....	28
3. სახელმწიფო ბიუჯეტის შემოსავლები.....	34
3.1 საგადასახადო შემოსავლები.....	35
3.2 გრანტები.....	39
3.3 სხვა შემოსავლები.....	39
4. სახელმწიფო ბიუჯეტის გადასახდელების შესრულების ანალიზი.....	41
4.1 საბიუჯეტო ორგანიზაციების ბიუჯეტის დაგეგმვა და შესრულება.....	46
4.1.1 საშუალოვადიან პერიოდში ბიუჯეტის დაგეგმვა.....	46
4.1.2 ბიუჯეტის დაზუსტება.....	48
4.1.3 ბიუჯეტის ათვისება პროგრამების დონეზე.....	50
4.2 საინვესტიციო პროექტების მართვა.....	51
4.3 საერთო-სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის გადასახდელები.....	62
4.4 საჯარო სამართლისა და არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირები.....	64
4.5 პროგრამული ბიუჯეტირება.....	71
5. ფინანსური აქტივების მართვა.....	72
5.1 ვალუტა და დეპოზიტები.....	73
5.2 სესხები.....	74
5.2.1 საგარეო საკრედიტო რესურსის ხარჯზე გაცემული სესხები.....	74
5.2.2 საბიუჯეტო რესურსიდან გაცემული სესხები.....	79
5.3 აქციები და სხვა კაპიტალი.....	81
5.4 სახელმწიფო საწარმოები.....	81

6. სახელმწიფო და მთავრობის ვალი.....	85
6.1 სახელმწიფო ვალი.....	85
6.2 მთავრობის ვალი	86
6.3 მთავრობის საგარეო ვალი	88
6.4 მთავრობის საშინაო ვალი.....	92
6.5 მთავრობის ვალის მომსახურებისა და დაფარვის ხარჯები.....	95
7. სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის წინა წლების მოხსენებებში გაცემული რეკომენდაციების შესრულების მდგომარეობა.....	98
დანართები.....	99
დანართი 1. ბიუჯეტის დაზუსტება - მაგალითები	99
დანართი 2. ბიუჯეტის ათვისება პროგრამების დონეზე - მაგალითები	101
დანართი 3. საინვესტიციო პროექტების მართვა - მაგალითები	106
დანართი 4. პროგრამული ბიუჯეტირება - მაგალითები	113
დანართი 5. სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის მოხსენებებში 2021-2023 წლების სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების წლიური ანგარიშების შესახებ გაცემული რეკომენდაციების შესრულების მდგომარეობა	115
დანართი 6. „საქართველოს ადამიანური კაპიტალის პროგრამის“ ძირითადი მიმართულებით დაგეგმილი შედეგების და ინდიკატორების მიღწევის დამოუკიდებელი ვერიფიკაციის ანგარიში.....	119

ზოგადი შეფასება და შეფასების საფუძვლები

<p>მოხსენების სამართლებრივი საფუძვლები</p>	<p>მოხსენება მომზადებულია „სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 31-ე მუხლის პირველი პუნქტით, საქართველოს პარლამენტის რეგლამენტის 142-ე მუხლის მე-2 პუნქტითა და საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის მე-19 და 57-ე მუხლებით საქართველოს სახელმწიფო აუდიტის სამსახურისათვის მინიჭებული უფლებამოსილების ფარგლებში.</p>
<p>მოხსენების დოკუმენტური საფუძვლები</p>	<p>მოხსენების მოსამზადებლად გამოყენებულია:</p> <ul style="list-style-type: none"> ა) საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს მიერ მომზადებული „საქართველოს 2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების წლიური ანგარიში“; ბ) სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების მიმდინარეობის თაობაზე სახელმწიფო ხაზინის მიერ მომზადებული ყოველთვიური, კვარტალური და წლიური ანგარიშები; გ) მხარჯავი დაწესებულებების (სამინისტროები, საჯარო სამართლის იურიდიული პირები და სხვ.) მიერ მომზადებული ფინანსური აღრიცხვისა და ანგარიშგების დოკუმენტები; დ) სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის მიერ ჩატარებული აუდიტების მასალები და შედეგები; ე) საქართველოს ეროვნული ბანკის ანგარიშები და სტატისტიკური ინფორმაცია; ვ) საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მიერ გამოქვეყნებული სტატისტიკური ინფორმაცია.
<p>სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულებასა და წლიური ანგარიშის მომზადებაზე პასუხისმგებლობა</p>	<p>სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულებასა და წლიური ანგარიშის მომზადებაზე პასუხისმგებელია საქართველოს მთავრობა; ანგარიშის საფუძვლად გამოყენებული სტატისტიკური ინფორმაციის მომზადებაზე პასუხისმგებელია საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო; სახელმწიფო ბიუჯეტის შემოსულობების, გადასახდელებისა და ნაშთის ცვლილების აღრიცხვასა და კონტროლზე პასუხისმგებელი არიან საქართველოს მთავრობა და მხარჯავი დაწესებულებები; სახელმწიფო ბიუჯეტით გათვალისწინებული სახსრების ხარჯვაზე, აღრიცხვასა და კონტროლზე პასუხისმგებელია შესაბამისი მხარჯავი დაწესებულება.</p>
<p>სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის პასუხისმგებლობა</p>	<p>მოხსენების სამართლებრივი საფუძვლებით განსაზღვრულ ფარგლებში, სახელმწიფო აუდიტის სამსახური ამოწმებს საქართველოს 2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტში შემოსულობებისა და გადასახდელების მოცულობების საქართველოს მთავრობის ანგარიშში ასახვის სიზუსტესა და სისრულეს, აგრეთვე ხარჯების კანონიერებას.</p>
<p>ზოგადი შეფასება</p>	<p>სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის შეფასებით, „საქართველოს 2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის წლიური შესრულების შესახებ მთავრობის ანგარიში“ მომზადებულია მოქმედი კანონმდებლობის დაცვით. მოხსენებაში წარმოდგენილ მიგნებებში აღწერილი საკითხების გარდა, ბიუჯეტის შესრულების ანგარიში ყველა არსებითი ასპექტის გათვალისწინებით, უტყუარად ასახავს სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების შესახებ წარმოდგენილ ინფორმაციას.</p>

შემაჯამებელი მიმოხილვა

- 2024 წელს ეკონომიკურმა ზრდამ 9.4% შეადგინა და 0.4 პროცენტული პუნქტით გადააჭარბა საპროგნოზო მაჩვენებელს (9.0%). ნომინალური მთლიანი შიდა პროდუქტის (მშპ) მოცულობა 91.9 მლრდ ლარს გაუტოლდა და 13.6%-ით გაიზარდა 2023 წელთან შედარებით;
- საშუალო წლიურმა ინფლაციამ 1.1% შეადგინა;
- მიმდინარე ანგარიშის დეფიციტი მშპ-ს 4.4%-ს გაუტოლდა და 0.3 პროცენტული პუნქტით ჩამორჩა საპროგნოზო მაჩვენებელს (4.7%);
- 2024 წელს სახელმწიფო ბიუჯეტში მობილიზებული შემოსულობების მოცულობამ 25.8 მლრდ ლარი შეადგინა და 0.2%-ით გადააჭარბა საპროგნოზო მაჩვენებელს. გადასახდელების ფაქტობრივი ოდენობა კი 25.9 მლრდ ლარს გაუტოლდა, რომელმაც ასევე გადააჭარბა გეგმას 0.1%-ით.

სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის მოხსენებაში წარმოდგენილია შემდეგი მნიშვნელოვანი ხასიათის საკითხები. კერძოდ:

- უკანასკნელ წლებში, ეკონომიკური ზრდის საპროგნოზო და ფაქტობრივი მაჩვენებლები მნიშვნელოვანი განსხვავებებით ხასიათდება. აღნიშნული, თავის მხრივ, ბიუჯეტის შემოსავლების საპროგნოზო მაჩვენებლის ფორმირებაზე ახდენს გავლენას, რაც საბიუჯეტო რესურსების ოპტიმალური დაგეგმვისა და განაწილების თვალსაზრისით, შემაფერხებელ გარემოებას შეიძლება წარმოადგენდეს;
- 2024 წელს სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონში განხორციელებული ცვლილებით არ განახლებულა კანონზე თანდართული „ფისკალური რისკების ანალიზისა“ და „მაკროეკონომიკური სცენარების ანალიზის“ დოკუმენტები. შესაბამისად, 2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების წლიურ ანგარიშს თან ერთვის ინფორმაცია ბიუჯეტის თავდაპირველ კანონში წარმოდგენილი მაკროეკონომიკური რისკების რეალიზების მდგომარეობის შესახებ, თუმცა მათ საპასუხოდ განხორციელებული ფისკალური პოლიტიკის პასუხებზე ინფორმაცია წარმოდგენილი არ არის;
- ქვეყნის წინაშე არსებული ფისკალური რისკების ერთ-ერთ ძირითად წყაროდ რჩება სახელმწიფო საწარმოები, რაც ძირითადად დაკავშირებულია მათ უარყოფით ფინანსურ შედეგებთან. ასევე, საწარმოთა ნაწილი დამოკიდებულია სახელმწიფო ბიუჯეტიდან მიღებულ დაფინანსებაზე, რაც გარკვეულ შემთხვევებში, ფუნქციონირების ხარჯების ან/და ვალდებულებების დაფარვას ხმარდება. ამასთანავე, საბიუჯეტო დოკუმენტაციაში არ ხდება ინფორმაციის წარმოდგენა საწარმოების მიერ ბიუჯეტიდან მიღებული დაფინანსების მოცულობის შესახებ;
- ასევე, ფისკალური რისკების მნიშვნელოვანი წყაროა საერთაშორისო საარბიტრაჟო სასამართლოში მიმდინარე დავები. 2024 წლის ბოლოს არსებული მდგომარეობით, აღნიშნული დავების ფარგლებში სადავო თანხის პოტენციურმა მაქსიმალურმა ოდენობამ 3.3 მლრდ აშშ დოლარი შეადგინა;
- მნიშვნელოვანი ფისკალური რისკები იჩენს თავს ქვეყანაში მოქმედ დეპოზიტების დაზღვევის სისტემაში. აღნიშნულიდან გამომდინარე, მიზანშეწონილია, „ფისკალური რისკების ანალიზის“

დოკუმენტში წარმოდგენილი იქნეს ინფორმაცია დეპოზიტების დაზღვევის სისტემიდან მომდინარე პოტენციური რისკების შესახებაც;

- 2024 წელს ბიუჯეტის დეფიციტისა და ვალის წესის მაჩვენებლები კანონმდებლობით დაწესებული ლიმიტების ფარგლებშია მოქცეული. კერძოდ:
 - ერთიანი ბიუჯეტის დეფიციტმა 1.9% (1.7 მლრდ ლარი) შეადგინა (ლიმიტი - 3.0%);
 - ვალის წესის მაჩვენებელი 36.1%-ს გაუტოლდა (ლიმიტი - 60.0%).
- აღსანიშნავია, რომ ცენტრალური ხელისუფლების კონტროლ ქვეშ მყოფი სამთავრობო სექტორს მიკუთვნებული 113 საწარმოდან 2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების წლიურ ანგარიშში ინფორმაცია წარმოდგენილია 82 საწარმოს შესახებ. დადებითად უნდა შეფასდეს ის ფაქტი, რომ წინა წლებთან შედარებით გაზრდილია როგორც ანგარიშში წარმოდგენილი საწარმოების რაოდენობა, ასევე მონაცემების ხარისხი;
- არსებული პროგრესის კვალდაკვალ, ფისკალურ პარამეტრებზე პოტენციური გავლენის მასშტაბის გათვალისწინებითა და კანონმდებლობით განსაზღვრული მოთხოვნების ჯეროვანი შესრულებისთვის, მნიშვნელოვანია, სამთავრობო სექტორს მიკუთვნებული საწარმოების და მათი მაკონტროლებელი უწყებების მხრიდან საბიუჯეტო პროცესის ყველა ეტაპზე დამატებითი ყურადღება გამახვილდეს ფინანსთა სამინისტროსთვის დროული და ზუსტი ინფორმაციის წარდგენის საკითხებზე;
- ფისკალური გამჭვირვალობის გაუმჯობესებისთვის, მიზანშეწონილია, სახელმწიფო საწარმოების მიერ (სექტორიზაციის გათვალისწინებით) სახელმწიფო ბიუჯეტიდან მიღებული დაფინანსების შესახებ დეტალური ინფორმაცია, დაფინანსების მიზნობრიობის ჩათვლით, წარმოდგენილი იქნეს სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების წლიურ ანგარიშში;
- სამთავრობო სექტორს მიკუთვნებული საწარმოების მაკონტროლებელი უწყებები მნიშვნელოვანი დივერსიფიცირებით ხასიათდება, რამაც შესაძლოა საწარმოთა რეფორმის განხორციელების პროცესში გარკვეული სირთულეები წარმოქმნას, მაშინ როდესაც რეფორმის განმახორციელებელ ფინანსთა სამინისტროს მათზე პირდაპირი კონტროლი არ გააჩნია. აღნიშნულიდან გამომდინარე, მნიშვნელოვანია, რეფორმის პროცესში ჩართული სახელმწიფო საწარმოების მაკონტროლებელი უწყებების მხრიდან ყურადღება მიექცეს რეფორმის თანმიმდევრულ და ეფექტიან განხორციელებას;
- გასული წლების მსგავსად, 2024 წლის ბოლოს სახელმწიფო ბიუჯეტიდან გაწეული გადასახდელების მოცულობა მნიშვნელოვნად გაიზარდა. კერძოდ, მხოლოდ დეკემბერში დახარჯული თანხის ოდენობამ 3.4 მლრდ ლარი და მთლიანი გადასახდელების 13.1% შეადგინა;
- 2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის გადასახდელების დაგეგმვის პროცესში, მხარჯავი დაწესებულებებისათვის განსაზღვრული ასიგნებების ზღვრული მოცულობები მნიშვნელოვნად იცვლებოდა 2023 წლის განმავლობაში შემუშავებული BDD დოკუმენტის სხვადასხვა ვარიანტებში. ბიუჯეტის დაგეგმვა კომპლექსური პროცესია და ბუნებრივია BDD დოკუმენტის სხვადასხვა ვერსიებში საორიენტაციო მოცულობებს შორის განსხვავების არსებობა, თუმცა საყურადღებოა აღნიშნული განსხვავებების სიხშირე და მასშტაბი. შესაბამისად, მხარჯავი

დაწესებულებებისთვის გათვალისწინებული ასიგნებების ზღვრული მოცულობების შესახებ BDD დოკუმენტში წარმოდგენილი ინფორმაცია საჭიროებს შემდგომ გაუმჯობესებას;

- სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის მიერ შესწავლილი 8 სამინისტროს შემთხვევაში, 2024 წელს განხორციელებული ხარჯთაღრიცხვის ცვლილებების ჯამურმა მოცულობამ (პროგრამებს, ქვეპროგრამებსა და საბიუჯეტო კლასიფიკაციის მუხლებს შორის) 2.3 მლრდ ლარი შეადგინა. სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონით განსაზღვრული 155 პროგრამიდან ბიუჯეტის დაზუსტება განხორციელდა 105-ში (პროგრამების საერთო რაოდენობის 67.7%-ში). დაზუსტების ჯამურმა თანხამ 566.5 მლნ ლარი შეადგინა. აღნიშნული განსაკუთრებით საყურადღებოა 2024 წლის დეკემბერში სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონში განხორციელებული ცვლილების ფონზე;
- ბიუჯეტის დაზუსტებასთან დაკავშირებით, საყურადღებოა, რომ (1) წლის განმავლობაში საბიუჯეტო ორგანიზაციების მიერ ადგილი აქვს თანხების მიმართვას ისეთი ღონისძიებების/პროექტების დასაფინანსებლად, რომელთა სათანადო დაგეგმვის შემთხვევაში, შესაძლებელი იქნებოდა ასიგნებების ბიუჯეტის დაგეგმვის ეტაპზევე გათვალისწინება; (2) ზოგიერთი პროგრამის/ქვეპროგრამის ან ცალკეული საბიუჯეტო კლასიფიკაციის მუხლების ფარგლებში დაგეგმილია ჭარბი ოდენობით რესურსი და აუთვისებელი თანხები წლის განმავლობაში ნაწილდება სხვადასხვა პროგრამებზე/ქვეპროგრამებზე/საბიუჯეტო კლასიფიკაციის მუხლებზე; (3) რიგ შემთხვევებში, საბიუჯეტო ორგანიზაციების მიერ ადგილი აქვს იმ პროგრამებზე/ქვეპროგრამებზე თანხების უკან მობრუნებას, რომლებიდანაც წლის განმავლობაში ხდებოდა ასიგნებების გადატანა;
- სახელმწიფო ბიუჯეტის გადასახდელების აგრეგირებულ დონეზე შესრულების მაღალი მაჩვენებლის მიუხედავად, 11 პროგრამისა (პროგრამების საერთო რაოდენობის 7.1%) და 78 ქვეპროგრამის (ქვეპროგრამების საერთო რაოდენობის 20.1%) შემთხვევაში, ათვისებული იქნა ბიუჯეტის კანონით დამტკიცებული გეგმის 80%-ზე ნაკლები;
- 2024 წლის ნაერთი ბიუჯეტის კაპიტალურმა ხარჯებმა 8.0 მლრდ ლარი და მშპ-ს 8.7% შეადგინა. საშუალოვადიან პერიოდში (2025-2028 წლებში) აღნიშნული მაჩვენებელი კლების ტენდენციით ხასიათდება და შესაბამისობაშია ამავე პერიოდის BDD დოკუმენტით განსაზღვრულ მიზნობრივ 6%-7%-იან დონესთან, რაც თავის მხრივ შემცირებულია 2024-2027 წლების BDD დოკუმენტით განსაზღვრულ 8%-იან ნიშნულთან შედარებით;
- 2021-2024 წლებში მომზადებულ საბოლოო BDD დოკუმენტებში წარმოდგენილ პროგნოზებში, კაპიტალური ხარჯების მშპ-სთან ფარდობის მაჩვენებლის პროგნოზი საშუალოვადიანი პერიოდისთვის მუდმივად კლებადი ტენდენციით ხასიათდებოდა, მაშინ როდესაც ფაქტობრივი მაჩვენებელი მნიშვნელოვნად აღემატებოდა პროგნოზს. აღნიშნული თავის მხრივ საშუალოვადიანი ბიუჯეტირების თვალსაზრისით გამოწვევას წარმოადგენს;
- 2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონში განხორციელებული ცვლილებით კაპიტალური პროექტების მნიშვნელოვან ნაწილს შეეცვალა დაფინანსება. მიუხედავად ამისა, არ დაკორექტირებულა „კაპიტალური პროექტების დანართი“. გარდა ამისა, საყურადღებოა, აღნიშნულ დანართში წარმოდგენილი ინფორმაციის სისრულესა და სიზუსტესთან დაკავშირებული საკითხები;

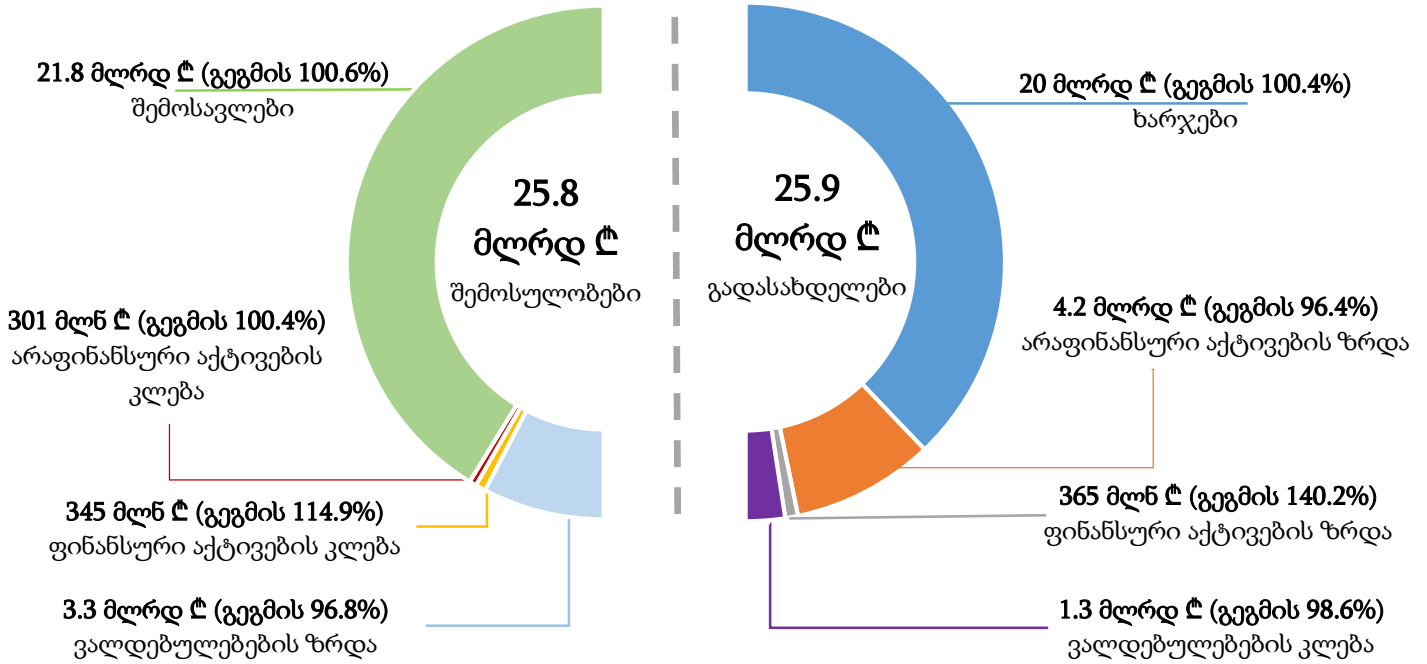
- კაპიტალური პროექტის შესრულების მონიტორინგის კუთხით, მნიშვნელოვანია, PIM მეთოდოლოგიით განსაზღვრული პროექტების შესრულების მდგომარეობის შესახებ პერიოდული ანგარიშების მომზადება და სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების კვარტალურ ანგარიშებთან ერთად წარმოდგენა;
- საინვესტიციო/კაპიტალური პროექტების მართვაში იდენტიფიცირებული ნაკლოვანებებია პროექტების გეგმების არსებითი ცვლილებები და დასრულების ვადის დროში გაჭიანურება. გარდა ამისა, პროექტების დაგეგმვის ეტაპზე არსებული გამოწვევები გავლენას ახდენს მათი განხორციელების პროცესზე, რაც ხშირ შემთხვევაში, აუთვისებელი რესურსის ან ფაქტობრივი ხარჯის გეგმაზე მნიშვნელოვან გადაჭარბებაში გამოიხატება;
- 2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონით განსაზღვრული 96 ინფრასტრუქტურული პროექტიდან 2 პროექტის შემთხვევაში საერთოდ არ მომხდარა გეგმით გათვალისწინებული სახსრების ათვისება, ხოლო 24 პროექტის შემთხვევაში, ათვისებული იქნა გამოყოფილი დაფინანსების 80%-ზე ნაკლები;
- სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების წლიურ ანგარიშში სსიპ/ა(ა)იპ-ების შესახებ არ ხდება ინფორმაციის წარმოდგენა ინდივიდუალური სსიპ/ა(ა)იპ-ის შემოსულობების/გადასახდელების შესახებ, მათი ფორმირების წყაროების მიხედვით;
- საყურადღებოა, სსიპ/ა(ა)იპ-ების საკუთარი შემოსავლებისა და ხარჯების გეგმურ და ფაქტობრივ მაჩვენებლებს შორის არსებული გადახრების სიხშირე და მასშტაბი, რაც რიგ შემთხვევებში სისტემატურ ხასიათს ატარებს. აღნიშნულის გათვალისწინებით, მნიშვნელოვანია, უწყებების მხრიდან დამატებითი ყურადღების გამახვილება ბიუჯეტის დაგეგმვის ეტაპზე, რეალისტური პროგნოზების განსაზღვრისთვის;
- სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის მიერ შესწავლილი სსიპ/ა(ა)იპ-ების კომერციული ბანკების ანგარიშებზე 2024 წლის ბოლოს განთავსებული თანხა ჯამურად 1.3 მლრდ ლარს შეადგენს, საიდანაც 827 მლნ ლარი მოთხოვნამდე ანაბრებსა და საბარათე ანგარიშებზე იყო განთავსებული, ხოლო 494 მლნ ლარი (13 უწყების მიერ) - ვადიან დეპოზიტებზე;
- დადებითად უნდა შეფასდეს ის ფაქტი, რომ საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს მიერ განხორციელებული საკანონმდებლო ცვლილებებით გათვალისწინებული იქნა სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის მიერ გაცემული რეკომენდაციები სსიპ/ა(ა)იპ-ების მიერ ფულადი რესურსების მართვის/კონტროლის მექანიზმ(ებ)ის გაუმჯობესებასთან დაკავშირებით;
- 2024 წელს საგარეო წყაროებიდან მობილიზებული საკრედიტო რესურსიდან გადასესხდა 246 მლნ ლარი. წლის ბოლოს არსებული მდგომარეობით, საგარეო საკრედიტო რესურსის ხარჯზე გაცემული სესხების მთლიანი პორტფელის მოცულობა 2.9 მლრდ ლარს შეადგენს. პორტფელში აღირიცხება 80 სესხი, საიდანაც 25 რესტრუქტურულია;
- გადასესხებულების პორტფელში რესტრუქტურული სესხების ნაშთი 440 მლნ ლარს შეადგენს, რაც მთლიანი პორტფელის 15.3%-ია. იმის გათვალისწინებით, რომ ქვესასესხო ხელშეკრულებებით განსაზღვრული ვალდებულებების შეუსრულებლობის ან/და გადავადების შემთხვევაში, ძირითადი სასესხო ხელშეკრულების ფარგლებში აღებული ვალდებულებების მომსახურება და დაფარვა სახელმწიფო ბიუჯეტიდან ხორციელდება, სესხების რესტრუქტურულიზაცია ბიუჯეტისადმი დამატებითი ფინანსური წნეხის წყაროა;

- მნიშვნელოვანია, ფინანსთა სამინისტრომ შეიმუშაოს საგარეო საკრედიტო წყაროებიდან მობილიზებული რესურსის გადასესხების პოლიტიკა/პოლიტიკის დოკუმენტი, რომელშიც აისახება გადასესხების პროცესის სრული ციკლი და შესაბამისად, უზრუნველყოფს გამჭვირვალე და ერთგვაროვანი მიდგომის ჩამოყალიბებას აღნიშნული პროცესის თითოეული ეტაპისთვის;
- ასევე, მიზანშეწონილია, სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების წლიურ ანგარიშს თან ერთვოდეს დეტალური ინფორმაცია საგარეო საკრედიტო რესურსის ხარჯზე გაცემული სესხების პორტფელში განხორციელებული ცვლილებებისა და პორტფელის საბოლოო მდგომარეობის შესახებ;
- რაც შეეხება შიდა საბიუჯეტო რესურსებიდან გაცემულ სესხებს, პორტფელში აღრიცხული 161 სესხიდან ვადაგადაცილებაშია 85, რომლებზეც დარიცხული დავალიანების (ჯამში 396.8 მლნ ლარი) 57.2% პირგასამტეხლოა, 36.3% - სესხის ძირი თანხა, ხოლო 6.5% დარიცხული და გადაუხდელი საპროცენტო ხარჯი;
- 2024 წლის ბოლოს მთავრობის ვალის მოცულობა 33.2 მლრდ ლარს გაუტოლდა და მშპ-ს 36.1% შეადგინა. მათ შორის, მთავრობის საგარეო ვალი 23.1 მლრდ ლარია, ხოლო საშინაო ვალი - 10.0 მლრდ ლარი;
- 2024 წლის ბოლოს არსებული მდგომარეობით, მთავრობის ვალის ნაშთის 69.7%-ს საგარეო ვალი წარმოადგენს. შესაბამისად, არსებული გეოპოლიტიკური რისკების ფონზე, მთავრობის ვალი განსაკუთრებით მოწყვლადი რჩება ვალუტის გაცვლითი კურსის ცვლილების მიმართ;
- აღსანიშნავია რომ, მთავრობის ვალის მართვის მოქმედი სტრატეგიით მთავრობის ვალის პორტფელში საგარეო ვალის წილისათვის დადგენილია 65%-იანი საშუალოვადიანი ნიშნული, რომელიც ჯერჯერობით მიღწეული არ არის;
- ევროში აღებული ვალდებულებების წილი 2019 წელთან შედარებით თითქმის გაორმაგდა და 63%-ს გაუტოლდა. საყურადღებოა საგარეო ვალის პორტფელში ევროში დენომინირებული სესხების მნიშვნელოვანი ზრდა, რაც მთავრობის საგარეო ვალის მოწყვლადობას ევროს გაცვლითი კურსის ცვლილების მიმართ განსაკუთრებულად ზრდის;
- უკანასკნელ წლებში ზრდადი ტენდენციით ხასიათდება საკრედიტო პორტფელში ცვლადი საპროცენტო განაკვეთის მქონე სესხების წილი. 2024 წლის ბოლოსთვის 2019 წელთან შედარებით ამ ტიპის სესხები 7.4 პ.პ.-ითაა გაზრდილი და 52.6% შეადგენს. მთავრობის ვალის მართვის სტრატეგიით 2027 წლისთვის ფიქსირებული საპროცენტო განაკვეთის მქონე სესხების წილი მთავრობის მთლიან საგარეო ვალში უნდა შეადგენდეს მინიმუმ 50%-ს, რაც 2024 წლისთვის დარღვეულია;
- 2022 წლიდან გლობალური მონეტარული პოლიტიკის გამკაცრების პირობებში მნიშვნელოვნად გაიზარდა მთავრობის საგარეო ვალის საშუალო შეწონილი საპროცენტო განაკვეთი და 2024 წლის ბოლოსთვის 3.1%-ს მიაღწია. იმის გათვალისწინებით, რომ საგარეო ვალის პორტფელის ნახევარი ცვლადი საპროცენტო განაკვეთის მქონე სესხებშია წარმოდგენილი, გასულ წლებთან შედარებით მნიშვნელოვნადაა გაზრდილი საგარეო ვალის საპროცენტო ხარჯები;
- გასული ორი წლის განმავლობაში, მთავრობის მიერ მოწონებული მთავრობის ვალის მართვის სტრატეგიის გამოქვეყნება ხორციელდება აღნიშნული ბრძანებით განსაზღვრული ვადების

დარღვევით, შემდგომი ფისკალური წლის განმავლობაში. ამასთანავე, 2025-2028 წლების სტრატეგია, 2025 წლის 19 მაისის მდგომარეობით გამოქვეყნებული არ არის;

- მთავრობის ვალის მართვის სტრატეგიაში წარმოდგენილი მიმართულებების საბიუჯეტო პროცესში უკეთ ინტეგრირებისთვის, მიზანშეწონილია, მისი განახლება განხორციელდეს შემდგომი წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონის პროექტის საბოლოო ვარიანტის წარდგენამდე;
- მთავრობის ვალის მართვის სტრატეგიის ხარისხობრივი გაუმჯობესებისთვის, მიზანშეწონილია, დოკუმენტში წარმოდგენილი მიმართულებები და მიზნობრივი ნიშნულები თანხვედრაში იყოს დოკუმენტის არეალსა და მიზნებთან; ასევე, სტრატეგია მოიცავდეს ვალის მომსახურების ხარჯების შეფასების ინდიკატორ(ებ)ს და სტრატეგიით განსაზღვრული მიზნობრივი მაჩვენებლების პოტენციური გავლენის შეფასებას ამ ინდიკატორ(ებ)ზე;
- მთავრობის ვალთან დაკავშირებული სხვადასხვა რისკ-ფაქტორების სრულფასოვანი ანალიზის მიზნით, მიზანშეწონილია, ფინანსთა სამინისტრომ „მთავრობის ვალის მდგრადობის ანალიზი“ მოამზადოს საერთაშორისო სავალუტო ფონდისა და მსოფლიო ბანკის განახლებულ მეთოდოლოგიაზე დაყრდნობით;
- მიზანშეწონილია, ფინანსთა სამინისტრომ შეიმუშაოს სახელმწიფოს მიერ გამოშვებული ფასიანი ქაღალდებით მობილიზებული საკრედიტო რესურსის ერთგვაროვანი სააღრიცხვო მიდგომა შესაბამისი საერთაშორისო პრაქტიკის გათვალისწინებით;
- პროგრამული ბიუჯეტის მომზადებისა და ანგარიშგების პროცესში შეინიშნება სისტემური ხასიათის ნაკლოვანებები, რაც ართულებს პროგრამების ეფექტიანობის შეფასებას. პროგრამების/ქვეპროგრამების შედეგების შეფასების ინდიკატორების 30%-ზე მეტში გამოვლინდა ხარვეზები;
- პროგრამული ბიუჯეტირების შემდგომი განვითარებისთვის, მიზანშეწონილია, შემუშავდეს ფორმალური სამოქმედო გეგმა, სადაც განისაზღვრება რეფორმის ფარგლებში განსახორციელებელი კონკრეტული აქტივობები შესაბამისი ვადებითა და პასუხისმგებელი უწყებებით.

1. 2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების ტენდენციები

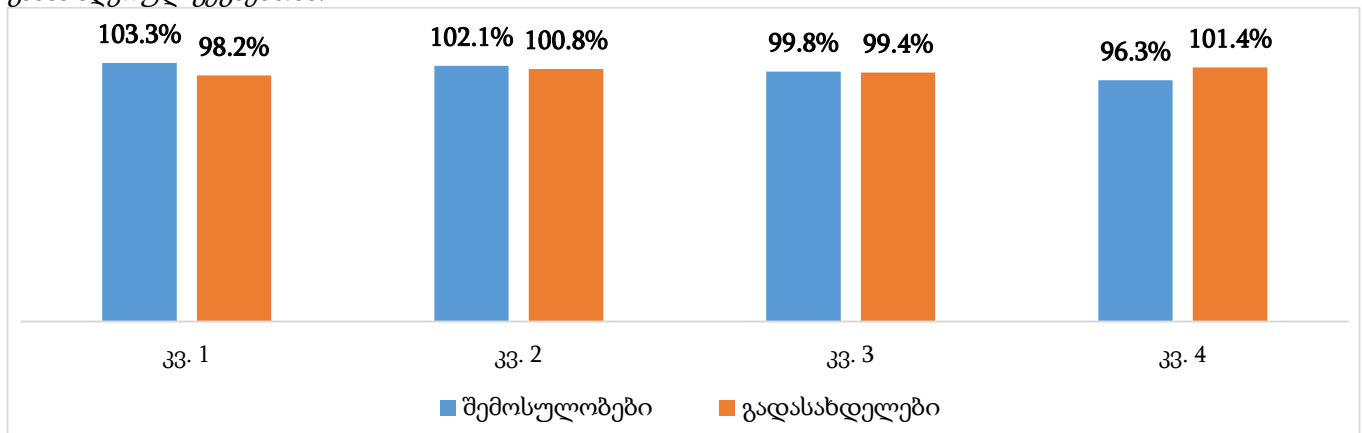

ცხრილი 1. მაკროეკონომიკური და ფისკალური ინდიკატორები.

	2020 წ.	2021 წ.	2022 წ.	2023 წ.	2024 წ.
ეკონომიკური მაჩვენებლები					
ნომინალური მშპ (მლრდ ლარი)	49.8	60.7	72.9	80.9	91.9
ეკონომიკური ზრდა	-6.3%	10.6%	11.0%	7.8%	9.4%
ინფლაცია	5.2%	9.6%	11.9%	2.5%	1.1%
მშპ-ს დეფლატორი	6.8%	10.2%	8.1%	2.9%	3.8%
საგარეო სავაჭრო სალდო (მლრდ აშშ \$)	-4.7	-5.9	-8.0	-9.5	-10.4
პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები (მლნ აშშ \$)	583	1,246	2,253	1,902	1,334
ფულადი გზავნილები (მლრდ აშშ \$)	1.9	2.3	4.4	4.1	3.4
მიმდინარე ანგარიშის დეფიციტი მშპ-თან	12.4%	10.3%	4.4%	5.6%	4.4%
ფისკალური მაჩვენებლები					
შემოსულობები (მლრდ ლარი)	18.0	18.4	20.5	22.7	25.8
გადასახდელები (მლრდ ლარი)	16.2	19.8	20.2	22.4	25.9
ნაშთის ცვლილება (მლნ ლარი)	1,868	-1,430	366	330	-191
საგადასახადო შემოსავლები (მლრდ ლარი)	9.4	11.4	15.0	17.0	20.2
ერთიანი ბიუჯეტის დეფიციტი მშპ-სთან	9.1%	6.3%	2.2%	2.2%	1.9%
სახელმწიფო ვალის მოცულობა (მლრდ ლარი)	30.8	31.2	29.7	32.5	34.1
მთავრობის ვალის მოცულობა (მლრდ ლარი)	29.7	29.8	28.6	31.5	33.2
ვალის წესის მაჩვენებელი	60.4%	49.7%	39.3%	39.0%	36.1%

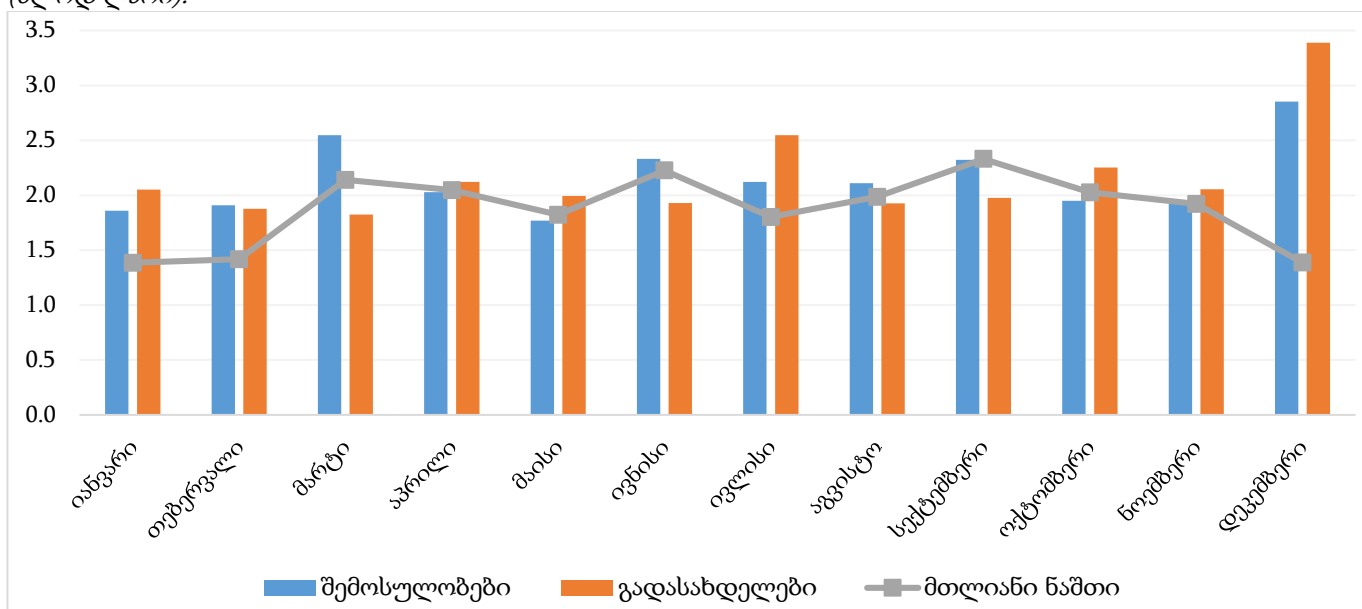
სახელმწიფო ბიუჯეტის თავდაპირველი კანონით შემოსულობები 24.6 მლრდ ლარით, ხოლო გადასახდელები - 25 მლრდ ლარით განისაზღვრა. დაგეგმილზე მაღალი ეკონომიკური ზრდისა და რიგი მიმართულებებით დამატებითი დაფინანსების საჭიროებიდან გამომდინარე, დეკემბერში სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონში განხორციელდა ცვლილება. ცვლილებით შემოსულობების გეგმა 1.1 მლრდ ლარით (4.6%-ით) გაიზარდა და 25.7 მლრდ ლარს გაუტოლდა, ხოლო გადასახდელების მოცულობა 900 მლნ ლარით (3.6%-ით) გაიზარდა და 25.9 მლრდ ლარი შეადგინა. წლის ბოლოს შემოსულობებისა და გადასახდელების ფაქტობრივმა მაჩვენებლებმა, შესაბამისად, 25.8 მლრდ ლარი (გეგმის 100.2%) და 25.9 მლრდ ლარი (გეგმის 100.1%) შეადგინა.

დიაგრამა 1. 2024 წლის შემოსულობებისა და გადასახდელების შესრულება საბოლოო კვარტალური განწერით განსაზღვრულ გეგმებთან.

შემოსულობებისა და გადასახდელების შესრულების ტენდენციის გათვალისწინებით, წლის განმავლობაში ბიუჯეტის ნაშთის მოცულობა 1.6 მლრდ ლარიდან 1.4 მლრდ ლარამდე შემცირდა (ბიუჯეტის ნაშთიდან გამოყენებულ იქნა 191 მლნ ლარი).

დიაგრამა 2. შემოსულობების, გადასახდელებისა და ბიუჯეტის ნაშთის დინამიკა ყოველი თვის ბოლოს - 2024 წ. (მლრდ ლარი).

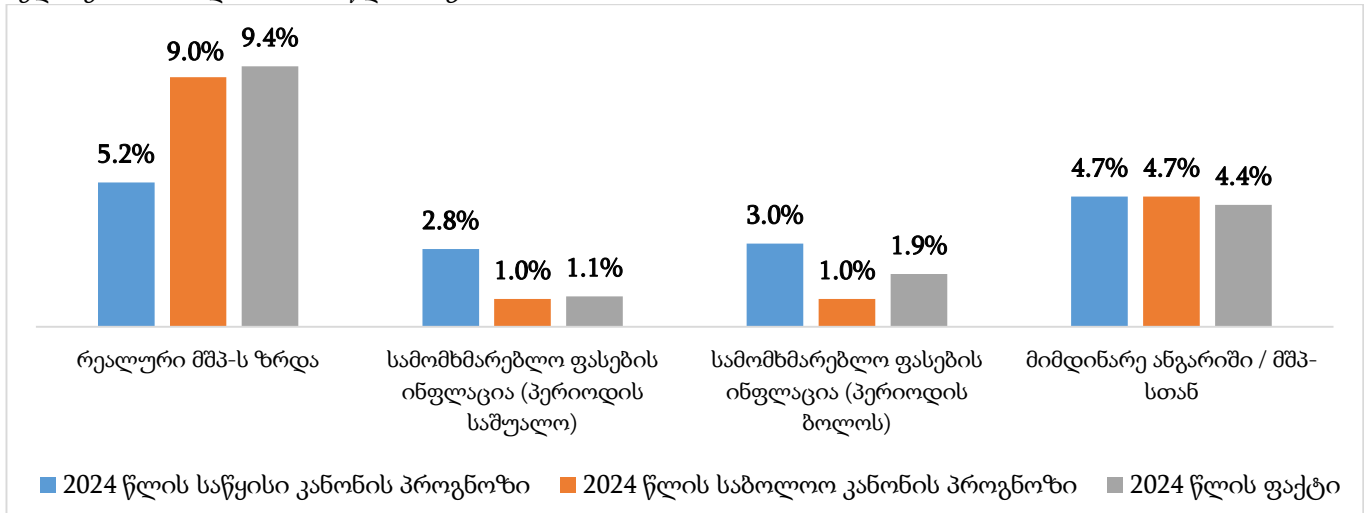
მაკროეკონომიკური და ფისკალური ინდიკატორების ზემოხსენებული ტენდენციების პირობებში, 2024 წელს „ეკონომიკური თავისუფლების შესახებ“ ორგანული კანონით დადგენილი ლიმიტების ფარგლებში¹ როგორც ბიუჯეტის ბალანსის (ბიუჯეტის დეფიციტის), ასევე ვალის წესის მიზნებისთვის დათვლილი მაჩვენებლები, რომლებმაც შესაბამისად, 1.9% და 36.1% შეადგინა.

2 მაკროეკონომიკური პროგნოზებისა და ფისკალური რისკების რეალიზების ანალიზი

2.1 მაკროეკონომიკური გარემოს მიმოხილვა

ქვეყნის საშუალოვადიანი ფისკალური გეგმა და სახელმწიფო ბიუჯეტის შესახებ კანონის ძირითადი პარამეტრები ემყარება „ქვეყნის ძირითადი მონაცემებისა და მიმართულებების დოკუმენტში“ (შემდგომში - BDD) წარმოდგენილ მაკროეკონომიკურ პროგნოზებს. შესაბამისად, საპროგნოზო მაჩვენებლების რეალისტურობა განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია, როგორც წლიური ბიუჯეტის დაგეგმვისა და შესრულების, ასევე საშუალოვადიან პერიოდში ფისკალური მდგრადობის უზრუნველსაყოფად.

დიაგრამა 3. ძირითადი მაკროეკონომიკური ინდიკატორების საპროგნოზო და ფაქტობრივი მაჩვენებლების შედარებითი ანალიზი 2024 წლისათვის.

წყარო: საპროგნოზო მაჩვენებლები - ფინანსთა სამინისტრო; ფაქტები - სსიპ - სტატისტიკის ეროვნული სამსახური და საქართველოს ეროვნული ბანკი.

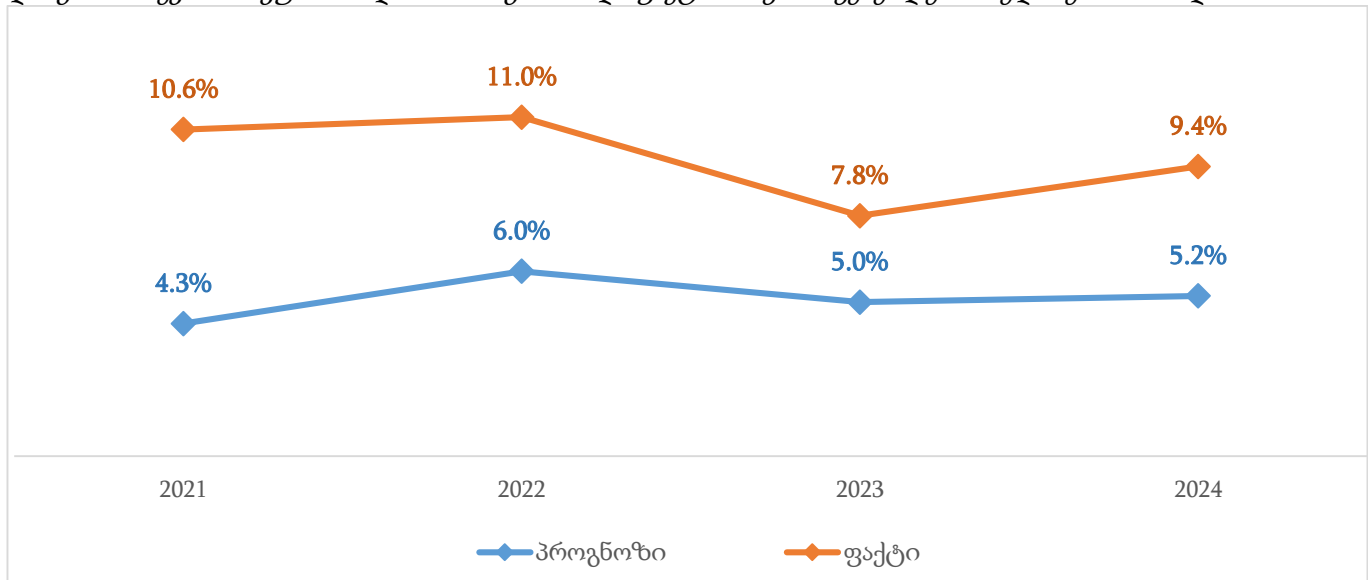
2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის თავდაპირველი კანონი ეკონომიკის 5.2%-იანი ზრდის პროგნოზით დაიგეგმა, თუმცა წლის განმავლობაში დაფიქსირებულმა დადებითმა ტენდენციებმა მნიშვნელოვნად

¹ ბიუჯეტის ბალანსის წესი - ერთიანი ბიუჯეტის დეფიციტი არ უნდა აღემატებოდეს მშპ-ს 3.0%-ს; ვალის წესი - მთავრობის ვალის და „საჯარო და კერძო პარტნიორობის შესახებ“ საქართველოს კანონის საფუძველზე აღებული ვალდებულებების მიმდინარე ღირებულების ჯამის ფარდობა მშპ-სთან არ უნდა აღემატებოდეს 60.0%-ს.

შეცვალა ეკონომიკური განვითარების დინამიკა. აღნიშნულის გათვალისწინებით, 2024 წლის 10 დეკემბერს სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონში განხორციელებული ცვლილებით მაკროეკონომიკური მაჩვენებლების უმეტესობა პოზიტიური მიმართულებით დაკორექტირდა. მოცემული მომენტისთვის წლის ფისკალური და ეკონომიკური ტენდენციების ფაქტობრივი მდგომარეობა უმეტესწილად ცნობილი იყო. აღნიშნულმა თავის მხრივ ხელი შეუწყო მაკროეკონომიკური პარამეტრების საპროგნოზო მაჩვენებლების ფაქტობრივთან დაახლოებას. მიუხედავად ამისა, ცალკეული ინდიკატორების შემთხვევაში, ფაქტობრივ და საპროგნოზო მაჩვენებლებს შორის ფიქსირდება განსხვავებები.

უნდა აღინიშნოს, რომ უკანასკნელ წლებში, ეკონომიკური ზრდის საპროგნოზო და ფაქტობრივი მაჩვენებლები მნიშვნელოვანი განსხვავებებით ხასიათდება. კერძოდ, 2023-2026 წლების BDD დოკუმენტით, 2023 წლის ეკონომიკური ზრდის პროგნოზი 5.0%-ით განისაზღვრა, ფაქტობრივმა მაჩვენებელმა კი 7.8% შეადგინა. 2024-2027 წლების BDD დოკუმენტით 2024 წლისთვის რეალური მშპ-ს ზრდა 5.2%-ით დაიგეგმა, ფაქტობრივი მაჩვენებელი კი 9.4%-ს გაუტოლდა. ანალოგიურ შემთხვევებს ჰქონდა ადგილი გასულ წლებშიც. აღნიშნული თავის მხრივ ბიუჯეტის შემოსავლების საპროგნოზო მაჩვენებლის ფორმირებაზე ახდენს გავლენას, რაც საბიუჯეტო რესურსების ოპტიმალური დაგეგმვისა და განაწილების თვალსაზრისით შემაფერხებელ გარემოებას შეიძლება წარმოადგენდეს.

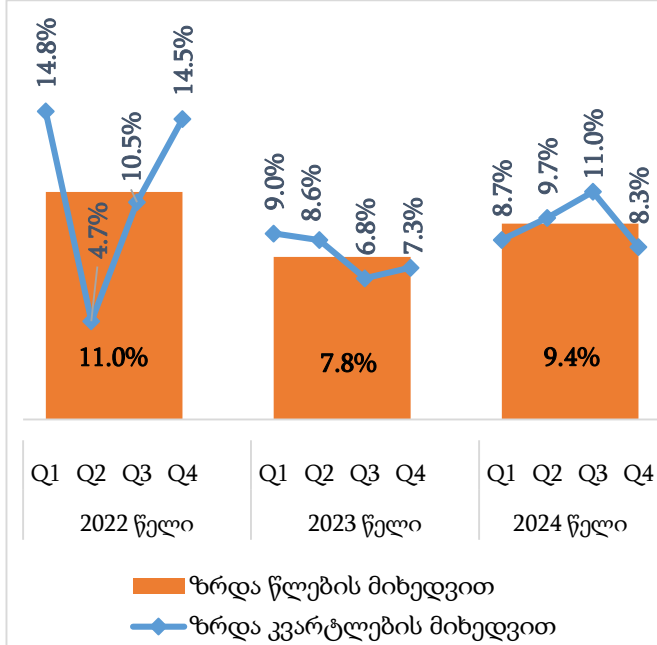
დიაგრამა 4. ეკონომიკური ზრდის საპროგნოზო და ფაქტობრივი მაჩვენებლების შედარებითი ანალიზი.

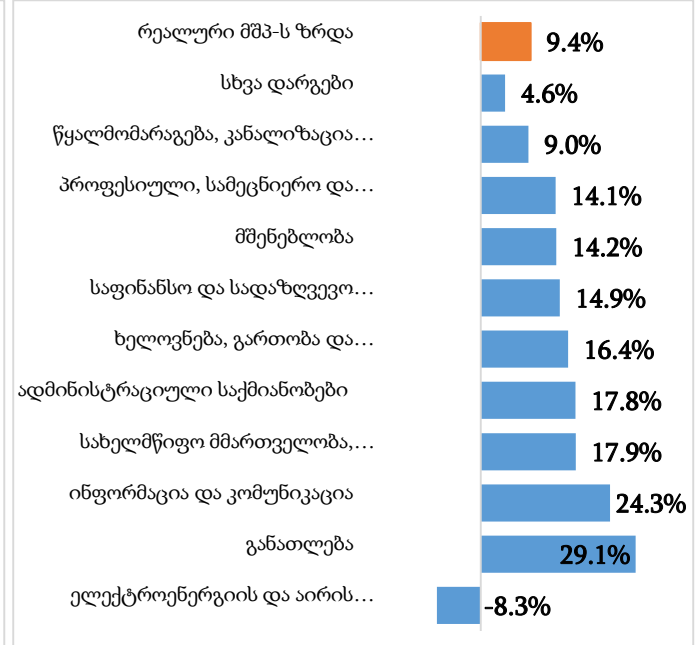
* პროგნოზები ეყრდნობა შესაბამისი ფისკალური წლისთვის მომზადებულ BDD დოკუმენტის საბოლოო ვერსიებს.

2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონში განხორციელებული ცვლილებით ეკონომიკური ზრდის მაჩვენებელი 9.0%-მდე გაიზარდა. 2024 წლის ფაქტობრივმა ეკონომიკურმა ზრდამ, წინასწარი შეფასებით, 9.4% შეადგინა და 0.4 პ.პ.-ით გადააჭარბა პროგნოზირებულ მაჩვენებელს.

დიაგრამა 5. რეალური მშპ-ს ზრდის ტემპის კვარტალური და წლიური დინამიკა - 2022-2024 წწ. (%)

დიაგრამა 6. რეალური მშპ-ს და ზოგიერთი ეკონომიკური დარგის შედარება წინა წელთან - 2024 წ. (%)

წყარო: სსიპ - სტატისტიკის ეროვნული სამსახური

2024 წლის განმავლობაში მთლიანი შიდა პროდუქტის (მშპ-ს) რეალური ზრდის ყველაზე მაღალი ნიშნული (11.0%) მესამე კვარტალში დაფიქსირდა, რაც მნიშვნელოვანწილად იმპორტის შენელებული ზრდის პარალელურად, სამომხმარებლო დანახარჯებისა და საქონლისა და მომსახურების ექსპორტის ზრდით იქნა განპირობებული.²

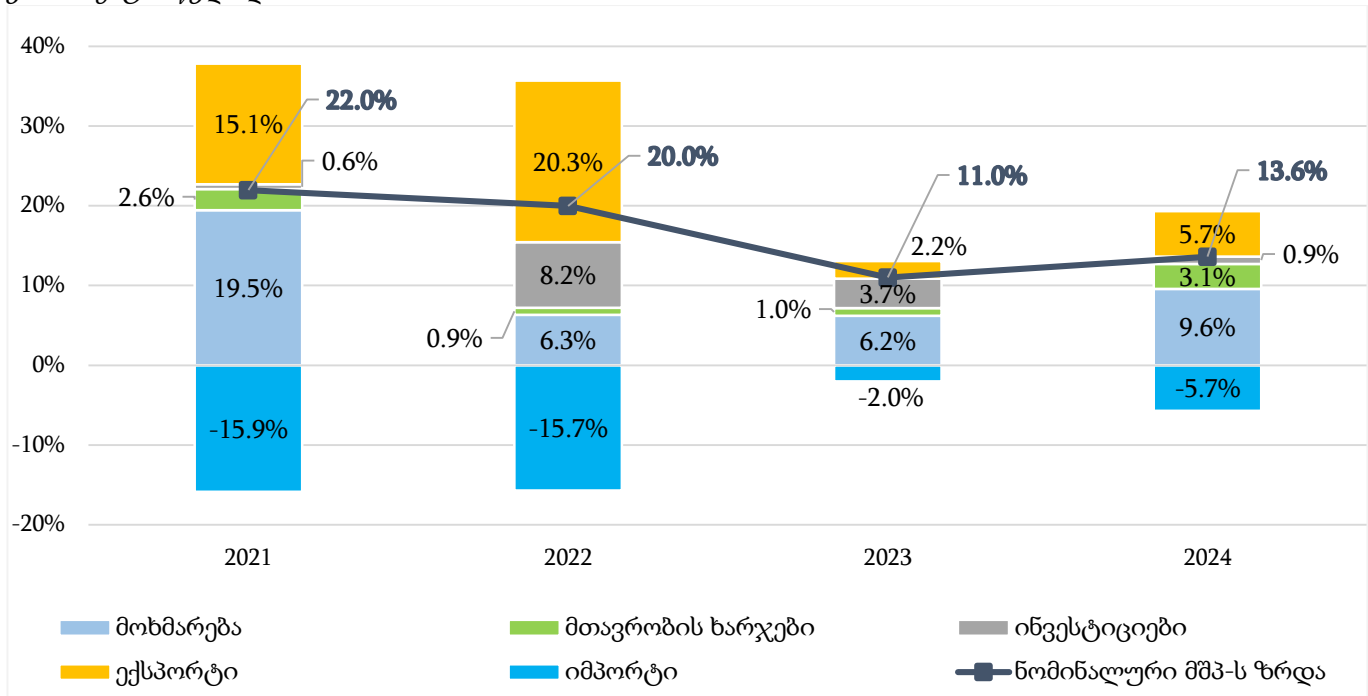
2024 წელს, წინა წელთან შედარებით, ეკონომიკის 20 დარგიდან³ 19-ში ზრდა დაფიქსირდა. წლიურად ყველაზე მკვეთრად გაიზარდა განათლების (29.1%-ით), ინფორმაციისა და კომუნიკაციის (24.3%-ით), სახელმწიფო მმართველობის, თავდაცვისა და სოციალური უსაფრთხოების (17.9%-ით) და ადმინისტრაციული (17.8%-ით) სექტორები. შემცირდა ელექტროენერჯისა და აირის მიწოდების დარგი (-8.3%-ით).

2024 წელს ნომინალური მშპ 2023 წელთან შედარებით 13.6%-ით გაიზარდა და 91.9 მლრდ ლარს გაუტოლდა, რაც 996.6 მლნ ლარით (1.1%-ით) მეტია სახელმწიფო ბიუჯეტის საბოლოო კანონით განსაზღვრულ პროგნოზზე. აღნიშნული ძირითადად განპირობებულია მთავრობის დანახარჯების გეგმურ მაჩვენებელზე გადაჭარბებით და იმპორტის ფაქტობრივი მაჩვენებლის პროგნოზიდან ჩამორჩენით. დანახარჯების მიხედვით დათვლილ ნომინალური მშპ-ს ზრდაში ყველაზე დიდი კონტრიბუცია მოხმარებამ (9.6%) და ექსპორტმა (5.7%) შეიტანა.

² საქართველოს ეროვნული ბანკი, [მონეტარული პოლიტიკის ანგარიში](#), ოქტომბერი, 2024.

³ [Statistical Classification of Economic Activities in the European Community Rev. 2](#)

დიაგრამა 7. დანახარჯების მიხედვით დათვლილი ნომინალური მშპ-ს ზრდა და ზრდაში თითოეული კომპონენტის წვლილი.

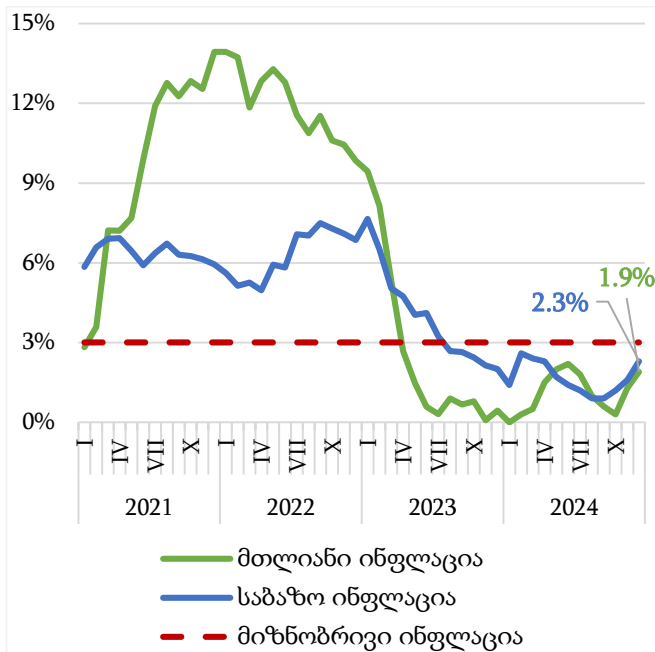
წყარო: საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური

2024 წლის სამომხმარებლო ფასების საშუალო წლიურმა ინფლაციამ 1.1% შეადგინა, რაც სახელმწიფო ბიუჯეტის საბოლოო კანონით განსაზღვრულ პროგნოზს (1.0%) 0.1 პ.პ.-ით აღემატება, ხოლო ბიუჯეტის თავდაპირველი კანონის საპროგნოზო მაჩვენებელს (2.8%) 1.7 პ.პ.-ით ჩამორჩება. პროგნოზირებულზე დაბალი ინფლაცია ძირითადად შემცირებული ინფლაციური მოლოდინებით და მოსალოდნელზე მეტად გაუმჯობესებული რეალური სექტორის სტრუქტურული ფაქტორებით აიხსნება.⁴ დეკემბრის ბოლოს სამომხმარებლო ფასების ინფლაციის მაჩვენებელმა 1.9% შეადგინა და სახელმწიფო ბიუჯეტის საბოლოო კანონით განსაზღვრულ პერიოდის ბოლოსთვის არსებულ პროგნოზს 0.9 პ.პ.-ით გადააჭარბა, ხოლო თავდაპირველი კანონის (3.0%) პროგნოზს 1.1 პ.პ.-ით ჩამორჩა.

2024 წელს სამომხმარებლო კალათის ცალკეული სასაქონლო ჯგუფებიდან ფასების ყველაზე მაღალი საშუალო წლიური ზრდა დაფიქსირდა სასტუმროების, კაფეების, რესტორნების (7.1%-ით), ტრანსპორტისა (5.7%-ით) და ალკოჰოლური სასმელებისა და თამბაქოს (4.1%-ით) სასაქონლო ჯგუფებზე.

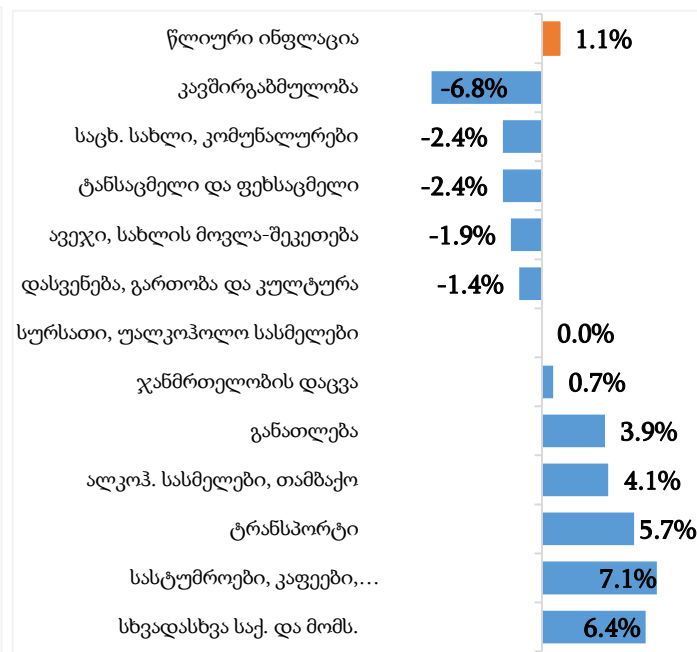
⁴ საქართველოს ეროვნული ბანკი, მონეტარული პოლიტიკის ანგარიში, იანვარი, 2025.

დიაგრამა 8. ინფლაციის მაჩვენებლები წინა წლის შესაბამის თვესთან შედარებით⁵ (%)

წყარო: სსიპ - სტატისტიკის ეროვნული სამსახური

დიაგრამა 9. სამომხმარებლო კალათაში შემავალი სასაქონლო ჯგუფების ფასების საშუალო წლიური ზრდის მაჩვენებლები - 2024 წ. (%)

2024 წელს მიმდინარე ანგარიშის დეფიციტი 2023 წელთან შედარებით 217 მლნ აშშ დოლარით (12.7%-ით) შემცირდა და 1.5 მლრდ აშშ დოლარს გაუტოლდა. ამასთან, 1.2 პ.პ.-ით შემცირდა მისი მშპ-სთან თანაფარდობაც და 4.4% შეადგინა.⁶ მიმდინარე ანგარიშის დეფიციტის მშპ-სთან ფარდობის ფაქტობრივი მაჩვენებელი 0.3 პ.პ.-ით ჩამორჩება როგორც სახელმწიფო ბიუჯეტის საბოლოო კანონით, ასევე ბიუჯეტის თავდაპირველი კანონით განსაზღვრულ პროგნოზს (4.7%).

აღსანიშნავია, რომ მესამე კვარტალში საქონლისა და მომსახურების წმინდა ექსპორტის ზრდის შედეგად მიმდინარე ანგარიშის ბალანსის დადებითი მაჩვენებელი დაფიქსირდა, თუმცა მეოთხე კვარტალში აღნიშნული მაჩვენებლების შემცირებამ კვლავ გაზარდა დეფიციტი.

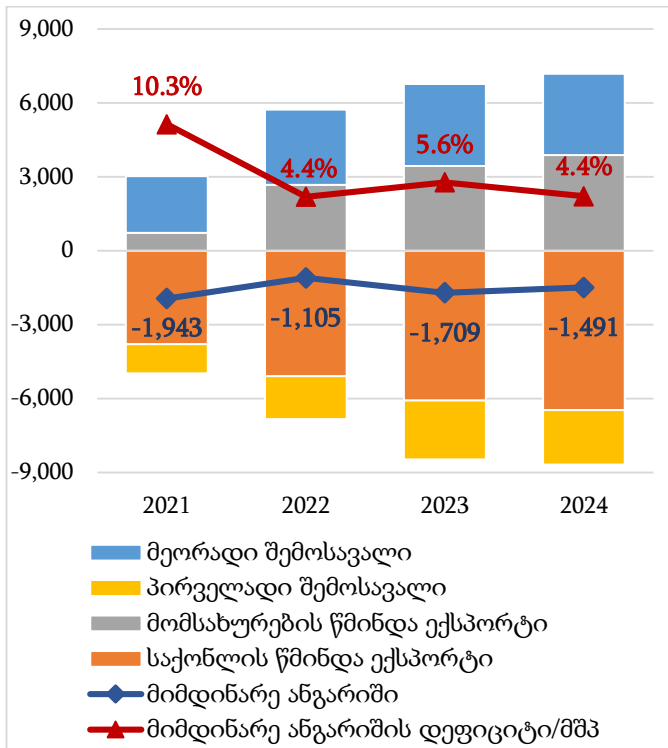
მიმდინარე ანგარიშის ბალანსზე უარყოფითი ეფექტი იქონია საქონლის წმინდა ექსპორტისა და მეორადი შემოსავლების ცვლილებამ, ხოლო მაჩვენებელი გააუმჯობესა პირველადი შემოსავლების 11.1%-იანმა და საქართველოდან მომსახურების წმინდა ექსპორტის 25.9%-იანმა ზრდამ, რაც ძირითადად სატრანსპორტო მომსახურებისა და მოგზაურობიდან მიღებული შემოსავლების ზრდით იყო გამოწვეული.⁷

⁵ საბაზო ინფლაციის გაანგარიშება ხდება სამომხმარებლო კალათიდან შემდეგი საქონლისა და მომსახურების ჯგუფების გამორიცხვით: სურსათი და უალკოჰოლო სასმელები; ენერგომატარებლები; ადმინისტრირებადი ტარიფები; ტრანსპორტი (ცალკეული ტარიფები).

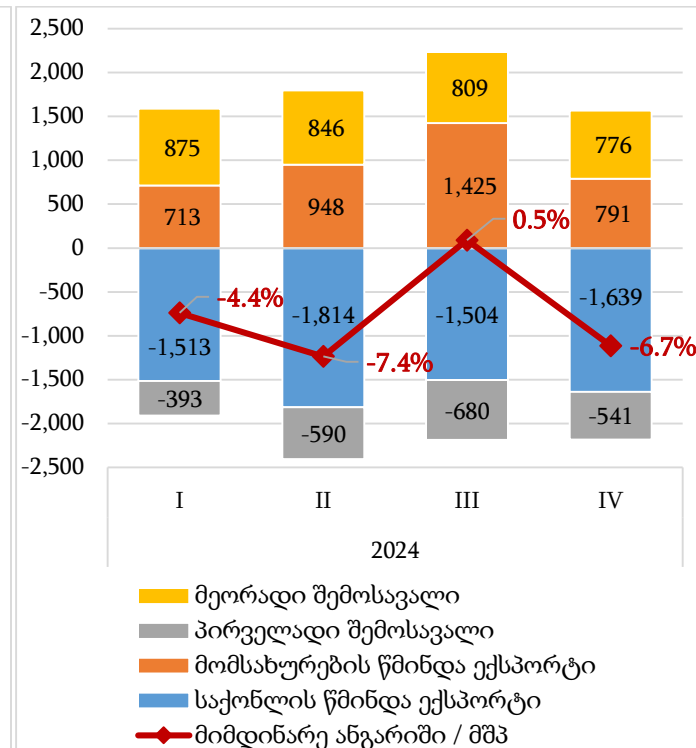
⁶ მიმდინარე ანგარიშის მშპ-სთან ფარდობის შემცირება გამოწვეულია ერთი მხრივ, მიმდინარე ანგარიშის ბალანსის გაუმჯობესებით, ხოლო მეორე მხრივ, ნომინალური მშპ-ს ზრდით.

⁷ 2024 წელს სატრანსპორტო მომსახურებიდან მიღებული შემოსავლები 2023 წელთან შედარებით გაიზარდა 25.7%-ით (194 მლნ აშშ დოლარით) და 784 მლნ აშშ დოლარი შეადგინა, ხოლო მოგზაურობიდან მიღებული შემოსავლები 2023 წელთან შედარებით გაიზარდა 7.3%-ით (300 მლნ აშშ დოლარით) და 4.4 მლრდ აშშ დოლარი შეადგინა.

დიაგრამა 10. მიმდინარე ანგარიშის ბალანსისა და მისი კომპონენტების ტენდენცია ნომინალში და მშპ-სთან მიმართებით (მლნ აშშ დოლარი; %).

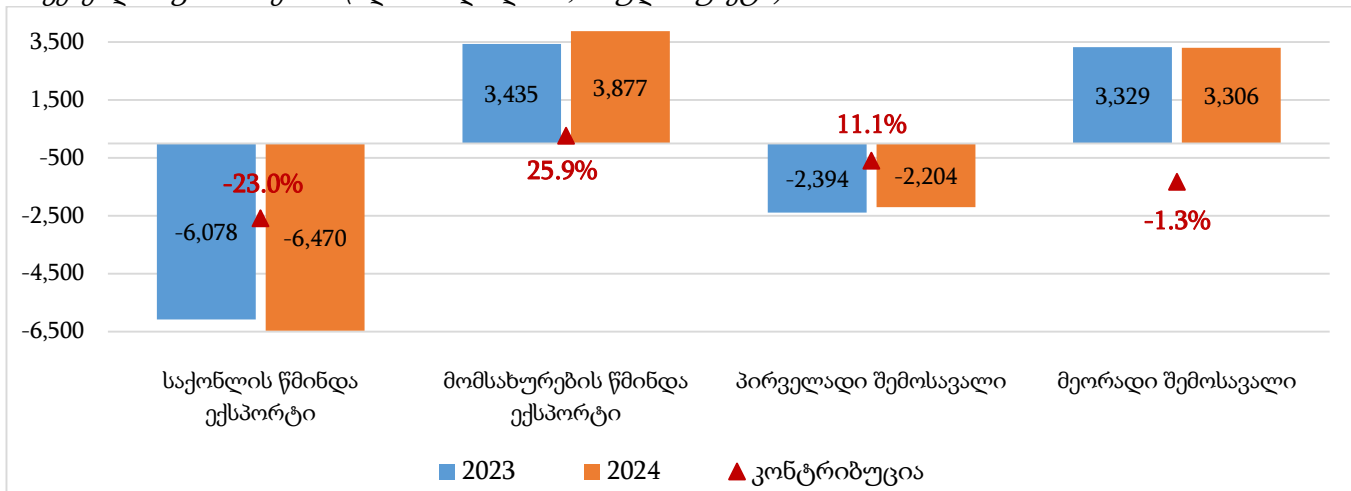

დიაგრამა 11. მიმდინარე ანგარიშის ბალანსის კვარტალური ტენდენცია ნომინალში და მშპ-სთან მიმართებით - 2024 წ. (მლნ აშშ დოლარი; %).

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

დიაგრამა 12. მიმდინარე ანგარიშის ბალანსის კომპონენტების მოცულობები და მათი კონტრიბუცია 2024 წლის მაჩვენებლის ფორმირებაში (მლნ აშშ დოლარი; %-ული პუნქტი).

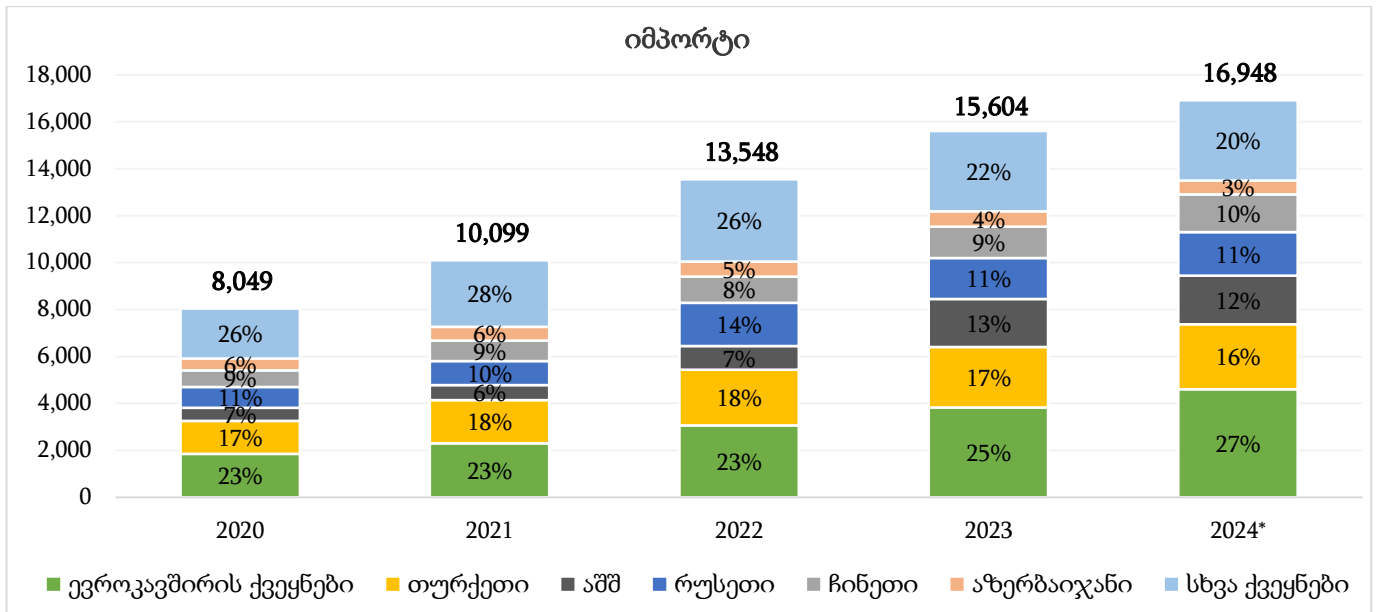
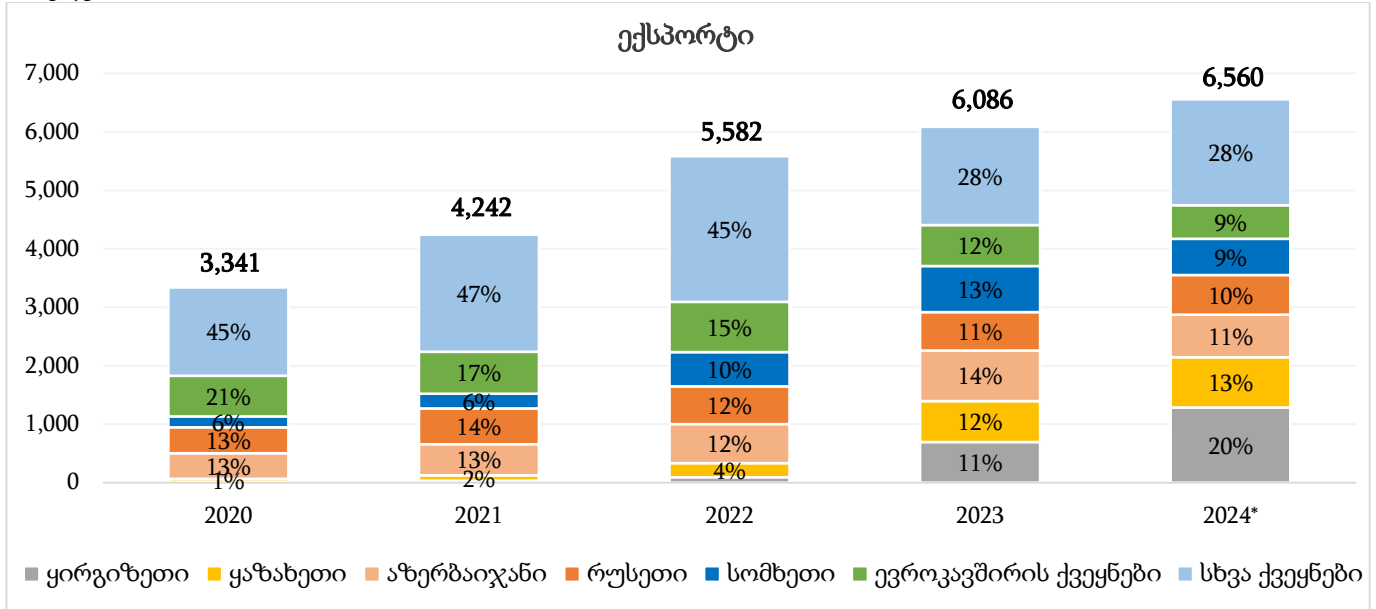

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი; სსიპ - სტატისტიკის ეროვნული სამსახური

რაც შეეხება საქონლით ვაჭრობას, 2024 წელს საქონლის საგარეო სავაჭრო ბრუნვამ 23.5 მლრდ აშშ დოლარი, ხოლო სავაჭრო სალდომ -10.4 მლრდ აშშ დოლარი შეადგინა. 2023 წელთან შედარებით,

საქონლის ექსპორტი 7.8%-ით გაიზარდა და 6.6 მლრდ აშშ დოლარს⁸ გაუტოლდა, ხოლო საქონლის იმპორტი 8.6%-ით გაიზარდა და 16.9 მლრდ აშშ დოლარი შეადგინა.

დიაგრამა 13. საქონლის ექსპორტის/იმპორტის მოცულობა (მლნ აშშ დოლარი) სავაჭრო პარტნიორების მიხედვით.

წყარო: სსიპ - სტატისტიკის ეროვნული სამსახური

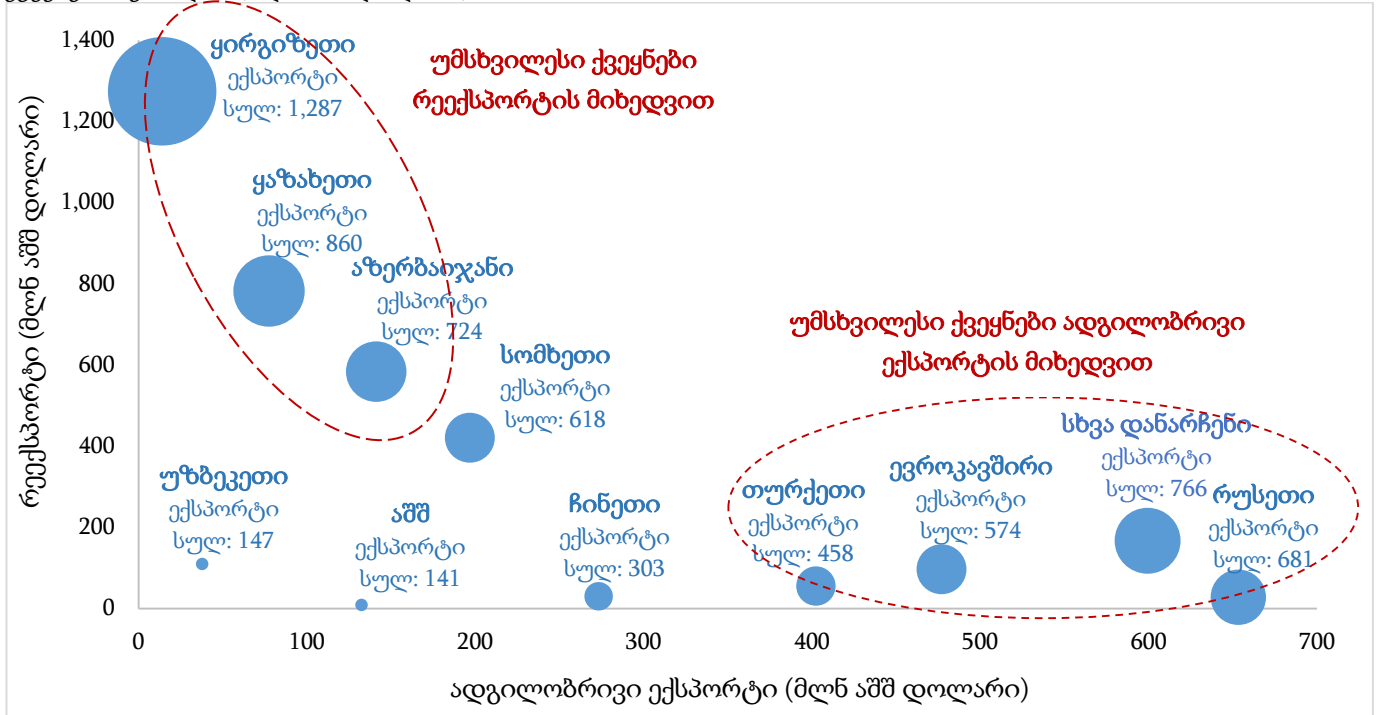
2024 წელს საქონლის ადგილობრივი ექსპორტის მოცულობამ 3.0 მლრდ აშშ დოლარი შეადგინა, რაც საქონლის ექსპორტის ჯამური მოცულობის 45.8%-ია.⁹ ადგილობრივი ექსპორტის მიხედვით, საქართველოს ყველაზე მსხვილი პარტნიორი ქვეყნებია: რუსეთი - 653.4 მლნ აშშ დოლარი,

⁸ აღნიშნული თანხა მოიცავს რეექსპორტის მოცულობას 3.6 მლრდ აშშ დოლარის ოდენობით.

⁹ ანალოგიური მაჩვენებელი 2023 წელს 47.0%-ს, ხოლო 2022 წელს 66.8%-ს შეადგენდა.

ევროკავშირის ქვეყნები - 477.1 მლნ აშშ დოლარი და თურქეთი - 402.5 მლნ აშშ დოლარი, ხოლო რეექსპორტის მიხედვით: ყირგიზეთი - 1.3 მლრდ აშშ დოლარი, ყაზახეთი - 782.4 მლნ აშშ დოლარი და აზერბაიჯანი - 583.1 მლნ აშშ დოლარი.

დიაგრამა 14. საქონლის ექსპორტი ადგილობრივი ექსპორტის და რეექსპორტის მიხედვით სავაჭრო პარტნიორი ქვეყნების ჭრილში (მლნ აშშ დოლარი).

2024 წელს, წინა წელთან შედარებით, საერთაშორისო მოგზაურთა რაოდენობა 4.2%-ით გაიზარდა და 7.4 მლნ ადამიანს გაუტოლდა,¹⁰ თუმცა იგი 21.3%-ით ჩამორჩება 2019 წლის მაჩვენებელს. საერთაშორისო მოგზაურობიდან მიღებულმა შემოსავლებმა 4.4 მლრდ აშშ დოლარი შეადგინა, რაც 2023 წლის მაჩვენებელს 300 მლნ აშშ დოლარით (7.3%-ით) აღემატება. აღსანიშნავია, რომ 2019 წელთან შედარებით, მოგზაურთა რაოდენობრივი მაჩვენებლის ნაკლებობის მიუხედავად, მიღებული შემოსავლები 1.2 მლრდ აშშ დოლარით (35.4%-ით) გაიზარდა, რაც მათ შორის გამოწვეულია ტურისტული ვიზიტების საშუალო ხანგრძლივობის ზრდით.¹¹

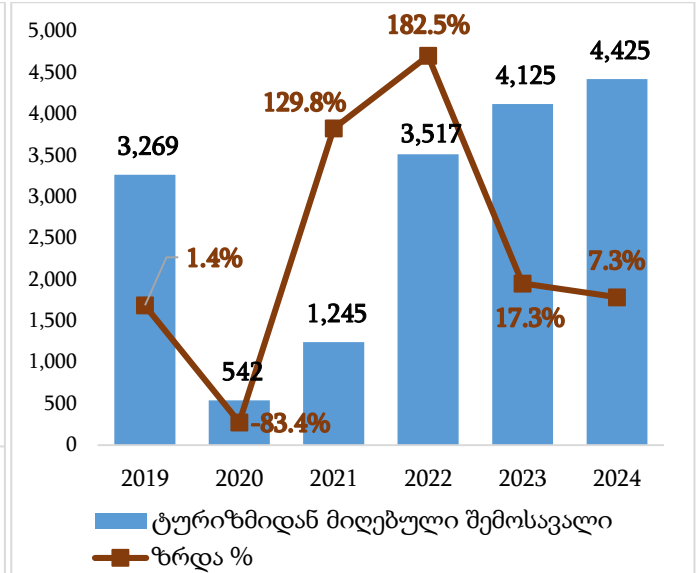
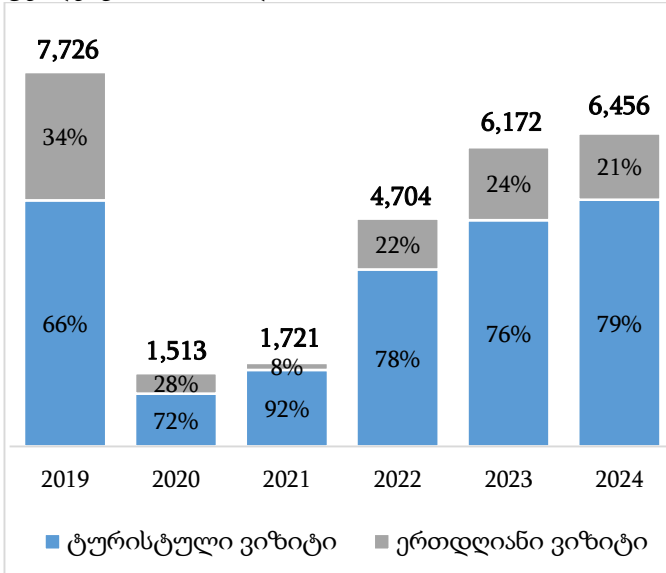
რაც შეეხება საერთაშორისო ვიზიტორების მაჩვენებლის კომპოზიციას რეზიდენტობის მიხედვით, 2023 წელთან შედარებით შემცირებულია რუსეთიდან, თურქეთიდან და სომხეთიდან შემოსული ვიზიტორების მაჩვენებელი.

¹⁰ მაჩვენებელი მოიცავს საერთაშორისო ვიზიტორების მიერ განხორციელებულ ვიზიტებსა (6.5 მლნ პირი) და სხვა (არატურისტული) მიზნით განხორციელებულ ვიზიტებს (912 ათასი პირი).

¹¹ 2024 წელს ვიზიტორების მიერ განხორციელებული ვიზიტებისას გათვლილი დამეგობის საშუალო რაოდენობა 5.5-ის ტოლია, 2023 წელს 5.4-ის, ხოლო 2019 წელს 4.1-ის. მაჩვენებელი არ არის ხელმისაწვდომი 2020 და 2021 წლებისათვის, კოვიდ პანდემიით გამოწვეული შეზღუდვებიდან გამომდინარე.

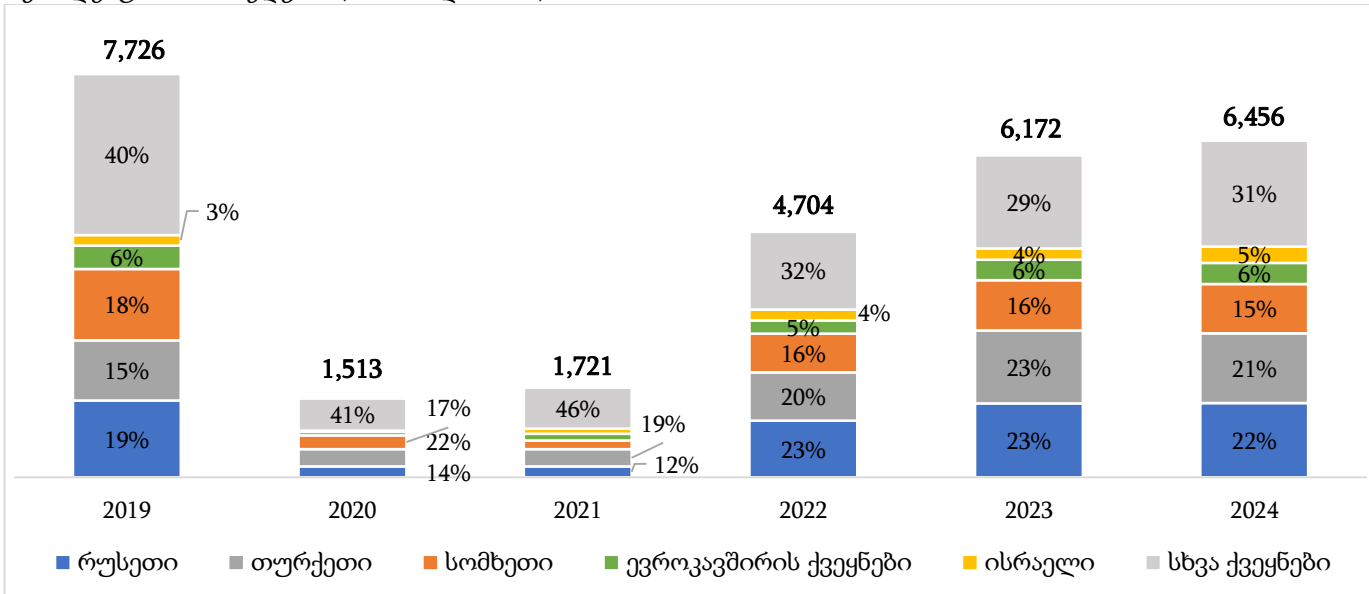
დიაგრამა 15. საერთაშორისო მოგზაურების რაოდენობა 2019-2024 წლებში და მისი ცვლილების ტენდენცია (ათასი ადამიანი).

დიაგრამა 16. ტურიზმიდან მიღებული შემოსავლები - (მლნ აშშ დოლარი).

წყარო: საქართველოს ტურიზმის ეროვნული ადმინისტრაცია; საქართველოს ეროვნული ბანკი

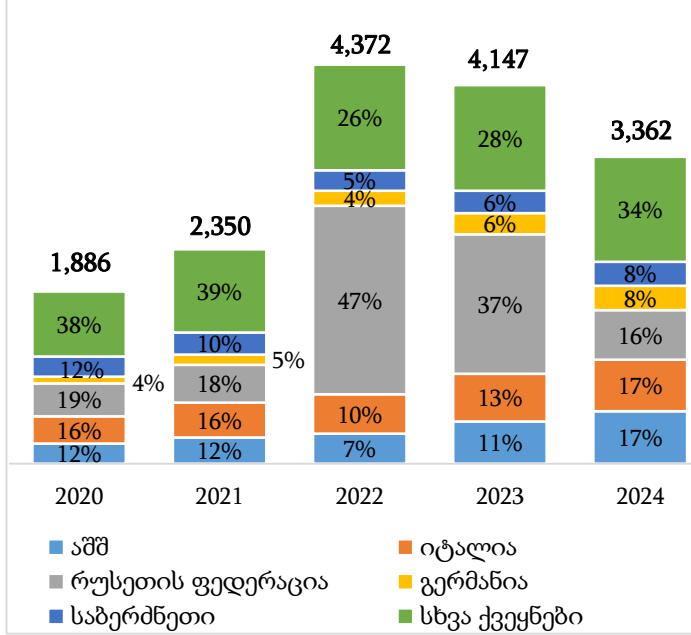
დიაგრამა 17. საერთაშორისო ვიზიტორების მიერ განხორციელებული ვიზიტების დინამიკა %-ულ ჭრილში რეზიდენტობის მიხედვით (ათასი ადამიანი).

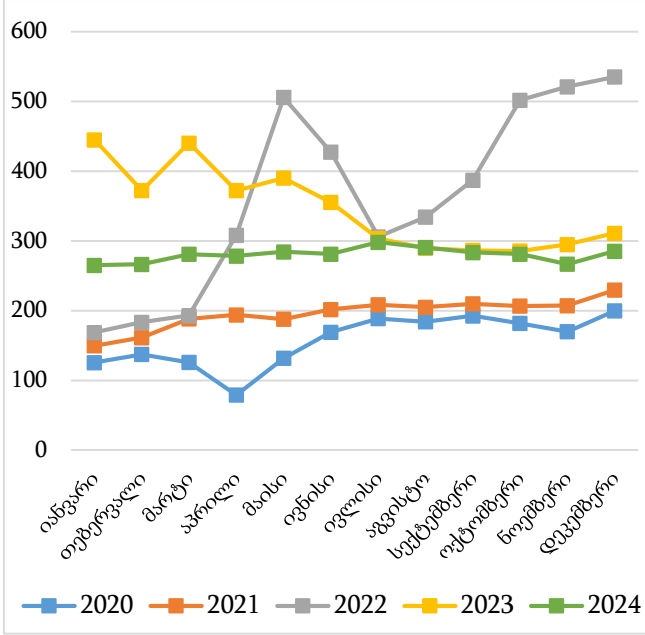
წყარო: საქართველოს ტურიზმის ეროვნული ადმინისტრაცია

ფულადი გზავნილების მოცულობა 2024 წელს, 2023 წელთან შედარებით, 18.9%-ით შემცირდა და 3.4 მლრდ აშშ დოლარი შეადგინა. აღნიშნული ძირითადად რუსეთიდან მიღებული ფულადი გზავნილების 987 მლნ აშშ დოლარით შემცირებით (64.6%-ით) არის გამოწვეული. 2023 წელთან შედარებით, 112 მლნ აშშ დოლარით (24.4%-ით) გაიზარდა აშშ-დან მიღებული ფულადი გზავნილები და 573 მლნ აშშ დოლარი შეადგინა. ასევე 44 მლნ აშშ დოლარით (8.4%-ით) გაიზარდა იტალიიდან მიღებული ფულადი გზავნილები და 567 მლნ აშშ დოლარს გაუტოლდა.

დიაგრამა 18. ფულადი გზავნილების მოცულობა ქვეყნების მიხედვით (მლნ აშშ დოლარი).

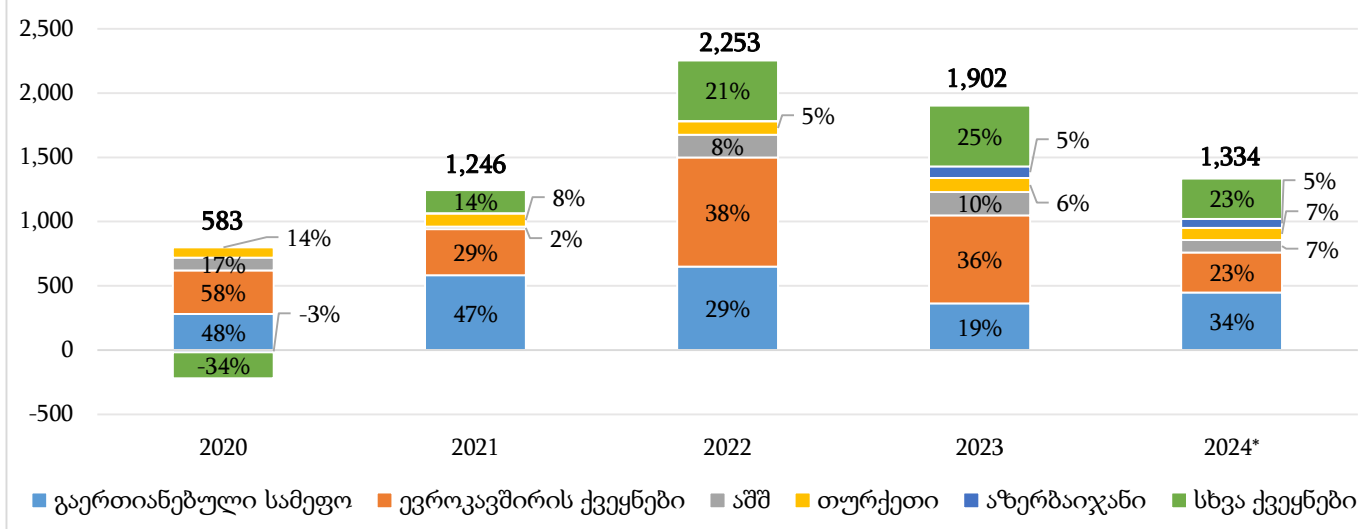
დიაგრამა 19. ფულადი გზავნილების მოცულობა თვეების მიხედვით (მლნ აშშ დოლარი).

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები 2024 წელს 568.4 მლნ აშშ დოლარით (29.9%-ით) შემცირდა და 1.3 მლრდ აშშ დოლარი შეადგინა. წინა წელთან შედარებით, 372.7 მლნ აშშ დოლარით (54.5%-ით) შემცირდა ევროკავშირიდან მიღებული პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები, ხოლო გაერთიანებულ სამეფოსთან - 83.9 მლნ აშშ დოლარით (23.0%-ით) გაიზარდა. პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების კომპონენტებიდან წინა წელთან შედარებით შემცირებულია სააქციო კაპიტალისა და რეინვესტიციის კომპონენტები, შესაბამისად, 727.5 მლნ (60.1%-ით) ლარით და 421.0 მლნ ლარით (26.4%). 580.1 მლნ ლარით (64.4%-ით) გაიზარდა სავალ ვალდებულებების კომპონენტი.

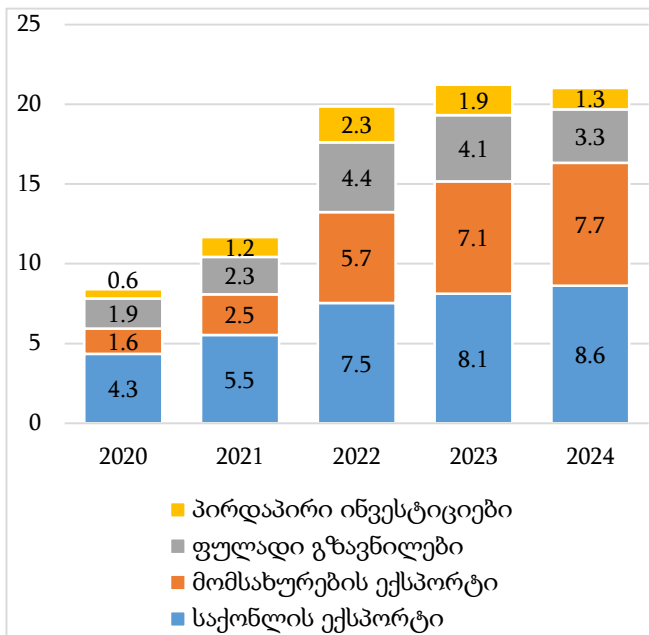
დიაგრამა 20. პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მოცულობა ქვეყნების მიხედვით (ნომინალურად და წილობრივად მთლიან ინვესტიციებში) (მლნ აშშ დოლარი).

წყარო: საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური (* 2024 წლის მაჩვენებელი ექვემდებარება დაზუსტებას).

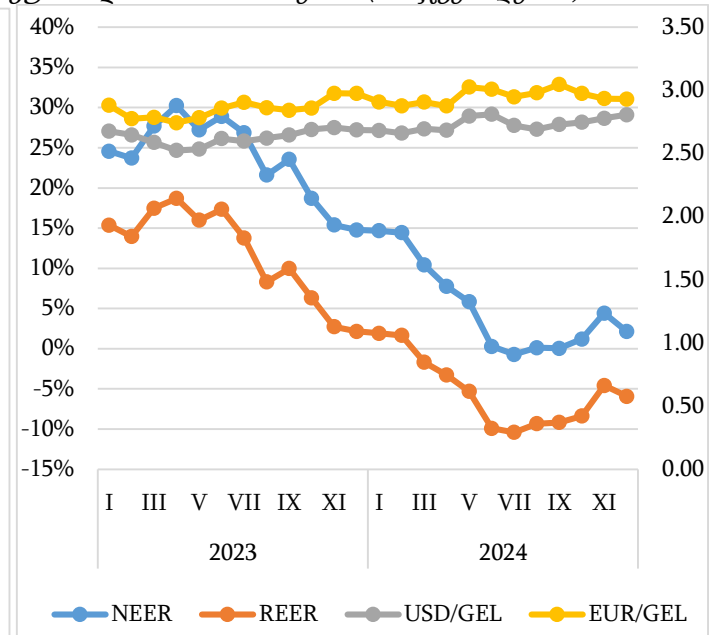
2024 წელს უცხოური ვალუტის შემოდინება 2023 წელთან შედარებით 205 მლნ ლარით (1.0%-ით) შემცირდა. საქონლისა და მომსახურების ექსპორტის 1.1 მლრდ ლარით ზრდის პარალელურად პირდაპირი ინვესტიციები და ფულადი გზავნილები 1.4 მლრდ ლარით შემცირდა. აღნიშნულმა ტენდენციამ ეროვნული ვალუტის ნომინალურ გაცვლით კურსზე დადებითი (გამყარდა 2.1%-ით), ხოლო რეალურ ეფექტურ გაცვლითი კურსზე უარყოფითი (გაუფასურდა 5.9%-ით) გავლენა იქონია.

დიაგრამა 21. უცხოური ვალუტის შემოდინების წყაროები: ექსპორტი, ტურიზმი, გზავნილები და ინვესტიციები (მლრდ აშშ დოლარი).

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

დიაგრამა 22. ნომინალური და რეალური ეფექტური გაცვლითი კურსის¹² პროცენტული ცვლილება გასული წლის შესაბამის თვესთან (მარცხენა ღერძი) და აშშ დოლარისა და ევროს საშუალოთვიური გაცვლითი კურსი ლართან მიმართებით (მარჯვენა ღერძი).

2.2 მაკროეკონომიკური და ფისკალური რისკების რეალიზების ანალიზი

2024 წელს სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონში განხორციელებული ცვლილებით არ განახლებულა კანონზე თანდართული „ფისკალური რისკების ანალიზისა“ და „მაკროეკონომიკური სცენარების ანალიზის“ დოკუმენტები. შესაბამისად, 2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების წლიურ ანგარიშს თან ერთვის ინფორმაცია 2024 წლის ბიუჯეტის თავდაპირველ კანონში წარმოდგენილი მაკროეკონომიკური რისკების რეალიზების მდგომარეობის შესახებ. დოკუმენტის შემდგომი გაუმჯობესების მიზნით, მნიშვნელოვანია, სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების წლიურ ანგარიშში ასევე აისახოს ინფორმაცია ფისკალურ აგრეგატებზე რისკ-ფაქტორების რეალიზების გავლენის და ფისკალური პოლიტიკის შესაბამისი პასუხების შესახებ.¹³

¹² NEER - ნომინალური ეფექტური გაცვლითი კურსი; REER - რეალური ეფექტური გაცვლითი კურსი.
¹³ პოლიტიკის პასუხების ანალიზთან დაკავშირებით გარკვეული ინფორმაცია 2023 წელზე თანდართულია 2025 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონზე, თუმცა მსგავსი ანალიზი არ მომზადებულა 2024 წლისთვის.

სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონის ფარგლებში წარმოდგენილია ეკონომიკური მოვლენების განვითარების სცენარები 2024 წლისთვის სხვადასხვა დაშვების პირობებში. **სცენარებში მოცემული მაკროეკონომიკური პარამეტრების ფაქტობრივ მაჩვენებლებთან შესაბამისობის ანალიზი აჩვენებს, რომ 2024 წელს ეკონომიკური მოვლენები სამივე სცენარის კომბინაციით განვითარდა.** კერძოდ, ეკონომიკური ზრდის, ინფლაციის, ბიუჯეტის დეფიციტისა და მთავრობის ვალის ფაქტობრივი მონაცემები ოპტიმისტურ სცენართან არის მიახლოებული; მიმდინარე ანგარიში, საქონლით ვაჭრობა და მომსახურების ექსპორტი პესიმისტურ სცენარის მიმართულებით განვითარდა, ხოლო მომსახურების იმპორტი საბაზო სცენარისკენ გადაიხარა.

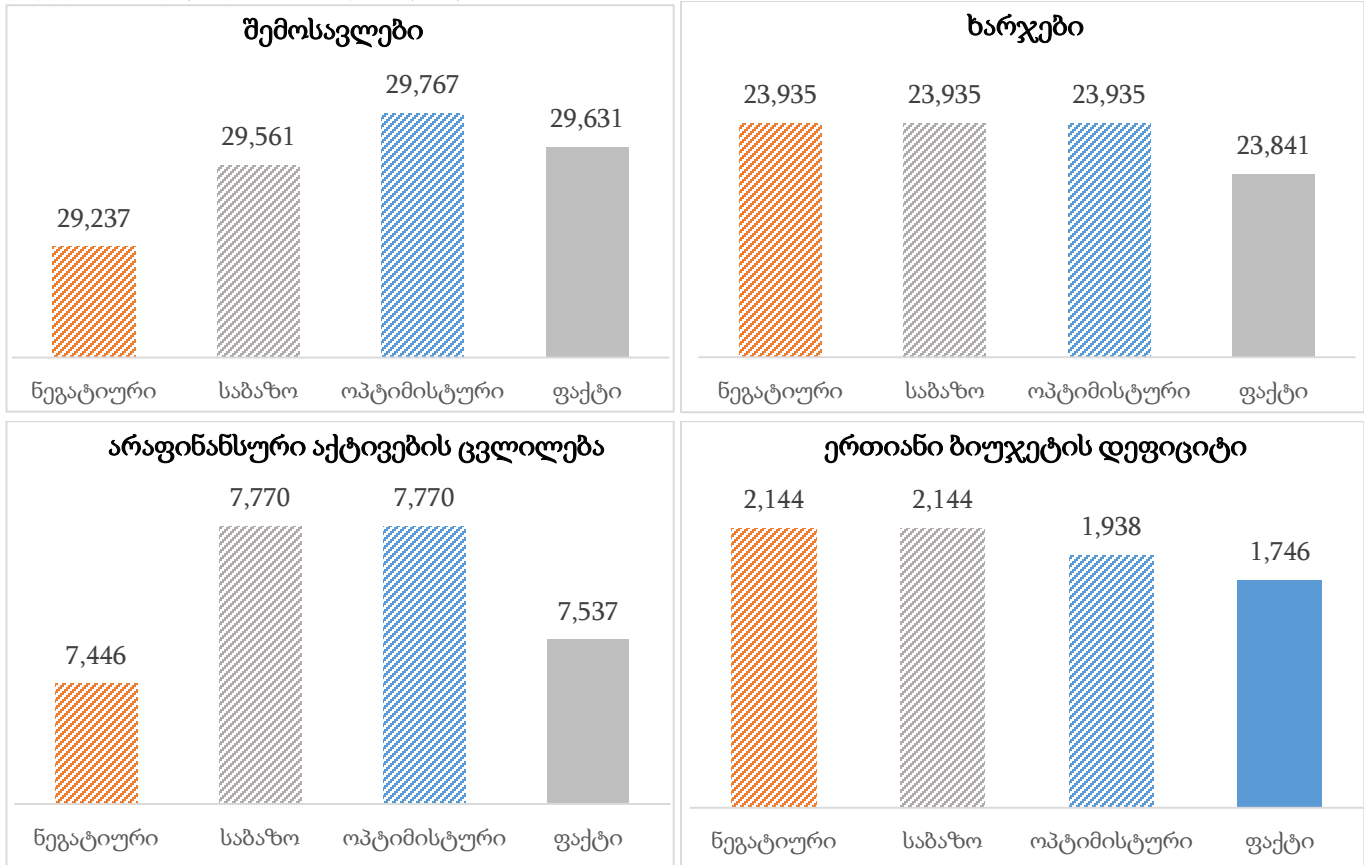
ცხრილი 2. მაკროეკონომიკური პარამეტრების სხვადასხვა სცენარით პროგნოზირებული და ფაქტობრივი მაჩვენებლები - 2024 წ. (მლნ აშშ დოლარი). ✓ ნიშანი მიუთითებს ფაქტობრივ მაჩვენებელთან ყველაზე ახლოს მდგომი პროგნოზის შესახებ.

ინდიკატორი	საბაზო	პესიმისტური	ოპტიმისტური	ფაქტი
რეალური მშპ-ის ზრდა	9.0%	7.6%	✓ 9.7%	9.4%
ინფლაცია	1.0%	0.5%	✓ 1.5%	1.9%
მიმდინარე ანგარიში/მშპ	-4.7%	✓ -4.6%	-4.9%	-4.4%
მიმდინარე ანგარიში	-1,586	✓ -1,524	-1,653	-1,491
საქონლის ექსპორტი	8,806	✓ 8,676	8,889	8,622
საქონლის იმპორტი	-15,494	✓ -15,100	-15,741	-15,092
მომსახურების ექსპორტი	7,924	✓ 7,710	8,043	7,700
მომსახურების იმპორტი	✓ -3,851	-3,762	-3,921	-3,823
ბიუჯეტის დეფიციტი	2.4%	2.4%	✓ 2.1%	1.9%
მთავრობის ვალი/მშპ	36.8%	37.4%	✓ 36.4%	36.1%

წყარო: ფინანსთა სამინისტრო; საქართველოს ეროვნული ბანკი (BOP)

რაც შეეხება ფისკალური პოლიტიკის პასუხებს, შემოსავლები და ხარჯები საბაზო სცენარით, ხოლო არაფინანსური აქტივების ცვლილება ნეგატიური სცენარით განსაზღვრული პოლიტიკის პასუხებზე მიუთითებს, რამაც საბოლოოდ, ბიუჯეტის დეფიციტის ოპტიმისტური სცენარით განვითარება გამოიწვია.

დიაგრამა 23. სხვადასხვა სცენარით პროგნოზირებული ერთიანი ბიუჯეტის ფისკალური მაჩვენებლების ფაქტებთან შედარება - 2024 წ. (მლნ ლარი).

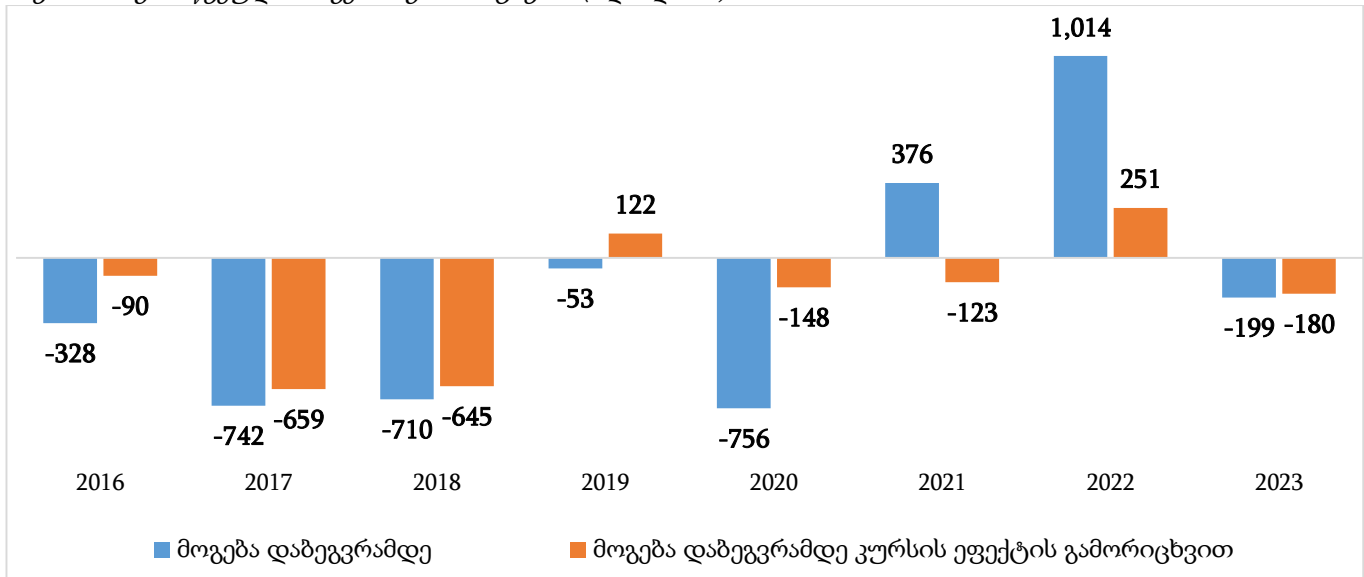

წყარო: ფინანსთა სამინისტრო

რაც შეეხება ფისკალურ რისკებს, მათი ფორმირების ერთ-ერთი მთავარი წყარო სახელმწიფო საწარმოებია. საწარმოებიდან მომდინარე რისკები ძირითადად დაკავშირებულია მათ უარყოფით ფინანსურ შედეგებთან.¹⁴ 2025 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონზე თანდართული „ფისკალური რისკების ანალიზის დოკუმენტის“ მიხედვით, 2023 წელს 200 საწარმოს ნაერთმა ჯამურმა დაუფარავმა ზარალმა 206 მლნ ლარი, ხოლო მოგების გადასახადის გადახდამდე ნაერთმა ზარალმა 199 მლნ ლარი შეადგინა. აღსანიშნავია, რომ 2023 წელს გაცვლითი კურსის ეფექტს არსებითი გავლენა არ ჰქონია საწარმოთა ფინანსურ შედეგებზე. კერძოდ, ამ ფაქტორის გამორიცხვით მოგების გადასახადამდე ზარალმა 180 მლნ ლარი შეადგინა.

¹⁴ სახელმწიფო ფინანსების სტატისტიკის სახელმძღვანელოს (GFSM 2014) მიხედვით, სახელმწიფო საწარმოების მიმართ არსებობს ცხადი ან/და არაცხადი გარანტია, რომ სახელმწიფო არ დაუმეებს მათ გაკოტრებას, რის გამოც ისინი წარმოადგენენ პოტენციური ფისკალური რისკის წყაროს (GFSM 2014, The Public Corporations Sector and Its Subsectors, პარაგრაფი 2.105).

დიაგრამა 24. სახელმწიფო საწარმოების მოგება დაბეგვრამდე და მოგება დაბეგვრამდე კურსთაშორისი სხვაობით გამოწვეული მოგების გამორიცხვით (მლნ ლარი).¹⁵

დადებითად უნდა შეფასდეს ის ფაქტი, რომ დოკუმენტში ერთმანეთისგან გამიჯნულია სახელმწიფო კორპორაციათა სექტორად და სამთავრობო სექტორად დაკლასიფიცირებული საწარმოების ფინანსური მაჩვენებლები. დოკუმენტის მიხედვით, კორპორაციათა სექტორს მიკუთვნებული საწარმოების ჯამური მოგება 283 მლნ ლარი, ხოლო სამთავრობო სექტორს მიკუთვნებული საწარმოების ჯამური ზარალი 515 მლნ ლარია.

ფისკალური რისკების კიდევ ერთი წყაროა საერთაშორისო საარბიტრაჟო დავებიდან მომდინარე რისკები. 2024 წელს წარმოებაში არსებული იმ დავებიდან, სადაც სახელმწიფო მოპასუხეს წარმოადგენდა, სადავო თანხის ჯამური პოტენციური მაქსიმალური ოდენობა შეადგენდა 4.8 მლრდ აშშ დოლარს. აღნიშნულ დავათაგან ერთი სახელმწიფოს გამარჯვებით დასრულდა, რამაც ჯამური მოთხოვნები 3.3 მლრდ აშშ დოლარამდე შეამცირა.

გარდა ზემოაღნიშნულისა, საქართველოში ფისკალური რისკების ერთ-ერთი წყაროა დეპოზიტების დაზღვევის სისტემა.¹⁶ აღნიშნული სისტემა 2017 წლიდან ფუნქციონირებს და 2023 წლის ბოლომდე უზრუნველყოფდა როგორც ფიზიკური, ასევე იურიდიული პირების დეპოზიტების დაზღვევას 15,000 ლარამდე ოდენობით. 2024 წლიდან კი დაზღვევის ლიმიტი 30,000 ლარამდე გაიზარდა. 2024 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით, ყველა ბანკში სისტემის მიერ ჯამურად დაზღვეული დეპოზიტების მოცულობა 10.7 მლრდ ლარს,¹⁷ ხოლო სადაზღვეო ფონდის¹⁸ ოდენობა - 285 მლნ ლარს შეადგენდა

¹⁵ დიაგრამაზე წარმოდგენილი მონაცემები არ ითვალისწინებს მარაბდა-კარწახის რკინიგზის ფინანსურ მაჩვენებლებს, რადგან სახელმწიფო საწარმოთა სექტორიზაციის ეტაპზე კომპანიას არ მიენიჭა არც სახელმწიფო კორპორაციების და არც სამთავრობო სექტორის სტატუსი. ამ კორპორაციის ჩათვლით ზარალი 235 მლნ ლარია.

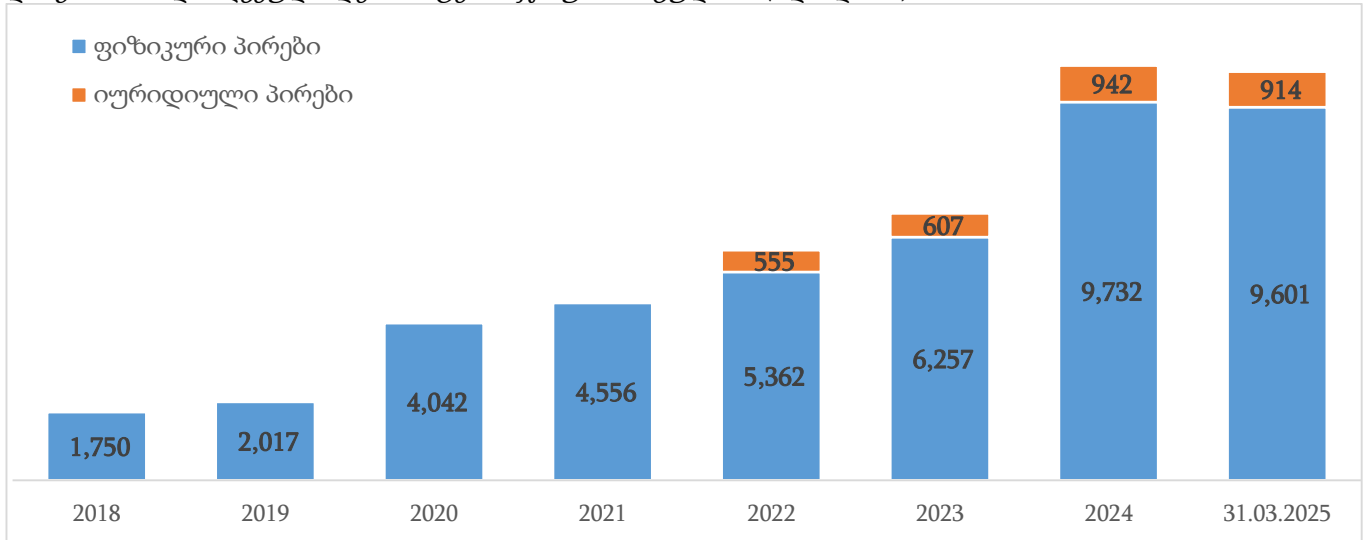
¹⁶ საქართველოს კანონი [დეპოზიტების დაზღვევის სისტემის შესახებ](#).

¹⁷ 2025 წლის 31 მარტის მდგომარეობით, აღნიშნული თანხა 10.5 მლნ ლარია.

¹⁸ აქტივების ჯამური მოცულობა, რომელიც გამოიყენება სადაზღვეო შემთხვევის დადგომისას დეპოზიტორებისთვის დაზღვეული დეპოზიტების ასანაზღაურებლად.

(დაზღვეული დეპოზიტების 2.7%), საიდანაც 275.4 მლნ ლარი¹⁹ განთავსებული იყო საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს მიერ გამოშვებულ სახაზინო ფასიან ქაღალდებში.

დიაგრამა 25. დაზღვეული დეპოზიტების ჯამური მოცულობა (მლნ ლარი).

აღსანიშნავია, რომ საერთაშორისო სავალუტო ფონდის სახელმწიფო ფინანსების სტატისტიკისა (GFSM 2014) და სახელმწიფო ვალის სტატისტიკის (PSDS 2013) სახელმძღვანელოების მიხედვით, დეპოზიტების დაზღვევის სქემა წარმოადგენს სავალო ვალდებულებების ერთ-ერთ ინსტრუმენტს.²⁰ GFSM 2014-ის მიხედვით, აღნიშნული სქემა თავისი შინაარსიდან გამომდინარე, გარკვეულ კრიტერიუმებზე დაყრდნობით, შესაძლოა დაკლასიფიცირდეს სამთავრობო სექტორის ნაწილად ან სახელმწიფო ფინანსურ კორპორაციად (სახელმწიფოს სადაზღვეო კორპორაციად).²¹ ორივე შემთხვევაში, დეპოზიტების დაზღვევის სისტემა წარმოქმნის ფისკალურ რისკს პირდაპირი ან პირობითი ვალდებულების ფორმით.

საყურადღებოა ისიც, რომ მაღალია უცხოურ ვალუტაში დენომინირებული დაზღვეული დეპოზიტების მოცულობა, რომელიც 2024 წლის ბოლოს მთლიანი დაზღვეული დეპოზიტების 46%-ს შეადგენდა. იმის გათვალისწინებით, რომ მიმდინარე ეტაპზე სსიპ - დეპოზიტების დაზღვევის სააგენტო არ ახორციელებს პოტენციურ ვალდებულებებთან დაკავშირებული სავალუტო რისკების ჰეჯირებას (სადაზღვეო ფონდის ნაწილის ვალდებულებების შესაბამის ვალუტაში დენომინირებულ აქტივებში განთავსების გზით),²² გაცვლითი კურსის მერყეობა აღნიშნული სისტემიდან დამატებით რისკებს წარმოქმნის.

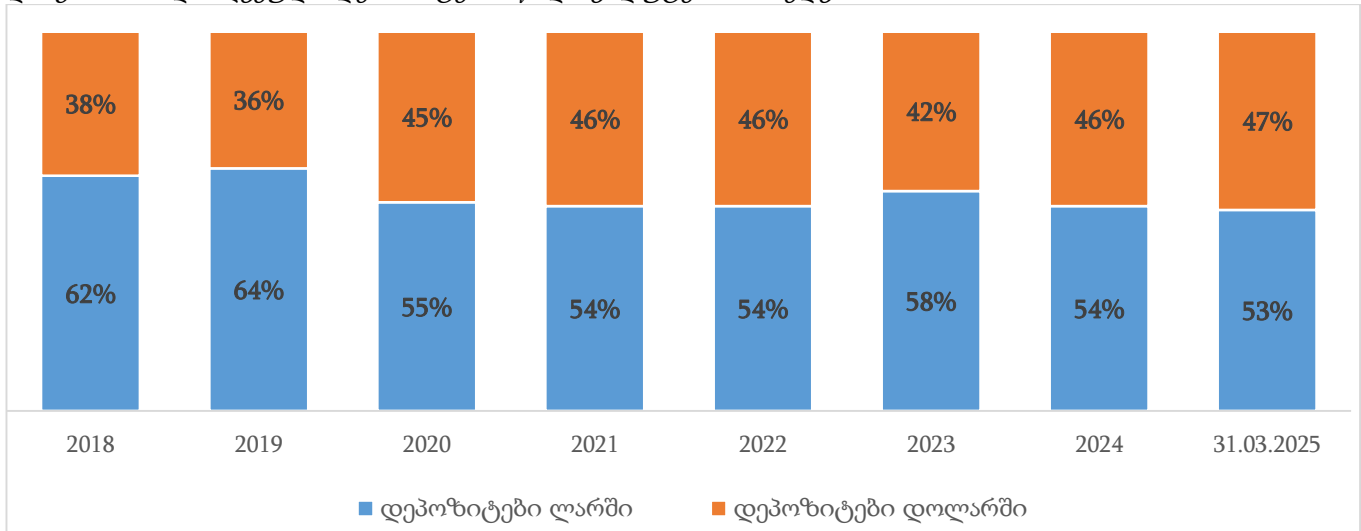
¹⁹ თანხა წარმოდგენილია ფასიანი ქაღალდების შესყიდვის მომენტში გადახდილი თანხის სახით. აღნიშნული ფასიანი ქაღალდების ნომინალური ღირებულება 267 მლნ ლარია.

²⁰ სახელმწიფო ფინანსების სტატისტიკის სახელმძღვანელოს (GFSM 2014) პარაგრაფები: 2.132-2.135; 7.201
სახელმწიფო ვალის სტატისტიკის სახელმძღვანელოს (PSDS 2013) პარაგრაფები: 3.17; 3.62; 3.62

²¹ სახელმწიფო ფინანსების სტატისტიკის სახელმძღვანელოს (GFSM 2014) პარაგრაფი: 2.135

²² სადაზღვეო ფონდის თითქმის სრული ოდენობა, 2024 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით განთავსებული იყო ფინანსთა სამინისტროს მიერ გამოშვებულ, ლარში დენომინირებულ სახაზინო ფასიან ქაღალდებში, მაშინ როდესაც დეპოზიტების დაზღვევის სისტემის შესახებ საქართველოს კანონით ინვესტირება შეიძლება განხორციელდეს შემდეგ დაბალრისკიან აქტივებში (კანონის მე-15 მუხლი):

დიაგრამა 26. დაზღვეული დეპოზიტების წილი ვალუტების მიხედვით.

აღნიშნულიდან გამომდინარე, მიზანშეწონილია, „ფისკალური რისკების ანალიზის“ დოკუმენტში წარმოდგენილი იქნეს ინფორმაცია საქართველოში მოქმედი დეპოზიტების დაზღვევის სისტემიდან მომდინარე პოტენციური რისკების შესახებ. ფინანსური სექტორიდან, მათ შორის ამ სექტიდან მომდინარე ფისკალური რისკების ანალიზის მნიშვნელობაზე ასევე აღნიშნულია საერთაშორისო სავალუტო ფონდის საქართველოს ფისკალური გამჭვირვალობის შეფასების 2024 წლის ანგარიშშიც.²³

2.3 ფისკალური წესების შესრულების მდგომარეობა

გრძელვადიან პერიოდში ფისკალური პოლიტიკის სტაბილურობის უზრუნველსაყოფად შემუშავებულია ფისკალური წესები. საქართველოში მოქმედი ფისკალური წესები განსაზღვრულია „ეკონომიკური თავისუფლების შესახებ“ ორგანული კანონით:

- ბიუჯეტის ბალანსის წესი - ერთიანი ბიუჯეტის დეფიციტი არ უნდა აღემატებოდეს მშპ-ს 3.0%-ს;
- ვალის წესი - მთავრობის ვალისა და „საჯარო და კერძო პარტნიორობის შესახებ“ საქართველოს კანონის საფუძველზე აღებული ვალდებულებების მიმდინარე ღირებულების ჯამის ფარდობა მშპ-სთან არ უნდა აღემატებოდეს 60.0%-ს.

2021-2023 წლებში დაფიქსირებული დადებითი ეკონომიკური დინამიკა 2024 წელსაც გაგრძელდა, რის შედეგადაც მშპ-სთან მიმართებით შემცირდა როგორც ბიუჯეტის დეფიციტის, ასევე ვალის წესის

ა) საქართველოს მთავრობის, საქართველოს ეროვნული ბანკის, საერთაშორისო საფინანსო ორგანიზაციის მიერ გამოშვებული, ლარით დენომინირებული სავალო ფასიანი ქაღალდები;

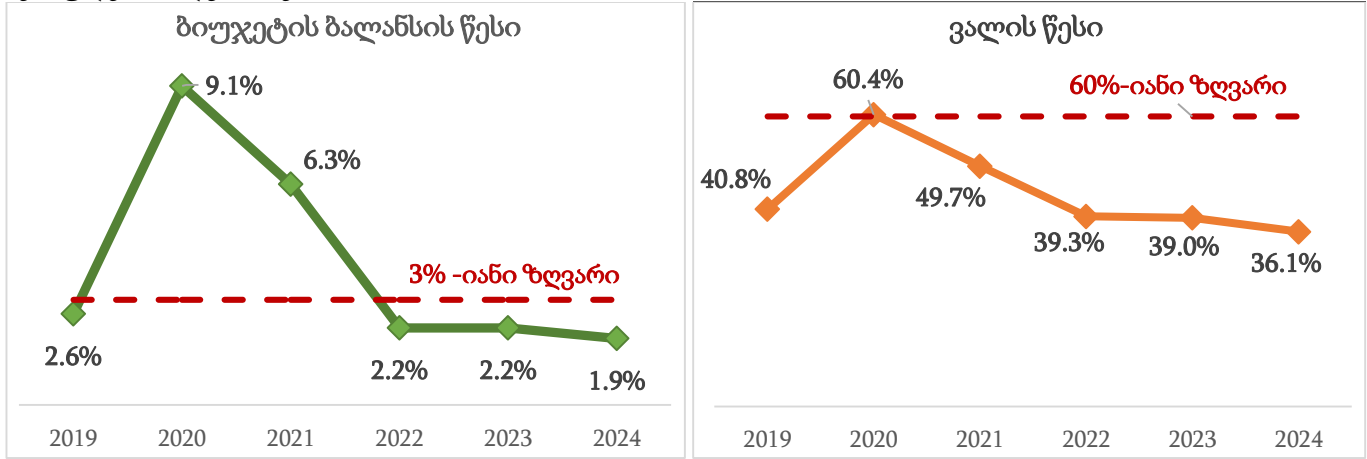
ბ) საქართველოს ეროვნული ბანკის დეპოზიტები;

გ) ევროპის ცენტრალური ბანკის, ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაციის, ევროკავშირის წევრი სახელმწიფოების, ევროკავშირის სუპრანაციონალური სააგენტოების მიერ გამოშვებული, ფიქსირებული შემოსავლის მქონე ფასიანი ქაღალდები და სავალო ინსტრუმენტები.

²³ Georgia: IMF Technical Assistance Report - [Fiscal Transparency Evaluation](#).

მიზნებისთვის დათვლილი მაჩვენებელი. შესაბამისად, 2024 წლის ბოლოს ორივე ფისკალური წესი ორგანური კანონით დადგენილი ზღვრული ნიშნულის ფარგლებში იყო მოქცეული.²⁴

დიაგრამა 27. „ეკონომიკური თავისუფლების შესახებ“ ორგანული კანონით განსაზღვრული ფისკალური წესების შესრულების მდგომარეობა.

□ ბიუჯეტის ბალანსის წესი (ბიუჯეტის დეფიციტი)

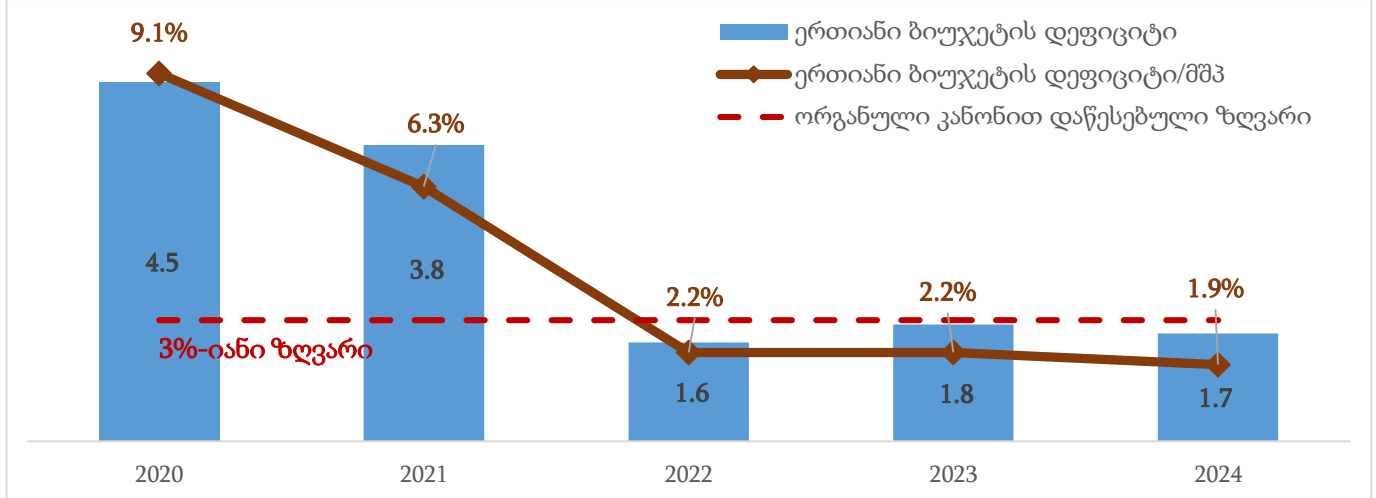
2024 წლის ერთიანი ბიუჯეტის დეფიციტის საპროგნოზო მაჩვენებელი სახელმწიფო ბიუჯეტის თავდაპირველი კანონით 2.5%-ით განისაზღვრა. სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონში განხორციელებული ცვლილებებით, დეფიციტის პროგნოზი 2.4%-მდე შემცირდა და 2.1 მლრდ ლარს გაუტოლდა, რაც ერთი მხრივ, გამოიწვია ნომინალური დეფიციტის 33 მლნ ლარით შემცირებამ, მეორე მხრივ კი მშპ-ს პროგნოზის ზრდამ (4.9 მლრდ ლარით).²⁵ ფაქტობრივი მონაცემებით, **2024 წლის ერთიანი ბიუჯეტის დეფიციტმა 1.7 მლრდ ლარი შეადგინა, რაც მშპ-ს 1.9%-ია** (მათ შორის, ნაერთი ბიუჯეტის დეფიციტი 2.1 მლრდ ლარია; სსიპ/ა(ა)იპ-ების ბიუჯეტის ბალანსი დადებითია და 182 მლნ ლარს შეადგენს; ასევე დადებითია ბიუჯეტის შესრულების წლიურ ანგარიშში წარმოდგენილი სამთავრობო სექტორს მიკუთვნებული სახელმწიფო საწარმოების ბიუჯეტის ბალანსი, რომელიც 167 მლნ ლარია).

საბიუჯეტო კლასიფიკაციის ქრილში, ბალანსის გაუმჯობესება ძირითადად გამოწვეულია არაფინანსური აქტივების ცვლილების მაჩვენებლის გეგმიდან 234 მლნ ლარით ჩამორჩენით, რასაც დაემატა „ხარჯების“ მუხლის გეგმიდან ჩამორჩენა 94 მლნ ლარის ოდენობით და შემოსავლების გადაჭარბებით მობილიზება 70 მლნ ლარით.

²⁴ 2024 წელს შეიცვალა მშპ-ს დათვლის მეთოდოლოგია, რის გამოც იგი გადაიხედა რეტროსპექტულად. შედეგად, მშპ-სთან დაკავშირებულმა მაჩვენებლებმა წინა წლებისთვისაც გარკვეული ცვლილებები განიცადა.

²⁵ წყარო: 2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის თავდაპირველ და საბოლოო კანონებზე თანდართული ძირითადი ეკონომიკური და ფინანსური ინდიკატორების დოკუმენტები (საბაზო სცენარი).

დიაგრამა 28. ერთიანი ბიუჯეტის დეფიციტის ნომინალური მოცულობისა (მლრდ ლარი) და მისი მშპ-სთან ფარდობის (%) ტენდენცია.

წყარო: 2025-2028 წლების ძირითადი ეკონომიკური და ფინანსური ინდიკატორების დოკუმენტი; 2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების წლიური ანგარიში.

2024 წელს, 2023 წელთან შედარებით, ერთიანი ბიუჯეტის დეფიციტი 35 მლნ ლარით (2%-ით) შემცირდა. წინა წელთან მიმართებით გაზრდილია დეფიციტის ფორმირებაზე მოქმედი ყველა პარამეტრი, თუმცა შემოსავლების ზრდამ (4.1 მლრდ ლარით, 16%-ით) მცირედით გადააჭარბა ხარჯებისა და არაფინანსური აქტივების ცვლილების ზრდებს (შესაბამისად, 3.1 მლრდ ლარით (15%-ით) და 0.9 მლრდ ლარით (14%-ით)).

როგორც ფაქტობრივი, ასევე მომდევნო წლების პროგნოზების ჭრილში, ერთიანი ბიუჯეტის შემოსავლები და ხარჯები ზრდის დინამიკით ხასიათდება და ძირითად შემთხვევებში - არაფინანსური აქტივების ცვლილებაც. ამასთან, ხარჯების ზრდის დინამიკა გაცილებით ახლოსაა შემოსავლების ზრდის დინამიკასთან, რაც 2022-2028 წლებისათვის საოპერაციო სალდოს მეტწილად სტაბილურ დონეს უზრუნველყოფს, საშუალოდ 5 მლრდ ლარის დონეზე.

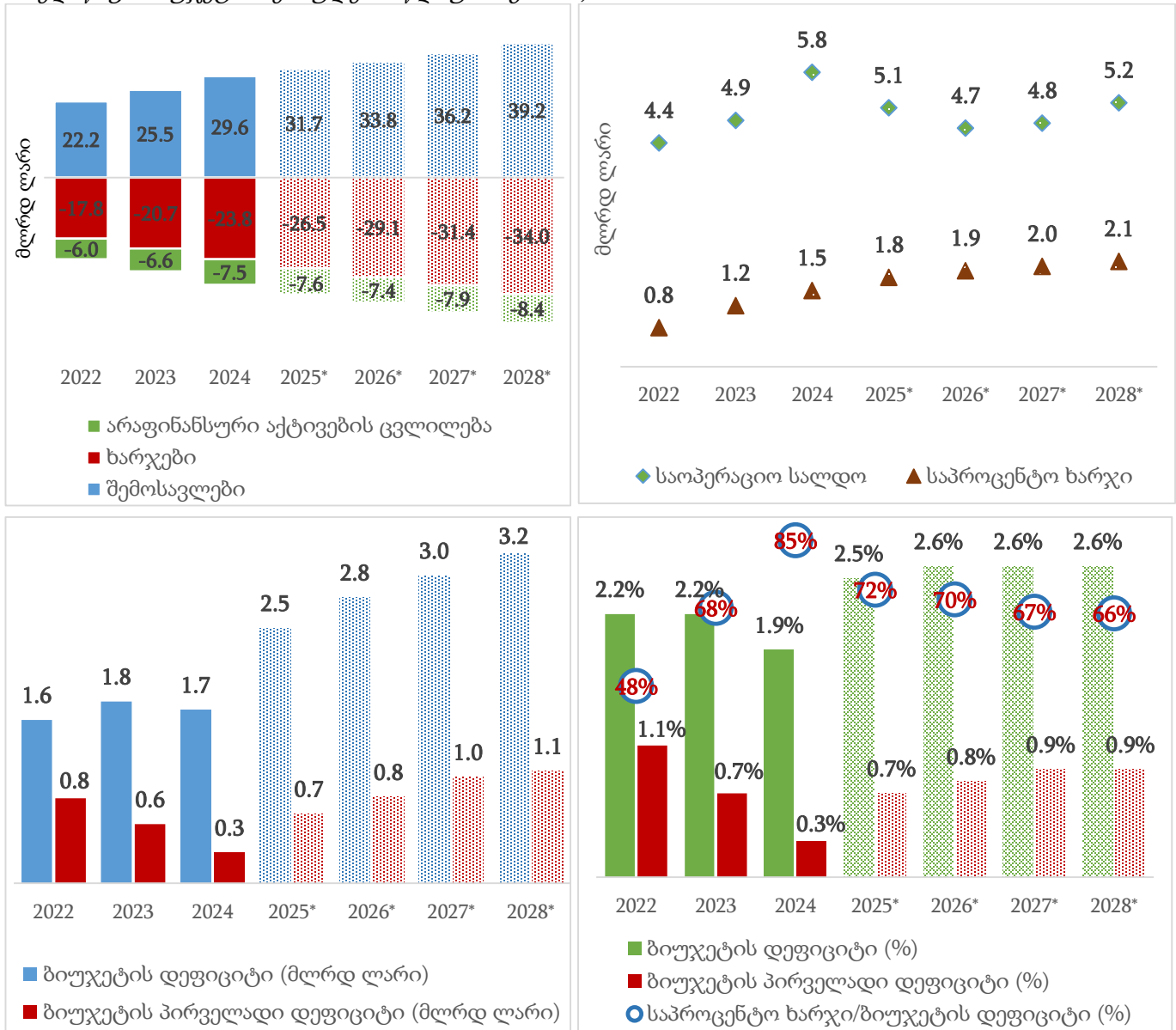
საყურადღებოა, რომ 2022-2028 წლებისათვის მზარდი სხვაობით ხასიათდება ერთიანი ბიუჯეტის დეფიციტისა და პირველადი ბალანსის მაჩვენებლები,²⁶ რაც ერთიანი ბიუჯეტის საპროცენტო ხარჯების ზრდადი დინამიკითაა გამოწვეული. აღსანიშნავია, რომ 2024 წელს, საპროცენტო ხარჯების კონტრიბუცია დეფიციტის ფორმირებაზე საშუალოვადიანი პერიოდის მაქსიმუმს გაუტოლდა და დაახლოებით 85%-ს შეადგენს, მაშინ როდესაც ერთიანი ბიუჯეტის შემოსავლებსა და პროგრამულ ხარჯებს²⁷ შორის სხვაობის კონტრიბუცია მხოლოდ 15%-ია. საშუალოვადიანი პროგნოზით, საპროცენტო ხარჯების კონტრიბუცია მომდევნო წლებში მცირდება, რაც მეტწილად დეფიციტის საპროგნოზო მაჩვენებლების ზრდას უკავშირდება.²⁸

²⁶ პირველადი ბალანსი გაიანგარიშება როგორც ბიუჯეტის დეფიციტი, რომელიც არ მოიცავს საპროცენტო ხარჯს. შესაბამისად, გამოითვლება როგორც შემოსავლებს - ხარჯები - არაფინანსური აქტივების ცვლილება + საპროცენტო ხარჯი.

²⁷ ხარჯებისა და არაფინანსური აქტივების ცვლილების ის ნაწილი, რომლებიც კონკრეტული პროგრამების/პროექტების განხორციელებას ემსახურება.

²⁸ საპროცენტო ხარჯებთან დაკავშირებული ინფორმაცია დეტალურადაა წარმოდგენილი ქვეთავში „სახელმწიფო და მთავრობის ვალი“.

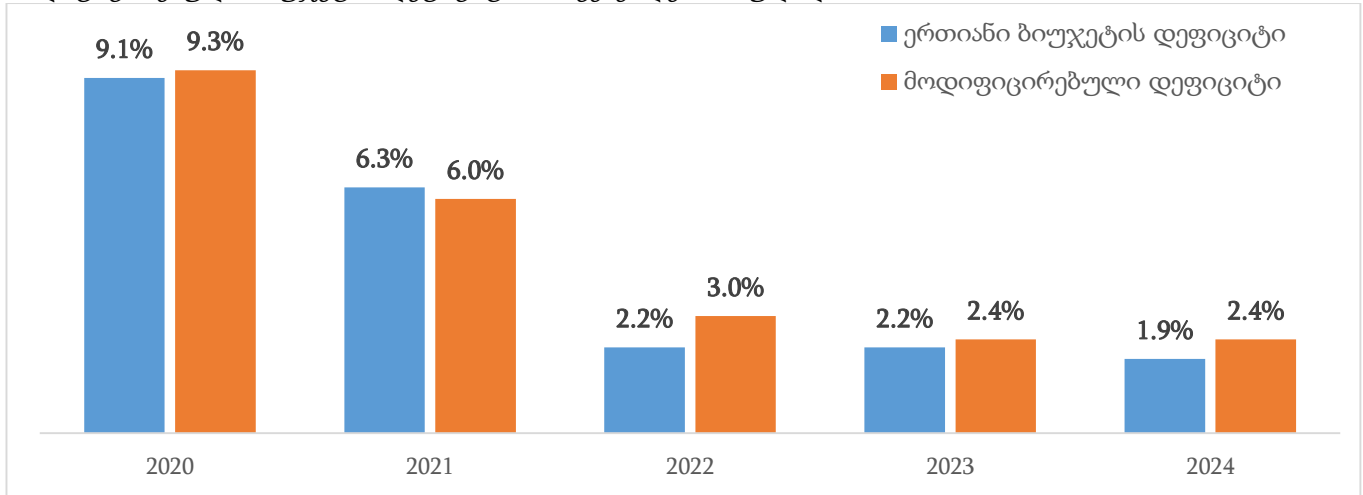
დიაგრამა 29. ერთიანი ბიუჯეტის ანალიტიკური მაჩვენებლები (2025-2028 წლებისთვის წარმოდგენილია საპროგნოზო მაჩვენებლები) (მონაცემები ეყრდნობა 2025 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონზე თანდართულ ძირითადი ეკონომიკური და ფინანსური ინდიკატორების საბაზო სცენარის პროგნოზებს და 2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების წლიურ ანგარიშს).

რაც შეეხება IMF-თან არსებული პროგრამის ფარგლებში განსაზღვრული მოდიფიცირებული დეფიციტის²⁹ მაჩვენებელს, იგი 2024 წელს 203 მლნ ლარით გაიზარდა და 2.2 მლრდ ლარი შეადგინა, რაც მშპ-ს 2.4%-ია.

²⁹ IMF-თან არსებული პროგრამის ფარგლებში განსაზღვრული მოდიფიცირებული დეფიციტი, GFSM 2014 კლასიფიკაციისგან განსხვავებით დეფიციტის გაანგარიშების პროცესში ითვალისწინებს ფინანსური აქტივებით ოპერაციებსა და დაბრუნების ქვეანგარიშზე არსებული ნაშთის ცვლილებას. ამასთანავე, იმავე პროგრამის ფარგლებში დეფიციტის აღნიშნული მაჩვენებელი საქართველოსთვის ითვლება ნაერთი ბიუჯეტისთვის. IMF Country Report, 20/322, გვ. 66.

დიაგრამა 30. ერთიანი ბიუჯეტისა და IMF-თან არსებული პროგრამის ფარგლებში განსაზღვრული მოდიფიცირებული ბიუჯეტის დეფიციტის მაჩვენებლები %-ულად მშპ-სთან.

წყარო: 2025-2028 წლების ძირითადი ეკონომიკური და ფინანსური ინდიკატორების დოკუმენტი; 2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების წლიური ანგარიში.

საყურადღებოა, რომ სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების წლიურ ანგარიშში წარმოდგენილი ერთიანი ბიუჯეტის დეფიციტის მაჩვენებელი არასრულად ასახავს სამთავრობო სექტორს მიკუთვნებული სახელმწიფო საწარმოების მონაცემებს, რაც გამოწვეულია საწარმოების მხრიდან ფინანსთა სამინისტროსადმი ანგარიშგების³⁰ პროცესში არსებული ხარვეზებით. კერძოდ, სამთავრობო სექტორს მიკუთვნებული 270 საწარმოდან, 2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების წლიურ ანგარიშში ასახულია 82 საწარმოს მონაცემები.³¹ შესაბამისად, დანარჩენი საწარმოების³² ფინანსური მაჩვენებლების გავლენა ფისკალურ პარამეტრებზე, მათ შორის, ერთიანი ბიუჯეტის დეფიციტის მაჩვენებელზე, უცნობია.

ფისკალურ პარამეტრებზე პოტენციური გავლენის მასშტაბის გათვალისწინებითა და კანონმდებლობით განსაზღვრული მოთხოვნების ჯეროვანი შესრულებისათვის, მნიშვნელოვანია, სამთავრობო სექტორს მიკუთვნებული საწარმოების და მათი მაკონტროლებელი უწყებების მხრიდან საბიუჯეტო პროცესის ყველა ეტაპზე დამატებითი ყურადღება გამახვილდეს ფინანსთა სამინისტროსთვის დროული და ზუსტი ინფორმაციის წარდგენის საკითხებზე. სახელმწიფო სექტორს მიკუთვნებული საწარმოების მონაცემების საბიუჯეტო დოკუმენტაციაში წარმოდგენის საჭიროებაზე ასევე ყურადღება იქნა გამახვილებული IMF-ის ფისკალური გამჭვირვალობის ანგარიშში.³³

³⁰ საწარმოთა სექტორიზაციის რეფორმის ფარგლებში, საწარმოების ფინანსური მაჩვენებლების ფისკალურ პარამეტრებში ინტეგრაციის მიზნით, ფინანსთა მინისტრის 2023 წლის 15 თებერვლის №46 ბრძანებით, სამთავრობო სექტორს მიკუთვნებულ სახელმწიფო საწარმოებს დაევალიათ ფინანსთა სამინისტროსთვის კვარტალური ანგარიშების წარდგენა საბიუჯეტო კლასიფიკაციის შესაბამისად (დეტალურად იხილეთ სახელმწიფო საწარმოების ქვეთავში).

³¹ დეტალური ინფორმაცია იხილეთ ანგარიშის „ფინანსური აქტივების მართვის“ თავში.

³² მათ შორის, ცენტრალური ხელისუფლების კონტროლ ქვეშ მყოფი 31 საწარმოს მონაცემები.

³³ IMF, Fiscal Transparency Evaluation, თებერვალი, 2024. გვ. 15

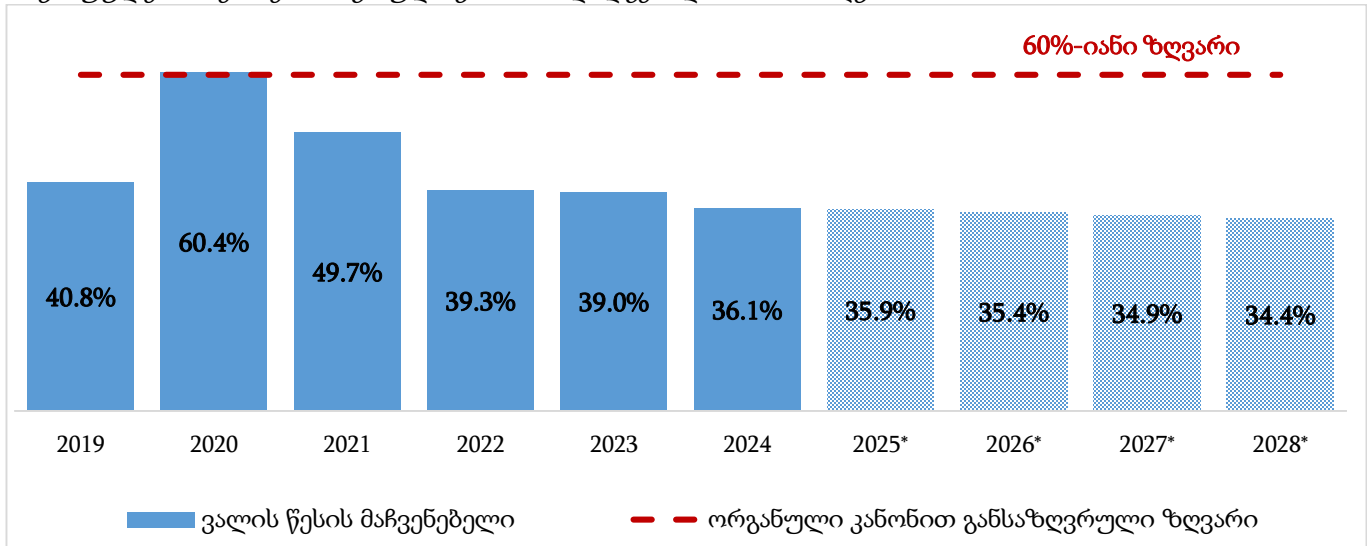
□ ვალის წესი

ორგანული კანონით ვალის წესის მიზნებისთვის დათვლილი მაჩვენებელი განსაზღვრება როგორც მთავრობის ვალისა³⁴ და „საჯარო და კერძო პარტნიორობის შესახებ“ საქართველოს კანონის საფუძველზე აღებული ვალდებულებების მიმდინარე ღირებულების ჯამის ფარდობა მშპ-სთან. სახელმწიფო ბიუჯეტის თავდაპირველი კანონით, აღნიშნული მაჩვენებელი დაიგეგმა 38.1%-ის დონეზე, ხოლო განხორციელებული ცვლილებით 1.3 პ.პ.-ით შემცირდა და 36.8%-ს გაუტოლდა.

სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების წლიურ ანგარიშში წარმოდგენილი ინფორმაციით, 2024 წელს ვალის წესის ფაქტობრივმა მაჩვენებელმა 36.1% შეადგინა, რაც „ეკონომიკური თავისუფლების შესახებ“ ორგანული კანონით განსაზღვრული 60%-იანი ნიშნულის ფარგლებშია.

2023 წელთან შედარებით მთავრობის ვალის მოცულობა გაიზარდა, თუმცა აღნიშნული ზრდა სრულად დაბალანსდა ნომინალური მშპ-ს ზრდით³⁵ და ვალის წესის მაჩვენებელი 2.9 პ.პ.-ით შემცირდა.

დიაგრამა 31. ვალის წესის მიზნებისთვის დათვლილი მაჩვენებელი და მისი მიმართება „ეკონომიკური თავისუფლების შესახებ“ ორგანული კანონით დადგენილ 60%-იან ზღვართან.³⁶

*აღნიშნავს პროგნოზს

საყურადღებოა, რომ საწარმოთა სექტორიზაციის პროცესში განხორციელებული საკანონმდებლო ცვლილებებით,³⁷ სამთავრობო სექტორს მიკუთვნებული საწარმოების³⁸ მიერ სესხის აღებასთან

³⁴ ორგანული კანონის მიზნებისთვის, მთავრობის ვალი „სახელმწიფო ვალის შესახებ“ საქართველოს კანონით განსაზღვრული სახელმწიფო ვალისგან განსხვავებით არ მოიცავს ეროვნული ბანკის ვალს IMF-ის მიმართ და დამატებით მოიცავს საბიუჯეტო ორგანიზაციების სესხის სახით არსებულ ვალს (მუნიციპალიტეტების, სახელმწიფოს ერთეულის მიერ შექმნილი სსიპ/ა(ა)იპ-ების და სამთავრობო სექტორად დაკლასიფიცირებული სახელმწიფო საწარმოების ვალდებულებებს).

³⁵ მთავრობის ვალის ნაშთი 1.6 მლრდ ლარით (5.2%-ით), ხოლო ნომინალური მშპ 11 მლრდ ლარით (13.6%-ით) გაიზარდა.

³⁶ 2024 წლის მშპ-ს შემთხვევაში აღებულია საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის წინასწარი მაჩვენებელი. საპროგნოზო მონაცემები ეყრდნობა 2025-2028 წლების ძირითადი ეკონომიკური და ფინანსური ინდიკატორების დოკუმენტის საბაზო სცენარით განსაზღვრულ მაჩვენებლებს.

³⁷ საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსში ცვლილებების შესახებ საქართველოს კანონი (# 2384-IXმს-XXმ დოკუმენტი; მიღების თარიღი: 15/12/2022).

³⁸ ფინანსთა მინისტრის 2023 წლის 15 თებერვლის N45-ე ბრძანებით სახელმწიფო წილობრივი მონაწილეობით მოქმედი 359 საწარმოდან 270 დაკლასიფიცირდა სამთავრობო სექტორის შემადგენელ ნაწილად.

დაკავშირებული უფლებამოსილებების საკითხი და ამ პროცესში, ფინანსთა სამინისტროს, როგორც მაკოორდინირებელი უწყების ჩართულობა ამ დრომდე დარეგულირებული არ არის,³⁹ რაც მნიშვნელოვანია გათვალისწინებულ იქნეს მთავრობის ვალის მდგრადობის შემდგომი უზრუნველყოფისთვის.

ამასთანავე, მოქმედი კანონმდებლობით განსაზღვრულია შესაბამისი პასუხისმგებლობა სახელმწიფო ვალის სტატისტიკის და მასთან დაკავშირებული ანალიტიკური ანგარიშების წარმოების საკითხებზე,⁴⁰ თუმცა მთავრობის ვალის⁴¹ და შესაბამისი ანალიტიკური ანგარიშების წარმოებაზე პასუხისმგებლობა განსაზღვრული არ არის. აღნიშნული საკითხის მოწესრიგებისთვის, მნიშვნელოვანია, გათვალისწინებული იქნეს სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის მიერ „სახელმწიფო ვალის მართვის“ ეფექტიანობის აუდიტის ფარგლებში გაცემული რეკომენდაცია. კერძოდ, არსებული კანონმდებლობით, სხვადასხვა მიზნისათვის განსაზღვრული ვალის განმარტებები ფინანსთა სამინისტრომ შესაბამისობაში მოიყვანოს საჯარო ფინანსებისა და საჯარო სექტორის ვალის სტატისტიკის სახელმძღვანელოებთან და უზრუნველყოს მათი ურთიერთთავსებადობა.⁴² აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით არაერთხელ იქნა ყურადღება გამახვილებული სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის „სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების წლიური ანგარიშის შესახებ“ მოხსენებებში.

3. სახელმწიფო ბიუჯეტის შემოსავლები

2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის თავდაპირველი კანონით შემოსავლების პროგნოზი 20.7 მლრდ ლარის დონეზე განისაზღვრა. წლის განმავლობაში პროგნოზირებულზე უკეთესი ეკონომიკური ტენდენციების გათვალისწინებით, ბიუჯეტის კანონში განხორციელებული ცვლილებებით, შემოსავლების საპროგნოზო მაჩვენებელი 995 მლნ ლარით (4.8%-ით) გაიზარდა, რაც საგადასახადო შემოსავლების 1.1 მლრდ ლარის ოდენობით (5.6%-ით) ზრდამ განაპირობა.

2024 წლის ბოლოს სახელმწიფო ბიუჯეტში ფაქტობრივად მობილიზებულმა შემოსავლებმა 21.8 მლრდ ლარი შეადგინა და 123 მლნ ლარით (0.6%-ით) გადააჭარბა პროგნოზს. გადააჭარბებით შესრულდა გრანტების (69.9 მლნ ლარით; 26.3%-ით) და სხვა შემოსავლების (46.4 მლნ ლარით; 3.7%-ით) კომპონენტებიც.

³⁹ აღნიშნულზე სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის მიერ 2023 წელს გაცა შესაბამისი რეკომენდაცია ([მოხსენება საქართველოს 2022 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების წლიური ანგარიშის შესახებ, გვ 28.](#))

⁴⁰ [საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს დებულების დამტკიცების შესახებ საქართველოს მთავრობის 2017 წლის 31 მარტის დადგენილება №168.](#)

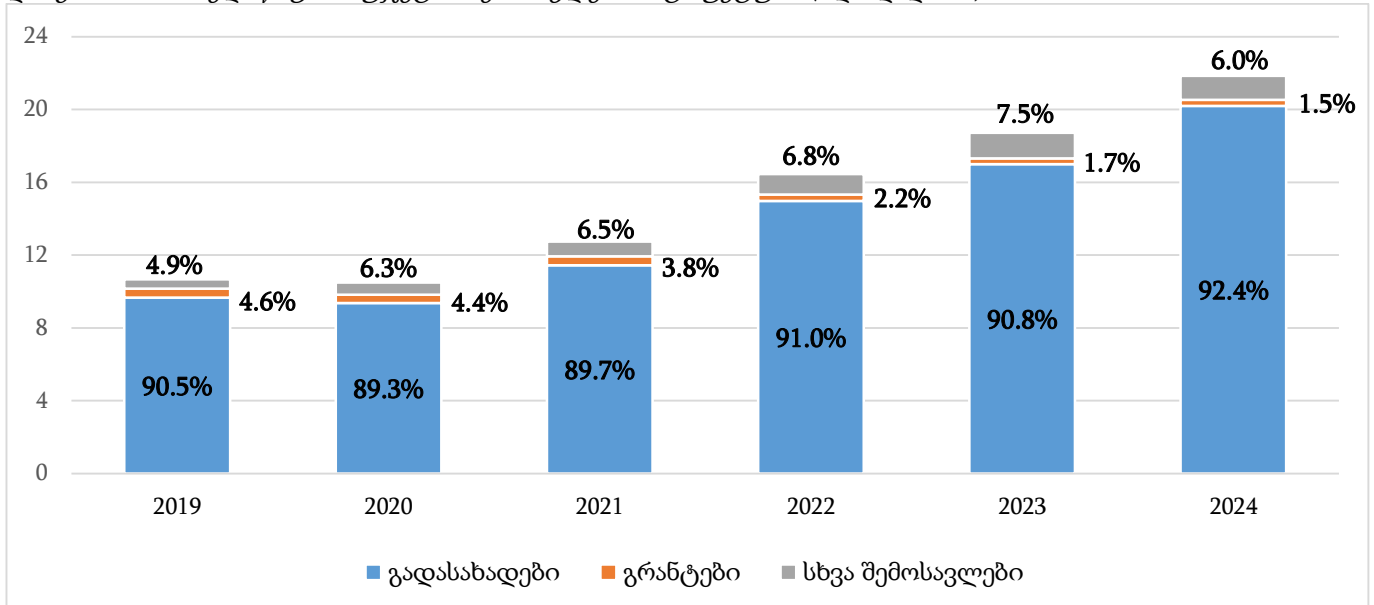
⁴¹ „ეკონომიკური თავისუფლების შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონით მთავრობის ვალი განსაზღვრულია, როგორც „სახელმწიფო ვალის შესახებ“ საქართველოს კანონით განმარტებულ სახელმწიფო ვალს დამატებული საბიუჯეტო ორგანიზაციების ვალი (სამთავრობო სექტორს მიკუთვნებული სახელმწიფო საწარმოების ჩათვლით) და გამოკლებული ეროვნული ბანკის ვალი IMF-ის მიმართ.

⁴² [სახელმწიფო ვალის მართვის შემდგომი რეაგირების ეფექტიანობის აუდიტის ანგარიში.](#)

ცხრილი 3. სახელმწიფო ბიუჯეტის შემოსავლები (მლნ ლარი).

	2023 წლის ფაქტი	2024 წლის ბიუჯეტის კანონი		2024 წლის ფაქტი	2024 წლის შესრულება დამტკიცებულ გეგმასთან (%)	
		საწყისი კანონი	ცვლილება		საწყისი კანონი	ცვლილება
გადასახადები	16,994	19,115	20,190	20,197	105.7%	100.0%
გრანტები	326	266	266	336	126.3%	126.3%
სხვა შემოსავლები	1,397	1,350	1,270	1,316	97.5%	103.7%
შემოსავლები	18,716	20,731	21,726	21,848	105.4%	100.6%

დიაგრამა 32. სახელმწიფო ბიუჯეტის შემოსავლების სტრუქტურა (მლრდ ლარი).

3.1 საგადასახადო შემოსავლები

საგადასახადო შემოსავლების სახით 2024 წელს სახელმწიფო ბიუჯეტში მობილიზებულ იქნა 20.2 მლრდ ლარი, რაც წინა წლის ანალოგიურ მაჩვენებელზე 3.2 მლრდ ლარით (18.8%-ით) მეტია. საგადასახადო შემოსავლების შესრულებამ სახელმწიფო ბიუჯეტის საწყისი კანონით განსაზღვრულ პროგნოზს 5.7%-ით (1.1 მლრდ ლარით) გადააჭარბა.

გასული წლების მსგავსად, საგადასახადო შემოსავლების უდიდეს ნაწილს დამატებული ღირებულების (დღგ) (37.4%) და საშემოსავლო გადასახადები (32.8%) შეადგენს. საგადასახადო შემოსავლების ფორმირებაში შედარებით მცირე კონტრიბუცია აქვს აქციზის, მოგებისა და იმპორტის გადასახადებს, შესაბამისად, 12.3%, 15.4% და 0.7%.

ცხრილი 4. სახელმწიფო ბიუჯეტის საგადასახადო შემოსავლები (მლნ ლარი).

	2023 წლის ფაქტი	2024 წლის ბიუჯეტის კანონი		2024 წლის ფაქტი	2024 წლის შესრულება დამტკიცებულ გეგმასთან (%)	
		საწყისი კანონი	ცვლილება		საწყისი კანონი	ცვლილება
საშემოსავლო გადასახადი	5,575	6,345	6,599	6,628	104.5%	100.4%
მოგების გადასახადი	2,018	2,690	3,070	3,118	115.9%	101.5%
დღგ	6,794	7,388	7,541	7,559	102.3%	100.2%
აქციზი	2,270	2,375	2,380	2,488	104.8%	104.5%
იმპორტი	151	150	135	139	92.6%	102.9%
სხვა გადასახადები	186	167	465	266	159.4%	57.1%
საგადასახადო შემოსავლები	16,994	19,115	20,190	20,197	105.7%	100.0%

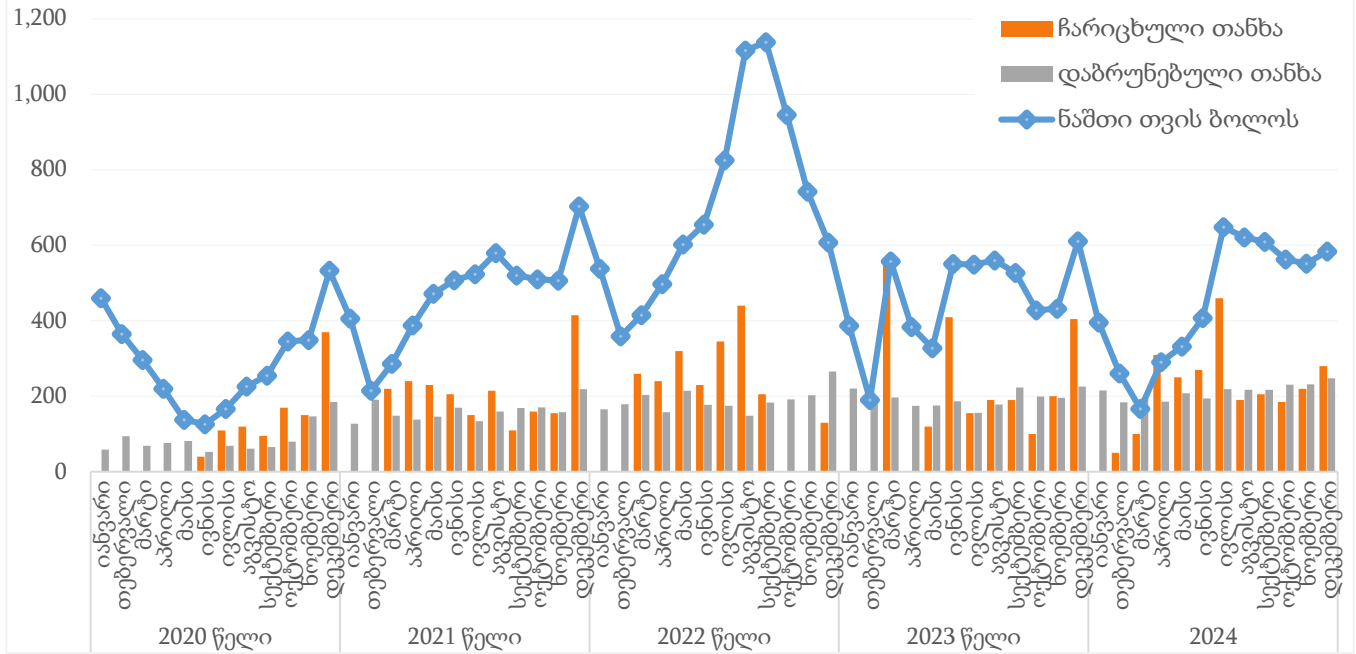
საგადასახადო შემოსავლებიდან:

- **საშემოსავლო გადასახადის** მოცულობა 2024 წელს 2023 წელთან შედარებით 1.1 მლრდ ლარით (18.9%-ით) გაიზარდა. მიღებულმა შემოსავალმა სახელმწიფო ბიუჯეტის თავდაპირველი კანონით განსაზღვრულ საპროგნოზო მაჩვენებელს 4.5%-ით (283 მლნ ლარით), ხოლო საბოლოო კანონის პროგნოზს - 0.4%-ით (29 მლნ ლარით) გადააჭარბა;
- **დამატებული ღირებულების გადასახადი (დღგ)** სახელმწიფო ბიუჯეტის თავდაპირველი კანონით 7.4 მლრდ ლარის დონეზე განისაზღვრა, თუმცა კანონში განხორციელებული ცვლილებებით 153 მლნ ლარით გაიზარდა და 7.5 მლრდ ლარს გაუტოლდა. ფაქტობრივად მობილიზებული დღგ-ს მოცულობამ 7.6 მლრდ ლარი შეადგინა;
- **მოგების გადასახადმა** სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონით განსაზღვრულ საპროგნოზო მაჩვენებელს 1.5%-ით (48 მლნ ლარით) გადააჭარბა და 3.1 მლრდ ლარი შეადგინა. 2023 წელთან შედარებით მოგების გადასახადი 1.1 მლრდ ლარით (54.5%-ით) გაიზარდა;⁴³
- **სხვა გადასახადების** საპროგნოზო მაჩვენებელი სახელმწიფო ბიუჯეტის თავდაპირველი კანონით 167 მლნ ლარით განისაზღვრა. კანონში განხორციელებული ცვლილებებით მისი პროგნოზი 465 მლნ ლარამდე გაიზარდა, ხოლო ფაქტობრივმა შესრულებამ 266 მლნ ლარი შეადგინა. სხვა გადასახადების მუხლმა ბიუჯეტის თავდაპირველი კანონით განსაზღვრულ გეგმას 59.4%-ით (99 მლნ ლარით) გადააჭარბა, ხოლო საბოლოო კანონით განსაზღვრულ გეგმას 42.9%-ით (199 მლნ ლარით) ჩამორჩა.

„ზედმეტად ან შეცდომით გადახდილი გადასახადების“ დაბრუნების ქვეანგარიშზე 2024 წლის დასაწყისში არსებული ნაშთი 611 მლნ ლარს შეადგენდა. 2024 წელს ქვეანგარიშზე ჯამურად გადატანილ იქნა 2.5 მლრდ ლარი, რომელიც სრულად დაუბრუნდათ გადასახადის გამომხდელებს და წლის ბოლოს ანგარიშზე არსებულმა ნაშთმა 584 მლნ ლარი შეადგინა.

⁴³ ზრდა ძირითადად გამოწვეულია ფინანსური სექტორის მოგებით.

დიაგრამა 33. 2020-2024 წლებში დაბრუნების ქვეანგარიშზე გადატანილი, ქვეანგარიშიდან გასული თანხებისა და ყოველი თვის ბოლოს არსებული ნაშთის დინამიკა (მლნ ლარი).

2014 წლიდან დღემდე ნაერთი ბიუჯეტის საგადასახადო შემოსავლებში ყველაზე დიდი წილი საქონელსა და მომსახურების მოხმარებაზე დაწესებულ გადასახადებს უკავია.⁴⁴ შემდეგ კონტრიბუტორს პერსონალურ შემოსავლებზე დაწესებული გადასახადი წარმოადგენს, რომლის წილი მთლიან გადასახადებში მეტნაკლებად სტაბილურია. რაც შეეხება მოგების გადასახადს, მისი წილი 2017 წლამდე სტაბილურობით ხასიათდებოდა, თუმცა 2017 წელს საგადასახადო კოდექსში განხორციელებული ცვლილებების ფონზე მკვეთრად შემცირდა,⁴⁵ ხოლო 2021 წლიდან დაიწყო თანდათანობით მატება. სტაბილური იყო ქონების გადასახადის წილიც, რომელიც დაახლოებით 3-4%-ს შეადგენდა, თუმცა 2024 წელს მისი წილი მკვეთრად შემცირდა.

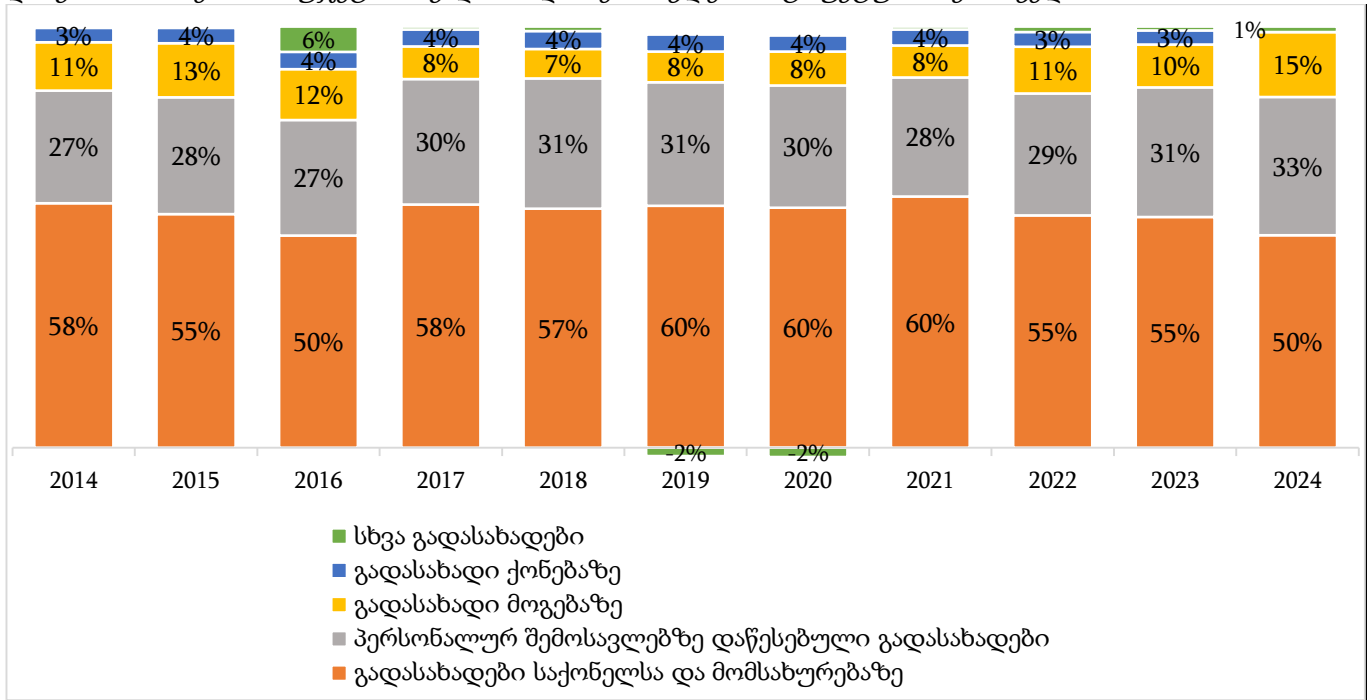
საქართველოში არსებული საგადასახადო შემოსავლების სტრუქტურა გარკვეულწილად განსხვავდება განვითარებულ ქვეყნებში არსებულისგან. კერძოდ, OECD-ის ქვეყნებშიც⁴⁶ საგადასახადო შემოსავლების ყველაზე მსხვილი კონტრიბუტორი საქონელსა და მომსახურებაზე დაწესებული გადასახადებია, რომელიც უკანასკნელ წლებში დაახლოებით 43%-ს შეადგენს. იგი მნიშვნელოვნად ჩამორჩება საქართველოში არსებულ ანალოგიურ მაჩვენებელს. პერსონალურ შემოსავლებზე დაწესებული გადასახადის წილი 2014-2022 წლებში საშუალოდ 32%-ია და უტოლდება საქართველოს ანალოგიურ მაჩვენებელს. OECD-ის ქვეყნების საგადასახადო შემოსავლებში, საქართველოსთან შედარებით მკვეთრად მაღალი წილით ხასიათდება ქონების გადასახადი, რომელიც მთლიან საგადასახადო შემოსავლების დაახლოებით 8%-ია.

⁴⁴ აღნიშნული მოიცავს დღგ-ს, აქციზსა და იმპორტის გადასახადებს.

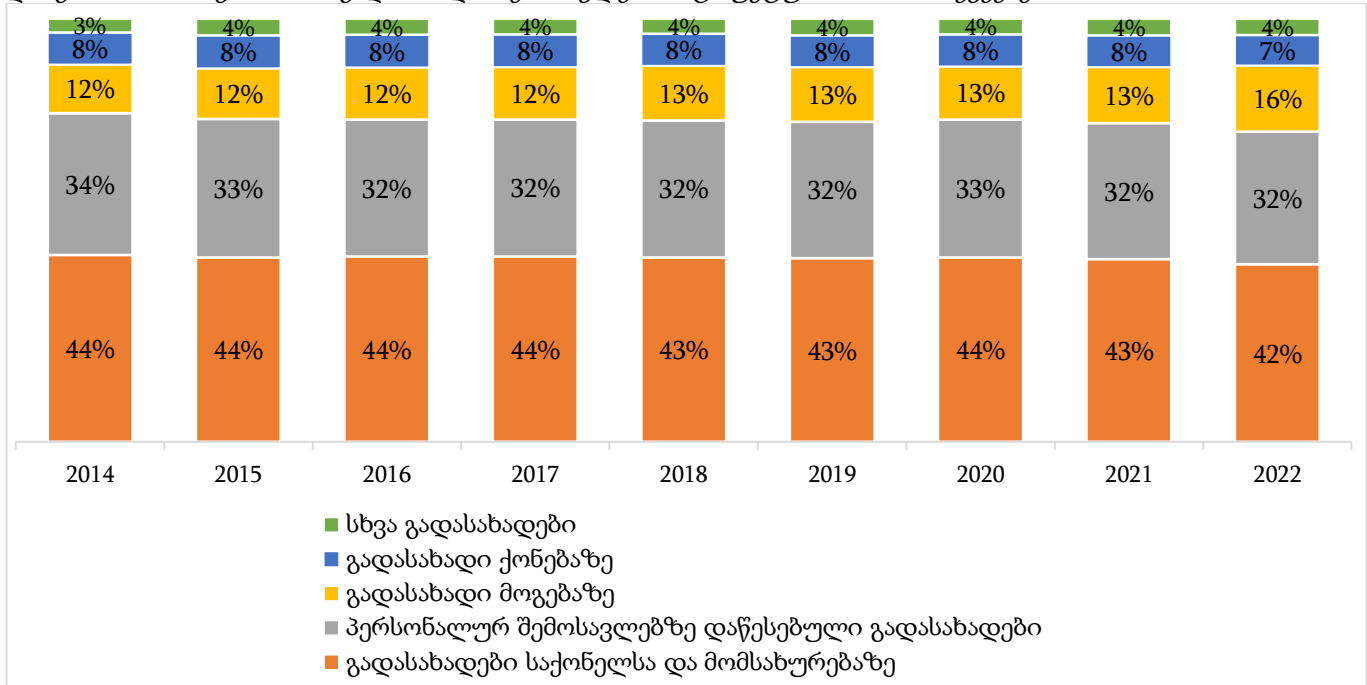
⁴⁵ აღნიშნული ცვლილება განპირობებული იყო მოგების გადასახადის „ესტონურ მოდელზე“ გადასვლით.

⁴⁶ <https://data.oecd.org/tax/tax-revenue.htm#indicator-chart>

დიაგრამა 34. ნაერთი ბიუჯეტის საგადასახადო შემოსავლების სტრუქტურა საქართველოში.⁴⁷

დიაგრამა 35. მთავრობის საგადასახადო შემოსავლების სტრუქტურა OECD-ის ქვეყნებში.

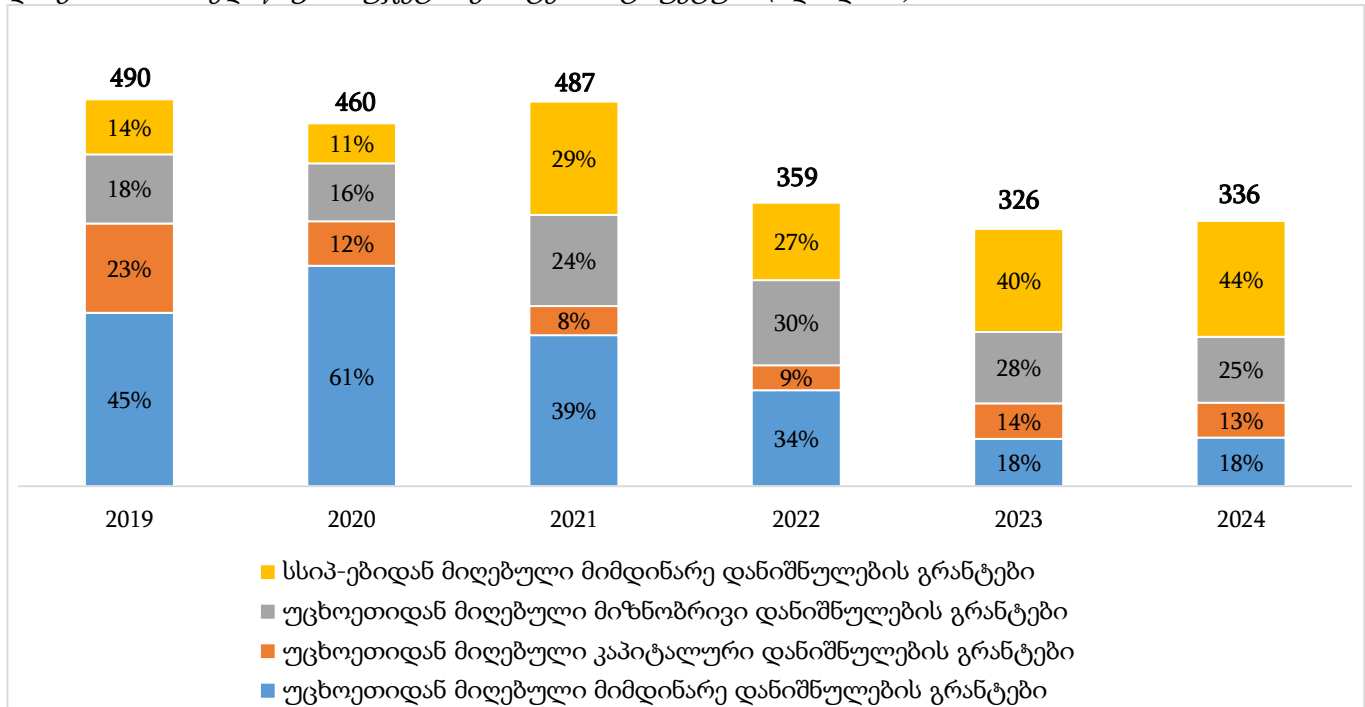

⁴⁷ ფინანსთა სამინისტროს ინფორმაციით, 2022 წელს მოგების გადასახადის მნიშვნელოვანი ზრდა გამოწვეულია საფინანსო სექტორის დაბეგრამდე მოგების მაჩვენებლის ზრდით.

3.2 გრანტები

გრანტების სახით 2024 წელს ბიუჯეტში მობილიზებულ იქნა 336 მლნ ლარი, რაც წინა წლის ანალოგიურ მაჩვენებელს 10 მლნ ლარით (3.1%-ით) აღემატება. გრანტების ფაქტობრივმა შესრულებამ საპროგნოზო მოცულობას 70 მლნ ლარით (26.3%-ით) გადააჭარბა.

დიაგრამა 36. სახელმწიფო ბიუჯეტის გრანტების სტრუქტურა (მლნ ლარი).

2024 წელს გრანტების ყველაზე მსხვილი კომპონენტი სსიპ-ებიდან მიღებული გრანტებია (44%),⁴⁸ რომელმაც 147 მლნ ლარი შეადგინა და წინა წლის ანალოგიურ მაჩვენებელს 16 მლნ ლარით (12.6%-ით), ხოლო 2024 წლის საპროგნოზო მაჩვენებელს 32 მლნ ლარით (27.6%-ით) გადააჭარბა. მეორე ყველაზე მსხვილი კომპონენტი უცხოეთიდან მიღებული მიზნობრივი გრანტებია. ამ ტიპის გრანტების ფაქტობრივმა მოცულობამ 83 მლნ ლარი შეადგინა, რაც წინა წლის ანალოგიურ მაჩვენებელზე 7 მლნ ლარით (7.8%-ით) ნაკლებია.

3.3 სხვა შემოსავლები

სახელმწიფო ბიუჯეტის თავდაპირველი კანონით სხვა შემოსავლების წლიური გეგმა 1.35 მლრდ ლარის დონეზე განისაზღვრა. კანონში განხორციელებული ცვლილებებით აღნიშნული მაჩვენებელი 1.27 მლრდ ლარამდე შემცირდა. 2024 წელს ფაქტობრივად მობილიზებულმა თანხამ 1.32 მლრდ ლარი და გეგმის 103.7% შეადგინა.

⁴⁸ აღნიშნულ გრანტებთან დაკავშირებით ასევე იხილეთ ანგარიშის სსიპ/ა(ა)იპ-ების ქვეთავი.

ცხრილი 5. სახელმწიფო ბიუჯეტის სხვა შემოსავლები (მლნ ლარი).

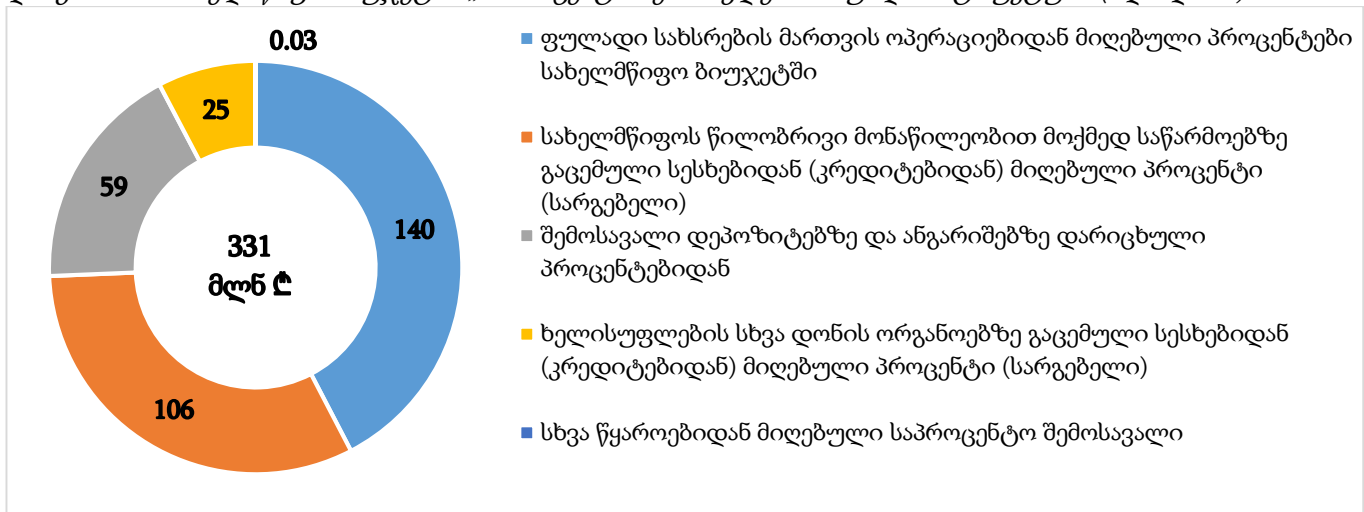
	2023 წლის ფაქტი	2024 წლის ბიუჯეტის კანონი		2024 წლის ფაქტი	2024 წლის შესრულება დამტკიცებულ გეგმასთან (%)	
		საწყისი კანონი	ცვლილება		საწყისი კანონი	ცვლილება
შემოსავლები საკუთრებიდან	818	826	703	718	87.0%	102.2%
მ.შ. პროცენტები	322	280	320	331	118.3%	103.5%
მ.შ. დივიდენდები	465	516	353	353	68.4%	100.1%
მ.შ. რენტა	31	30	30	34	113.5%	113.5%
საქონლის და მომსახურების რეალიზაცია	105	94	122	120	127.8%	98.2%
სანქციები (ჯარიმები და საურავები)	155	150	165	171	114.2%	103.8%
ტრანსფერები, რომლებიც არ არის კლასიფიცირებული ⁴⁹	318	280	280	307	109.6%	109.6%
სხვა შემოსავლები	1,397	1,350	1,270	1,316	97.5%	103.7%

2024 წელს დივიდენდების სახით სახელმწიფო ბიუჯეტში მობილიზდა 353.1 მლნ ლარი (გეგმური მაჩვენებლის 100.1%), საიდანაც 302.9 მლნ ლარი საქართველოს ეროვნული ბანკის მოგებიდან მიღებული დივიდენდია. რაც შეეხება სახელმწიფო საწარმოებს, დივიდენდების გამანაწილებელი კომისიის 2023 წლის 24 ნოემბრის გადაწყვეტილებით, შპს „საქართველოს გაზის ტრანსპორტირების კომპანია“ 2024 წელს ბიუჯეტში მომართა 50 მლნ ლარი. გარდა ამისა, დივიდენდის სახით ბიუჯეტში მიიმართა 231.3 ათასი ლარი შპს „ფსიქიკური ჯანმრთელობის ეროვნული ცენტრის“ და 463 ლარი შპს „ლჯ და კომპანია - დასავლეთ საქართველოს ტუბერკულოზისა და ინფექციურ პათოლოგიათა ცენტრის“ მიერ. დივიდენდების გამანაწილებელი კომისიის სხდომა გაიმართა 2024 წლის 25 დეკემბერს, სადაც განხილულ იქნა 21 საწარმოს წმინდა მოგების (2023 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით) განაწილებისა და გამოყენების საკითხი. კომისიის გადაწყვეტილებით, არცერთ საწარმოს არ დაევალა სახელმწიფო ბიუჯეტში თანხის მომართვა.

საპროცენტო შემოსავლების სახით მობილიზებულმა თანხამ 331 მლნ ლარი შეადგინა და 3.5%-ით გადააჭარბა პროგნოზს. ამ მუხლის უდიდესი კომპონენტია სახაზინო სამსახურის მიერ ფულადი სახსრების მართვის ოპერაციებიდან მიღებული საპროცენტო შემოსავლები (140 მლნ ლარი), ხოლო მეორე უმსხვილესი კონტრიბუტორია სახელმწიფო საწარმოებზე გაცემული სესხებიდან მიღებული პროცენტი (106 მლნ ლარი).

⁴⁹ მოცემული მუხლის უმსხვილეს კომპონენტს წარმოადგენს გზატარებლობის საფასური, რომელიც სატრანზიტო ავტომობილებზე დაწესებული ფიქსირებულ საფასურია. 2024 წელს ამ კომპონენტმა 179.4 მლნ ლარი შეადგინა.

დიაგრამა 37. სახელმწიფო ბიუჯეტის „საპროცენტო შემოსავლების“ მუხლის სტრუქტურა (მლნ ლარი).

უნდა აღინიშნოს, რომ საგარეო საკრედიტო რესურსის ხარჯზე გაცემული სესხებიდან მობილიზებული საპროცენტო შემოსავალი სრულად ემსახურება სახელმწიფოს თანმდევი საგარეო ვალდებულებებზე წარმოქმნილი საპროცენტო ხარჯების დაფარვას. ანალოგიურად, სადეპოზიტო სერტიფიკატებიდან⁵⁰ გამომუშავებული საპროცენტო შემოსავლის 95% აღნიშნული სერტიფიკატების დაფინანსების მიზნით ემიტირებულ სახაზინო ობლიგაციებზე დარიცხულ საპროცენტო ხარჯების დაფარვისთვის გამოიყენება.⁵¹

4. სახელმწიფო ბიუჯეტის გადასახდელების შესრულების ანალიზი

2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის თავდაპირველი კანონით გადასახდელების წლიური გეგმა 25 მლრდ ლარით განისაზღვრა. ბიუჯეტის კანონში განხორციელებული ცვლილებით, გადასახდელების გეგმური მაჩვენებელი 900 მლნ ლარით გაიზარდა და საბოლოოდ, 25.9 მლრდ ლარს გაუტოლდა. წლის ბოლოს, სახელმწიფო ბიუჯეტის გადასახდელების ფაქტობრივმა მოცულობამ 25.9 მლრდ ლარი და საბოლოო გეგმის 100.1% შეადგინა.

გეგმიდან მცირე გადახრით ხასიათდება გადასახდელების ყველა კომპონენტი, გარდა „ფინანსური აქტივების ზრდის“ მუხლისა, რომელმაც ბიუჯეტის საბოლოო კანონით განსაზღვრულ გეგმურ მაჩვენებელს 40.2%-ით გადააჭარბა.⁵²

⁵⁰ 2020 წლის ივნისსა და ივლისში განხორციელდა 10-წლიანი ვადიანობის მქონე სახაზინო ობლიგაციების (კუპონის განაკვეთი - 9.375%) ემისია. ეკონომიკის გრძელვადიანი საკრედიტო რესურსით უზრუნველყოფის მიზნით, მობილიზებული თანხა (594.3 მლნ ლარი) ფინანსთა სამინისტრომ სრულად განათავსა კომერციული ბანკების სადეპოზიტო სერტიფიკატებში (სადეპოზიტო სერტიფიკატის წლიური საპროცენტო განაკვეთი - 9.875%).

⁵¹ აღნიშნული ხარჯი ყოველწლიურად 56 მლნ ლარს შეადგენს.

⁵² აღნიშნული ძირითადად გამოწვეულია ქალაქ ხაშურის და მიმდებარე დასახლებების წყალმომარაგებისა და წყალარინების სისტემების გაუმჯობესების (AFD, EU) (25 04 03) და თბილისის მუნიციპალური მომსახურების პროექტის (EBRD) (56 13 02

ცხრილი 6. 2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის გადასახდელები და მისი კომპონენტები (მლნ ლარი).

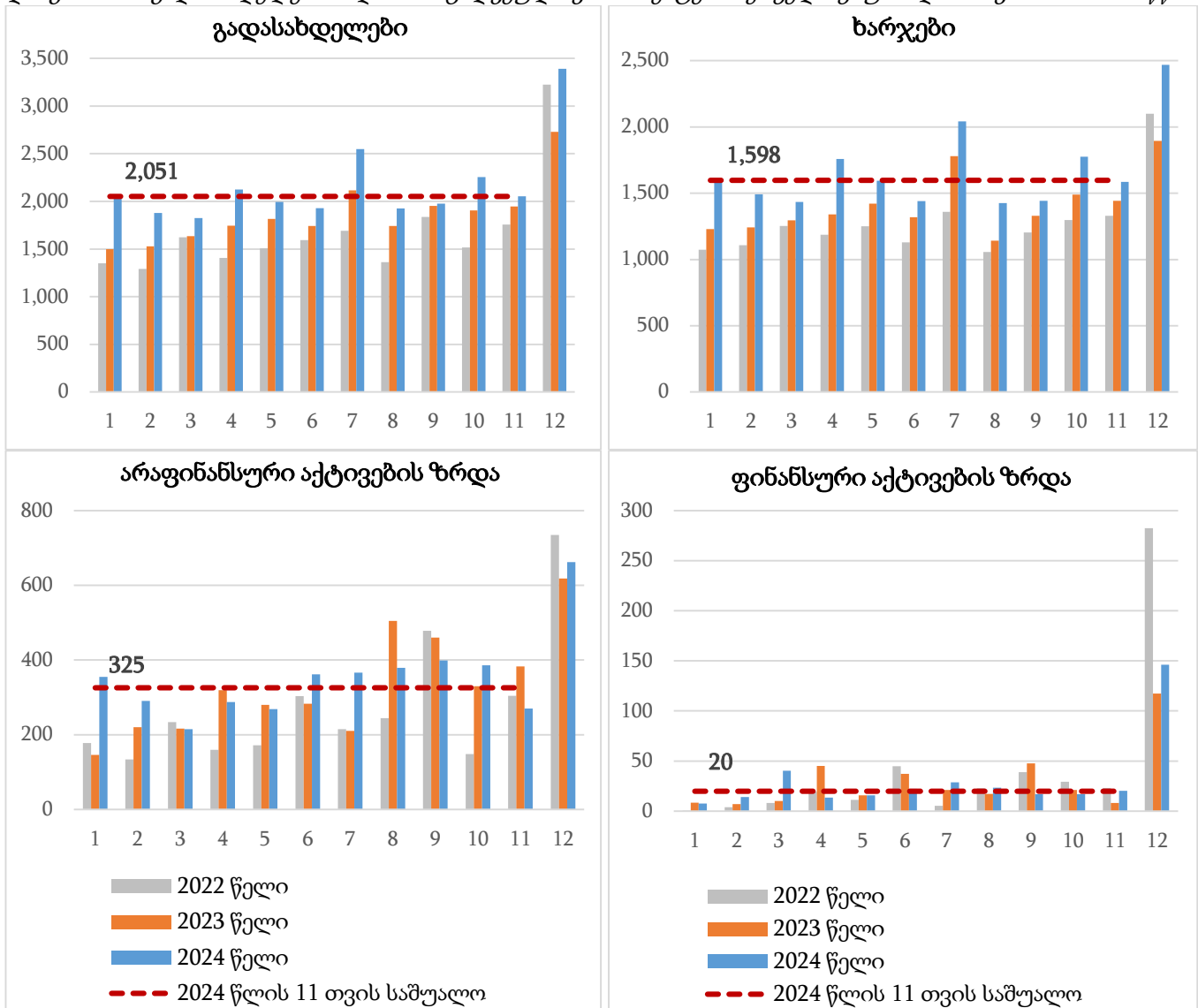
	2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონი		2024 წლის ფაქტი	2024 წლის შესრულება დამტკიცებულ გეგმასთან (%)	
	საწყისი კანონი	ცვლილება		საწყისი კანონი	ცვლილება
ხარჯები	19,121	19,962	20,049	104.9%	100.4%
შრომის ანაზღაურება	2,577	2,633	2,586	100.3%	98.2%
საქონელი და მომსახურება	2,232	2,233	2,301	103.1%	103.1%
პროცენტი	1,540	1,480	1,472	95.6%	99.5%
სუბსიდიები	1,045	1,146	1,165	111.5%	101.7%
გრანტები	1,513	1,682	1,707	112.8%	101.4%
სოციალური უზრუნველყოფა	7,470	7,720	7,787	104.2%	100.9%
სხვა ხარჯები	2,743	3,067	3,030	110.4%	98.8%
არაფინანსური აქტივების ზრდა	4,181	4,400	4,243	101.5%	96.4%
ფინანსური აქტივების ზრდა (ნაშთის გამოკლებით)	306	261	365	119.5%	140.2%
ვალდებულებების კლება	1,423	1,308	1,290	90.6%	98.6%
გადასახდელები	25,030	25,930	25,946	103.7%	100.1%

გასულ წლებთან შედარებით გაუმჯობესებულია წლის განმავლობაში გადასახდელების ათვისების თანაბარზომიერება, თუმცა ამ კუთხით გარკვეული გამოწვევები ისევ არსებობს. კერძოდ, 2024 წლის ბოლოს ბიუჯეტიდან გაწეული გადასახდელების მოცულობა მნიშვნელოვნად გაიზარდა. მხოლოდ დეკემბერში დახარჯული თანხის ოდენობამ 3.4 მლრდ ლარი და მთლიანი გადასახდელების 13.1% შეადგინა. შედეგად, დეკემბერში ათვისებულმა ასიგნებებმა წლის პირველი 11 თვის გადასახდელების საშუალოთვიურ მაჩვენებელს 65.3%-ით გადააჭარბა,⁵³ რაც მნიშვნელოვანწილად გამოწვეულია 2024 წლის დეკემბერში სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონში განხორციელებული ცვლილების შედეგად გადასახდელების გეგმის 900 მლნ ლარით გაზრდით. მიუხედავად იმისა, რომ ცალკეულ შემთხვევებში ფისკალური წლის ბოლოს ბიუჯეტის გადასახდელების ზრდა, მათ შორის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონში შეტანილი ცვლილებით, შეიძლება დაკავშირებული იყოს ობიექტურ გარემოებებთან, საბიუჯეტო რესურსის ჭარბი ათვისება წლის ბოლო თვეში ქმნის საბიუჯეტო რესურსების არაეფექტიანად და არამიზნობრივად გამოყენების რისკებს. გადასახდელების არათანაბარზომიერი ხარჯვის საკითხი ხაზგასმულ იქნა სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის გასული წლების მოხსენებებშიც.

02) ფარგლებში „ფინანსური აქტივების ზრდის“ მუხლის გეგმაზე გადაჭარბებით, შესაბამისად, 16.0 მლნ ლარით და 17.0 მლნ ლარით.

⁵³ 2022 და 2023 წლების ანალოგიური მაჩვენებლებია, შესაბამისად, 109.4% და 53%.

დიაგრამა 38. გადასახდელებისა და მისი ცალკეული კომპონენტების ყოველთვიური დინამიკა - 2022-2024 წწ.

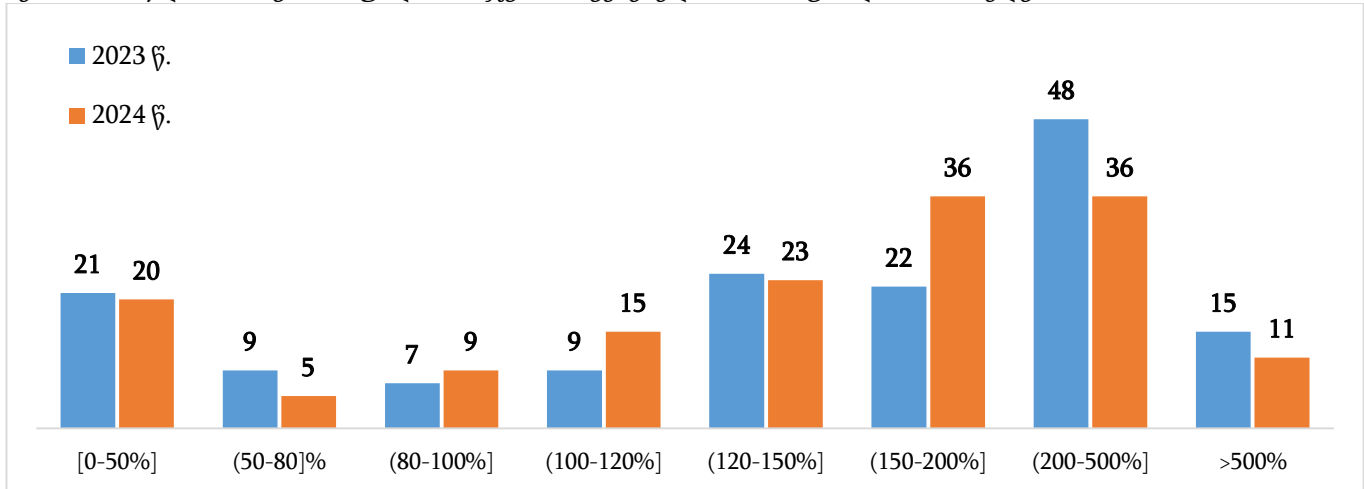

დეკემბერში „ხარჯების“ მუხლით ათვისებული რესურსის მოცულობა 11 თვის საშუალოთვიურ მაჩვენებელს 54.6%-ით აჭარბებს, ხოლო „არაფინანსური აქტივების ზრდისა“ და „ფინანსური აქტივების ზრდის“ მუხლებისთვის ანალოგიური მაჩვენებლები, შესაბამისად, 103.5% და 633.7%-ია.

საბიუჯეტო წლის ბოლოს ასიგნებების ათვისების ზრდის ტენდენცია შეინიშნება პროგრამების დონეზეც. კერძოდ, სახელმწიფო ბიუჯეტის საბოლოო კანონით გათვალისწინებული 155 პროგრამიდან⁵⁴ 121-ის შემთხვევაში (პროგრამების საერთო რაოდენობის 78.1%) დეკემბერში ათვისებული ასიგნებების მოცულობა აჭარბებს 11 თვის საშუალოთვიური ხარჯვის მაჩვენებელს. ამასთან, 47 პროგრამის შემთხვევაში, დეკემბერში ათვისების მაჩვენებელი 2-ჯერ და მეტჯერ აღემატება პირველი 11 თვის საშუალო მაჩვენებელს.

⁵⁴ პროგრამების საერთო რაოდენობაში შეყვანილია დონორების მიერ დაფინანსებული საერთო-სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის გადასახდელებიც (56 13).

დიაგრამა 39. პროგრამების რაოდენობის განაწილება 2023-2024 წლების დეკემბერში ათვისებული თანხების შესაბამისი წლის 11 თვის საშუალო ხარჯვის მაჩვენებელთან თანაფარდობის მიხედვით.

ფისკალური წლის ბოლოს გადასახდელების მკვეთრი ზრდა ნაწილობრივ გამოწვეულია პირველ სამ კვარტალში ათვისებული რესურსის წლის ბოლოს აკუმულირებით, რამაც ბოლო კვარტალში გეგმაზე გადაჭარბებული ხარჯვა გამოიწვია. კერძოდ, პირველ სამ კვარტალში გადასახდელების შესრულების მაჩვენებელი ბიუჯეტის საბოლოო კანონით განსაზღვრულ კვარტალურ გეგმებს ჯამურად 93.6 მლნ ლარით ჩამორჩა, ხოლო მეოთხე კვარტალში გადასახდელებმა გეგმას 109.5 მლნ ლარით გადააჭარბა.⁵⁵

კვარტალურ გეგმებთან მიმართებით მნიშვნელოვანი გადახრებით ხასიათდება გადასახდელების ცალკეული კომპონენტები. კერძოდ:

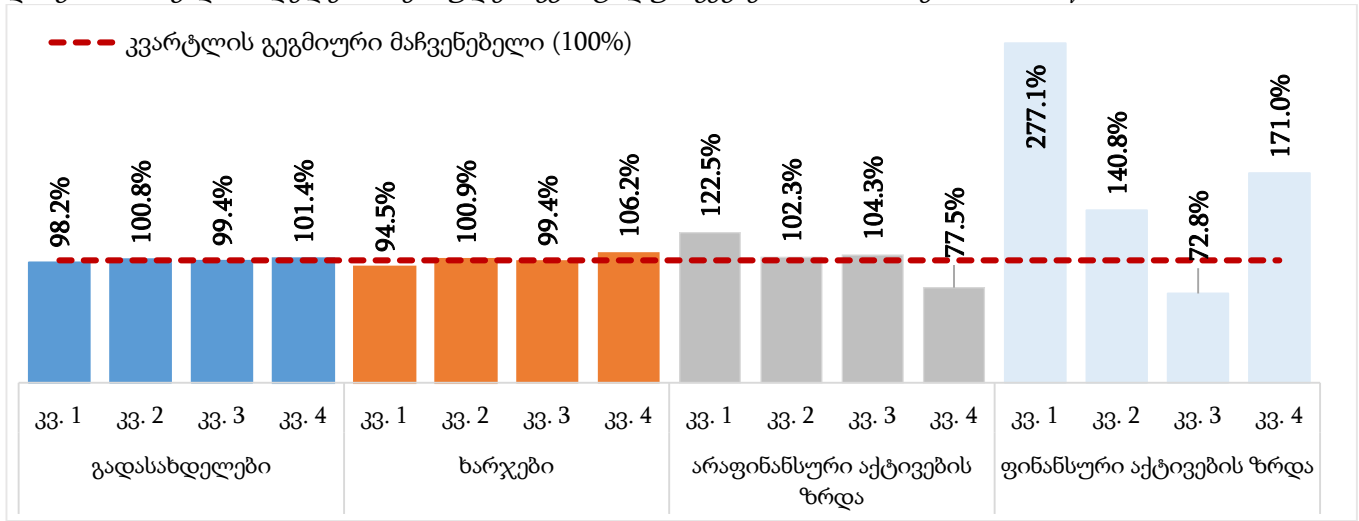
- „ხარჯების“ მუხლში პირველ სამ კვარტალში ათვისებულმა რესურსმა 251.2 მლნ ლარი შეადგინა, ხოლო მეოთხე კვარტლის გეგმა გადაჭარბებით შესრულდა (337.9 მლნ ლარით);
- „არაფინანსური აქტივების ზრდის“ მუხლში პირველ სამ კვარტალში გეგმა ჯამურად 226.3 მლნ ლარის გადაჭარბებით შესრულდა, ხოლო მეოთხე კვარტალში გეგმიდან ჩამორჩენამ 383.5 მლნ ლარი შეადგინა;⁵⁶
- „ფინანსური აქტივების ზრდის“ მუხლში პირველი, მეორე და მეოთხე კვარტლის გეგმა ჯამურად 130.4 მლნ ლარის გადაჭარბებით შესრულდა, მათ შორის მხოლოდ მეოთხე კვარტალის ფაქტობრივი ხარჯი 76.1 მლნ ლარით აღემატებოდა გეგმას,⁵⁷ ხოლო მესამე კვარტალში ათვისებულმა რესურსმა 25.7 მლნ ლარი შეადგინა.

⁵⁵ მეოთხე კვარტლის გეგმასთან მიმართებით გადაჭარბებული შესრულება გამოწვეულია ერთი მხრივ, პირველი სამი კვარტლიდან მეოთხე კვარტალში მობილიზებული თანხების ათვისებით, მეორე მხრივ კი მიზნობრივი გრანტებისა და პირდაპირი საინვესტიციო ჩარიცხვების ფაქტობრივ მაჩვენებლებში ასახვით.

⁵⁶ აღნიშნული ძირითადად გამოწვეულია ჩქაროსნული ავტომაგისტრალის მშენებლობისა (25 02 03) და თავდაცვის შესაძლებლობების განვითარების (29 07) პროგრამების გეგმიდან ჩამორჩენით, შესაბამისად, 208.9 მლნ ლარით და 331.6 მლნ ლარით.

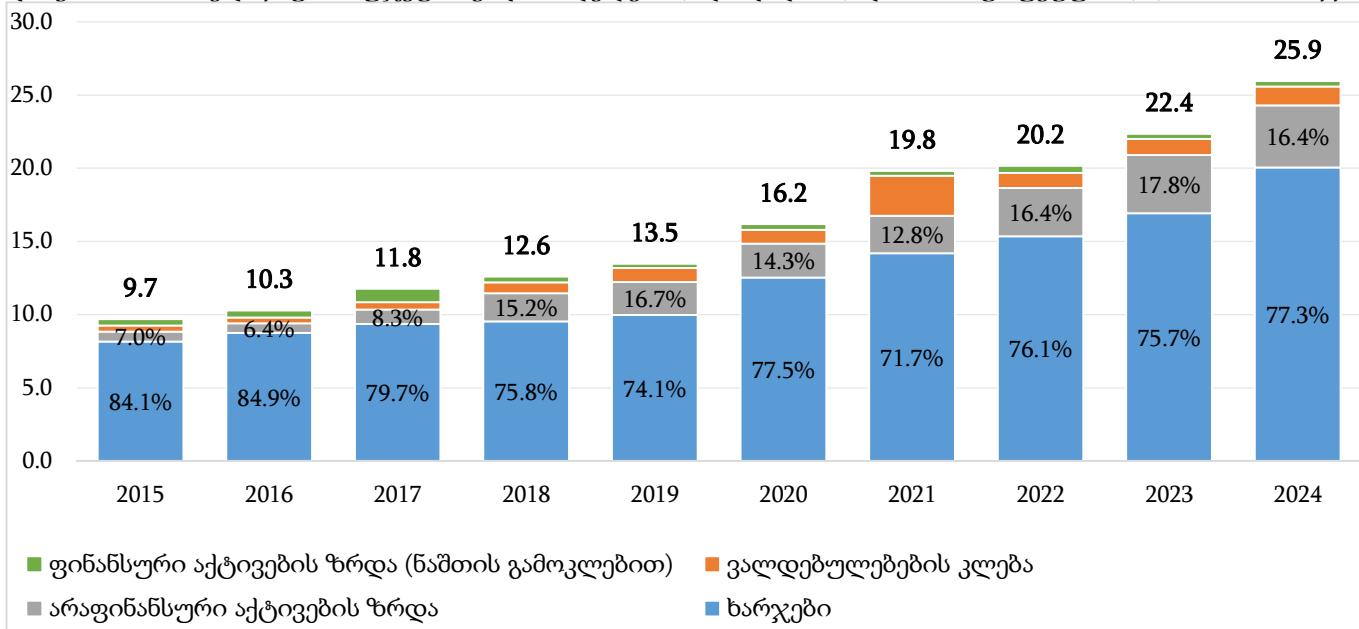
⁵⁷ აღნიშნული ძირითადად გამოწვეულია გურიის ელგადაცემის ხაზების ინფრასტრუქტურის გაძლიერების (EU-NIF, KfW) (24 14 01 04), იმერეთის და ყაზბეგის მუნიციპალიტეტებში კომუნალური ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესების (KfW) (25 04 02), ქ. ხაშურის და მიმდებარე დასახლებების წყალმომარაგებისა და წყალარინების სისტემების გაუმჯობესების (AFD, EU) (25 04 03) და თბილისის მუნიციპალური მომსახურების (EBRD) (56 13 02 02) პროგრამების გეგმაზე გადაჭარბებით, შესაბამისად, 4.2 მლნ ლარით, 9.7 მლნ ლარით, 6.3 მლნ ლარითა და 4.1 მლნ ლარით.

დიაგრამა 40. გადასახდელების შესრულება კვარტალურ გეგმებთან მიმართებით - 2024 წ.

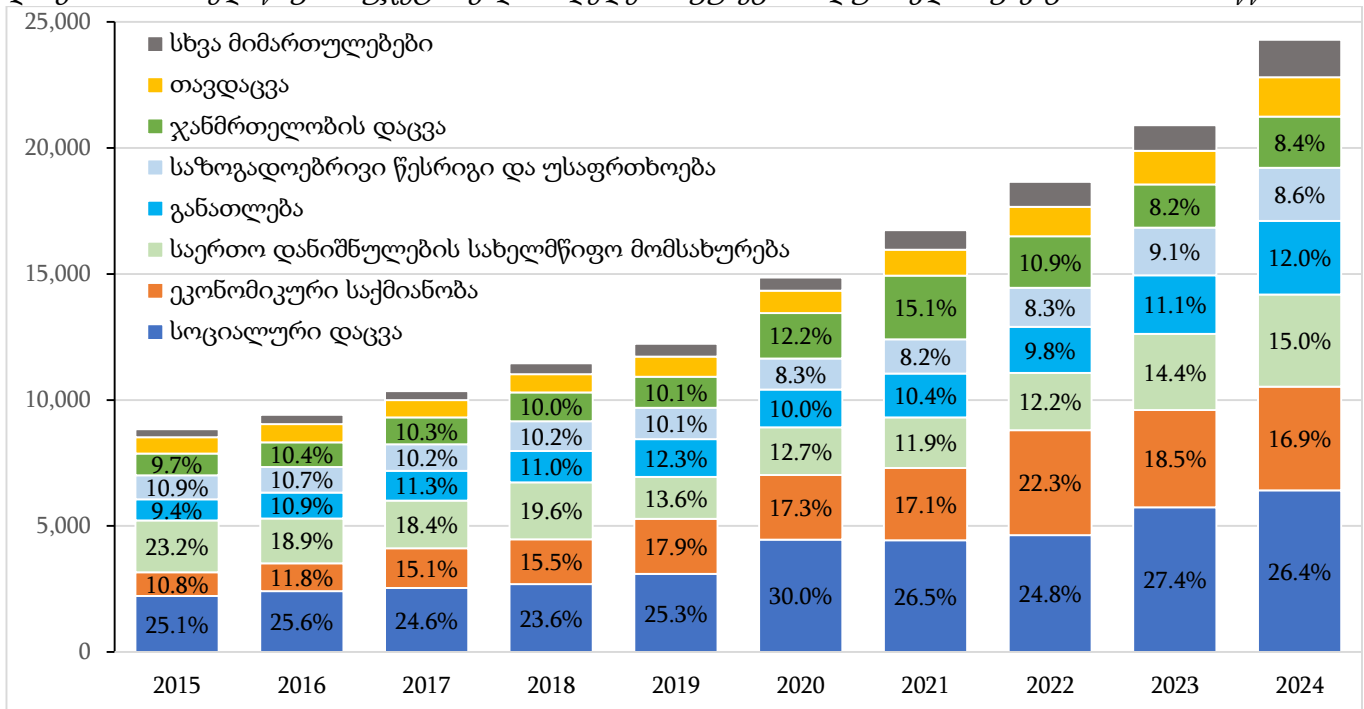
ბოლო ათწლეულში სახელმწიფო ბიუჯეტის გადასახდელები ზრდადი დინამიკით ხასიათდება. კერძოდ, 2015-2024 წლებში გადასახდელების მოცულობა 9.7 მლრდ ლარიდან 25.9 მლრდ ლარამდე გაიზარდა (167.4%-ით), ხოლო გადასახდელების საშუალო ზრდის ტემპმა 11.3% შეადგინა. გასული წლების მსგავსად 2024 წელსაც გადასახდელების უდიდესი კომპონენტია „ხარჯების“ მუხლი (77.3%), რომლის წილიც მთლიან გადასახდელებში კლებადი ტენდენციით ხასიათდება, მაშინ როდესაც ზრდადი დინამიკა აქვს „არაფინანსური აქტივების ზრდის“ მუხლს. კერძოდ, 2015 წელს „ხარჯების“ და „არაფინანსური აქტივების ზრდის“ წილი მთლიან გადასახდელებში, შესაბამისად, 84.1%-სა და 7.0%-ს შეადგენდა, ხოლო 2024 წელს აღნიშნული მაჩვენებლები 77.3%-სა და 16.4%-ს გაუტოლდა.

დიაგრამა 41. სახელმწიფო ბიუჯეტის გადასახდელები (მლრდ ლარი) და მისი სტრუქტურა (%) - 2015-2024 წწ.⁵⁸

⁵⁸ 2021 წელს „ვალდებულებების კლების“ მუხლის მკვეთრი ზრდა გამოწვეულია 2011 წელს გამოშვებული 500 მლნ აშშ დოლარის ნომინალური ღირებულების ევროობლიგაციების დაფარვით.

დიაგრამა 42. სახელმწიფო ბიუჯეტის გადასახდელების ფუნქციონალური კლასიფიკაცია - 2015-2024 წწ.

სახელმწიფო ბიუჯეტის ხარჯებისა და არაფინანსურ აქტივებზე ოპერაციების ფუნქციონალური კლასიფიკაციის მიხედვით,⁵⁹ 2024 წელს 10 ძირითადი მიმართულებით 24.3 მლრდ ლარი დაიხარჯა. წინა წლების მსგავსად, დანახარჯების ყველაზე დიდი წილი სოციალურ დაცვას (26.4%), ეკონომიკურ საქმიანობასა (16.9%) და საერთო-დანიშნულების სახელმწიფო მომსახურებას (15.0%) უჭირავს.

4.1 საბიუჯეტო ორგანიზაციების ბიუჯეტის დაგეგმვა და შესრულება

სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის მიერ ბიუჯეტის გადასახდელების დაგეგმვასა და შესრულებასთან დაკავშირებით ჩატარებული ანალიზით საბიუჯეტო ორგანიზაციების ჭრილში ვლინდება ბიუჯეტის დაგეგმვისა და შესრულების პროცესში არსებული სისტემური ხასიათის ხარვეზები, რაც გამოიხატება საანგარიშგებო პერიოდის განმავლობაში განხორციელებულ ხარჯთაღრიცხვის ხშირ ცვლილებებსა და დაბალი ათვისების მქონე პროგრამების არსებობაში.

4.1.1 საშუალოვადიან პერიოდში ბიუჯეტის დაგეგმვა

წლიური ბიუჯეტის კანონის პროექტის მომზადების პროცესი იწყება ქვეყნის ძირითადი მონაცემებისა და მიმართულებების დოკუმენტის (BDD) პირველადი ვერსიის შემუშავებით. აღნიშნული დოკუმენტი წარმოადგენს ქვეყნის ძირითად ფისკალურ ჩარჩოს საშუალოვადიანი პერიოდისთვის და თითოეული

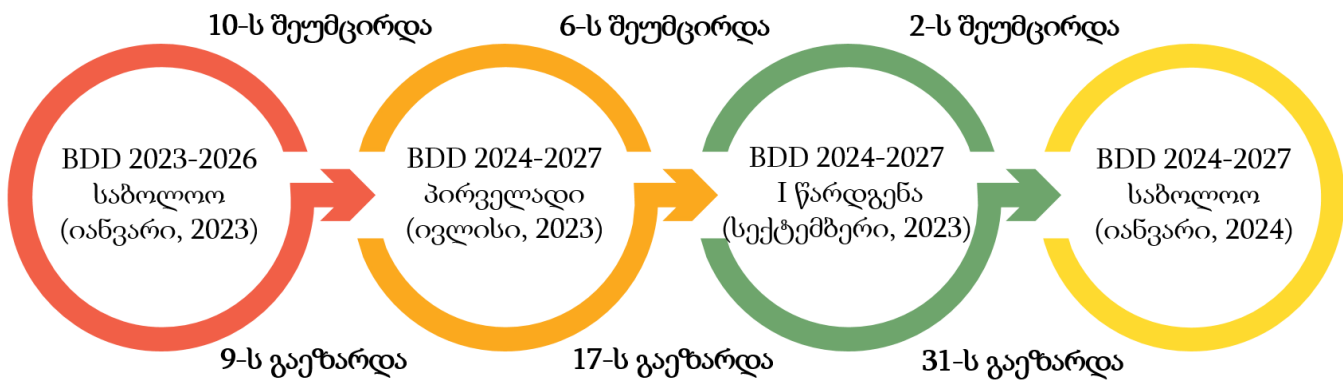
⁵⁹ სახელმწიფო ფინანსების სტატისტიკის სახელმძღვანელოს (GFSM 2014) მიხედვით, ხარჯებისა და არაფინანსურ აქტივებზე ოპერაციების ფუნქციონალური კლასიფიკაცია (COFOG) მოიცავს ინფორმაციას სამთავრობო ფუნქციების ან სოციო-ეკონომიკური მიზნების მიღწევის დეტალური დანახარჯების შესახებ.

მხარჯავი დაწესებულებისათვის განსაზღვრავს ასიგნებების საორიენტაციო ზღვრულ მოცულობებს (ე.წ. ჭერს) დასაგეგმი და დასაგეგმის შემდგომი სამი საბიუჯეტო წლისათვის.

2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის გადასახდელების დაგეგმვის პროცესში, მხარჯავი დაწესებულებისათვის განსაზღვრული ასიგნებების ზღვრული მოცულობები მნიშვნელოვნად იცვლებოდა 2023 წლის განმავლობაში შემუშავებული BDD დოკუმენტის სხვადასხვა ვარიანტებში. ბიუჯეტის დაგეგმვა კომპლექსური პროცესია და ბუნებრივია BDD დოკუმენტის სხვადასხვა ვერსიებში საორიენტაციო მოცულობებს შორის განსხვავებების არსებობა, თუმცა საყურადღებოა აღნიშნული განსხვავებების სიხშირე და მოცულობა. კერძოდ:

- 2023-2026 წლების BDD დოკუმენტის საბოლოო ვარიანტით⁶⁰ 54 უწყებისთვის განსაზღვრული ასიგნებების ზღვრული მოცულობა 2024-2027 წლების BDD დოკუმენტის პირველად ვარიანტში⁶¹ 19 ორგანიზაციის შემთხვევაში დაკორექტირდა, ასევე შეიქმნა ერთი ახალი უწყება;⁶²
- ასიგნებების ცვლილება განხორციელდა 23 უწყების შემთხვევაში 2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონპროექტის პირველ წარდგენაზე⁶³ თანდართულ 2024-2027 წლების გადამუშავებულ BDD დოკუმენტში მის პირველად ვარიანტთან შედარებით;
- 2024-2027 წლების BDD დოკუმენტის საბოლოო ვერსიით,⁶⁴ სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონპროექტის პირველ ვერსიაზე თანდართულ BDD დოკუმენტთან შედარებით შეიცვალა 33 უწყების⁶⁵ ასიგნება, აქედან 8 ორგანიზაციის შემთხვევაში ცვლილება 10%-ს აღემატებოდა.

დიაგრამა 43. მხარჯავი დაწესებულებების რაოდენობა, რომელთაც BDD დოკუმენტის სხვადასხვა ვარიანტებში შეეცვალათ 2024 წლის ასიგნებების მოცულობა.

⁶⁰ დოკუმენტი მომზადდა 2023 წლის იანვარში (საბიუჯეტო კოდექსის 39-ე მუხლის მე-13 ნაწილის შესაბამისად).
⁶¹ დოკუმენტი მომზადდა 2023 წლის 10 ივლისამდე (საბიუჯეტო კოდექსის 34-ე მუხლის მე-6 ნაწილის შესაბამისად).
⁶² სსიპ - ანტიკორუფციული ბიურო.
⁶³ სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონის პროექტის პირველადი ვარიანტი პარლამენტს წარედგინება არაუგვიანეს 1 ოქტომბრისა.
⁶⁴ დოკუმენტი მომზადდა 2024 წლის იანვარში (საბიუჯეტო კოდექსის 39-ე მუხლის მე-13 ნაწილის შესაბამისად).
⁶⁵ აღნიშნული მაჩვენებელი არ მოიცავს საქართველოს კულტურისა და სპორტის სამინისტროსა და საქართველოს განათლების, მეცნიერებისა და ახალგაზრდობის სამინისტროს, ვინაიდან დოკუმენტების შემუშავების პროცესში განხორციელდა სამინისტროებს შორის გარკვეული ფუნქცია-მოვალეობების გადანაწილება, რაც ასიგნებების ცვლილების ობიექტური გარემოებაა.

აღსანიშნავია, რომ **გასულ წლებთან შედარებით მდგომარეობა გაუმჯობესებულია, თუმცა მხარჯავი დაწესებულებებისთვის გათვალისწინებული ასიგნებების ზღვრული მოცულობების შესახებ BDD დოკუმენტში წარმოდგენილი ინფორმაცია საჭიროებს შემდგომ გაუმჯობესებას.**

BDD დოკუმენტის პირველადი ვერსიის საფუძველზე სამინისტროები ყოველი წლის 30 ივნისამდე ამზადებენ და ამტკიცებენ⁶⁶ საშუალოვადიან სამოქმედო გეგმებს. აღნიშნული დოკუმენტი შესაბამისობაში უნდა იყოს BDD დოკუმენტთან და ამავდროულად, წარმოადგენდეს მხარჯავი დაწესებულებების საბიუჯეტო განაცხადის⁶⁷ საფუძველს. საშუალოვადიანი სამოქმედო გეგმა ყველაზე დეტალური საბიუჯეტო დოკუმენტია, რომელშიც კონკრეტული მხარჯავი დაწესებულებისათვის წარმოდგენილია ინფორმაცია საშუალოვადიან პერიოდზე. სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის მიერ განხორციელდა 9 სამინისტროს საშუალოვადიან სამოქმედო გეგმაში მოცემული პროგრამებისთვის განსაზღვრული ასიგნებებისა და აღნიშნულ პროგრამებზე საბიუჯეტო განაცხადით („ჭერის ფარგლებში“) მოთხოვნილი თანხების შედარებითი ანალიზი. შედეგად გამოიკვეთა, რომ სამინისტროების 87 პროგრამიდან 78-ის შემთხვევაში საბიუჯეტო განაცხადსა და საშუალოვადიან სამოქმედო გეგმაში ასახული ასიგნებების მოცულობა განსხვავდებოდა ერთმანეთისგან.⁶⁸ მათ შორის, საბიუჯეტო განაცხადებში საშუალოვადიან სამოქმედო გეგმასთან შედარებით ასიგნებები გაზრდილია 37 და შემცირებულია 41 პროგრამისთვის. ამასთანავე, 40 პროგრამის შემთხვევაში ცვლილება 10%-ს აღემატება. ბიუჯეტის დაგეგმვის პროცესში საშუალოვადიანი სამოქმედო გეგმების მაღალი მნიშვნელობიდან გამომდინარე, მიზანშეწონილია, მხარჯავი დაწესებულებების მიერ დამატებითი ყურადღება მიექცეს მათ ხარისხობრივ გაუმჯობესებასა და ქმედითუნარიანობის ზრდას.

4.1.2 ბიუჯეტის დაზუსტება

საბიუჯეტო ორგანიზაციები ბიუჯეტის შესრულების პროცესში ხშირად ახორციელებენ ბიუჯეტის კანონით განსაზღვრული ასიგნებების გადანაწილებას, განსაკუთრებით ქვეპროგრამებისა და საბიუჯეტო კლასიფიკაციის მუხლების დონეზე. მიუხედავად იმისა, რომ მხარჯავი დაწესებულებები აკმაყოფილებენ საბიუჯეტო კოდექსით ამ მიმართულებით დადგენილ ლიმიტს,⁶⁹ საყურადღებოა მათ მიერ პროგრამებს/ქვეპროგრამებსა და საბიუჯეტო კლასიფიკაციის მუხლებს შორის ასიგნებების გადანაწილების მასშტაბურობა და სიხშირე.

აუდიტის სამსახურის მიერ შესწავლილი 8 სამინისტროს შემთხვევაში, 2024 წელს განხორციელებული ხარჯთაღრიცხვის ცვლილებების⁷⁰ ჯამური მოცულობა (პროგრამებს, ქვეპროგრამებსა და საბიუჯეტო

⁶⁶ საბიუჯეტო კოდექსის 34-ე მუხლის მე-4 ნაწილი.

⁶⁷ მხარჯავი დაწესებულება საბიუჯეტო განაცხადს ფინანსთა სამინისტროს წარუდგენს არაუგვიანეს 1 სექტემბრისა.

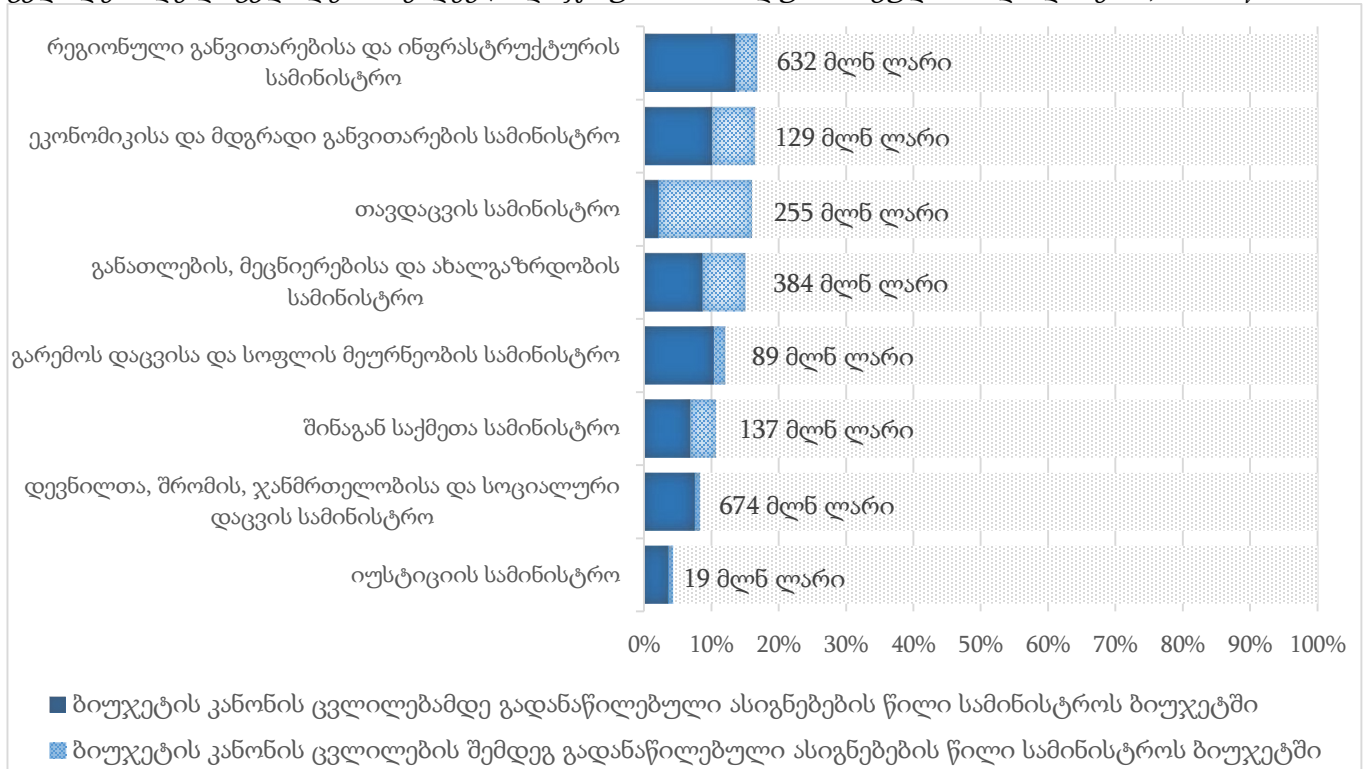
⁶⁸ საბიუჯეტო განაცხადში წარმოდგენილია დამატებით ორი პროგრამა, რომლებიც არ იყო ასახული საშუალოვადიან სამოქმედო გეგმაში: საცხოვრებლად ვარგისი ქალაქების საინვესტიციო პროგრამა - სივრცითი და ქალაქშენებლობითი განვითარების სააგენტოს კომპონენტი (ADB) (24 12) და საქართველოს მდგრადი სოფლის მეურნეობის, ირიგაციისა და მიწის პროექტი (საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტოს კომპონენტი) (WB) (26 09), შესაბამისად, 5 მლნ ლარითა და 5.25 მლნ ლარით.

⁶⁹ საბიუჯეტო კოდექსი, მუხლი 31, პუნქტი 3: „მხარჯავი დაწესებულების პროგრამებს შორის თანხების გადანაწილება არ უნდა აღემატებოდეს მხარჯავი დაწესებულებისათვის წლიური ბიუჯეტით გათვალისწინებული ასიგნებების 5%-ს“.

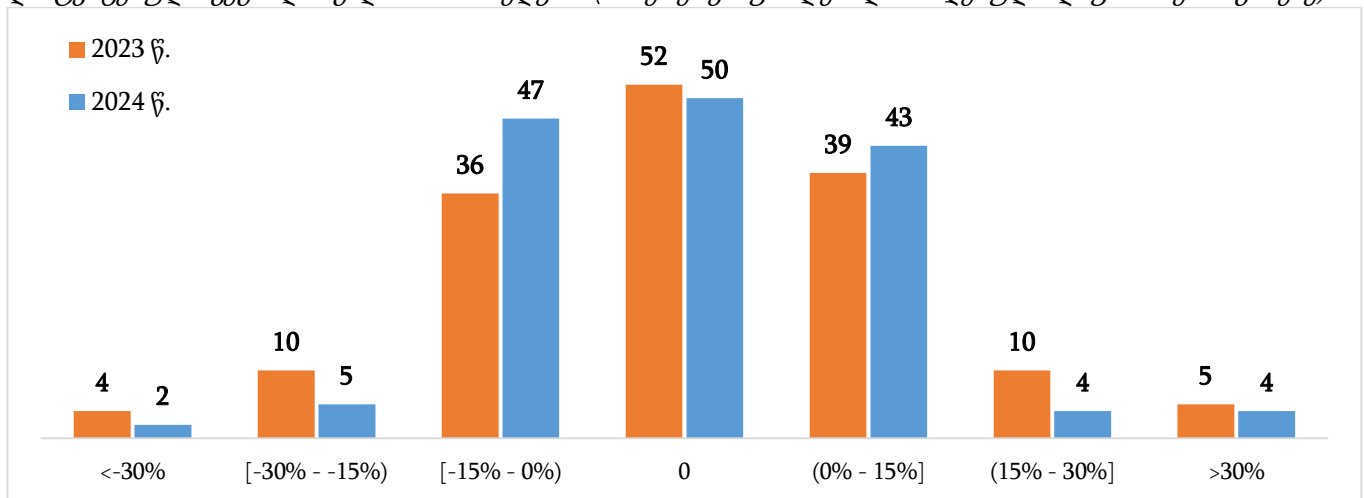
⁷⁰ არ მოიცავს სარეზერვო ფონდებიდან გამოყოფილ თანხებს.

კლასიფიკაციის მუხლებს შორის) 2.3 მლრდ ლარია (აღნიშნული სამინისტროებისათვის დამტკიცებული ჯამური ასიგნებების 12.1%). მსგავსი მასშტაბით ასიგნებების დაზუსტება განსაკუთრებით საყურადღებოა 2024 წლის 10 დეკემბერს სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონში განხორციელებული ცვლილების ფონზე, რომლის ფარგლებშიც ასევე დაკორექტირდა არაერთი პროგრამის/ქვეპროგრამის/საბიუჯეტო კლასიფიკაციის მუხლის ასიგნება.

დიაგრამა 44. სამინისტროების პროგრამებს, ქვეპროგრამებსა და საბიუჯეტო კლასიფიკაციის მუხლებს შორის გადანაწილებული ასიგნებების წილი სამინისტროს ბიუჯეტში 2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონის ცვლილებამდე და ცვლილების შემდეგ (% და ჯამური ნომინალური მოცულობა მლნ ლარებში) - 2024 წ.

დიაგრამა 45. პროგრამების რაოდენობის განაწილება დაზუსტებული გეგმის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონით დამტკიცებული გეგმიდან გადახრის მიხედვით (სარეზერვო ფონდებიდან მიღებული დაფინანსების გარეშე).

2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონით განსაზღვრული 155 პროგრამიდან⁷¹ ბიუჯეტის დაზუსტება განხორციელდა 105 პროგრამაში⁷² (პროგრამების საერთო რაოდენობის 67.7%-ში), დაზუსტების ჯამურმა თანხამ კი 566.5 მლნ ლარი შეადგინა.⁷³ აქედან, 6 პროგრამის შემთხვევაში, დაზუსტების მასშტაბი პროგრამისთვის ბიუჯეტის კანონით გამოყოფილი ასიგნების 30%-ს აღემატებოდა.⁷⁴

სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის მიერ ჩატარებული ანალიზის შედეგად, საბიუჯეტო ორგანიზაციებში ხარჯთაღრიცხვის ცვლილებებთან დაკავშირებით იდენტიფიცირებულ იქნა შემდეგი ნაკლოვანებები:

- წლის განმავლობაში საბიუჯეტო ორგანიზაციების მიერ ადგილი აქვს თანხების მიმართვას ისეთი ღონისძიებების/პროექტების დასაფინანსებლად, რომელთა სათანადო დაგეგმვის შემთხვევაში, შესაძლებელი იქნებოდა ასიგნებების ბიუჯეტის დაგეგმვის ეტაპზე გათვალისწინება (*დეტალური ინფორმაცია იხ. დანართ 1-ში*);
- ზოგიერთი პროგრამის/ქვეპროგრამის ან ცალკეული საბიუჯეტო კლასიფიკაციის მუხლების ფარგლებში დაგეგმილია ჭარბი ოდენობით რესურსი და აუთვისებელი თანხები წლის განმავლობაში ნაწილდება სხვადასხვა პროგრამებზე/ქვეპროგრამებზე/საბიუჯეტო კლასიფიკაციის მუხლებზე (*დეტალური ინფორმაცია იხ. დანართ 1-ში*);
- რიგ შემთხვევებში, საბიუჯეტო ორგანიზაციების მიერ ხორციელდება ასიგნებების გადანაწილების უკუპროცესი. კერძოდ, ადგილი აქვს იმ პროგრამებზე/ქვეპროგრამებზე თანხების უკან მობრუნებას, რომლებიდანაც წლის განმავლობაში ხდებოდა ასიგნებების გადატანა (*დეტალური ინფორმაცია იხ. დანართ 1-ში*).

4.1.3 ბიუჯეტის ათვისება პროგრამების დონეზე

სახელმწიფო ბიუჯეტის გადასახდელების აგრეგირებულ დონეზე შესრულების მაღალი მაჩვენებლის მიუხედავად, ცალკეული პროგრამები/ქვეპროგრამები დაბალი ათვისებით ხასიათდებიან. კერძოდ, 11 პროგრამისა (პროგრამების საერთო რაოდენობის 7.1%) და 78 ქვეპროგრამის შემთხვევაში

⁷¹ აღნიშნული მაჩვენებელი საერთო-სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის გადასახდელებიდან მოიცავს მხოლოდ „დონორების მიერ დაფინანსებული საერთო-სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის გადასახდელების“ (56 13) პროგრამას.

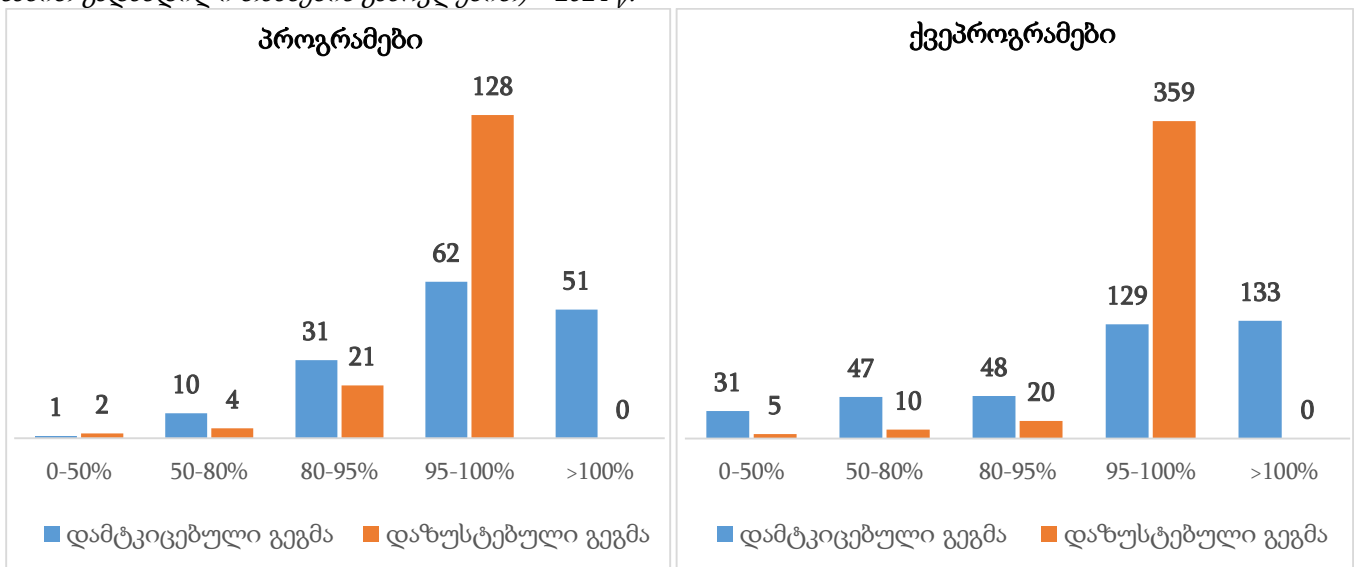
⁷² აღნიშნული მაჩვენებლები არ მოიცავს სარეზერვო ფონდებიდან თანხების გამოყოფის შედეგად გამოწვეულ დაზუსტებებს, ასევე „საზღვაო ტრანსპორტის რეგულირება, მართვა და განვითარება“ (24 28), „სახელმწიფო სერვისების განვითარების სააგენტოს მომსახურებათა განვითარება და ხელმისაწვდომობა“ (26 11) და „ათასწლეულის ინიციატივის კონკურსი“ (58 02) პროგრამებს, რომლებიც არ იყო გათვალისწინებული სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონით და წლის განმავლობაში დაემატა მიზნობრივი გრანტით დაფინანსების შედეგად.

⁷³ 2023 წელს ანალოგიური მაჩვენებელი 522.3 მლნ ლარი იყო.

⁷⁴ საფინანსო სექტორში დასაქმებულთა კვალიფიკაციის ამაღლება (23 05); საცხოვრებლად ვარგისი ქალაქების საინვესტიციო პროგრამა - სივრცითი და ქალაქმშენებლობითი განვითარების სააგენტოს კომპონენტი (ADB) (24 12); სამინისტროს სისტემაში შემავალი სამედიცინო და სხვა დაწესებულებათა რეაბილიტაცია და აღჭურვა (27 04); ინფრასტრუქტურის განვითარება (29 05); საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს სისტემისა და საქართველოს სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურის მოსამსახურეთა ჯანმრთელობის დაცვის მომსახურებით უზრუნველყოფა (30 05); თანამედროვე უნარები უკეთესი დასაქმების სექტორის განვითარების პროგრამისთვის - პროექტი (ADB) (32 11).

(ქვეპროგრამების საერთო რაოდენობის 20.1%), ათვისებული იქნა სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონით დამტკიცებული გეგმის 80%-ზე ნაკლები. ჯამურად, პროგრამების ფარგლებში 2024 წელს ათვისებულმა თანხამ 387.4 მლნ ლარი შეადგინა.⁷⁵ აღსანიშნავია ის ფაქტიც, რომ ზოგიერთი პროგრამა/ქვეპროგრამა, რომელსაც დაზუსტებულ გეგმასთან მიმართებით ათვისების საკმაოდ მაღალი მაჩვენებელი აქვს, ბიუჯეტის კანონით დამტკიცებულ გეგმასთან მიმართებით შესრულების დაბალი მაჩვენებლით ხასიათდება. აღნიშნული გამოწვეულია პროგრამებისთვის განკუთვნილი გამოუყენებელი ასიგნებების გადანაწილებით სხვა პროგრამებსა და ქვეპროგრამებზე (დეტალური ინფორმაცია იხ. დანართ 2-ში).

დიაგრამა 46. პროგრამების/ქვეპროგრამების განაწილება ათვისების მაჩვენებლის მიხედვით დამტკიცებულ⁷⁶ და დაზუსტებულ გეგმებთან მიმართებით (მიზნობრივი გრანტებისა და პირდაპირი საინვესტიციო ჩარიცხვების სახით გადახდილი თანხების გამოკლებით) – 2024 წ.

4.2 საინვესტიციო პროექტების მართვა

„საინვესტიციო/კაპიტალური პროექტების მართვის მეთოდოლოგია“ (PIM მეთოდოლოგია),⁷⁷ რომლის საფუძველზეც უნდა განხორციელდეს საინვესტიციო/კაპიტალური პროექტების მართვა, აწესებს მოთხოვნას საინვესტიციო/კაპიტალური პროექტების პერიოდული ანგარიშების მომზადებისა და სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების კვარტალურ ანგარიშებთან ერთად წარდგენის თაობაზე. მიუხედავად ამისა, გასული წლების მსგავსად, აღნიშნული ანგარიშების მომზადება 2024 წელსაც არ მომხდარა.

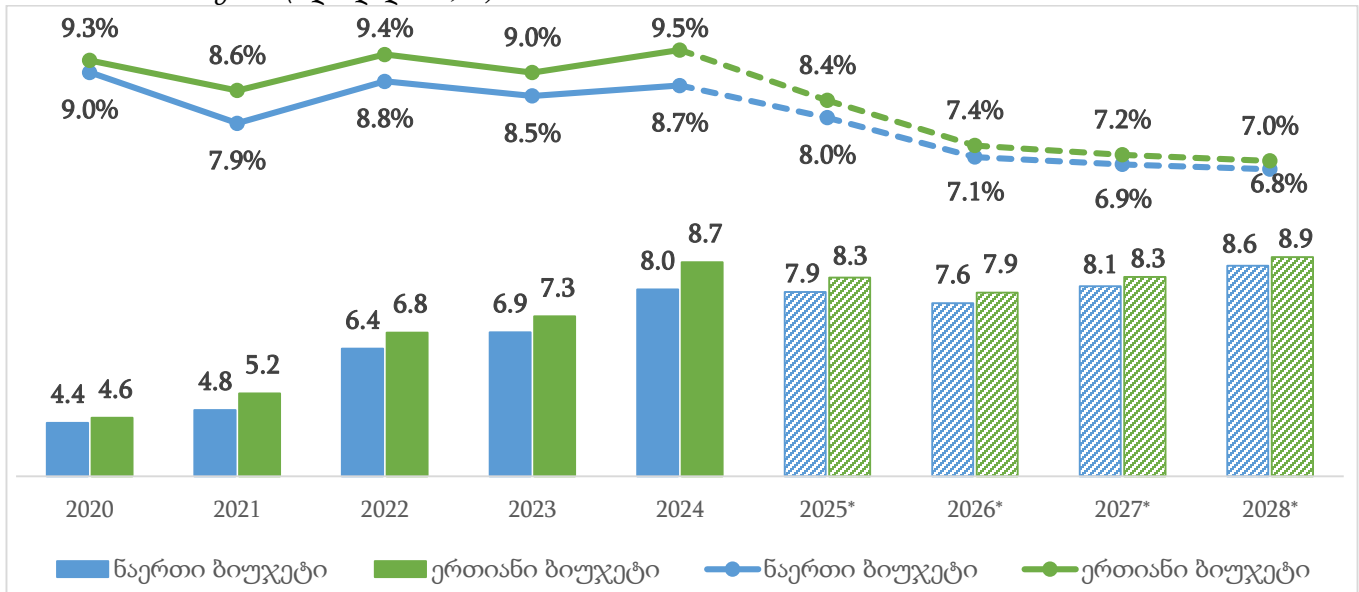
⁷⁵ 2023 წელს ანალოგიური მაჩვენებელი 402.3 მლნ ლარი იყო.

⁷⁶ სხვაობა პროგრამების/ქვეპროგრამების ჯამურ რაოდენობაში დაზუსტებულთან შედარებით გამოწვეულია იმ ფაქტით, რომ ზოგიერთი პროგრამისთვის/ქვეპროგრამისთვის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონით წლიური გეგმა არ არის განსაზღვრული ან ზოგიერთი პროგრამის/ქვეპროგრამის შემთხვევაში დაზუსტებული გეგმა ნულის ტოლია.

⁷⁷ საქართველოს მთავრობის 2023 წლის 16 თებერვლის დადგენილება №65 „საინვესტიციო/კაპიტალური პროექტების მართვის მეთოდოლოგიის დამტკიცების თაობაზე“.

2024 წლის ნაერთი ბიუჯეტის კაპიტალურმა ხარჯებმა⁷⁸ 8.0 მლრდ ლარი და მშპ-ს 8.7% შეადგინა. აღსანიშნავია, რომ საბიუჯეტო კოდექსის მიხედვით, ნაერთი ბიუჯეტი არ მოიცავს სსიპ/ა(ა)იპ-ების საკუთარი შემოსავლებით დაფინანსებულ გადასახდელებს,⁷⁹ საიდანაც 2024 წელს არაფინანსური და ფინანსური აქტივების ზრდაზე 401 მლნ ლარი მიიმართა. აღნიშნულიდან გამომდინარე, სახელმწიფოს მიერ გაწეული კაპიტალური ხარჯების შესახებ სრული სურათის წარმოსადგენად, მიზანშეწონილია, ნაერთ ბიუჯეტთან ერთად, მხედველობაში იქნეს მიღებული ერთიანი ბიუჯეტის მაჩვენებლები.⁸⁰ ასევე, აღსანიშნავია, რომ 2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების წლიურ ანგარიშში, გასული წლების მსგავსად, კაპიტალური ხარჯების მაჩვენებლის შესახებ ინფორმაცია წარმოდგენილი არ არის.

დიაგრამა 47. ნაერთი და ერთიანი ბიუჯეტის კაპიტალური ხარჯების დინამიკა ნომინალურ გამოსახულებაში და მშპ-სთან მიმართებით (მლრდ ლარი; %).

* პროგნოზი 2025-2028 წლების BDD დოკუმენტის მიხედვით.

2025-2028 წლების BDD დოკუმენტის მიხედვით, საშუალოვადიან პერიოდში კაპიტალური ხარჯების მშპ-სთან ფარდობის მაჩვენებლის პროგნოზი კლებადი ტენდენციით ხასიათდება და შესაბამისობაშია

⁷⁸ PIM მეთოდოლოგია ერთმანეთისგან მიჯნავს საინვესტიციო/კაპიტალური პროექტისა და კაპიტალური ხარჯის დეფინიციას. კერძოდ, საინვესტიციო/კაპიტალური პროექტი წარმოადგენს მკაფიოდ განსაზღვრული მიზნებისა და შედეგების მქონე აქტივობების ერთობლიობას და გულისხმობს ახალი ინფრასტრუქტურის შექმნას ან არსებულის მნიშვნელოვან და არსებით გაუმჯობესებას. კაპიტალური ხარჯი კი გულისხმობს აქტივის შესაქმნელად გაწეულ დანახარჯებს და გაიანგარიშება როგორც ნაერთი ბიუჯეტის „არაფინანსური აქტივების ზრდისა“ და „ფინანსური აქტივების ზრდის“ ჯამი. საბიუჯეტო კლასიფიკაციის მიხედვით, სახელმწიფო ბიუჯეტის კაპიტალური ხარჯები აღირიცხება „არაფინანსური აქტივების ზრდის“ მუხლში, „სხვა ხარჯების“ მუხლში „კაპიტალური ტრანსფერები, რომელიც სხვაგან არ არის კლასიფიცირებული“ კატეგორიასა და „ფინანსური აქტივების ზრდის“ მუხლში. ნაერთი და ერთიანი ბიუჯეტების შემთხვევაში კი „არაფინანსური აქტივების ზრდისა“ და „ფინანსური აქტივების ზრდის“ მუხლებში.

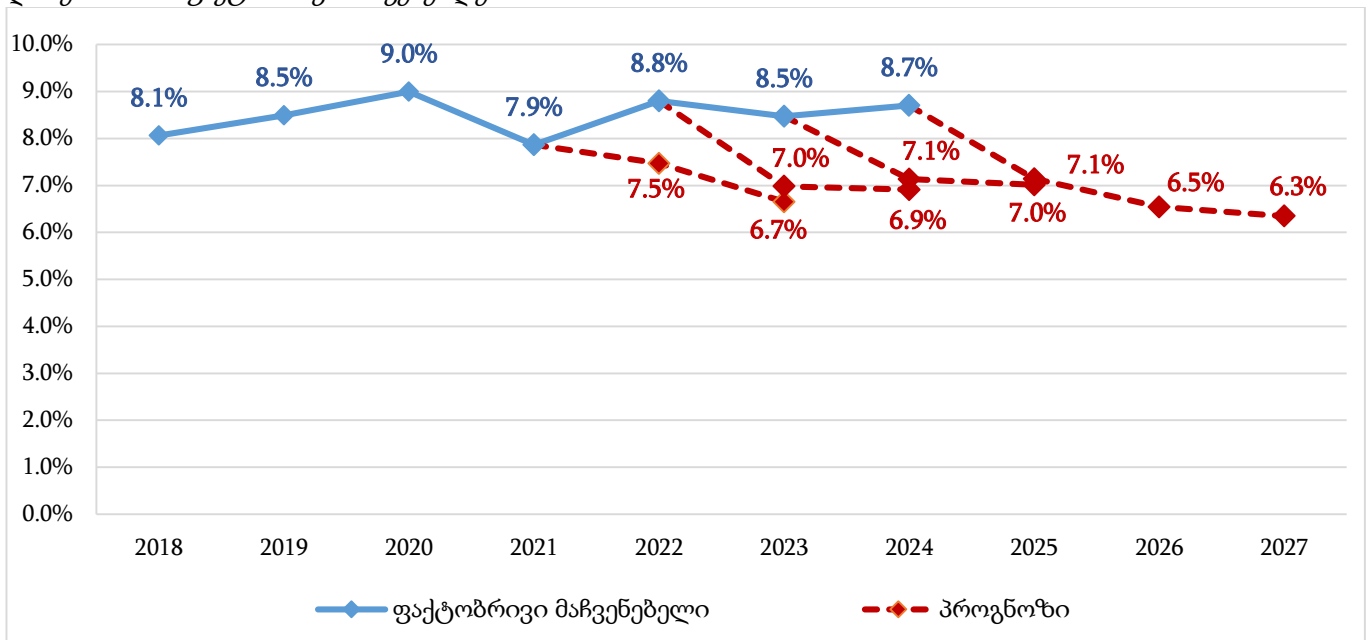
⁷⁹ საქართველოს ნაერთი ბიუჯეტი – საქართველოს სახელმწიფო, ავტონომიური რესპუბლიკების რესპუბლიკური და მუნიციპალიტეტების კონსოლიდირებული ბიუჯეტი. საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსი, მუხლი 6, პუნქტი დ.

⁸⁰ სახელმწიფოს ერთიანი ბიუჯეტი – ცენტრალური, ავტონომიური რესპუბლიკების ერთიანი რესპუბლიკური და მუნიციპალიტეტების ერთიანი მუნიციპალური ბიუჯეტების კონსოლიდირებული ბიუჯეტი. საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსი, მუხლი 6, პუნქტი დ¹. ერთიანი ბიუჯეტი, ნაერთი ბიუჯეტისგან განსხვავებით მოიცავს სსიპ/ა(ა)იპ-ების მიერ მიღებულ საკუთარ შემოსავლებსა და აქედან დაფინანსებულ გადასახდელებს.

ამავე დოკუმენტით განსაზღვრულ მიზნობრივ 6%-7%-იან დონესთან.⁸¹ აღსანიშნავია, რომ კაპიტალური ხარჯების განახლებული მიზნობრივი მაჩვენებელი შემცირებულია 2024-2027 წლების BDD დოკუმენტით განსაზღვრულ 8%-იან ნიშნულთან შედარებით.⁸²

საყურადღებოა, რომ უკანასკნელ წლებში, მშპ-სთან მიმართებით კაპიტალური ხარჯების საპროგნოზო მაჩვენებლები საშუალოვადიან პერიოდისთვის მნიშვნელოვანი განსხვავებებით ხასიათდება შესაბამისი წლების ფაქტობრივი მაჩვენებლებისგან. კერძოდ, 2021-2024 წლებში მომზადებულ საბოლოო BDD დოკუმენტში წარმოდგენილ პროგნოზებში, კაპიტალური ხარჯების მშპ-სთან ფარდობის მაჩვენებლის პროგნოზი საშუალოვადიანი პერიოდისთვის მუდმივად კლებადი ტენდენციით ხასიათდებოდა, მაშინ როდესაც ფაქტობრივი მაჩვენებელი მნიშვნელოვნად აღემატებოდა პროგნოზს. აღნიშნული თავის მხრივ საშუალოვადიანი ბიუჯეტირების თვალსაზრისით გამოწვევას წარმოადგენს.

დიაგრამა 48. კაპიტალური დანახარჯების მშპ-სთან ფარდობის პროგნოზები საშუალოვადიანი პერიოდისთვის და შესაბამისი ფაქტობრივი მაჩვენებლები.

* პროგნოზები ეყრდნობა 2021-2024 წლების, 2022-2025 წლების, 2023-2026 წლების და 2024-2027 წლებისთვის შემუშავებულ საბოლოო BDD დოკუმენტებში წარმოდგენილ მაჩვენებლებს.

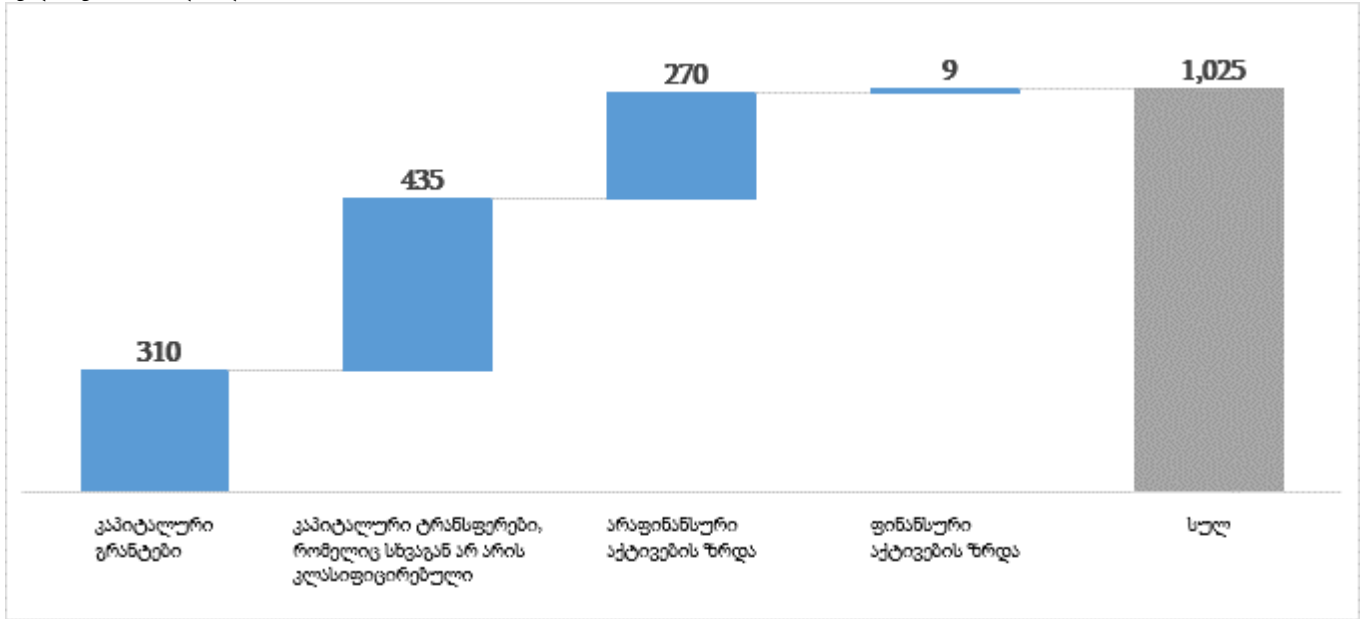
კაპიტალური ხარჯების უდიდესი ნაწილი სახელმწიფო ბიუჯეტიდან ფინანსდება და 2024 წლის ფაქტობრივი მონაცემით 6.99 მლრდ ლარს შეადგენს (მშპ-ს 7.6%), რაც ნომინალურ გამოხატულებაში 17.0%-ით (1 მლრდ ლარით) აჭარბებს, ხოლო მშპ-სთან მიმართებით 0.2 პ.პ.-ით აღემატება 2023 წლის ანალოგიურ მაჩვენებლებს. ნომინალურ გამოხატულებაში გაზრდილია კაპიტალური ხარჯების შემადგენელი ყველა კომპონენტი („კაპიტალური გრანტები“ 310 მლნ ლარით; „კაპიტალური

⁸¹ 2025-2028 წლების ძირითადი მონაცემებისა და მიმართულებების დოკუმენტი, გვ. 16

⁸² 2024-2027 წლების ძირითადი მონაცემებისა და მიმართულებების დოკუმენტი, გვ. 18

ტრანსფერები, რომელიც სხვაგან არ არის კლასიფიცირებული“ 435 მლნ ლარით; „არაფინანსური აქტივების ზრდა“ 270 მლნ ლარით; „ფინანსური აქტივების ზრდა“ 9 მლნ ლარით).

დიაგრამა 49. სახელმწიფო კაპიტალური ხარჯების კომპონენტების ცვლილება 2024 წელს 2023 წელთან შედარებით (მლნ ლარი).

2023 წელთან შედარებით „კაპიტალური გრანტების“ მუხლის ზრდის მთავარი მიზეზი მუნიციპალიტეტებისათვის გადასაცემი ტრანსფერების 301 მლნ ლარით ზრდაა. რაც შეეხება „კაპიტალურ ტრანსფერებს, რომელიც სხვაგან არ არის კლასიფიცირებული“, წინა წელთან შედარებით გაიზარდა შემდეგ პროგრამებში:

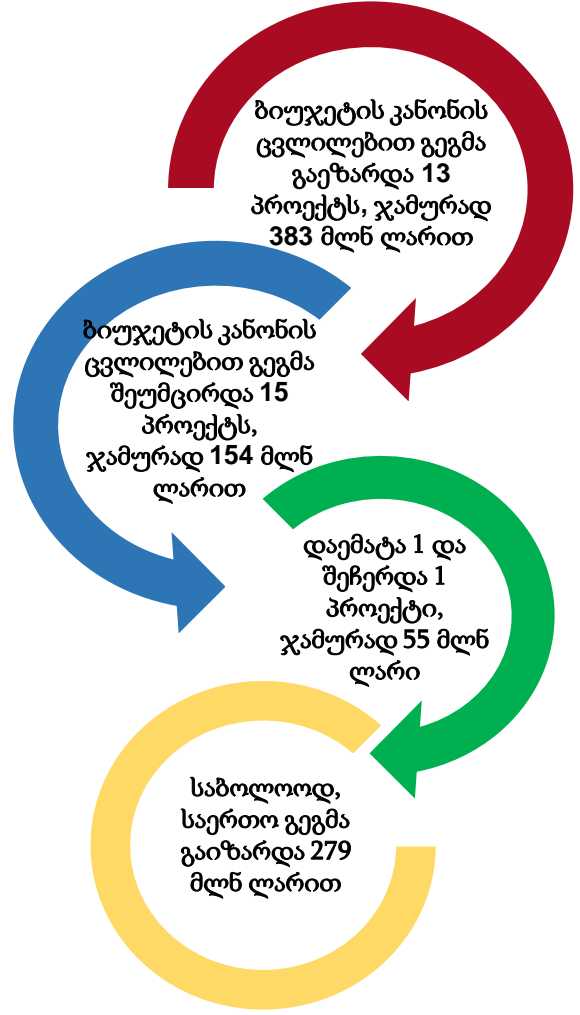
- რეგიონებში ინფრასტრუქტურული პროექტების მხარდაჭერის ღონისძიებების დაფინანსება 245 მლნ ლარით;
- სახელმწიფო ქონების მართვა 118 მლნ ლარით;
- მოსახლეობის ელექტროენერჯითა და ბუნებრივი აირით მომარაგების გაუმჯობესება 50 მლნ ლარით.

„არაფინანსური აქტივების ზრდის“ მუხლის მატება წინა წელთან შედარებით მნიშვნელოვანწილად გამოწვეულია საქართველოს განათლების, მეცნიერებისა და ახალგაზრდობის სამინისტროს (32 00) მიერ აღნიშნული მიმართულებით ათვისებული თანხის 177 მლნ ლარით ზრდით.

სახელმწიფო ბიუჯეტის ფარგლებში განხორციელებული კაპიტალური პროექტების შესახებ ინფორმაცია წარმოდგენილია ბიუჯეტის კანონზე თანდართულ „კაპიტალური პროექტების დანართში“. საყურადღებოა აღნიშნულ დოკუმენტში წარმოდგენილი ინფორმაციის სისრულესა და სიზუსტესთან დაკავშირებული შემდეგი საკითხები:

1. სახელმწიფო ბიუჯეტის ფარგლებში ხორციელდება ისეთი პროექტები,⁸³ რომლებიც თვისობრივად შესაბამისობაშია „საინვესტიციო/კაპიტალური პროექტების მართვის მეთოდოლოგიით“ განსაზღვრულ საინვესტიციო პროექტების კრიტერიუმებთან, მაგრამ არაა ასახული „კაპიტალური პროექტების დანართში“. ამ საკითხზე რამდენჯერმე იქნა გამახვილებული ყურადღება სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის მიერ.

2. გასულები წლების მსგავსად, 2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონში განხორციელებული ცვლილებით კაპიტალური პროექტების მნიშვნელოვან ნაწილს შეეცვალა დაფინანსება. მიუხედავად ამისა, არ მომხდარა „კაპიტალური პროექტების დანართის“ განახლება. კერძოდ, სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების წლიური ანგარიშის მიხედვით, კანონის ცვლილებით დაფინანსება შეეცვალა 28 პროექტს (სახელმწიფო ბიუჯეტის თავდაპირველი კანონის დანართში წარმოდგენილი პროექტების 39%-ს). მათ შორის, 15 პროექტის გეგმა შემცირდა ჯამურად 154 მლნ ლარით, ხოლო 13 პროექტის გეგმა გაიზარდა ჯამში 383 მლნ ლარით. გარდა ამისა, შეჩერდა ერთი პროექტი, რომლის დაფინანსება 2024 წელს 5 მლნ ლარით იყო განსაზღვრული.⁸⁴ ასევე, დაემატა 1 პროექტი,⁸⁵ რომლის ფაქტობრივმა ხარჯმა 53 მლნ ლარი შეადგინა.

2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონის ცვლილებით მნიშვნელოვნად გაიზარდა ქვეპროგრამის რეგიონებში ინფრასტრუქტურული პროექტების მხარდაჭერის ღონისძიებების (25 04 05)

⁸³ აღნიშნულ პროექტებთან დაკავშირებით ინფორმაცია წარმოდგენილია „სახელმწიფო ბიუჯეტის დონორების დაფინანსებით განსახორციელებელი საინვესტიციო პროექტების“ დოკუმენტსა და „პროგრამულ დანართში“ მოცემულ ინფორმაციაზე დაყრდნობით. მაგალითად: Log-in Georgia (WB) (24 08 03 01); ბოჭკოვანი ქსელი საქართველოს სოფლებისთვის (EIB) (24 08 03 02); საჯარო სკოლების კომპიუტერული ტექნიკით და საბუნებისმეტყველო ლაბორატორიებით აღჭურვა (32 02 14 03).

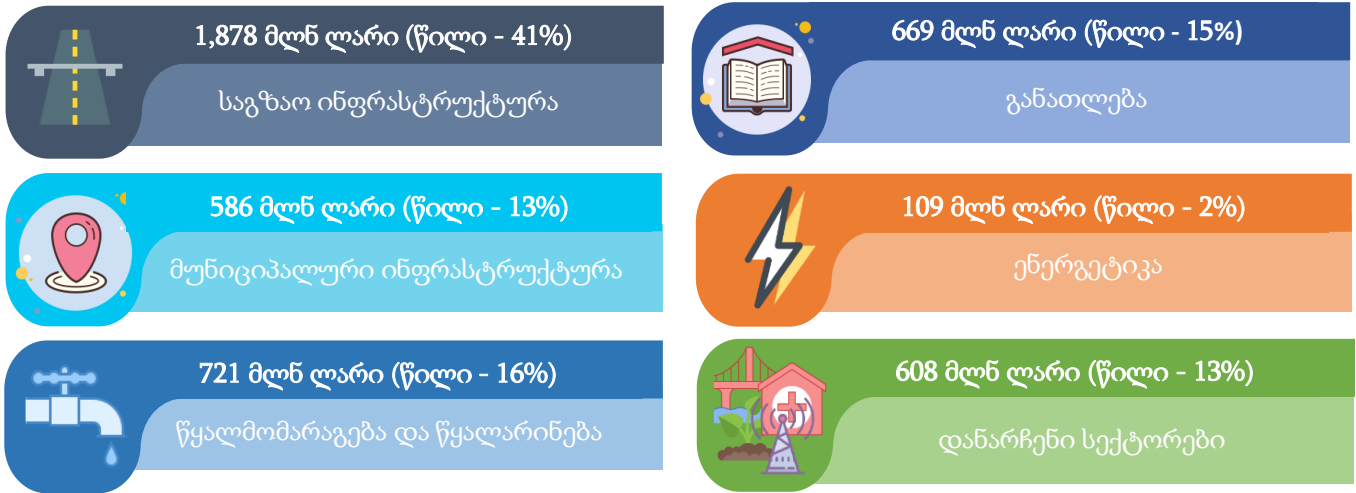
⁸⁴ ინტეგრირებული ტერიტორიული განვითარების პროგრამა (56 14).

⁸⁵ მოსახლეობის ელექტროენერჯითა და ბუნებრივი აირით მომარაგების გაუმჯობესება (24 15).

დაფინანსება.⁸⁶ ამავდროულად, 225 მლნ ლარიდან 201 მლნ ლარამდე შემცირდა ქვეპროგრამის სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულებების მშენებლობა-რეაბილიტაციის (25 07 02) გეგმა, რაც ბიუჯეტის დაზუსტების შედეგად დამატებით კიდევ 199 მლნ ლარამდე შემცირდა. ასევე, 21 მლნ ლარით შემცირდა ინოვაციის, ინკლუზიურობის და ხარისხის პროექტი - საქართველო I2Q (WB) (25 07 01 03) პროექტის გეგმა, რაც დაზუსტების შედეგად დამატებით კიდევ 0.8 მლნ ლარით შემცირდა.

2024 წელს საინვესტიციო/კაპიტალურ პროექტებზე⁸⁷ მიმართულმა ჯამურმა დაფინანსებამ 4.57 მლრდ ლარი შეადგინა (წლიური გეგმის 101%), რაც 617 მლნ ლარით (16%-ით) მეტია 2023 წლის ანალოგიურ მაჩვენებელზე. საინვესტიციო პროექტების დარგობრივი კლასიფიკაციის მიხედვით, ყველაზე მსხვილ კომპონენტს, გასული წლის მსგავსად, საგზაო ინფრასტრუქტურის (41%) მიმართულება წარმოადგენს. 242 მლნ ლარით გაიზარდა განათლების სექტორის დაფინანსება. რაც შეეხება შემცირებას, 2023 წელთან შედარებით შესაბამისად, 136 მლნ ლარით და 31 მლნ ლარით შემცირდა მუნიციპალური ინფრასტრუქტურისა და ენერჯეტიკის დაფინანსება.

დიაგრამა 50. საინვესტიციო/კაპიტალური პროექტების სექტორული კლასიფიკაცია, თითოეული სექტორის მოცულობა ნომინალურ ღირებულებაში და %-ული წილი მთლიან საინვესტიციო პროექტებში - 2024 წ.

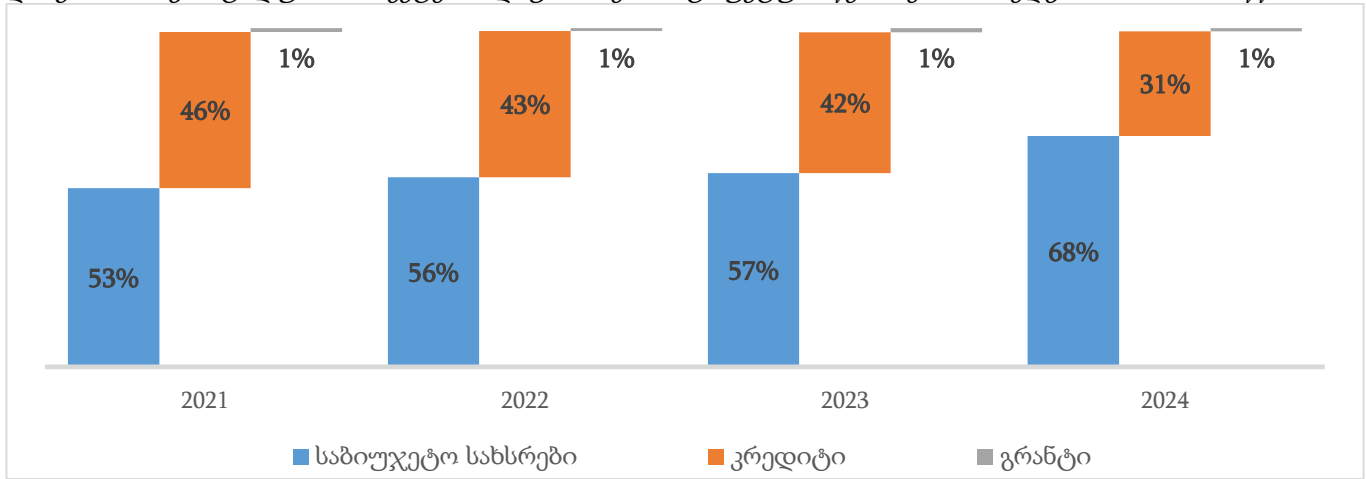

2024 წელს კაპიტალური პროექტების ფარგლებში ათვისებული თანხის 68%-ს საბიუჯეტო სახსრები⁸⁸ შეადგენს, 31%-ს - კრედიტები⁸⁹ და 1%-ს - გრანტები. 2021-2023 წლებთან შედარებით მკვეთრად გაიზარდა საბიუჯეტო სახსრების წილი საინვესტიციო პროექტების დაფინანსებაში, რის საპირწონედაც შემცირდა კრედიტების წილი. აღნიშნულის ერთ-ერთი მიზეზია უკანასკნელ წლებში

⁸⁶ სახელმწიფო ბიუჯეტის თავდაპირველი კანონით განსაზღვრული გეგმა 250 მლნ ლარი, კანონის ცვლილებით განსაზღვრული გეგმა 450 მლნ ლარი.
⁸⁷ მონაცემები ეფუძნება „კაპიტალური პროექტების დანართს“ და „სახელმწიფო ბიუჯეტის დონორების დაფინანსებით განსახორციელებელი საინვესტიციო პროექტების“ დოკუმენტში წარმოდგენილ ინფორმაციას.
⁸⁸ საბიუჯეტო სახსრები მოიცავს ბიუჯეტის შემოსავლებს, არაფინანსური და ფინანსური აქტივების კლებით მიღებულ შემოსულობებს, საშინაო ვალის ნაწილში მობილიზებულ რესურსს, საგარეო წყაროებიდან ბიუჯეტის მხარდამჭერი კრედიტების ნაწილში მობილიზებულ რესურსს.
⁸⁹ აღნიშნული არ მოიცავს ბიუჯეტის მხარდამჭერი კრედიტებისა და საშინაო სესხებით/ობლიგაციების გამოშვებით მობილიზებული რესურსით გაწეულ დანახარჯებს.

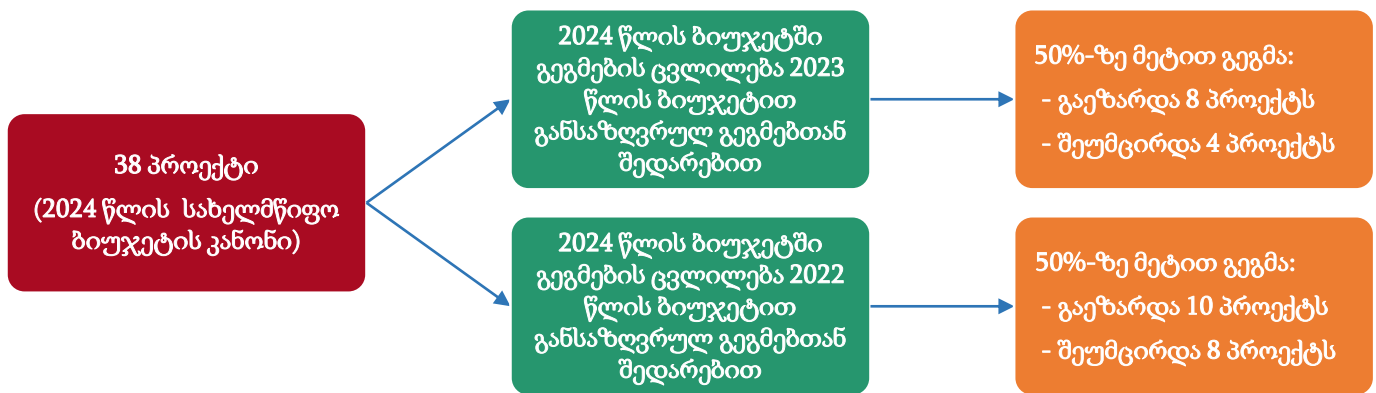
საგარეო წყაროებიდან კრედიტების ნაწილში მობილიზებული რესურსის შემცირება და მისი ჩანაცვლება საშინაო სესხებით. ეს უკანასკნელი კი საბიუჯეტო სახსრებად კლასიფიცირდება.

დიაგრამა 51. კაპიტალური პროექტების დაფინანსების სტრუქტურა წყაროების მიხედვით - 2021-2024 წწ.

საინვესტიციო/კაპიტალური პროექტების⁹⁰ მართვაში არსებული ნაკლოვანება პროექტების გეგმების არსებითი ცვლილებები. 2022-2024 წლების სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონებზე⁹¹ თანდართული „კაპიტალური პროექტების დანართებით“, იმ 38 პროექტის შემთხვევაში, რომელთაც 2022-2024 წლებში არანულოვანი გეგმები ჰქონდათ, ადგილი აქვს გეგმების არსებით ცვლილებებს. კერძოდ, 2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონით განსაზღვრული გეგმა 2023 წელს განსაზღვრულ 2024 წლის გეგმასთან შედარებით 50%-ით და მეტით გაეზარდა 8 პროექტს და შეუმცირდა 4 პროექტს,⁹² ხოლო 2022 წელს განსაზღვრულ 2024 წლის გეგმასთან შედარებით, 50%-ზე მეტით გაეზარდა 10 პროექტს და შეუმცირდა 8 პროექტს.⁹³

დიაგრამა 52. 2024 წლისთვის დაგეგმილი კაპიტალური პროექტების რაოდენობები, რომელთა გეგმები 50%-ზე მეტით შეიცვალა 2022-2023 წლების სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონებით განსაზღვრულ გეგმებთან შედარებით.

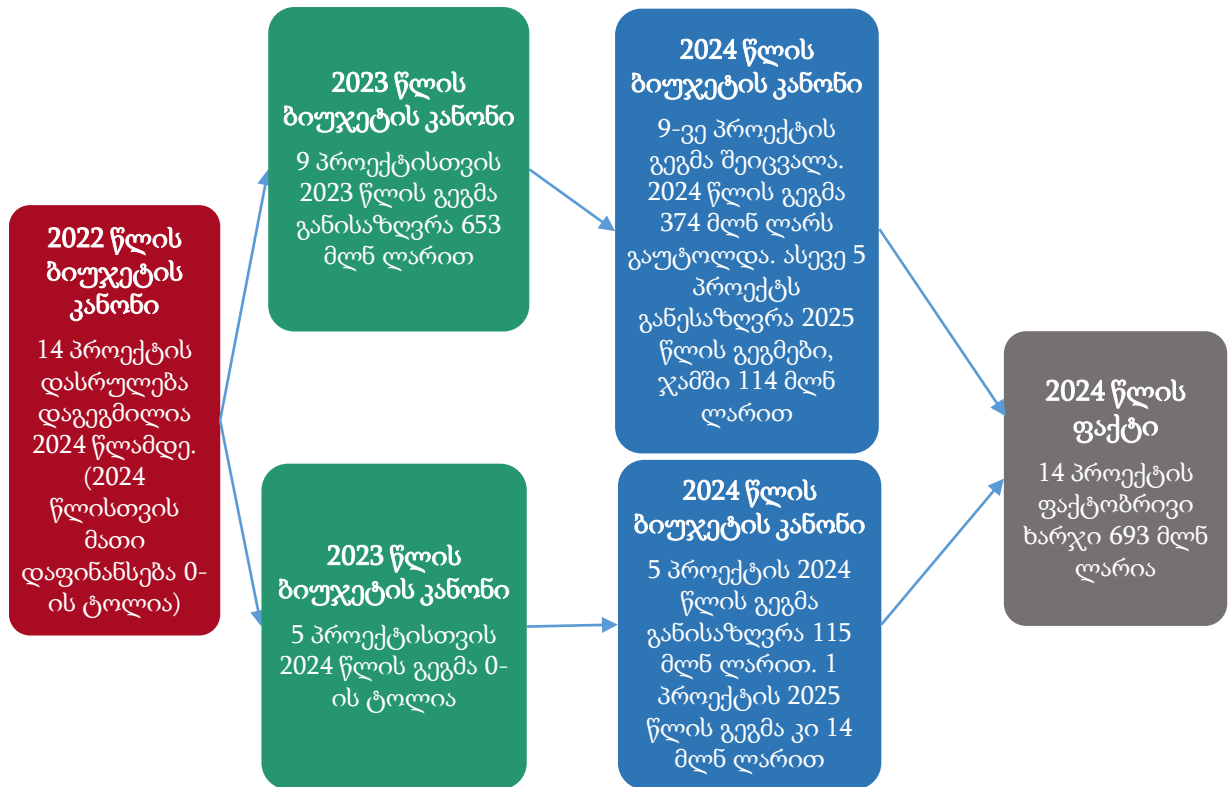
⁹⁰ სტატისტიკა წარმოდგენილია „კაპიტალური პროექტების დანართში“ მოცემულ ინფრასტრუქტურულ პროექტებზე.
⁹¹ ვინაიდან განახლებული „კაპიტალური პროექტების დანართი“ სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონის ცვლილების ფარგლებში წარმოდგენილი არ იქნა, ორივე წლის შემთხვევაში მონაცემები ეყრდნობა ბიუჯეტის საწყისი კანონების ინფორმაციას.
⁹² მათ შორის, 100%-ზე მეტად გაეზარდა 4 პროექტს.
⁹³ მათ შორის, 100%-ზე მეტად გაეზარდა 4 პროექტს.

საინვესტიციო/კაპიტალური პროექტების მართვასთან დაკავშირებულ კიდევ ერთ გამოწვევას წარმოადგენს პროექტების განხორციელების დროში გაჭიანურება ან/და პროექტების ჯამური ბიუჯეტის არსებითი ცვლილებები. კერძოდ, 2022 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონით, 2024 წლამდე უნდა დასრულებულიყო 14 პროექტი. მათ შორის:

- 2023 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონით 9 პროექტის განხორციელება გადავადდა 2024 წლისთვის (დაფინანსება განისაზღვრა 653 მლნ ლარით). აქედან ერთი პროექტი გაგრძელდება 2025-2026 წლებშიც, ჯამური ბიუჯეტით 68 მლნ ლარი;
- 2023 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონით 5 პროექტის 2024 წლის გეგმა ნულოვან ნიშნულზე დაიგეგმა, თუმცა 2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონით დაფინანსება 115 მლნ ლარით განისაზღვრა.

შედეგად, მოცემული 14 პროექტის 2024 წლის გეგმა სახელმწიფო ბიუჯეტის თავდაპირველი კანონით ჯამურად 489 მლნ ლარს გაუტოლდა. აღნიშნული პროექტებიდან 6 პროექტის განხორციელება გრძელდება 2025 წელსაც, ჯამური დაფინანსებით 128 მლნ ლარი. აქედან 2 პროექტის განხორციელება გაგრძელდება 2026 წელსაც (ბიუჯეტით 30 მლნ ლარი). 2024 წელს აღნიშნული პროექტების ფარგლებში ფაქტობრივად ათვისებულმა თანხამ 693 მლნ ლარი შეადგინა (გეგმის 142%).

დიაგრამა 53. პროექტების დაფინანსების დინამიკა, რომლებიც 2022 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონზე თანდართული „კაპიტალური პროექტების დანართის“ მიხედვით 2023 წლის ბოლოს უნდა დასრულებულიყო.

საყურადღებოა, რომ აღნიშნული ტენდენცია 2025 წელსაც გრძელდება. კერძოდ, 2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონით, 14 პროექტიდან, რომლებიც 2024 წელს უნდა დასრულებულიყო, 2025 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონით, 7 პროექტის გეგმა 116 მლნ ლარს უტოლდება.

აღსანიშნავია, რომ პროექტების დროში გაჭიანურება ზოგიერთ შემთხვევაში გამოწვეულია უშუალოდ პროექტების მიმდინარეობისას დამატებითი სამუშაოების განხორციელების საჭიროებით, რაც დაგეგმვის პროცესში გათვალისწინებული არ ყოფილა და შესაბამისად, მოითხოვს დამატებით დროით და ფინანსურ რესურსებს. კერძოდ, კაპიტალური პროექტების დანართში, ინდივიდუალური პროექტების განსახორციელებლად განსაზღვრული ჯამური დანახარჯების თავდაპირველი პროგნოზი ზოგიერთ შემთხვევაში მნიშვნელოვნად ჩამორჩება ფაქტობრივი დანახარჯებისა და დარჩენილი სამუშაოების ღირებულების პროგნოზების ჯამს. მაგალითად, ზემოხსენებული 14 პროექტიდან 12 პროექტის შემთხვევაში ადგილი აქვს 2022 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონზე თანდართული კაპიტალური პროექტების დანართით განსაზღვრულ გეგმებზე მნიშვნელოვან გადაჭარბებას (იხ. ცხრილი N 7).

ცხრილი 7. ზოგიერთი კაპიტალური პროექტისთვის 2022 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტით 2022-2025 წლებისთვის განსაზღვრული ჯამური გეგმური დაფინანსების შედარება 2022-2024 წლებში ფაქტობრივად ათვისებულ და 2025 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტით 2025-2028 წლებისთვის განსაზღვრულ ჯამურ გეგმასთან (მლნ ლარი).

პროექტის დასახელება	2022-2025 წლების ჯამური გეგმა 2022 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტში	2022-2024 წლების ფაქტობრივი დანახარჯი	2025-2028 წლების ჯამური გეგმა 2025 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტში
ბათუმი (ანგისა) - ახალციხის საავტომობილო გზის ხულო-ზარზმის მონაკვეთის რეაბილიტაცია-რეკონსტრუქცია (Kuwait Fund) (25 02 02 10)	65	123.2	50
აღმოსავლეთ-დასავლეთის ჩქაროსნული ავტომაგისტრალის დერეფნის გაუმჯობესების პროექტი (ზემო ოსიური-რიკოთი) (EIB, WB) (25 02 03 01)	150	200.2	45
ქ. ბათუმის ახალი შემოვლითი გზა (ADB, AIIB)	55	175.7	0
თბილისი-სენაკი-ლესელიძის საავტომობილო გზის ჩუმათელეთი-ხევის მონაკვეთის რეკონსტრუქცია-მშენებლობა (EIB, WB) (25 02 03 04)	175	330.9	50
თბილისი-სენაკი-ლესელიძის საავტომობილო გზის ხევი უბისას მონაკვეთის რეკონსტრუქცია მშენებლობა (ADB) (25 02 03 05)	308	442.9	0
თბილისი-სენაკი-ლესელიძის საავტომობილო გზის უბისა შორაპნის მონაკვეთის რეკონსტრუქცია-მშენებლობა (EIB) (25 02 03 06)	362	474.1	0
სენაკი-ფოთი-სარფის საავტომობილო გზის კმ48-კმ64 გრიგოლეთი-ჩოლოქის მონაკვეთის მშენებლობა (EIB) (25 02 03 08)	83	128.6	0
რეგიონალური განვითარების პროექტი III (მცხეთა-მთიანეთი და სამცხე-ჯავახეთი) (WB) (25 03 03)	92	133.9	15

ქვემო ქართლის ნარჩენების მართვის პროექტი (EBRD, SIDA) (25 05 02)	31.2	19.8	55.5
აჭარის მყარი ნარჩენების პროექტი (EBRD, SIDA) (56 13 01)	1.4	7.7	60.1
საცხოვრებლად ვარგისი ქალაქების საინვესტიციო პროექტი თანაბარი განვითარებისთვის - ქალაქ თბილისის მუნიციპალიტეტის მერია (ADB) (56 13 04 01 02)	14.2	6.4	46.6
თბილისის ავტობუსების პროექტი (ფაზა II) (EBRD) (56 13 10)	23.8	0.4	34

პროექტების სასიცოცხლო ციკლის სხვადასხვა ეტაპზე არსებული გამოწვევები გავლენას ახდენს მათი განხორციელების პროცესზე, რაც ვადების დარღვევის გარდა, ხშირ შემთხვევაში, აუთვისებელი რესურსის ან ფაქტობრივი ხარჯის გეგმაზე მნიშვნელოვან გადაჭარბებაში გამოიხატება (დეტალური ინფორმაცია იხილეთ დანართ 3-ში). კერძოდ, აგრეგირებულ დონეზე ათვისების მაღალი მაჩვენებლის მიუხედავად, 2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტით განსაზღვრული 96 ინფრასტრუქტურული პროექტიდან ცალკეული პროექტების⁹⁴ შემთხვევაში ადგილი აქვს როგორც დაბალი ათვისების, ასევე ნულოვანი ათვისების ტენდენციებს.⁹⁵ კერძოდ:

- 2 პროექტის შემთხვევაში, ჯამური გეგმით 9 მლნ ლარი, საერთოდ არ მომხდარა გეგმით გათვალისწინებული თანხების ათვისება;⁹⁶
- 24 პროექტის შემთხვევაში ათვისებულ იქნა გამოყოფილი დაფინანსების 80%-ზე ნაკლები. აღნიშნული პროექტებიდან 12 პროექტი 2023 წელსაც ანალოგიური ტენდენციით ხასიათდებოდა.

საყურადღებოა, ისეთი კრედიტებით დაფინანსებული პროექტების დაბალი ათვისების ტენდენციები, რაც ითვალისწინებს ვალდებულების გადასახადს კრედიტის აუთვისებელ ნაწილზე.⁹⁷ მსგავსი ტიპის პროექტების დაბალი ათვისების ტენდენცია საბოლოო ჯამში შესაბამისი სესხების ფარგლებში გამოყოფილი რესურსის დაბალ ათვისებაში აისახება, რაც იწვევს კრედიტის მომსახურების ხარჯების ზრდას. 2015-2020 წლებში გაფორმებული 12 საინვესტიციო სასესხო ხელშეკრულების ფარგლებში ათვისებულმა თანხამ 217.1 მლნ ევრო შეადგინა, რაც ხელშეკრულებით ჯამურად გათვალისწინებული თანხის 32.0%-ია (ჯამური თანხა 677.8 მლნ ევრო). აღნიშნულ სესხებზე 2024 წლის განმავლობაში გადახდილია 4.0 მლნ ლარის ოდენობის ვალდებულების გადასახადი. **საყურადღებოა, რომ მოცემული საგარეო კრედიტების ხარჯზე დაფინანსებული საინვესტიციო პროექტების**

⁹⁴ სტატისტიკა ევრონობა სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონის „კაპიტალური პროექტების დანართს“ და „საინვესტიციო პროექტების“ დოკუმენტში წარმოდგენილ პროექტებს.

⁹⁵ გეგმასთან შესაბამისობის მიზნით ფაქტობრივი მაჩვენებელი არ მოიცავს მიზნობრივ გრანტებისა და პირდაპირი საინვესტიციო ჩარიცხვების ფარგლებში განხორციელებულ გადახდებს, ვინაიდან მათ არ გააჩნიათ გეგმური მაჩვენებელი და აისახება მხოლოდ ფაქტობრივად გაწეულ გადასახდელებში (საკასო ხარჯში).

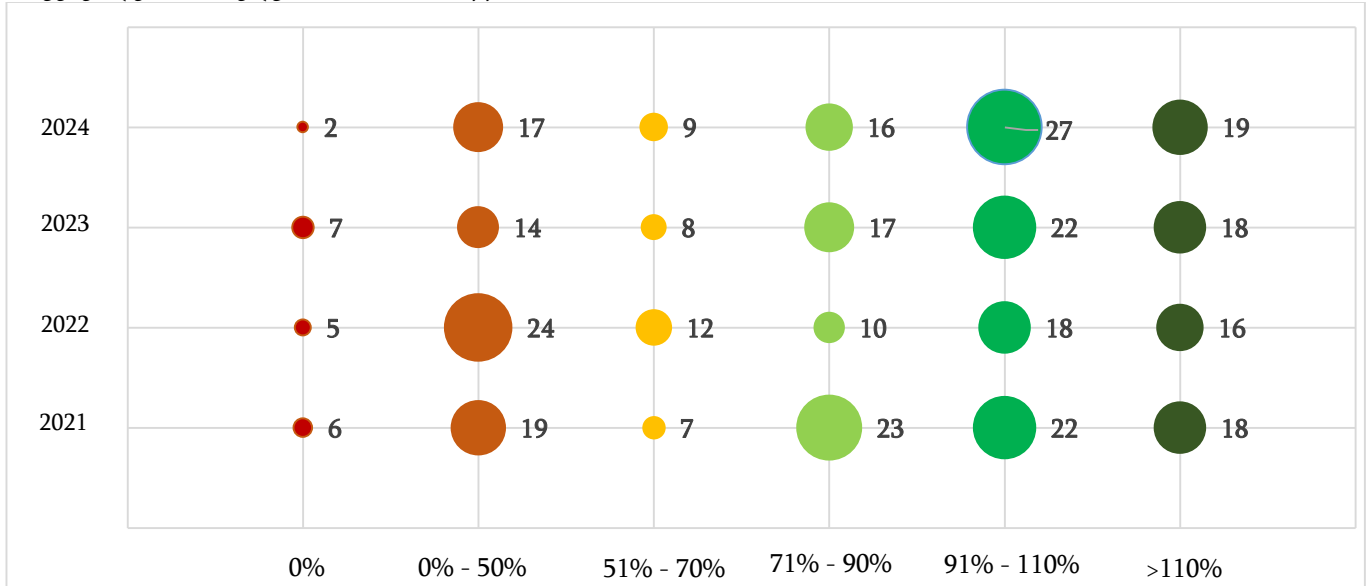
⁹⁶ ადამიანური კაპიტალის განვითარების პროგრამის მხარდაჭერა (AFD) (27 01 10 02) - გეგმა 3 მლნ ლარი, ფაქტი 0 ლარი; თბილისის მეტროს მოდერნიზაციის პროექტი (EBRD) (56 13 09) - გეგმა 6 მლნ ლარი, ფაქტი 0 ლარი.

⁹⁷ ვალდებულების გადასახადის გადახდა იწყება სესხის ეფექტურად გახდომის შემდეგ და ერიცხება კრედიტის აუთვისებელ ნაწილს, მიუხედავად იმისა მიმდინარეობს თუ არა სესხის ათვისება.

უმეტესობა გასულ წლებში დაბალი ათვისებით ხასიათდებოდა (დეტალური ინფორმაცია პროექტების შესრულების შესახებ იხილეთ დანართ 3-ში).

დაბალი ათვისების მქონე პროექტებთან ერთად, ასევე საყურადღებოა გეგმების გადაჭარბებით შესრულება. კერძოდ, გეგმის 120%-ზე მეტი ათვისებით ხასიათდება 15 საინვესტიციო პროექტი.

დიაგრამა 54. საინვესტიციო პროექტების რაოდენობრივი განაწილება დამტკიცებულ გეგმებთან ათვისების მაჩვენებლების მიხედვით - 2021-2024 წწ.⁹⁸

ზემოაღნიშნული ტენდენციების გამომწვევი მიზეზების ინდივიდუალური პროექტების დონეზე ანალიზის შედეგად გამოიკვეთა პროექტების სასიცოცხლო ციკლის სხვადასხვა ეტაპზე არსებული გამოწვევები, რაც უკავშირდება კონტროლირებად და არაკონტროლირებად ფაქტორებს (დეტალური ინფორმაცია იხილეთ დანართ 3-ში). მათ შორის:

- პროექტის დაგეგმვის ეტაპზე არსებული ხარვეზები, მათ შორის: ა) პროექტთან დაკავშირებული გარემოებების/დეტალების არასათანადო შესწავლა, რაც შემდგომში იწვევს პროექტის დროში გაჭიანურებას ან/და მასში ცვლილებების განხორციელების საჭიროებას; ბ) პროექტის წინასწარი შეფასების ეტაპის ხარვეზი, რაც უკავშირდება საპროექტო ციკლში ნებართვების მოპოვებისთვის რეალისტური დროის განსაზღვრის ნაკლოვანებას. აღნიშნული აფერხებს სამშენებლო სამუშაოების დროულ დაწყებას და, შესაბამისად, იწვევს თანხის დაბალი ათვისებას;
- ტენდერის უარყოფითი შედეგით დასრულება, რაც ქმნის მისი ხელახალი გამოცხადების საჭიროებას და აფერხებს სამუშაოების დროულად დაწყებას. ზოგიერთ შემთხვევაში, ტენდერის უარყოფითი შედეგით დასრულება გამოწვეულია მომწოდებლების დაბალი ინტერესით ან/და შესაბამისი კვალიფიკაციის მქონე პრეტენდენტების არარსებობით;

⁹⁸ გეგმასთან შესადარისობის მიზნით ფაქტობრივი მაჩვენებელი არ მოიცავს მიზნობრივ გრანტებისა და პირდაპირი საინვესტიციო ჩარიცხვების ფარგლებში განხორციელებულ გადახდებს ვინაიდან მათ არ გააჩნიათ გეგმური მაჩვენებელი და აისახება მხოლოდ ფაქტობრივად გაწეულ გადასახდელებში (საკასო ხარჯში).

- კონტრაქტორი კომპანიების მიერ სამუშაოების არაჯეროვანი შესრულება (მათ შორის, მოსამზადებელი კვლევების/დოკუმენტაციისა თუ სამუშაოების დაგვიანებით ან/და შეფერხებით შესრულება), რასაც ზოგიერთ შემთხვევაში თან ერთვის არასათანადო კლიმატური პირობები, რაც დამატებით აფერხებს სამუშაოების დროულ განხორციელებას;
- გადაჭარბებით ათვისებასთან დაკავშირებით, ხშირ მიზეზს მომწოდებლის მიერ სამუშაოების მოსალოდნელზე მაღალი ტემპით წარმოება წარმოადგენს, რაც გამოწვეულია მათ მიერ დამატებითი პერსონალისა და საჭირო მასალა-დანადგარების მობილიზებით. აქვე, ზოგიერთ შემთხვევაში ადგილი აქვს საავანსო თანხის ზრდას, რაც ზრდის საწყის გეგმებს. ასევე, რესურსებს ზრდის პროექტის მიმდინარეობისას დამატებით ისეთი სამუშაოების განხორციელების აუცილებლობა, რაც არ იქნა გათვალისწინებული პროექტის დეტალური შესწავლის ეტაპზე.

4.3 საერთო-სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის გადასახდელები

2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის თავდაპირველი კანონით საერთო-სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის გადასახდელების ჯამური მოცულობა 4.8 მლრდ ლარის დონეზე განისაზღვრა, რაც 20.3%-ით (810 მლნ ლარით) აღემატება 2023 წლის ანალოგიურ მაჩვენებელს. ბიუჯეტის კანონში განხორციელებული ცვლილებებით, მისი მოცულობა 36 მლნ ლარით (0.8%-ით) შემცირდა, ხოლო ფაქტობრივმა შესრულებამ 4.7 მლრდ ლარი (გეგმის 98.0%) შეადგინა.⁹⁹ საერთო-სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის გადასახდელების ყველაზე მსხვილი კომპონენტებია საშინაო (794 მლნ ლარი) და საგარეო სახელმწიფო ვალდებულებების მომსახურება და დაფარვა (1.9 მლრდ ლარი), ავტონომიური რესპუბლიკებისა და ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულებისათვის გადასაცემი ტრანსფერები (577 მლნ ლარი)¹⁰⁰ და საქართველოს რეგიონებში განსახორციელებელი პროექტების ფონდი (759 მლნ ლარი).¹⁰¹

გასულ წელთან შედარებით გაუმჯობესებულია რეგიონებში განსახორციელებული პროექტების ფონდის კვარტლების მიხედვით ათვისების თანაბარზომიერება, თუმცა ამ კუთხით გარკვეული გამოწვევები ისევ არსებობს. კერძოდ, მეოთხე კვარტალში ათვისებული თანხის მოცულობამ მთლიანი ხარჯის 38.3% შეადგინა.¹⁰² 2024 წელს ფონდიდან ფაქტობრივად გადარიცხული თანხა 759 მლნ ლარს გაუტოლდა, რაც 52.8%-ით აღემატება წინა წლის ანალოგიურ მაჩვენებელს (497 მლნ ლარი).

⁹⁹ საერთო-სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის გადასახდელების ფაქტობრივი ხარჯი მოიცავს სხვა მხარჯავი დაწესებულებებისთვის მთავრობის სარეზერვო ფონდიდან, რეგიონში განსახორციელებელი პროექტების ფონდიდან და მაღალმთიანი დასახლებების განვითარების ფონდიდან გადარიცხულ თანხებს, შესაბამისად, 65.2 მლნ ლარის, 11.5 მლნ ლარისა და 4.0 მლნ ლარის ოდენობით.

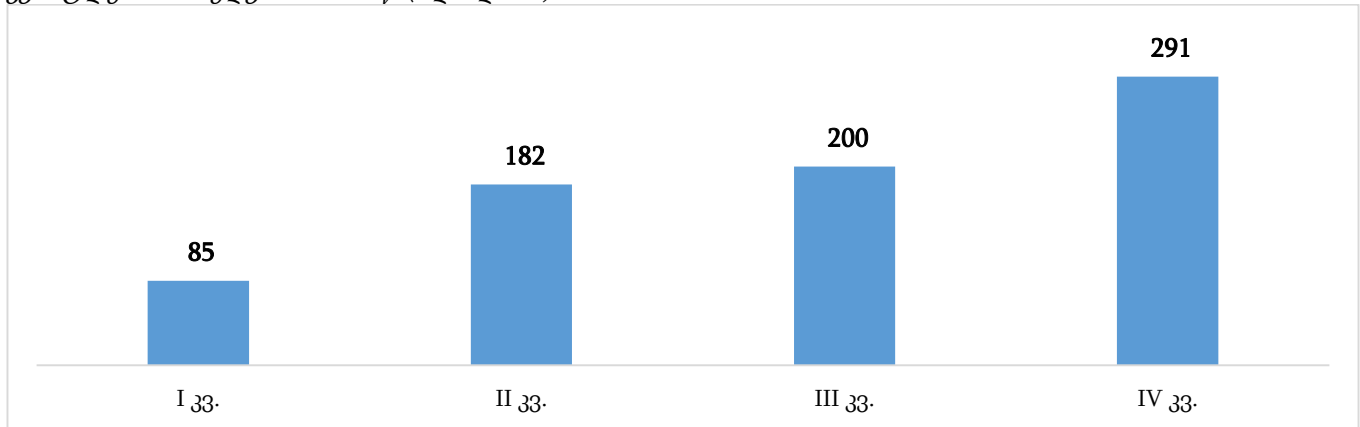
¹⁰⁰ გარდა აღნიშნული თანხისა „ავტონომიური რესპუბლიკებისა და მუნიციპალიტეტებისათვის გადასაცემი ტრანსფერების“ (56 04) პროგრამაში 747 მლნ ლარი გადმორიცხულ იქნა რეგიონებში განსახორციელებელი პროექტების ფონდიდან, 16 მლნ ლარი მაღალმთიანი დასახლებების განვითარების ფონდიდან, ხოლო 5 მლნ ლარი მთავრობის სარეზერვო ფონდიდან.

¹⁰¹ რეგიონში განსახორციელებელი პროექტების ფონდის თანხა ათვისებულ იქნა „ავტონომიური რესპუბლიკებისა და მუნიციპალიტეტებისათვის გადასაცემი ტრანსფერებისა“ (56 04) და „კულტურული მემკვიდრეობის დაცვა და სამუზეუმო სისტემის სრულყოფა“ (33 06) პროგრამებში, შესაბამისად, 747 მლნ ლარი და 12 მლნ ლარი.

¹⁰² 2023 წელს მაჩვენებელი 47.2%-ს შეადგენდა.

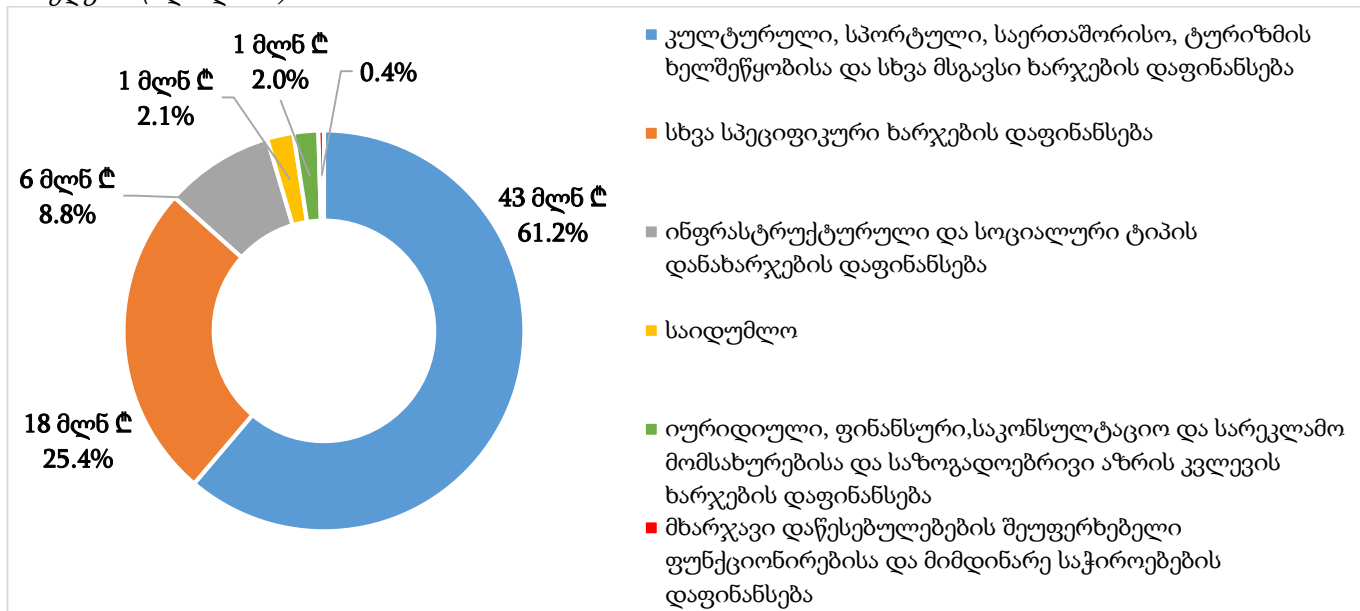
აღსანიშნავია, რომ მეოთხე კვარტალში ფონდის რესურსების ათვისების მაღალი ტენდენცია ნაწილობრივ გამოწვეულია დეკემბერში ბიუჯეტის კანონის ცვლილებით ფონდის მოცულობის 160 მლნ ლარით გაზრდით (740 მლნ ლარამდე), რაც მთლიანად გადაირიცხა რეგიონებში. ფონდიდან რესურსების არათანაბარზომიერი ხარჯვა ქმნის ფისკალური წლის ბოლოს სახსრების დაჩქარებულ რეჟიმში ათვისების რისკს, რაც თავის მხრივ, ზრდის რესურსების არაეფექტიანად და არაეკონომიურად გამოყენების ალბათობას.

დიაგრამა 55. რეგიონებში განსახორციელებელი პროექტების ფონდიდან გადარიცხული თანხების დინამიკა, კვარტლების მიხედვით - 2024 წ. (მლნ ლარი).

მთავრობის სარეზერვო ფონდის მოცულობა 2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონით 90 მლნ ლარის ოდენობით განისაზღვრა. ფისკალური წლის ბოლოს მთავრობის სარეზერვო ფონდის დაზუსტებულმა ოდენობამ 73.8 მლნ ლარი, ხოლო საკასო ხარჯმა 70.4 მლნ ლარი (დამტკიცებული გეგმის 78.2%) შეადგინა.

დიაგრამა 56. 2024 წელს მთავრობის სარეზერვო ფონდიდან გამოყოფილი თანხების განაწილება მიზნობრიობის მიხედვით (მლნ ლარი).

მთავრობის სარეზერვო ფონდიდან თანხების უდიდესი ნაწილი მთავრობის ადმინისტრაციას (37.3%), ცენტრალურ საარჩევნო კომისიას (18.8%) და ფინანსთა სამინისტროს (15.6%) გამოეყო. მთავრობის სარეზერვო ფონდიდან გამოყოფილი თანხების მიზნობრიობის ანალიზით, 2024 წელს ყველაზე მეტი თანხა კულტურული, სპორტული, საერთაშორისო, ტურიზმის ხელშეწყობისა და სხვა მსგავსი ტიპის ხარჯების დაფინანსებაზე მიიმართა (61.2%), ხოლო ყველაზე ნაკლები - მხარჯავი დაწესებულებების შეუფერხებელი ფუნქციონირებისა და მიმდინარე საჭიროებების დაფინანსებაზე (0.4%).

საკანონმდებლო დონეზე¹⁰³ სარეზერვო ფონდების განმარტების ზოგადი ხასიათიდან გამომდინარე, გასული წლების მსგავსად, 2024 წლის განმავლობაშიც ადგილი ჰქონდა ფონდიდან თანხების მიმართვას ისეთი გადასახდელების დასაფინანსებლად, რომლებიც სისტემატურ ხასიათს ატარებენ და სათანადოდ დაგეგმვის შემთხვევაში შესაძლებელი იქნებოდა მათი გათვალისწინება შესაბამისი მხარჯავი დაწესებულებების ასიგნებებში ბიუჯეტის დაგეგმვის ეტაპზე. აღნიშნული ტიპის ღონისძიებებზე მთავრობის სარეზერვო ფონდიდან გაწეული ხარჯების ჯამურმა ოდენობამ 2024 წლის განმავლობაში 24.6 მლნ ლარი (მთლიანი ფაქტიური ხარჯის 34.9%) შეადგინა.

ქვემოთ მოცემულ ცხრილში წარმოდგენილია ის ღონისძიებები, რომელთა დასაფინანსებლადაც მთავრობის სარეზერვო ფონდიდან გამოიყო თანხები, როგორც 2024, ასევე გასული წლების განმავლობაშიც. აღსანიშნავია, რომ ზოგიერთ შემთხვევაში, თანხების გამოყოფა ხდებოდა სისტემატურად - ყოველწლიურად, ბოლო 4 წლის განმავლობაში.

ცხრილი 8. მთავრობის სარეზერვო ფონდიდან 2021-2024 წლების განმავლობაში სისტემატურად დაფინანსებული ღონისძიებები (ათასი ლარი)

მთავრობის სარეზერვო ფონდიდან გამოყოფილი თანხების მიზნობრიობა	2021	2022	2023	2024
საახალწლო ღონისძიებებისათვის საჭირო ხარჯების დაფინანსება	8,455	8,881	16,051	15,290
საქართველოში მთის დღეების ფარგლებში გასამართი ღონისძიებებისათვის საჭირო ხარჯების დაფინანსება	-	2,079	3,025	3,089
საქართველოს დამოუკიდებლობის დღისადმი - 26 მაისისადმი მიძღვნილი ზოგიერთი ღონისძიების დაფინანსება	1,423	4,945	4,533	6,234
სულ	9,878	14,035	23,609	24,613

4.4 საჯარო სამართლისა და არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირები

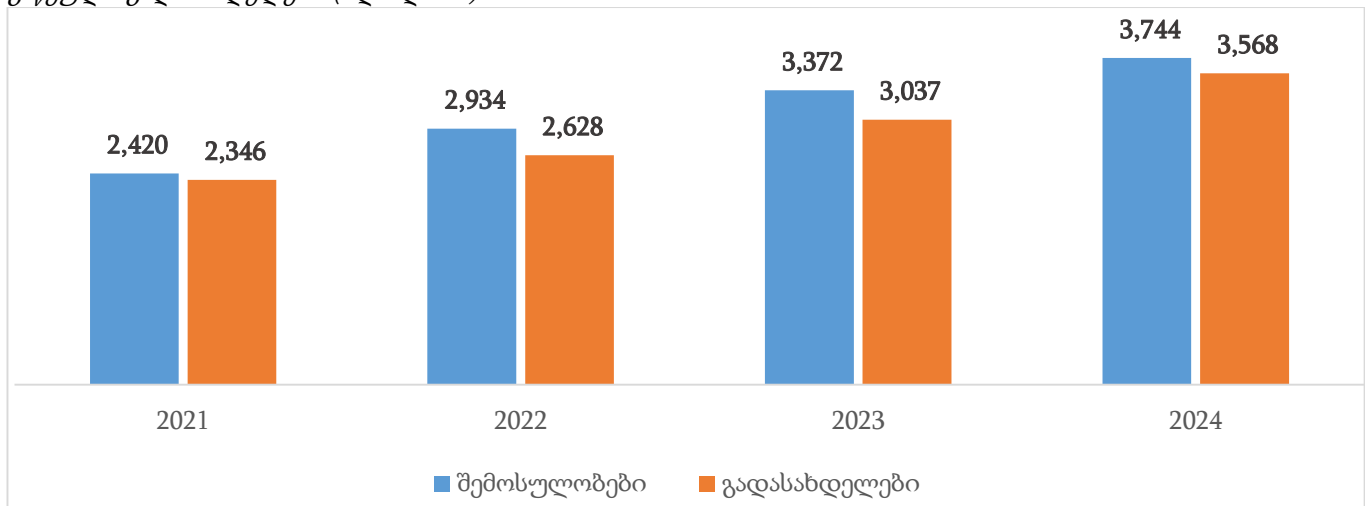
სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების წლიურ ანგარიშში არ ხდება ინფორმაციის ასახვა ინდივიდუალური სსიპ/ა(ა)იპ-ის შემოსულობების/გადასახდელების შესახებ მათი ფორმირების

¹⁰³ საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის მიხედვით, „საქართველოს პრეზიდენტისა და საქართველოს მთავრობის სარეზერვო ფონდებიდან სახსრები გამოიყოფა სახელმწიფო ბიუჯეტით გაუთვალისწინებელი გადასახდელების დასაფინანსებლად (მუხლი 28, პუნქტი 2).

წყაროების¹⁰⁴ მიხედვით, რაც ანგარიშგების ნაკლოვანებას წარმოადგენს. შესაბამისად, მონაცემებთან დაკავშირებული ზემოხსენებული შეზღუდვიდან გამომდინარე ვერ ხერხდება სსიპ/ა(ა)იპ-ების მიერ სახელმწიფო ბიუჯეტიდან მიღებული და ათვისებული რესურსების სრულფასოვანი ანალიზი. აქედან გამომდინარე, ქვემოთ მოცემულ დიაგრამაზე წარმოდგენილია ინფორმაცია უწყებების მიერ კანონმდებლობით ნებადართული საკუთარი შემოსულობებისა და ამ შემოსულობებიდან გაწეული გადასახდელების შესახებ, სახელმწიფო ბიუჯეტთან კონსოლიდაციის გარეშე.¹⁰⁵

2024 წელს სსიპ/ა(ა)იპ-ების მიერ მიღებულმა საკუთარმა შემოსულობებმა და გაწეულმა გადასახდელებმა, შესაბამისად, 3.7 მლრდ ლარი და 3.6 მლრდ ლარი შეადგინა და ორივე მაჩვენებელი გაიზარდა 2023 წელთან შედარებით, შესაბამისად, 372 მლნ ლარით და 531 მლნ ლარით.

დიაგრამა 57. სსიპ/ა(ა)იპ-ების კანონმდებლობით ნებადართული საკუთარი შემოსულობები და მათ ფარგლებში გაწეული გადასახდელები (მლნ ლარი).

სსიპ/ა(ა)იპ-ების 2024 წლის ბიუჯეტების¹⁰⁶ დაგეგმვასთან დაკავშირებით საყურადღებოა, რომ 2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონზე თანდართული ინფორმაციით, 33 უწყების მიერ საკუთარი შემოსულობები და გადასახდელები ნულოვანი ოდენობით დაიგეგმა. თუმცა ფაქტობრივ მონაცემებზე დაყრდნობით, 31 უწყების მიერ ადგილი ჰქონდა ან შემოსულობების მობილიზებას ან/და

¹⁰⁴ სახელმწიფო ბიუჯეტიდან და კანონმდებლობით ნებადართული საკუთარი საქმიანობიდან მიღებული.

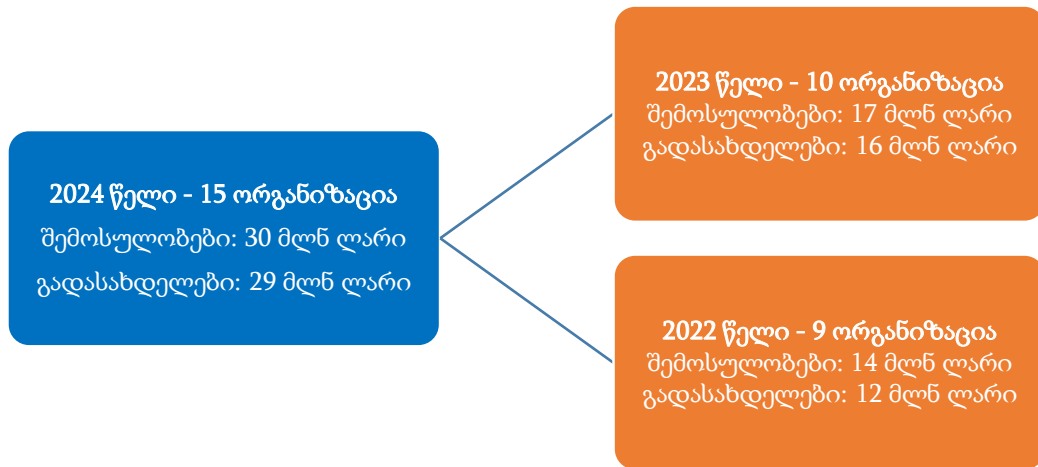
¹⁰⁵ წარმოდგენილი ინფორმაცია უშუალოდ სსიპ-ების საკუთარი შემოსავლების და საკუთარი შემოსავლების ფარგლებში გაწეული ხარჯების გარდა ასევე მოიცავს მოსწავლეთა ვაუჩერული დაფინანსებისთვის სახელმწიფო ბიუჯეტიდან მიღებულ თანხას და აღნიშნულის ფარგლებში გაწეულ ხარჯს; სახელმწიფო ბიუჯეტიდან ცენტრალური ბიუჯეტის სსიპ/ა(ა)იპ-ებზე გაცემულ მიმდინარე და კაპიტალურ გრანტებს და აღნიშნულის ფარგლებში გაწეულ ხარჯებს; სსიპ/ა(ა)იპ-ებიდან სახელმწიფო ბიუჯეტში გრანტების სახით მიმართულ თანხებს. სახელმწიფო ბიუჯეტთან კონსოლიდაციის გარეშე აღნიშნული თანხები კლასიფიცირდება როგორც სსიპ/ა(ა)იპ-ების საკუთარი შემოსავლები და მათ ფარგლებში გაწეული ხარჯები.

¹⁰⁶ ანალიზი არ მოიცავს საქართველოს საპატრიარქოს დაქვემდებარებაში მყოფი სსიპ/ა(ა)იპ-ებისა და რესურსცენტრების მონაცემებს, ვინაიდან საპატრიარქოს დაქვემდებარებაში მყოფი სსიპ/ა(ა)იპ-ები არ არიან წარმოდგენილი სსიპ/ა(ა)იპ-ების კანონმდებლობით ნებადართული შემოსულობების/გადასახდელების ნაერთი ბალანსის დოკუმენტში, ხოლო რესურსცენტრების საკუთარი შემოსავლების უდიდეს ნაწილს წარმოადგენს მოსწავლეთა ვაუჩერული დაფინანსებისთვის სახელმწიფო ბიუჯეტიდან მიღებულ თანხები, რომელიც რესურსცენტრების საკუთარ შემოსავლად კლასიფიცირდება. ამასთანავე, მაჩვენებლები არ მოიცავს „გრანტების“ მუხლით მიღებულ შემოსავლებს.

გადასახდელების გაწევას. მათ შორის 15 ორგანიზაციის მიერ¹⁰⁷ ერთდროულად მოხდა როგორც შემოსულობების მობილიზება, ასევე გადასახდელების გაწევა, შესაბამისად, 30 მლნ ლარისა და 29 მლნ ლარის ოდენობით.¹⁰⁸

აღსანიშნავია, რომ ზოგიერთი ორგანიზაციის შემთხვევაში შემოსულობების/გადასახდელების ნულოვანი ოდენობით დაგეგმვას და შემდგომ ფაქტობრივად მობილიზებას/გაწევას სისტემატური ხასიათი გააჩნია. კერძოდ, ზემოხსენებული 15 უწყებიდან 10 ორგანიზაციის მიერ 2023 წლის შემოსულობები/გადასახდელები, ხოლო 9 ორგანიზაციის მიერ 2022 წლის შემოსულობები/გადასახდელები ასევე ნულოვანი ოდენობით დაიგეგმა. თუმცა 2023 წელს ფაქტობრივად მიღებულმა შემოსულობებმა 17 მლნ ლარი და გადასახდელებმა - 16 მლნ ლარი შეადგინა, ხოლო 2022 წლის მაჩვენებლები, შესაბამისად, 14 მლნ ლარსა და 12 მლნ ლარს გაუტოლდა.

დიაგრამა 58. შემოსულობებისა და გადასახდელების ნულოვანი გეგმის მქონე ორგანიზაციების რაოდენობა და შესაბამისი ფაქტობრივი შემოსულობების/გადასახდელების მოცულობა წლების მიხედვით (მლნ ლარი).

გარდა ზემოაღნიშნული უწყებებისა, 14 ორგანიზაციის მიერ შემოსულობები ნულოვანი მაჩვენებლით, ხოლო გადასახდელები 66 მლნ ლარის ოდენობით დაიგეგმა. ფაქტობრივად კი მობილიზებულ იქნა 71 მლნ ლარის შემოსულობები, საიდანაც დაიხარჯა 67 მლნ ლარი.¹⁰⁹

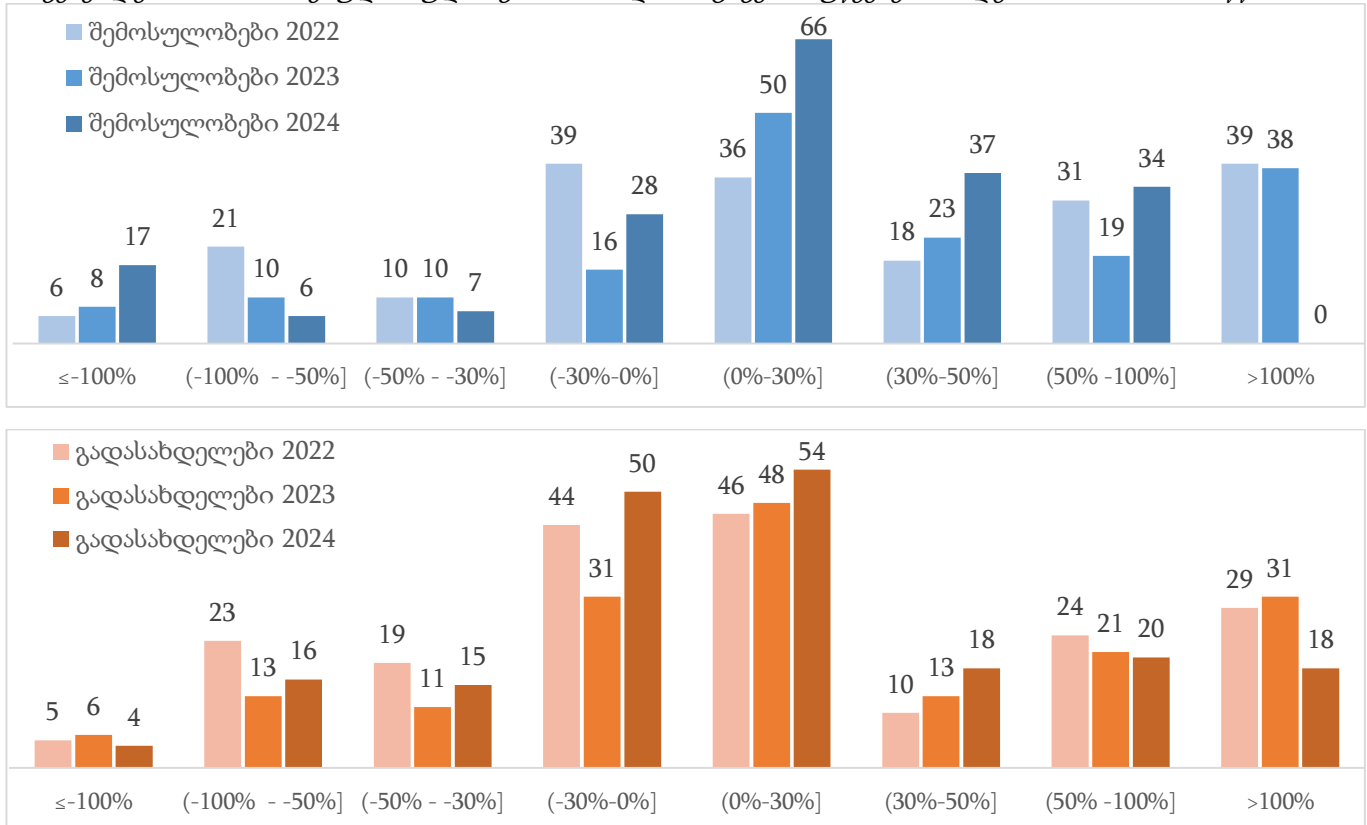
¹⁰⁷ მაგალითად, სსიპ - საგანმანათლებლო და სამეცნიერო ინფრასტრუქტურის განვითარების სააგენტოს შემთხვევაში გეგმური მაჩვენებლების განსაზღვრა არ მომხდარა იმ ფაქტიდან გამომდინარე, რომ ორგანიზაცია არ ეწევა კომერციულ/ეკონომიკურ საქმიანობას და ფისკალური წლის განმავლობაში საკუთარ შემოსულობებზე/გადასახდელებზე კლასიფიცირდება საჯარო სკოლებისგან მიღებული საბიუჯეტო რესურსები, რაც ემსახურება მათთვის კონკრეტული შესყიდვის განხორციელებას, აქტივობის ცენტრალიზაციისა და კოორდინირების მიზნით. აქედან გამომდინარე, უწყების განმარტებით, წინასწარ ვერ ხერხდება გეგმური მაჩვენებლების განსაზღვრა პროცესის არაპროგნოზირებადობიდან და შესყიდვის მოსალოდნელი მასშტაბიდან გამომდინარე. ასევე, სსიპ - დეპოზიტების დაზღვევის სააგენტოს შემთხვევაში, ბიუჯეტის გეგმა მტკიცდება სამეთვალყურეო საბჭოს მიერ ყოველი წლის დეკემბერში. შესაბამისად, საბიუჯეტო განაცხადების წარდგენის ეტაპზე, რაც რეგულირდება საბიუჯეტო კოდექსით, უცნობია დამტკიცებული რესურსების მოცულობა. თუმცა 2025 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონში წარმოდგენილია თავდაპირველად განსაზღვრული გეგმური მაჩვენებლები, რაც შემდგომში განხილული იქნა სამეთვალყურეო საბჭოს მიერ ბიუჯეტის დამტკიცების ეტაპზე.

¹⁰⁸ ფაქტობრივი მაჩვენებლები არ მოიცავს „გრანტების“ მუხლიდან მიღებულ შემოსულობებსა და გაწეულ გადასახდელებს. ასევე, არ მოიცავს სსიპ - აწარმოე საქართველოს შესახებ მონაცემებს.

¹⁰⁹ მაჩვენებლები არ მოიცავს „გრანტების“ მუხლიდან მიღებულ შემოსულობებსა და გაწეულ გადასახდელებს.

ნულოვანი გეგმური მაჩვენებლების გარდა აღსანიშნავია არანულოვან გეგმებსა და შესაბამის ფაქტობრივ მაჩვენებლებს შორის არსებითი განსხვავებები, რაც დამახასიათებელი ტენდენციაა გასული წლებისათვისაც.

დიაგრამა 59. სსიპ/ა(ა)იპ-ების განაწილება საკუთარი შემოსულობებისა და გადასახდელების ფაქტობრივ და გეგმურ მაჩვენებლებს შორის %-ული გადახრების მიხედვით. დიაპაზონი აჩვენებს ფაქტობრივ და გეგმურ მაჩვენებლებს შორის არსებულ %-ულ სხვაობას, ხოლო რიცხვები - უწყებების ოდენობას - 2022-2024 წწ.¹¹⁰

სსიპ/ა(ა)იპ-ების გეგმურ და ფაქტობრივ მაჩვენებლებს შორის არსებული გადახრები სხვადასხვა მიზეზითაა გამოწვეული. კერძოდ, ზოგიერთ შემთხვევაში დაგეგმილი ბიუჯეტის გადაჭარბებით (გეგმასთან შედარებით 20%-ზე მეტით) ათვისება სტიქიის შედეგად გამოწვეული ზიანის დაფინანსებისათვის დამატებითი ხარჯების გაწევის საჭიროებას, გასულ წელს/წლებში დაგეგმილი და გაჭიანურებული სამუშაოების მიმდინარე წელს გადმოტანას, წლის განმავლობაში დამატებითი აქტივობების დაგეგმვას უკავშირდება. ობიექტური გარემოებებით გამოწვეული მიზეზების გარდა, გარკვეული შემთხვევები ბიუჯეტის დაგეგმვის პროცესში არსებულ ნაკლოვანებებზე მიუთითებს.

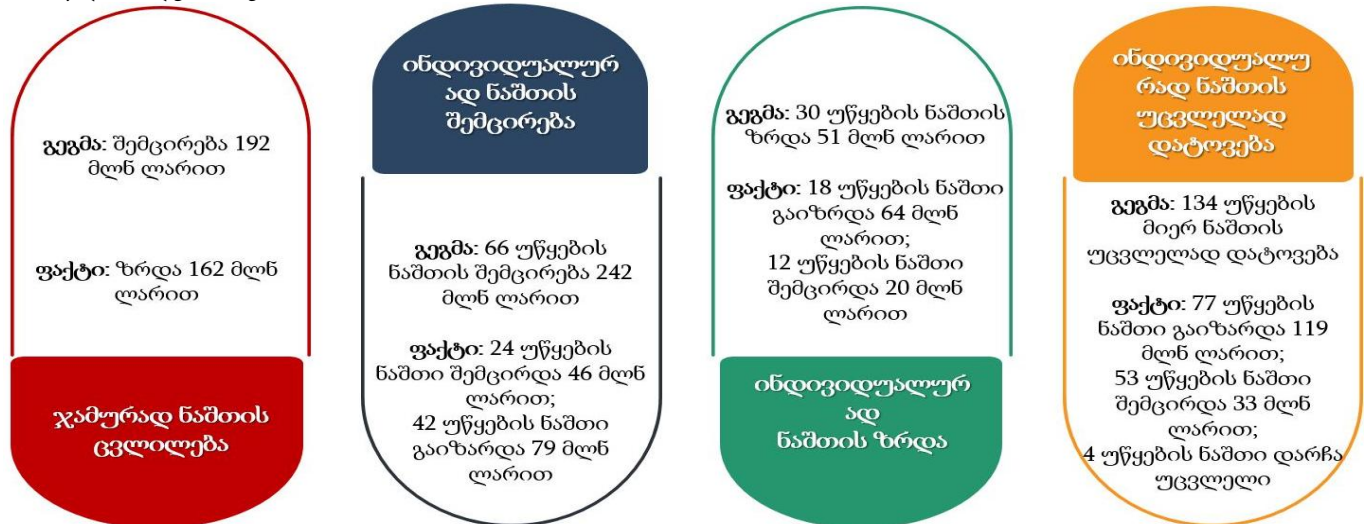
რაც შეეხება დაგეგმილი ბიუჯეტის დაბალ ათვისებას (გეგმის 80%-ზე ნაკლები), გამოიწვევ მიზეზებს შორის აღსანიშნავია აქტივობების/ინიციატივების გადადება, გაუქმება ან შეფერხებით მიმდინარეობა, ასევე ტენდერ(ებ)ის ჩაშლა. ზოგიერთ შემთხვევაში, დაბალი ათვისება ასევე დაგეგმვის პროცესში არსებული ხარვეზებითაა განპირობებული.

¹¹⁰ მონაცემები წარმოდგენილია შემოსულობებისა და გადასახდელების ნულოვანი გეგმური მაჩვენებლების მქონე უწყებების გარეშე.

სსიპ/ა(ა)იპ-ების ბიუჯეტების გეგმურ და ფაქტობრივ მაჩვენებლებს შორის არსებული გადახრების სიხშირისა და მასშტაბის გათვალისწინებით, რაც რიგ შემთხვევებში, სისტემატურ ხასიათს ატარებს, მიზანშეწონილია, უწყებების მიერ დამატებითი ყურადღება გამახვილდეს დაგეგმვის ეტაპზე საკუთარი შემოსულობებისა და გადასახდელების რეალისტური პროგნოზების განსაზღვრაზე. აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით ყურადღება იქნა გამახვილებული სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის წინა წლების მოხსენებებშიც.

შემოსულობების/გადასახდელების გეგმებსა და ფაქტებს შორის არსებული გადახრები ასახავს ჰპოვებს სსიპ/ა(ა)იპ-ების ნაშთების გეგმურ და ფაქტობრივ მაჩვენებლებს შორის განსხვავებაში. კერძოდ, შესწავლილი 230 უწყების შემთხვევაში, ნაშთის შემცირება დაიგეგმა ჯამურად 192 მლნ ლარის ოდენობით, თუმცა ფაქტობრივად ადგილი ჰქონდა ნაშთის ზრდას 162 მლნ ლარით.¹¹¹ აღსანიშნავია, რომ 2022-2023 წლებშიც ნაშთის ზრდის მაჩვენებელმა მნიშვნელოვნად გადააჭარბა გეგმას.¹¹²

დიაგრამა 60. შესწავლილი 230 სსიპ/ა(ა)იპ-ის ნაშთების გეგმური და ფაქტობრივი მოცულობების ტენდენციები 2024 წლის მდგომარეობით.

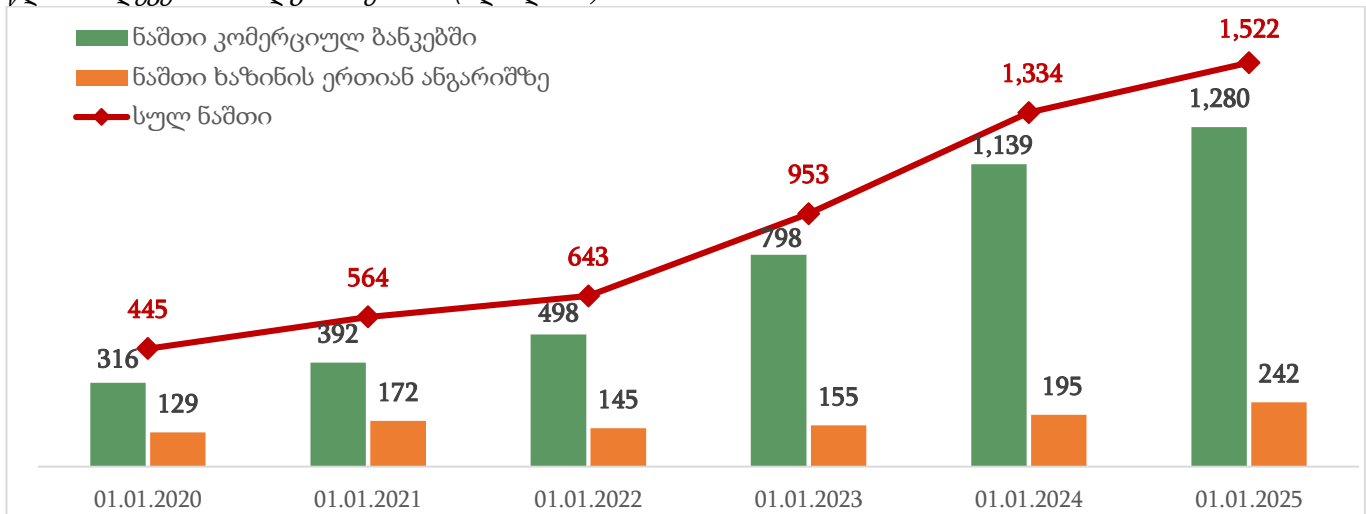
ნაშთების გეგმებსა და ფაქტებს შორის 10 მლნ ლარზე მეტი სხვაობა აქვს 11 ორგანიზაციას. მათ შორის, 5 უწყების შემთხვევაში განსხვავება აჭარბებს 30 მლნ ლარს. აღნიშნული სხვაობების ერთ-ერთი მიზეზია 2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონის ცვლილებისას სსიპ/ა(ა)იპ-ების ბიუჯეტის ცვლილება, რომლის წარმოდგენაც ბიუჯეტის განახლებულ კანონთან ერთად არ მომხდარა.¹¹³ გარდა ამისა, არსებული განსხვავებების მიზეზებს შორის აღსანიშნავია დაგეგმილი აქტივობების შეფერხებით განხორციელება, სატენდერო პროცედურების გაჭიანურება, რასაც ზოგიერთ შემთხვევაში თან ერთვის შემოსავლების გეგმაზე გადაჭარბებით მობილიზებაც (მაგალითად, მომსახურების ღირებულის

¹¹¹ მაჩვენებელი არ მოიცავს საგანმანათლებლო რესურსცენტრების მფლობელობაში არსებულ ნაშთებს.
¹¹² 2023 წელს - შესწავლილი 234 უწყების შემთხვევაში ნაშთის შემცირება დაიგეგმა ჯამურად 215 მლნ ლარის მოცულობით, თუმცა ფაქტობრივად ადგილი ჰქონდა ნაშთის ზრდას 344 მლნ ლარით. 2022 წელს - შესწავლილი 233 უწყების შემთხვევაში ნაშთის ზრდა დაიგეგმა ჯამურად 61 მლნ ლარის მოცულობით, ხოლო ფაქტობრივმა მაჩვენებელმა 300 მლნ ლარი შეადგინა.
¹¹³ სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონის ცვლილებისას მომზადებულ საკანონმდებლო პაკეტში არ ხდება სსიპ/ა(ა)იპ-ების ბიუჯეტების შესახებ ინფორმაციის განახლება.

მატების, წინა წლის ნაშთების რეალიზაციის, საჯარო სერვისის მიღებასთან დაკავშირებით მოსალოდნელზე მეტი მომართვიანობის გამო), რაც საბოლოო ჯამში ზრდის ნაშთებს შორის სხვაობებს.

2024 წელს სსიპ/ა(ა)იპ-ების ნაშთი, წინა წლის ანალოგიურ მაჩვენებელთან შედარებით 188 მლნ ლარით გაიზარდა და წლის ბოლოს 1.5 მლრდ ლარს გაუტოლდა, საიდანაც 242 მლნ ლარი სახელმწიფო ხაზინაში იყო განთავსებული, ხოლო 1.3 მლრდ ლარი - კომერციულ ბანკებში.

დიაგრამა 61. სსიპ/ა(ა)იპ-ების მიერ კომერციულ ბანკებსა და ხაზინის ერთიან ანგარიშზე არსებული ნაშთები 2024 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით (მლნ ლარი).

წყარო: საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს სახელმწიფო ხაზინა

2024 წელს კომერციულ ბანკებში განთავსებული დეპოზიტებიდან 74-მა უწყებამ მიიღო 154 მლნ ლარის ოდენობის საპროცენტო შემოსავალი. ზრდადია ტენდენცია როგორც შემოსავლების აკუმულირების, ასევე აღნიშნული შემოსავლების მაგენერირებელი ორგანიზაციების რაოდენობის კუთხით. 2023 წელთან შედარებით 8 ორგანიზაციის საპროცენტო შემოსავლები გაიზარდა 1 მლნ ლარზე მეტით.¹¹⁴ თავის მხრივ, 2024 წელს ერთ მლნ ლარზე მეტი ოდენობის საპროცენტო შემოსავალი ჯამურად 22-მა უწყებამ მიიღო, მათ შორის 8 უწყებამ - 5 მლნ ლარზე მეტი,¹¹⁵ რაც მთლიანი საპროცენტო შემოსავლების 72%-ია.

კომერციული ბანკების ანგარიშებზე განთავსებული 1.3 მლრდ ლარიდან 827 მლნ ლარი მოთხოვნამდე ანაბრებსა და საბარათე ანგარიშებზე იყო განთავსებული, ხოლო 494 მლნ ლარი (13 უწყების მიერ) -

¹¹⁴ სსიპ - შემოსავლების სამსახური - 5.1 მლნ ლარით; სსიპ - აწარმოე საქართველოში - 4.6 მლნ ლარით (რაც გამოწვეულია განხორციელებული ცვლილებით, რომლის საფუძველზე 2023 წლიდან სსიპ-ის განკარგვაში რჩება სახელმწიფო პროგრამის ფარგლებში გადაცემულ თანხებზე დარიცხული პროცენტი. წყარო: საქართველოს მთავრობის 2023 წლის 25 დეკემბრის დადგენილება №163 „საკრედიტო საგარანტიო სქემის სახელმწიფო პროგრამის დამტკიცების შესახებ“, მუხლი 4, პუნქტი 3გ); სსიპ - შსს მომსახურების სააგენტო - 3.8 მლნ ლარით; სსიპ - სახელმწიფო ქონების ეროვნული სააგენტო - 1.3 მლნ ლარით; სსიპ - ლევან სამხარაულის სახელობის სასამართლო ექსპერტიზის ეროვნული ბიურო - 1.3 მლნ ლარით; სსიპ - საქართველოს მუნიციპალური განვითარების ფონდი - 1.3 მლნ ლარით; სსიპ - ეროვნული სატყეო სააგენტო - 1.2 მლნ ლარით; სსიპ - დაცვის პოლიციის დეპარტამენტი - 1.1 მლნ ლარით.

¹¹⁵ სსიპ - საქართველოს მუნიციპალური განვითარების ფონდი - 23.1 მლნ ლარი; სსიპ - აწარმოე საქართველოში - 22.6 მლნ ლარი; სსიპ - აღსრულების ეროვნული ბიურო - 21.7 მლნ ლარი; სსიპ - შემოსავლების სამსახური - 11.8 მლნ ლარი; სსიპ - შსს მომსახურების სააგენტო - 11.7 მლნ ლარი; სსიპ - საზოგადოებრივი მაუწყებელი - 7.4 მლნ ლარი; სსიპ - დაცვის პოლიციის დეპარტამენტი - 6.6 მლნ ლარი; სსიპ - სახელმწიფო ქონების ეროვნული სააგენტო - 5.7 მლნ ლარი.

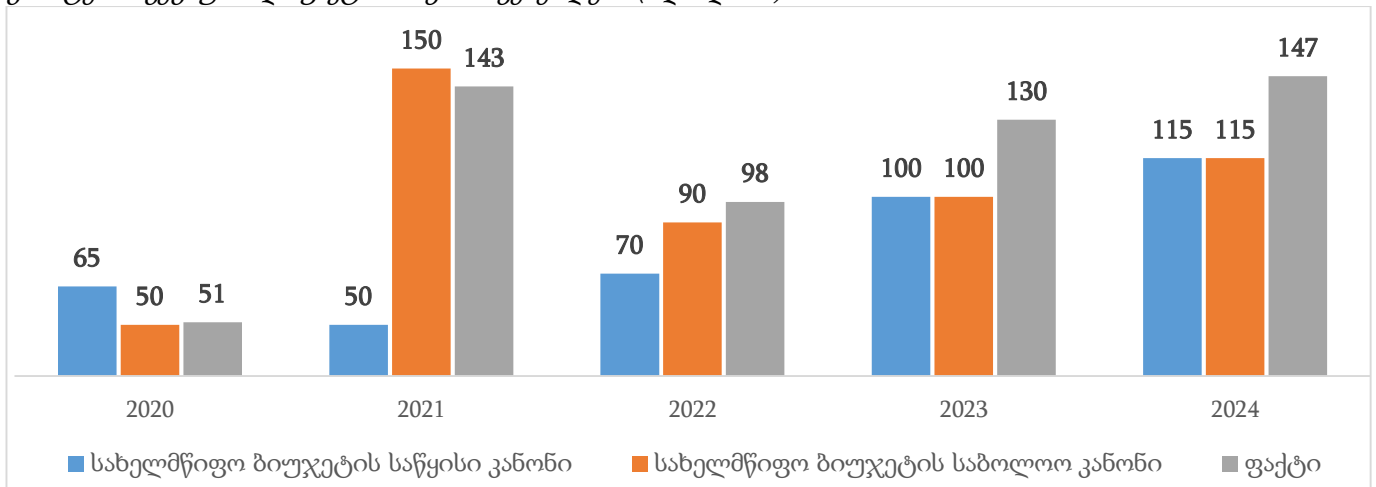
ვადიან დეპოზიტებზე.¹¹⁶ ვადიანი დეპოზიტებიდან 252 მლნ ლარი განთავსებულია 1 წლამდე ვადით, 182 მლნ ლარი - 1-დან 2 წლამდე ვადით, 60 მლნ ლარი კი 3 წლიანი ვადით.

დადებითად უნდა შეფასდეს ის ფაქტი, რომ საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს მიერ საქართველოს ფინანსთა მინისტრის 2009 წლის 30 დეკემბრის N916 ბრძანებაში 2024 წლის 25 დეკემბერს განხორციელებული საკანონმდებლო ცვლილებებით გათვალისწინებული იქნა სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის მიერ გაცემული რეკომენდაციები სსიპ/ა(ა)იპ-ების მიერ ფულადი რესურსების მართვის/კონტროლის მექანიზმ(ებ)ის გაუმჯობესებასთან დაკავშირებით, რაც მიმართული იყო სსიპ/ა(ა)იპ-ების მიერ კომერციულ ბანკებში განთავსებული ფინანსური რესურსების შესახებ ანგარიშგების პროცესის გაუმჯობესებისკენ. კერძოდ, განხორციელებული ცვლილებით:

- სსიპ/ა(ა)იპ-ები სახელმწიფო ხაზინის ნებართვის გარეშე ა(ღ)არ არიან უფლებამოსილი გახსნან და იქონიონ კომერციულ ბანკ(ებ)ში ბიუჯეტის შემოსულობათა საბანკო ანგარიშები;
- სსიპ/ა(ა)იპ-ებს დაევალებათ ყოველი თვის ბოლოს კომერციული ბანკ(ებ)ის საბანკო ანგარიშებზე განთავსებული ფულადი სახსრების ნაშთის შესახებ ინფორმაციის წარდგენა სახაზინო სამსახურში ელექტრონული ფორმით.

2024 წელს 43 სსიპ/ა(ა)იპ-ის მიერ სახელმწიფო ბიუჯეტში გრანტის¹¹⁷ სახით მიიმართა 147 მლნ ლარი, რაც ბიუჯეტის კანონით განსაზღვრული გეგმის (115 მლნ ლარი) 128%-ია.

დიაგრამა 62. სსიპ/ა(ა)იპ-ების მიერ მიღებული საკუთარი შემოსავლებიდან სახელმწიფო ბიუჯეტში მიმართული გრანტების გეგმური და ფაქტობრივი მაჩვენებლები (მლნ ლარი).

¹¹⁶ სსიპ - ლ. საყვარელიძის სახელობის დაავადებათა კონტროლისა და საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის ეროვნული ცენტრი; ა(ა)იპ - ოუფენ ნეტი; სსიპ - სახელმწიფო სერვისების განვითარების სააგენტო; სსიპ - სოფლის მეურნეობის სახელმწიფო ლაბორატორია; სსიპ - მუნიციპალური განვითარების ფონდი; სსიპ - აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი; სსიპ - აღსრულების ეროვნული ბიურო; სსიპ - ეროვნული სატყეო სააგენტო; სსიპ - ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი; სსიპ - ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი; სსიპ - საზღვაო ტრანსპორტის სააგენტო; სსიპ - სახმელეთო ტრანსპორტის სააგენტო; სსიპ - შსს მომსახურების სააგენტო.

¹¹⁷ 2017 წლიდან, სსიპ-ებს, რომელთა წლიური შემოსავალი ბიუჯეტიდან მიღებული დაფინანსების გარდა აღემატება 1 მლნ ლარს, დაევალებათ საკუთარი შემოსავლის არანაკლებ 10%-ის მიმართვა სახელმწიფო ბიუჯეტში.

4.5 პროგრამული ბიუჯეტირება

სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონსა და შესრულების წლიურ ანგარიშს თან ერთვის „პროგრამული ბიუჯეტის დანართი“, რომელიც მოიცავს ინფორმაციას პრიორიტეტების ფარგლებში განსაზღვრული პროგრამების მოსალოდნელი/მიღწეული შედეგებისა და შედეგების შეფასების ინდიკატორების შესახებ. მიუხედავად იმისა, რომ პროგრამული ბიუჯეტის მომზადება 2012 წლიდან დაიწყო, იგი ჯერ კიდევ არ მტკიცდება კანონით და მხოლოდ ინფორმაციულ ხასიათს ატარებს.

სახელმწიფო აუდიტის სამსახურმა შეისწავლა სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების წლიურ ანგარიშზე თანდართული „პროგრამული ბიუჯეტის დანართი“. ანალიზის შედეგად გამოვლინდა ისეთი სისტემური ხასიათის ნაკლოვანებები, რაც ართულებს, რიგ შემთხვევებში კი შეუძლებელს ხდის ანგარიშგების ეტაპზე პროგრამების ეფექტიანობის შეფასებას. მხოლოდ სამინისტროების მიერ განსახორციელებელი პროგრამების/ქვეპროგრამების ფარგლებში განსაზღვრული 544 ინდიკატორის 30%-ზე მეტში იკვეთება ხარვეზები (*დეტალური ინფორმაცია იხ. დანართ 4-ში*). კერძოდ:

- პროგრამების ფარგლებში შემუშავებული ინდიკატორების ნაწილისთვის შეუძლებელია მიმდინარე წელს მიღწეული შედეგების შედარება მიზნობრივ მაჩვენებლებთან, ვინაიდან აღნიშნული პროგრამები არაა წარმოდგენილი ქვეპროგრამების დონეზე. ამასთან, არ ხდება მიმდინარე და მომდევნო წლების მიზნობრივი მაჩვენებლების გამიჯვნა;
- ზოგიერთ შემთხვევაში არ არის განსაზღვრული პროგრამის/ქვეპროგრამის ფარგლებში მისაღწევი კონკრეტული მიზანი ან მიზნობრივი მაჩვენებელი არ აკმაყოფილებს პროგრამული ბიუჯეტის შედგენის მეთოდოლოგიით¹¹⁸ განსაზღვრულ კრიტერიუმებს, რაც ანგარიშგების ეტაპზე ართულებს აღნიშნული პროგრამის/ქვეპროგრამის ეფექტიანობის შეფასებას;
- პროგრამების/ქვეპროგრამების ნაწილისთვის სრულად არ ხდება მიღწეული შედეგების შესახებ ანგარიშგება ან შედეგების შეფასება წინასწარ განსაზღვრულ ინდიკატორებთან მიმართებით;
- ზოგიერთი პროგრამის/ქვეპროგრამის შემთხვევაში მიღწეული შედეგების წარმოდგენა ხდება დაგეგმვის ეტაპზე განსაზღვრულ მაჩვენებლებთან შეუსაბამოდ, განსხვავებული სახით/ფორმატით, რაც ართულებს ან შეუძლებელს ხდის დაგეგმილი და მიღწეული შედეგების ერთმანეთთან შედარებას.

განსაკუთრებით საყურადღებოა დაგეგმილ და მიღწეულ შედეგებს შორის არსებულ განსხვავებებზე ანგარიშგება და შესაბამისი განმარტებების წარმოდგენის საკითხი. პროგრამული ბიუჯეტის შედგენის მეთოდოლოგიით, დაგეგმილისგან განსხვავებული შედეგის მიღწევის შემთხვევაში, ინდიკატორს ბიუჯეტის შესრულების წლიურ ანგარიშში უნდა ახლდეს არგუმენტირებული განმარტება აღნიშნულის გამომწვევი მიზეზების შესახებ. სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის მიერ ჩატარებული ანალიზით, წინა წლების მსგავსად, ინდიკატორების მნიშვნელოვან ნაწილში დაფიქსირებული

¹¹⁸ საქართველოს ფინანსთა მინისტრის 2011 წლის 8 ივლისის № 385 ბრძანება „პროგრამული ბიუჯეტის შედგენის მეთოდოლოგიის დამტკიცების თაობაზე“.

გადახრების შესახებ წარმოდგენილი განმარტებები ზოგადი ხასიათისაა და არ იძლევა ინფორმაციას გადახრის გამომწვევი რეალური მიზეზების შესახებ (დეტალური ინფორმაცია იხ. დანართ 4-ში).

პროგრამული ბიუჯეტის დანერგვა კომპლექსური პროცესია, რომელშიც ჩართულია მრავალი მხარე. შესაბამისად, მიზანშეწონილია, გათვალისწინებული იქნეს სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის რეკომენდაცია და ფორმალურად დამტკიცდეს პროგრამული ბიუჯეტის დანერგვის სამოქმედო გეგმა, სადაც გაწერილი იქნება რეფორმის ფარგლებში განსახორციელებელი კონკრეტული აქტივობები შესაბამისი ვადებითა და პასუხისმგებელი უწყებებით.¹¹⁹ რეფორმის გაცხადებული მიზნობრივი ნიშნულების არსებობა გაზრდის ამ პროცესში ჩართული საჯარო უწყებების ანგარიშვალდებულების ხარისხს და ხელს შეუწყობს რეფორმის მიმდინარეობის მონიტორინგს.

5. ფინანსური აქტივების მართვა

2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის თავდაპირველი კანონით ფინანსური აქტივების ზრდა 306 მლნ ლარის, ხოლო ფინანსური აქტივების კლება 761 მლნ ლარის დონეზე დაიგეგმა. ბიუჯეტის კანონში განხორციელებული ცვლილებებით, ფინანსური აქტივების ზრდის გეგმური მაჩვენებელი 261 მლნ ლარამდე (45 მლნ ლარით; 14.7%-ით),¹²⁰ ხოლო ფინანსური აქტივების კლების გეგმა - 534 მლნ ლარამდე (227 მლნ ლარით, 29.8%-ით)¹²¹ შემცირდა.

ცხრილი 9. ფინანსური აქტივების შესახებ მონაცემები (მლნ ლარი).

	2023 ფაქტი (1)	2024 წლის ბიუჯეტის საწყისი კანონი (2)	2024 წლის ბიუჯეტის კანონის ცვლილება (3)	2024 ფაქტი (4)	(4)/(2) %	(4)/(3) %
ფინანსური აქტივების ზრდა	686	306	261	365	120%	140%
ვალუტა და დეპოზიტები	330	-	-	-	-	-
სესხები	354	306	261	252	82%	97%
აქციები და სხვა კაპიტალი	2	-	-	113	-	-
ფინანსური აქტივების კლება	291	761	534	536	70%	100%
ვალუტა და დეპოზიტები	-	461	234	191	41%	82%
სესხები	289	300	300	345	115%	115%
აქციები და სხვა კაპიტალი	2	-	-	-	-	-

ფაქტობრივი მონაცემებით, 2024 წელს ფინანსური აქტივების ზრდამ 365 მლნ ლარი შეადგინა და 40.2%-ით (105 მლნ ლარით) გადააჭარბა გეგმას, რაც ძირითადად განაპირობა „აქციები და სხვა

¹¹⁹ სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის მოხსენება საქართველოს 2021 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების წლიური ანგარიშის შესახებ.

¹²⁰ შემცირება სრულიად გამოწვეულია სესხების კომპონენტის კლებით.

¹²¹ შემცირება სრულიად გამოწვეულია „ვალუტა და დეპოზიტების“ მუხლის საპროგნოზო მაჩვენებლის შემცირებით (ანუ ბიუჯეტის ნაშთის გამოყენების შემცირებით).

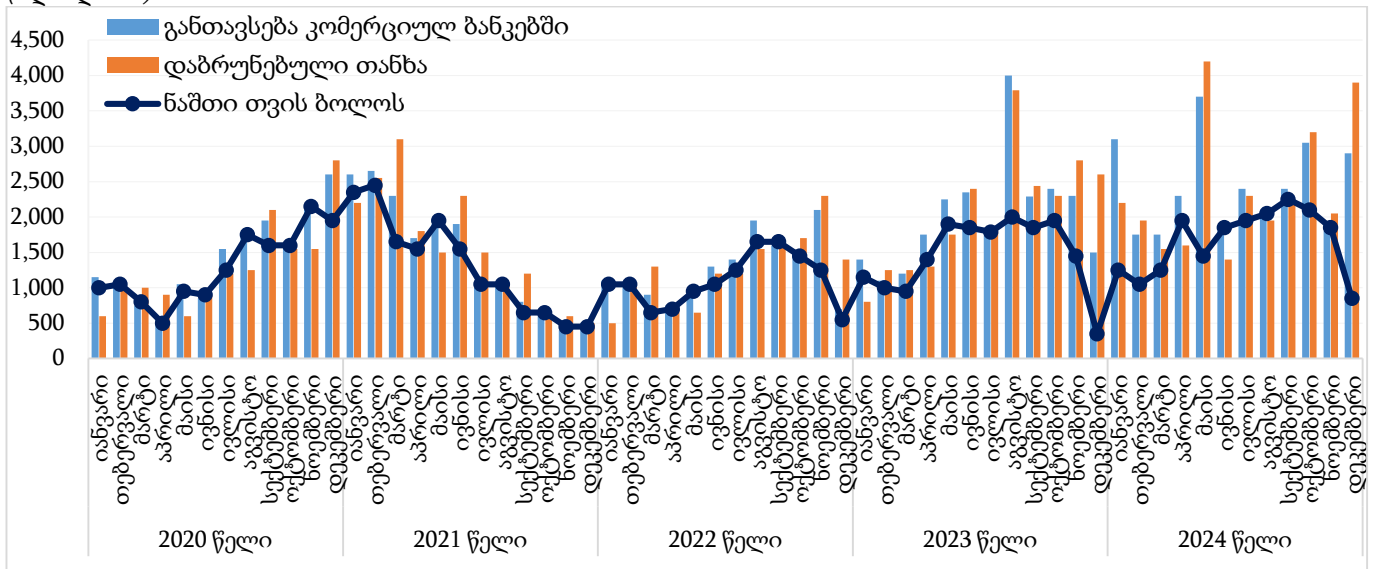
კაპიტალის“ მუხლის გეგმაზე 113 მლნ ლარით გადაჭარბებამ. ფინანსური აქტივების კლების მაჩვენებელი 536 მლნ ლარს გაუტოლდა და 0.2%-ით (1.2 მლნ ლარით) გადააჭარბა გეგმას.¹²²

5.1 ვალუტა და დეპოზიტები

2024 წლის დასაწყისში სახელმწიფო ბიუჯეტის ნაშთი 1.6 მლრდ ლარს შეადგენდა. 2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონში განხორციელებული ცვლილებით დაიგეგმა ბიუჯეტის ნაშთის შემცირება 234 მლნ ლარის ოდენობით. წლის განმავლობაში ნაშთის შემცირების ფაქტობრივმა მაჩვენებელმა 191 მლნ ლარი შეადგინა. შედეგად, წლის ბოლოს ბიუჯეტის ნაშთის მოცულობა 1.4 მლრდ ლარს გაუტოლდა.

2024 წელს ფინანსთა სამინისტროს სახაზინო სამსახურის მიერ კომერციულ ბანკებში განთავსებული დეპოზიტების ნაშთი 2023 წლის ბოლოს არსებული 350 მლნ ლარიდან 850 მლნ ლარამდე გაიზარდა. წლის განმავლობაში განთავსებული დეპოზიტების საშუალო შეწონილმა ვადიანობამ 21.2 დღე შეადგინა, საიდანაც ძირითად ნაწილს ერთ თვემდე ვადიანობის დეპოზიტები წარმოადგენდა.¹²³ წლის ბოლოს მოკლევადიანი დეპოზიტების პორტფელში არსებული 850 მლნ ლარის ოდენობის ნაშთის¹²⁴ ნარჩენმა საშუალო შეწონილმა ვადიანობამ 12.7 დღე შეადგინა. სახაზინო სამსახურის მიერ კომერციულ ბანკებში განთავსებული დეპოზიტებიდან, 2024 წელს სახელმწიფო ბიუჯეტში მიღებულ იქნა 140.2 მლნ ლარის საპროცენტო შემოსავალი.

დიაგრამა 63. აუქციონის გზით კომერციულ ბანკებში განთავსებული ნაშთის მოცულობა ყოველი თვის ბოლოს (მლნ ლარი).

¹²² ვალუტა და დეპოზიტების გეგმიდან 43 მლნ ლარით (18.5%-ით) ჩამორჩენა დააბალანსა „სესხების“ მუხლის გეგმაზე 45 მლნ ლარით (14.9%-ით) გადაჭარბებამ.

¹²³ წლის განმავლობაში ერთ თვეზე მეტი, 180 დღიანი, ვადიანობის მქონე დეპოზიტის განთავსება მოხდა ორჯერ, თებერვალსა და აგვისტოში. თითოეულის ჯამურმა თანხამ 50 მლნ შეადგინა.

¹²⁴ დეპოზიტების ნაშთიდან 50 მლნ ლარი განთავსებულია 6 თვიან დეპოზიტებში, ხოლო 800 მლნ ლარი 1 თვემდე ვადიანობის დეპოზიტებში.

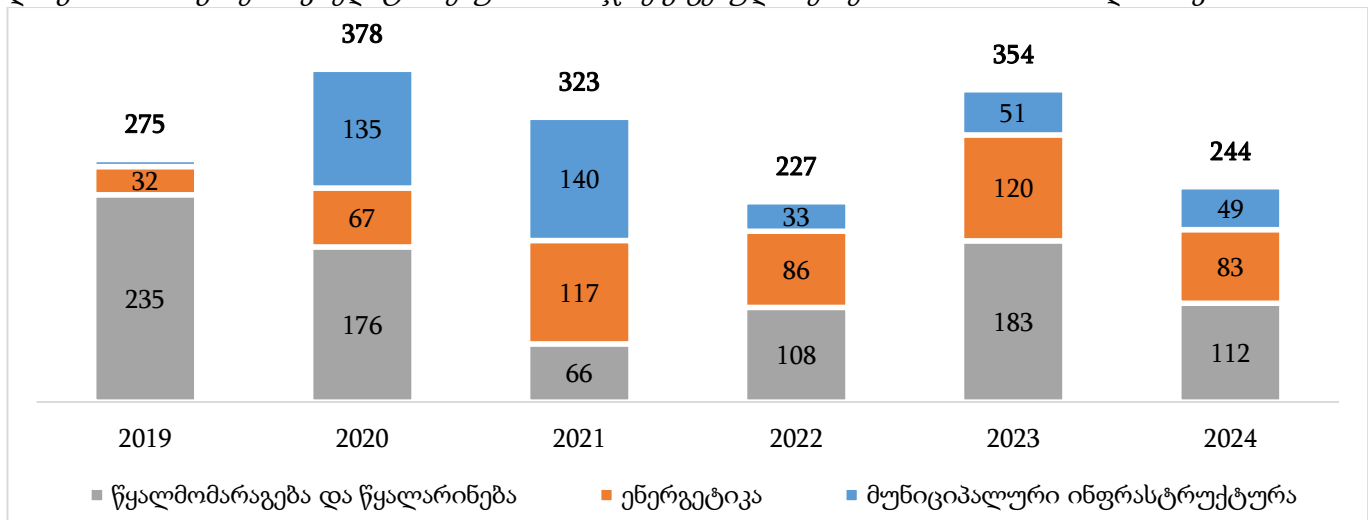
გარდა მოკლევადიანი დეპოზიტებისა, მთავრობის განკარგულების საფუძველზე,¹²⁵ ეკონომიკის გრძელვადიანი საკრედიტო რესურსით უზრუნველყოფის მიზნით 2020 წლის ივნისსა და ივლისში, კომერციული ბანკების სადეპოზიტო სერტიფიკატებში განთავსდა 594.3 მლნ ლარი, რომლის ვადაც 2028 წლის იანვარში იწურება. შესაბამისად, 2024 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით, მთავრობის მიერ კომერციულ ბანკებში განთავსებული დეპოზიტების ნაშთის ჯამურმა მოცულობამ 1.4 მლრდ ლარი შეადგინა.

5.2 სესხები

5.2.1 საგარეო საკრედიტო რესურსის ხარჯზე გაცემული სესხები

2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების წლიური ანგარიშის მიხედვით, სხვადასხვა საინვესტიციო პროექტის განსახორციელებლად, საგარეო წყაროებიდან მობილიზებული საკრედიტო რესურსიდან გადასესხდა 246 მლნ ლარი,¹²⁶ რაც წინა წლის ანალოგიურ მაჩვენებელზე 108 მლნ ლარით (30.6%-ით) ნაკლებია. საყურადღებოა, რომ ამ მაჩვენებელში შეცდომით აღრიცხულია „საცხოვრებლად ვარგისი ქალაქების საინვესტიციო პროგრამის ფარგლებში (56 13 04 01 02)“ ქალაქ თბილისის მერიისათვის გრანტის სახით გადაცემული 1.7 მლნ ლარი.¹²⁷ გადასესხებული თანხების ძირითადი ნაწილი (46.0%) მიიმართა წყალმომარაგება/წყალარინების პროექტების განსახორციელებლად.

დიაგრამა 64. საგარეო საკრედიტო რესურსის ხარჯზე გაცემული სესხების მიზნობრიობის დინამიკა.¹²⁸

2024 წლის ბოლოს არსებული მდგომარეობით, საგარეო საკრედიტო რესურსის ხარჯზე გაცემული სესხების (შემდგომში - გადასესხებები) მთლიანი პორტფელის მოცულობა 2.9 მლრდ ლარს შეადგენს

¹²⁵ მთავრობის 2020 წლის 22 მაისის N 845 განკარგულება.

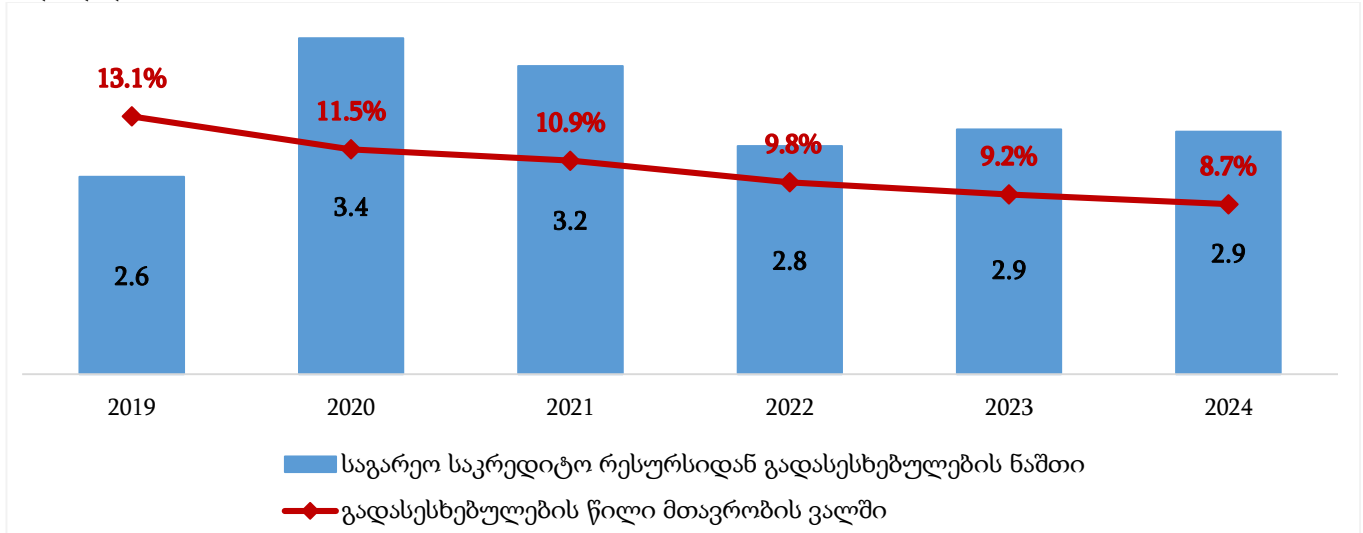
¹²⁶ ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო - 83.3 მლნ ლარი; რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო - 117.7 მლნ ლარი; ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულები - 45.1 მლნ ლარი (მოიცავს შეცდომით კლასიფიცირებულ 1.7 მლნ ლარს).

¹²⁷ შემდგომი ანალიზის მიზნებისთვის, სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის მიერ, 2024 წლის ფინანსური აქტივების ზრდის მაჩვენებელი განხილულია აღნიშნული თანხის გარეშე თუ სხვა რამ არ არის მითითებული.

¹²⁸ არ მოიცავს შეცდომით კლასიფიცირებულ 1.7 მლნ ლარს.

და 2023 წლის ანალოგიურ მაჩვენებელთან შედარებით 12.3 მლნ ლარითაა (0.4%-ით) შემცირებული.¹²⁹ პორტფელში აღირიცხება 80 სესხი,¹³⁰ საიდანაც 25 რესტრუქტურიზებულია.¹³¹

დიაგრამა 65. საგარეო საკრედიტო რესურსიდან გაცემული სესხების დინამიკა და მათი წილი მთავრობის ვალში (მლრდ ლარი; %).

საგარეო საკრედიტო რესურსის ხარჯზე სესხები გაიცემა მთავრობის მიერ განსაზღვრული პროექტების განსახორციელებლად. სესხების არსებულ პორტფელში ბენეფიციარებს (მსესხებლებს) წარმოადგენენ ცენტრალურ ხელისუფლების დაქვემდებარებული ორგანიზაციები, მუნიციპალური ერთეულები და კერძო სექტორში მოქმედი საწარმოები.¹³²

თანხობრივად, სესხების 81.8% (2.4 მლრდ ლარი) ხუთ სახელმწიფო საწარმოზე¹³³ გაცემული. მათგან სამი¹³⁴ ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს, ხოლო ორი¹³⁵ რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტროს კონტროლს ქვეშ იმყოფება. სახელმწიფო საწარმოთა სექტორიზაციის შედეგად, ინფრასტრუქტურის სამინისტროს აღნიშნული ორივე საწარმო სამთავრობო სექტორად დაკლასიფიცირდა, ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს სამივე საწარმო კი კორპორაციათა სექტორს მიეკუთვნა. 2024 წელს ხუთივე საწარმოზე ჯამურად 200.9 მლნ ლარი გადასესხდა, ხოლო გადასესხებული კრედიტების ძირითადი თანხის დაფარვაზე საწარმოებიდან სახელმწიფო ბიუჯეტში მიიმართა 183.1 მლნ ლარი.

¹²⁹ ეროვნული ვალუტის გაუფასურების შედეგად 70.5 მლნ ლარით გაიზარდა, ახალი გადასესხებების წმინდა ზრდამ კი - 82.8 მლნ ლარი შეადგინა, რამაც საბოლოოდ ნაშთის 12.3 მლნ ლარით შემცირება გამოიწვია.

¹³⁰ სესხები, რომელთა ფარგლებშიც 2024 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით დებიტორს ერიცხებოდა დავალიანება.

¹³¹ აღნიშნულ რესტრუქტურიზებულ სესხებში ერთიანდება ვადადამდგარი სესხები, რომელთა გადავადებასაც ახორციელებს ფინანსთა სამინისტრო ბენეფიციარის ფინანსური მდგომარეობის გაუარესების შემთხვევაში. აღნიშნული 25 რესტრუქტურიზებული სესხიდან 20 სესხის შემთხვევაში ძირითადი თანხის გადახდა იწყება 2024 წლის შემდგომი წლებიდან.

¹³² შპს „GWP“ – 0.2 მლნ ლარი; სს „პროკრედიტ ბანკი“ – 0.5 მლნ ლარი.

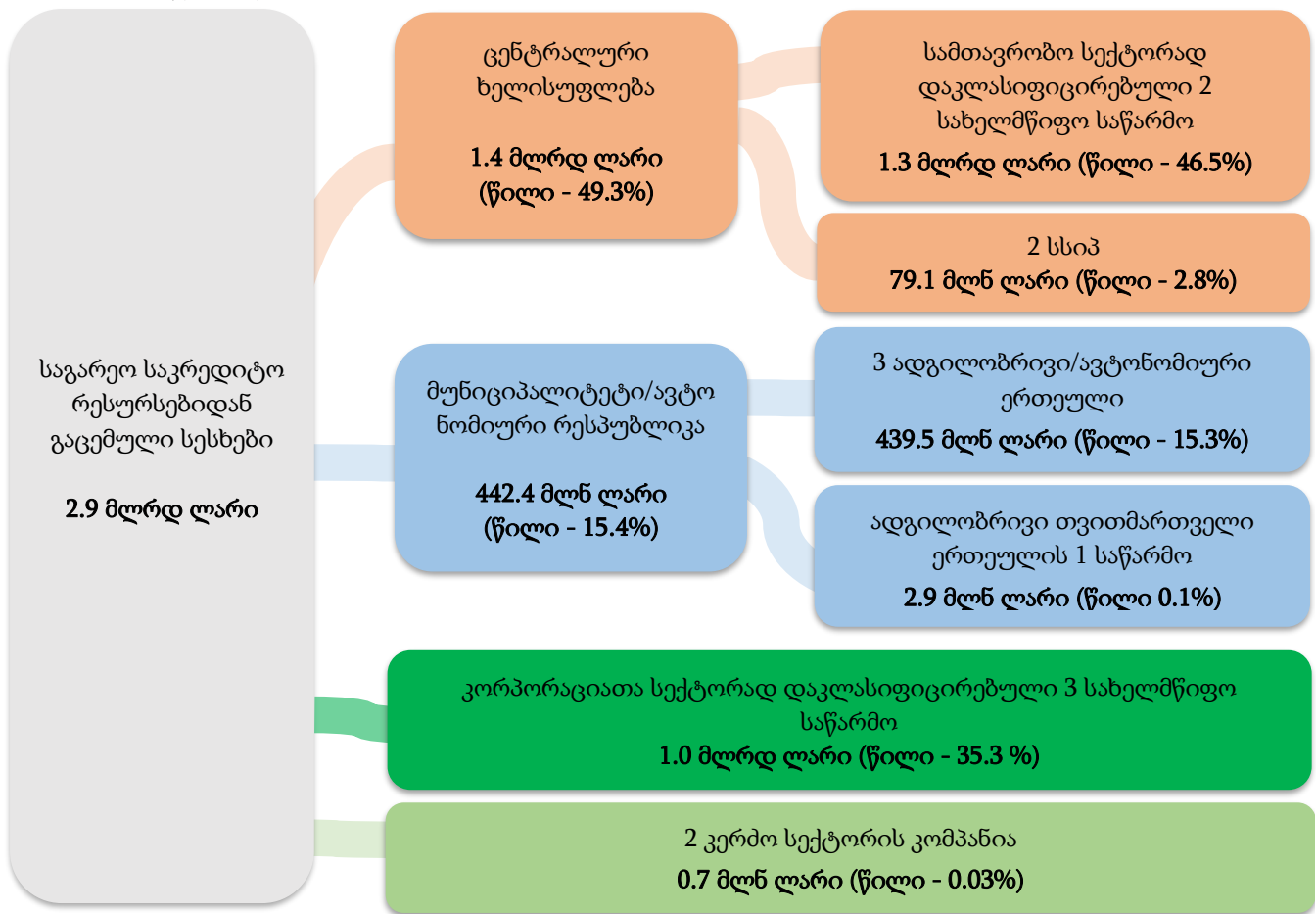
¹³³ სს „საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა“; შპს „საქართველოს გაერთიანებული წყალმომარაგების კომპანია“; შპს „ენგურჰესი“; შპს „საქაერონავიგაცია“; შპს „საქართველოს მყარი ნარჩენების მართვის კომპანია“.

¹³⁴ სს „საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა“; შპს „ენგურჰესი“; შპს „საქაერონავიგაცია“.

¹³⁵ შპს „საქართველოს გაერთიანებული წყალმომარაგების კომპანია“; შპს „საქართველოს მყარი ნარჩენების მართვის კომპანია“.

საყურადღებოა, რომ გასული წლების მსგავსად, ფინანსურ აქტივებსა და მათზე ოპერაციებში აღირიცხება ისეთ საწარმოებზე (დებიტორებზე) გაცემული სესხები, რომლებიც რეგულარულად იღებენ სახელმწიფო ბიუჯეტიდან დაფინანსებას საოპერაციო ხარჯებისა და მათ ბალანსზე რიცხული ვალდებულებების მომსახურების ხარჯების დასაფარად. აღნიშნული თავის მხრივ საწარმოების შეზღუდულ გადახდისუნარიანობასა და ვალდებულებების მომსახურების პროცესში სახელმწიფოს არაპირდაპირი ფორმით მონაწილეობაზე მიუთითებს.¹³⁶ აღსანიშნავია, რომ საგარეო საკრედიტო რესურსის ხარჯზე გაცემული სესხების ბენეფიციართა ფინანსური სიჯანსაღის შესწავლის მნიშვნელობაზე ყურადღებაა გამახვილებული საერთაშორისო სავალუტო ფონდის „ფისკალური გამჭვირვალობის შეფასების“ ანგარიშში.¹³⁷

დიაგრამა 66. საგარეო საკრედიტო რესურსიდან გაცემული სესხების სტრუქტურა ბენეფიციარების მიხედვით - 31.12.2024-ის მდგომარეობით.¹³⁸

¹³⁶ 2024 წელს შპს „გაერთიანებული წყალმომარაგების კომპანია“ საოპერაციო ხარჯების დასაფინანსებლად და ვალდებულებების მომსახურების მიზნით, სუბსიდიის სახით გადაეცა 130.6 მლნ ლარი, რომლის ნაწილი (75.6 მლნ) მოხმარდა საგარეო საკრედიტო რესურსის ხარჯზე გაცემული სესხების მომსახურებას (ძირი თანხის დაფარვას 22.0 მლნ, ხოლო პროცენტის - 53.5). მსგავს პრაქტიკას ადგილი ჰქონდა გასულ წლებშიც.

¹³⁷ [Georgia: Technical Assistance Report-Fiscal Transparency Evaluation](#), 25.03.2024. გვ 60-64.

¹³⁸ სხვაობა (ასეთის არსებობის შემთხვევაში) ჯამურ მაჩვენებელსა და მისი შემადგენელი კომპონენტების ჯამს შორის გამოწვეულია მათემატიკური დამრგვალებით.

ბენეფიციართა მეორე ჯგუფს ავტონომიური რესპუბლიკები და მუნიციპალიტეტები წარმოადგენენ. კერძოდ, 2024 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით, აჭარის ფინანსთა და ეკონომიკის სამინისტროზე, ბათუმის მერიასა და თბილისის მერიაზე გადასესხებული თანხების ნაშთის მოცულობა ჯამში 442.4 მლნ ლარს შეადგენს.¹³⁹

საგარეო საკრედიტო რესურსის ხარჯზე სახელმწიფო საწარმოებზე სესხების გაცემის საკითხი რეგულირდება მთავრობის განკარგულებით,¹⁴⁰ რომლის მიხედვითაც:

- სახელმწიფო საწარმოზე გადასესხება უნდა განხორციელდეს არანაკლებ იმავე პირობებით (პროცენტი, სესხის ხანგრძლივობა) რა პირობებშიც გაფორმდა სესხის ძირითადი ხელშეკრულება;
- დაფარვის გრაფიკი უნდა გაიწეროს ფინანსთა სამინისტროსთან გაფორმებული შესაბამისი ხელშეკრულებით.

არსებული პრაქტიკით, სესხის გაცემის ეტაპზე ზემოაღნიშნული კრიტერიუმები დაკმაყოფილებულია, თუმცა განკარგულება არ ვრცელდება მუნიციპალიტეტებსა და ავტონომიურ რესპუბლიკებზე, რომლებზეც გასულ წლებში გარკვეულ შემთხვევებში ადგილი ქონდა გადასესხებას ძირითადი სასესხო ხელშეკრულებისგან განსხვავებული პირობებით.¹⁴¹ ამასთანავე, აღნიშნული განკარგულება არ არეგულირებს სახელმწიფო საწარმოებზე გადასესხების განხორციელების შემდგომ მოვლენებს, მათ შორის, საბოლოო ბენეფიციარების მხრიდან გადახდის პირობების ცვლილებას. აღნიშნული საკითხის საკანონმდებლო დონეზე მოუწესრიგებლობის შედეგად, ზოგიერთ შემთხვევაში, ბენეფიციარის მოთხოვნის საფუძველზე, ვალდებულებები შესაძლოა გადავადდეს რესტრუქტურირებულ სესხად დარეგისტრირების გარეშე და არ განხორციელდეს შესაბამისი საურავის დარიცხვა. ზოგიერთ შემთხვევაში კი ადგილი აქვს სესხების რესტრუქტურირებას ასევე საურავის დარიცხვის გარეშე. საყურადღებოა, რომ აღნიშნულ პროცესთან დაკავშირებული ფორმალურად გაწერილი პოლიტიკა/პროცედურა არ არსებობს, რაც გარკვეულ შემთხვევებში წარმოშობს არაერთგვაროვან და ნაკლებად გამჭვირვალე მიდგომებს. მაგალითად, 2024 წელს განხორციელდა სსიპ - საქართველოს ტექნიკურ უნივერსიტეტთან გაფორმებული ქვესასესხო ხელშეკრულების¹⁴² ფარგლებში 538.5 ათასი ევროს მოცულობის ძირი თანხის რესტრუქტურირება საურავის დარიცხვის გარეშე. ასევე, რესტრუქტურირდა შპს „საქართველოს გაერთიანებული წყალმომარაგების კომპანიასთან“

¹³⁹ გარდა აღნიშნულისა, საგარეო საკრედიტო რესურსის ხარჯზე სესხების გაცემა ხორციელდება სსიპ - მუნიციპალური განვითარების ფონდზე, რომელიც თავის მხრივ, აღნიშნული რესურსის გადასესხებას ახორციელებს სხვადასხვა მუნიციპალიტეტებზე. 2024 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით, აღნიშნული წყაროდან მუნიციპალური განვითარების ფონდზე გაცემული სესხების ჯამური მოცულობა 58.6 მლნ ლარს შეადგენდა.

¹⁴⁰ მთავრობის N 2737 განკარგულება „საქართველოს სახელმწიფო, ავტონომიური რესპუბლიკის რესპუბლიკური და ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტიდან მეწარმე იურიდიული პირების დაფინანსების წესისა და პრინციპების განსაზღვრის შესახებ“, 2017 წლის 28 დეკემბერი.

¹⁴¹ მაგალითად, მოქმედი სესხებიდან, სსიპ - მუნიციპალური განვითარების ფონდზე, 2016 წლის 28 სექტემბრის და 2020 წლის 23 მარტის ქვესასესხო ხელშეკრულებებით, გადასესხება განხორციელებულია ლარში, მაშინ როდესაც ძირითადი სასესხო ხელშეკრულება დონორთან გაფორმებულია ევროში. თავის მხრივ, მუნიციპალური განვითარების ფონდი აღნიშნული რესურსის გადასესხებას ახორციელებს სხვადასხვა მუნიციპალიტეტებზე.

¹⁴² მთავრობის 2024 წლის 20 მაისის N 693 განკარგულება.

გაფორმებული 7 ქვესასესხო ხელშეკრულების¹⁴³ ფარგლებში ძირითადი თანხა 12.6 მლნ SDR¹⁴⁴ და 2.7 მლნ ევროს ოდენობით, მაშინ როდესაც სს „საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემასთან“ გაფორმებული ხუთი ქვესასესხო ხელშეკრულების¹⁴⁵ ფარგლებში რესტრუქტურისაციის ნაცვლად ადგილი ჰქონდა ძირითადი თანხის (ჯამურად 18.2 მლნ ევრო) და დარიცხული პროცენტის (ჯამურად 1.9 მლნ ევრო) გადახდის გადავადებას.

2024 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით, გადასესხებულების პორტფელში რესტრუქტურისაციის სესხების ნაშთი 440.2 მლნ ლარს შეადგენს, რაც მთლიანი პორტფელის 15.3%-ია. იმის გათვალისწინებით, რომ ქვესასესხო ხელშეკრულებებით განსაზღვრული ვალდებულებების შეუსრულებლობის ან/და გადავადების შემთხვევაში, ძირითადი სასესხო ხელშეკრულების ფარგლებში აღებული ვალდებულებების მომსახურება და დაფარვა სახელმწიფო ბიუჯეტიდან ხორციელდება, სესხების რესტრუქტურისაცია ბიუჯეტისადმი დამატებითი ფინანსური წნეხის წყაროა, რაზეც არაერთხელ აღინიშნა სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის წინა წლების მოხსენებებში. აღნიშნულ რისკებზე ასევე ყურადღებაა გამახვილებული საერთაშორისო სავალუტო ფონდის „ფისკალური გამჭვირვალობის შეფასების“ ანგარიშშიც.¹⁴⁶

ზემოხსენებული საკითხების დარეგულირების მიზნით, მნიშვნელოვანია, გათვალისწინებულ იქნეს სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის მიერ წინა წლებში გაცემული რეკომენდაციები¹⁴⁷ და ფინანსთა სამინისტრომ შეიმუშაოს საგარეო საკრედიტო წყაროებიდან მობილიზებული რესურსის გადასესხების პოლიტიკა/პოლიტიკის დოკუმენტი, რომელშიც აისახება გადასესხების პროცესის სრული ციკლი და შესაბამისად, უზრუნველყოფს გამჭვირვალე და ერთგვაროვანი მიდგომის ჩამოყალიბებას აღნიშნული პროცესის თითოეული ეტაპისთვის.¹⁴⁸ აღსანიშნავია, რომ ასეთი დოკუმენტის არსებობას მოითხოვს მსოფლიო ბანკის „ვალის მართვის ეფექტიანობის შეფასების სახელმძღვანელო“ (DeMPA).¹⁴⁹ გარდა ამისა, აღნიშნული დოკუმენტის შემუშავების მნიშვნელობაზე ყურადღებაა გამახვილებული საერთაშორისო სავალუტო ფონდის „ფისკალური გამჭვირვალობის შეფასების“ ანგარიშშიც.¹⁵⁰

სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის შეფასებით, მიზანშეწონილია, სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების წლიურ ანგარიშს თან ერთვოდეს დეტალური ინფორმაცია საგარეო საკრედიტო

¹⁴³ მთავრობის 2024 წლის 12 მარტის N 321 განკარგულება.

¹⁴⁴ 1 SDR = 1.3041 USD (2024 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით).

¹⁴⁵ მთავრობის 2024 წლის 10 დეკემბრის N 1777 განკარგულება.

¹⁴⁶ [Georgia: Technical Assistance Report-Fiscal Transparency Evaluation](#). 25.03.2024. გვ 64.

¹⁴⁷ მაგალითად, ქვესასესხო ხელშეკრულებების რესტრუქტურისაციის და გადავადებებზე.

¹⁴⁸ მსგავსი ტიპის პოლიტიკის დოკუმენტის არსებობა განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია საჯარო ფინანსების მართვის რეფორმისა და საჯარო სექტორში ბუღალტრული აღრიცხვის საერთაშორისო სტანდარტების (IPSAS) დანერგვის პარალელურად. სტანდარტი, აღნიშნული ხასიათის ფინანსური აქტივებისთვის ყოველი საანგარიშგებო პერიოდის ბოლოს მოითხოვს მისი გაუფასურების მდგომარეობის შეფასებას შესაბამის კრიტერიუმებზე დაყრდნობით და ფინანსურ ანგარიშგებაში წარმოდგენას გაუფასურების ზარალის გათვალისწინებით (ბუღალტრული აღრიცხვის საერთაშორისო სტანდარტი 29 „ფინანსური ინსტრუმენტები: აღიარება და შეფასება“. პარაგრაფები 67-79).

¹⁴⁹ DPI-10 (2) – გადასესხებული კრედიტების გაცემის დოკუმენტირებული პოლიტიკისა და პროცედურების ხელმისაწვდომობა. 2020 წელს საქართველოს „ვალის მართვის ეფექტიანობის შეფასების“ (DeMPA) ფარგლებში აღნიშნული კომპონენტი ყველაზე დაბალი ქულით (D-თი) შეფასდა.

¹⁵⁰ [Georgia: Technical Assistance Report-Fiscal Transparency Evaluation](#). 25.03.2024. გვ 53; გვ 64.

რესურსის ხარჯზე გაცემული სესხების პორტფელში განხორციელებული ცვლილებებისა და პორტფელის საბოლოო მდგომარეობის შესახებ.

5.2.2 საბიუჯეტო რესურსიდან გაცემული სესხები

რაც შეეხება სახელმწიფო ბიუჯეტის შიდა რესურსებიდან გაცემულ სესხებს¹⁵¹ (შემდგომში - საბიუჯეტო სესხები), მათი დინამიკის ანალიზით ვლინდება მართვის ეფექტიანობასთან დაკავშირებული ხარვეზები.

საბიუჯეტო სესხების აღრიცხვის წესი რეგულირდება საბიუჯეტო კოდექსით,¹⁵² რომლის მიხედვითაც, სახელმწიფო ბიუჯეტიდან გაცემული სესხების შესახებ მონაცემები აისახება ერთიან რეესტრში, რომელსაც აწარმოებს ფინანსთა სამინისტროს სახაზინო სამსახური, სესხის გამცემი უწყებების მიერ მიწოდებულ ინფორმაციაზე დაყრდნობით. ამასთანავე, საბიუჯეტო კოდექსის 64-ე მუხლის მიხედვით, სესხის გამცემი უწყებები ვალდებული არიან ფინანსთა სამინისტროს თვეში ერთხელ წარუდგინონ ინფორმაცია გაცემული სესხების შესახებ,¹⁵³ თვის პირველი რიცხვის მდგომარეობით.¹⁵⁴

2024 წლის ბოლოს მდგომარეობით, ზემოხსენებულ პორტფელში აღრიცხულია 161 სესხი, რომელთა ჯამური ძირი თანხა 396.3 მლნ ლარს შეადგენს. აღსანიშნავია, რომ 161 საბიუჯეტო სესხიდან 75 სარგებლობს საშეღავათო პერიოდით,¹⁵⁵ 1 სესხი იფარება გრაფიკის მიხედვით,¹⁵⁶ ხოლო 85 სესხი ვადაგადაცილებაშია, რომლებზეც დარიცხული ჯამური დავალიანება 396.8 მლნ ლარია. ამასთანავე, ვადაგადაცილებულ სესხებზე დავალიანების 57.2%-ს პირგასამტეხლო,¹⁵⁷ 36.3%-ს სესხის ძირი თანხა, ხოლო 6.5%-ს დარიცხული და გადაუხდელი საპროცენტო ხარჯი შეადგენს.

¹⁵¹ პარაგრაფში მოცემული სტატისტიკა ეყრდნობა ფინანსთა სამინისტროს მიერ მოწოდებულ სახელმწიფო სესხების ერთიან რეესტრის მონაცემებს.

¹⁵² [საბიუჯეტო კოდექსი](#), მუხლი 64.

¹⁵³ სესხის ხელშეკრულების, სესხისა და მასზე დარიცხული პროცენტის დაფარვის გრაფიკი, ასევე მათში განხორციელებული ცვლილებების ასლები.

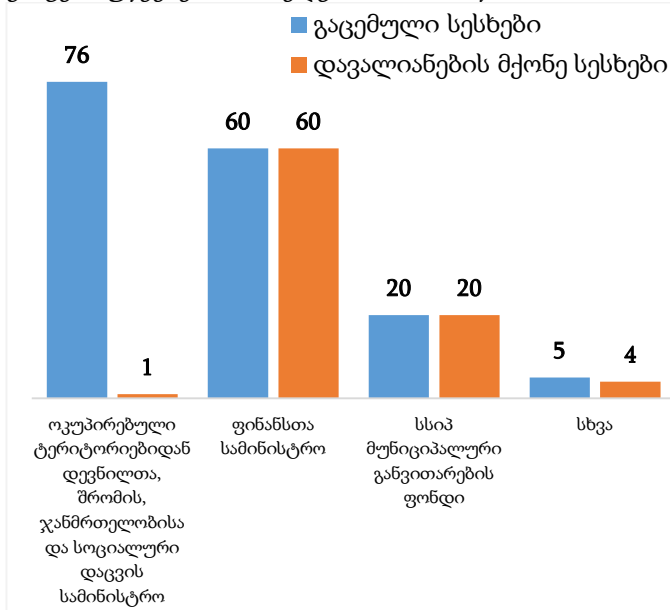
¹⁵⁴ ინფორმაციის წარდგენის დეტალური წესი და შესაბამისი ფორმები დამტკიცებულია [ფინანსთა მინისტრის 2015 წლის 18 ივნისის N 180 ბრძანებით](#).

¹⁵⁵ მთავრობის 2014 წლის 20 თებერვლის N 309 განკარგულების მიხედვით, ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს 75 სესხის ძირისა და პროცენტის დაფარვა დაიწყება 2029 წლიდან. აღნიშნულ სესხებზე გაცემული ძირი თანხა, 2024 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით 4.7 მლნ ლარს შეადგენს (მთლიანი პორტფელის 1.2%).

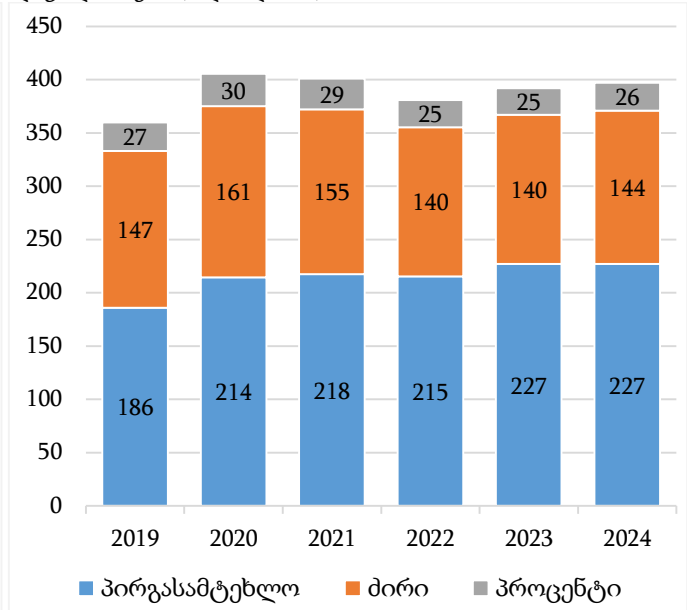
¹⁵⁶ ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს მიერ გაცემული სესხი სს „საქართველოს ნავთობისა და გაზის კორპორაციაზე“.

¹⁵⁷ აღნიშნული მაჩვენებელი 2022 და 2023 წლებში, შესაბამისად, 56.6%-სა და 57.9%-ს შეადგენდა.

დიაგრამა 67. ერთიან რეესტრში ასახულ საბიუჯეტო რესურსიდან სულ გაცემული და მათ შორის ვადაგადაცილებული სესხების რაოდენობა სესხის გამცემი უწყებების მიხედვით¹⁵⁸ - 2024 წ.

დიაგრამა 68. თითოეული წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით, ერთიან რეესტრში ასახულ ვადაგადაცილებულ საბიუჯეტო სესხზე არსებული დავალიანება (მლნ ლარი).

აღსანიშნავია, რომ 2024 წელს საბიუჯეტო სესხების ძირი თანხის მოცულობა გაიზარდა,¹⁵⁹ რაც გამოწვეულია ეროვნული ვალუტის გაუფასურებით.¹⁶⁰

აღსანიშნავია, რომ 2024 წელს, სესხების რეესტრში აისახა 2022 წლის დეკემბერში ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს მიერ სს „საქართველოს ნავთობისა და გაზის კორპორაციაზე“ საბიუჯეტო რესურსიდან გაცემული 230 მლნ ლარის ოდენობის სესხის შესახებ ინფორმაცია, რომელიც 2023 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით რეესტრში აღრიცხული არ იყო. ანგარიშგებასთან დაკავშირებულ ამ ნაკლოვანებაზე ყურადღება გამახვილდა სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის წინა წლების მოხსენებებში.¹⁶¹ აღნიშნულ სესხთან დაკავშირებით საყურადღებოა, რომ 2024 წელს სს „საქართველოს ნავთობისა და გაზის კორპორაციას“ სახელმწიფო ბიუჯეტში უნდა მიემართა 120 მლნ ლარი, საიდანაც 60 მლნ ლარი გადარიცხულ იქნა წლის ბოლომდე, ხოლო დანარჩენი 60 მლნ ლარი 2025 წლის 3 იანვარს.

¹⁵⁸ სხვა სამინისტროებში გაერთიანებულია გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო (3 სესხი); საქართველოს სპორტის სამინისტრო (1 სესხი); ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო (1 სესხი);

¹⁵⁹ ვალუტის კურსის გაუფასურებით სესხების დავალიანების ძირი თანხა გაიზარდა 4.0 მლნ ლარით, ხოლო 7 სესხზე დაიფარა 380 ათასი ლარის ოდენობის ძირი თანხა.

¹⁶⁰ პორტფელში აღრიცხული სესხების (სესხის ძირების მიხედვით შეწონილი) 24.2% გაცემულია აშშ დოლარში, მათ შორის, დავალიანების მქონე სესხების (სესხის ძირების მიხედვით შეწონილი) 66.6%. ეროვნული ვალუტის გაუფასურებით სესხების დავალიანების ძირი თანხა გაიზარდა 4.0 მლნ ლარით.

¹⁶¹ სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის მოხსენება [2022 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების წლიური ანგარიშის შესახებ](#), გვ. 59

სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის მოხსენება [2023 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების წლიური ანგარიშის შესახებ](#), გვ. 80

5.3 აქციები და სხვა კაპიტალი

2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის „აქციები და სხვა კაპიტალის ზრდის“ მუხლის ფაქტობრივმა მაჩვენებელმა 113.3 მლნ ლარი შეადგინა. აღნიშნული მიზნობრივობით გადასახდელების გაწევა ბიუჯეტის კანონით დაგეგმილი არ ყოფილა.

5.4 სახელმწიფო საწარმოები

სახელმწიფო საწარმოთა რეფორმის ფარგლებში, 2023 წლის 15 თებერვალს დამტკიცებული სექტორიზაციის რეესტრით¹⁶² ჯამურად იდენტიფიცირებულ იქნა 377 საწარმო, საიდანაც სამთავრობო სექტორს მიეკუთვნა 325 საწარმო (მათ შორის, 167 ცენტრალური ხელისუფლების კონტროლს ქვეშ მყოფი). 2024 წლის 7 თებერვალს, სექტორიზაციის რეესტრში განხორციელებული ცვლილებით, საწარმოთა ჯამური რიცხვი 359-მდე შემცირდა, მათ შორის სამთავრობო სექტორის საწარმოთა რაოდენობა - 270-მდე. სექტორიზაციის რეესტრში, საწარმოთა რაოდენობისა და სტატუსების ცვლილება ერთი მხრივ, საწარმოთა ნაწილის რეკლასიფიკაციით, მეორე მხრივ კი არსებულ საწარმოთა ლიკვიდაციით, რესტრუქტურისაციითა ან/და პრივატიზებით იქნა გამოწვეული.

საქართველოს ფინანსთა მინისტრის №269 ბრძანებითა¹⁶³ და საქართველოს მთავრობის 2024 წლის 15 იანვრის №6 დადგენილებით,¹⁶⁴ სამთავრობო სექტორს მიკუთვნებული საწარმოები ეტაპობრივად უნდა გადავიდნენ სახელმწიფო ხაზინის ერთიანი ანგარიშის მომსახურებაზე. კერძოდ, 2025 წლის 1 იანვრამდე ხაზინის მომსახურებაზე უნდა გადავიდეს არანაკლებ 5 საწარმო, 2025 წლის 1 იანვრიდან 2025 წლის 1 ივლისამდე - არანაკლებ 160 საწარმო, ხოლო 2026 წლის 1 იანვრამდე - ყველა დარჩენილი საწარმო. ფინანსთა სამინისტროს ინფორმაციით, 2025 წლის 1 იანვრის მდგომარეობით, სახელმწიფო ხაზინის ერთიანი ანგარიშზე გადაყვანილია ექვსი სახელმწიფო საწარმო.¹⁶⁵

განახლებული რეესტრის მიხედვით, სამთავრობო სექტორს მიკუთვნებული საწარმოების უდიდესი ნაწილი (53 საწარმო) მოქცეულია საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს დაქვემდებარებაში. კერძოდ, სამინისტროს პირდაპირ დაქვემდებარებაშია 43 საწარმო, რომელთაგანაც 2 საწარმოს ჰყავს 10 შვილობილი კომპანია. სამთავრობო სექტორს მიკუთვნებული დარჩენილი საწარმოები იმყოფებიან სხვადასხვა სამინისტროს, ავტონომიური რესპუბლიკების, მუნიციპალიტეტებისა და მთავრობის მიერ შექმნილი სხვა ორგანიზაციების დაქვემდებარებაში.

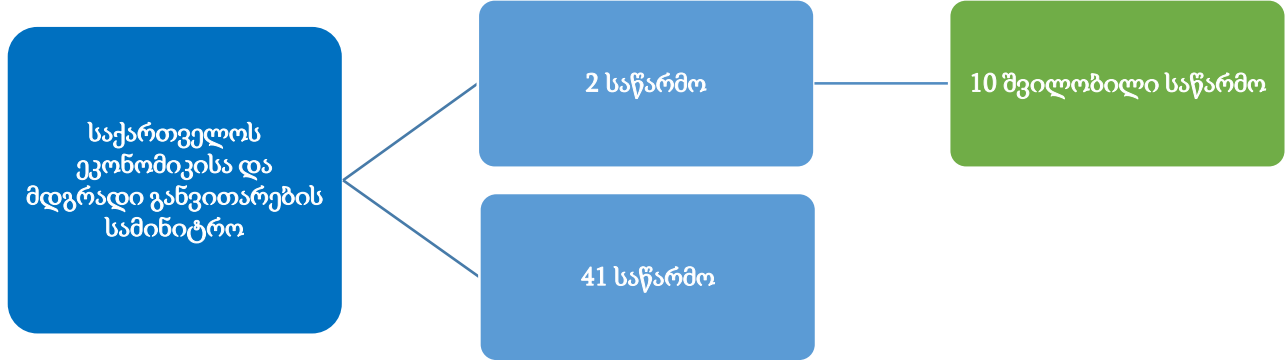
¹⁶² საქართველოს ფინანსთა მინისტრის 2023 წლის 15 თებერვლის N45 ბრძანება „სახელმწიფო საწარმოთა სექტორიზაციის რეესტრის დამტკიცების შესახებ“.

¹⁶³ სამთავრობო სექტორისთვის მიკუთვნებული სახელმწიფო საწარმოების სახელმწიფო ხაზინის მომსახურებაზე 2024-2025 წლებში ეტაპობრივად გადასვლის სამოქმედო გეგმის დამტკიცების შესახებ.

¹⁶⁴ სამთავრობო სექტორისთვის მიკუთვნებული სახელმწიფო საწარმოების კომერციული ბანკების ანგარიშებიდან თანხების ხაზინის ერთიანი ანგარიშთა სისტემაში გადატანის წესის დამტკიცების თაობაზე.

¹⁶⁵ შპს „საქართველოს გაერთიანებული წყალმომარაგების კომპანია“ - ს/კ 412670097; შპს „საქართველოს მყარი ნარჩენების მართვის კომპანია“ - ს/კ 404942470; შპს „გაზეთი აჭარა და აფხარია“ - ს/კ 245427783; შპს „სარაგბო კლუბი ბათუმი“ - ს/კ 445393495; შპს „საფეხბურთო კლუბი მაჭახელა“ - ს/კ 448392310; შპს „სარაგბო კლუბი ფირალები“ - ს/კ 446755244.

დიაგრამა 69. საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს დაქვემდებარებაში არსებული სამთავრობო სექტორს მიკუთვნებული საწარმოებისა და მათი შვილობილი კომპანიების რაოდენობა.

საწარმოების მაკონტროლებელი უწყებების მსგავსმა დივერსიფიცირებამ შესაძლოა გარკვეული სირთულეები წარმოქმნას დაგეგმილი რეფორმის განხორციელების პროცესში, მაშინ როდესაც რეფორმის განმახორციელებელ ფინანსთა სამინისტროს მათზე პირდაპირი კონტროლი არ გააჩნია. აღნიშნულიდან გამომდინარე, სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის შეფასებით, მნიშვნელოვანია, რეფორმის პროცესში ჩართული სახელმწიფო საწარმოების მაკონტროლებელი უწყებების მხრიდან ყურადღება მიექცეს რეფორმის თანმიმდევრულ და ეფექტიან განხორციელებას.

საწარმოთა სექტორიზაციის რეფორმის ფარგლებში, მათი ფინანსური მაჩვენებლების ფისკალურ პარამეტრებში ინტეგრაციის მიზნით, ფინანსთა მინისტრის 2023 წლის 15 თებერვლის №46 ბრძანებით სამთავრობო სექტორს მიკუთვნებულ სახელმწიფო საწარმოებს დაევალოთ ფინანსთა სამინისტროსთვის კვარტალური და წლიური ანგარიშების წარდგენა საბიუჯეტო კლასიფიკაციის¹⁶⁶ შესაბამისად.¹⁶⁷ აღსანიშნავია, რომ ცენტრალური ხელისუფლების კონტროლს ქვემ მყოფი, სამთავრობო სექტორს მიკუთვნებული 113 საწარმოდან 2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების წლიურ ანგარიშში ინფორმაცია წარმოდგენილია 82 საწარმოს შესახებ. დადებითად უნდა შეფასდეს ის ფაქტი, რომ წინა წლებთან შედარებით გაზრდილია როგორც ანგარიშში წარმოდგენილი საწარმოების რაოდენობა,¹⁶⁸ ასევე მონაცემების ხარისხი. კერძოდ, 2024 წლის ფინანსურ მაჩვენებლებთან დაკავშირებით ფინანსთა სამინისტროსთვის გაგზავნილი მონაცემები 82 საწარმოდან 73-ის შემთხვევაში, შემოსულობებისა და გადასახდელების დონეზე, უშუალოდ 2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების წლიურ ანგარიშში ასახული ინფორმაციის იდენტურია.¹⁶⁹ ფისკალურ პარამეტრებზე პოტენციური გავლენის მასშტაბის გათვალისწინებით, მნიშვნელოვანია, სამთავრობო სექტორს მიკუთვნებული საწარმოების მიერ დამატებითი ყურადღება გამახვილდეს ფინანსთა

¹⁶⁶ ფინანსთა მინისტრის 2019 წლის 5 აპრილის №99 ბრძანება „საბიუჯეტო კლასიფიკაციის შესახებ“.
¹⁶⁷ ფინანსთა მინისტრის 2023 წლის 15 თებერვლის №46 ბრძანება „სამთავრობო სექტორისთვის მიკუთვნებული სახელმწიფო საწარმოების მიერ საქართველოს ფინანსთა სამინისტროსთვის კვარტალურად და წლიურად წარსადგენი ინფორმაციის ნუსხისა და მათი წარდგენის ვადების დამტკიცების შესახებ“. ბრძანების დანართი 1 განსაზღვრავს საწარმოების მიერ წარსადგენი ინფორმაციის უნიფიცირებულ ფორმას, რაც შემდგომში აისახება სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების წლიურ ანგარიშში.
¹⁶⁸ 2022 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების წლიურ ანგარიშში ინფორმაცია წარმოდგენილი იყო 24 საწარმოს შესახებ, ხოლო 2023 წელს სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების წლიურ ანგარიშში - 60 საწარმოს შესახებ.
¹⁶⁹ ხარვეზები ძირითადად დაკავშირებულია ინფორმაციის წარმოდგენასთან დამტკიცებული ფორმებისგან განსხვავებულ ერთეულებში.

სამინისტროსთვის წარსადგენი ფინანსური ინფორმაციის სისრულისა და სიზუსტის გაუმჯობესების კუთხით.

სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების წლიურ ანგარიშში წარმოდგენილი სამთავრობო სექტორს მიკუთვნებული 82 საწარმოს ჯამური შემოსულობები 2.7 მლრდ ლარს, ხოლო გადასახდელები 2.5 მლრდ ლარს შეადგენს. შემოსულობების 75.1% (2.0 მლრდ ლარი) მობილიზებული იქნა 4 საწარმოს მიერ,¹⁷⁰ რომელთა გადასახდელები თავის მხრივ (1.7 მლრდ ლარი) განხილული 82 საწარმოს ჯამური გადასახდელების 69.3%-ია. საწარმოების კონსოლიდირებული ფისკალური ბალანსი დადებითია და 167.5 მლნ ლარს შეადგენს.

აღსანიშნავია, რომ საწარმოთა ნაწილი დამოკიდებულია სახელმწიფო ბიუჯეტიდან რეგულარულად მიღებულ დაფინანსებაზე, რაც გარკვეულ შემთხვევებში ფუნქციონირების ხარჯების ან/და ვალდებულებების დაფარვას ხმარდება. არც ბიუჯეტის კანონში და არც ბიუჯეტის შესრულების ანგარიშში არ ხდება ინფორმაციის წარმოდგენა საწარმოების მიერ სახელმწიფო ბიუჯეტიდან მიღებული დაფინანსების მოცულობის შესახებ.¹⁷¹

სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის ანალიზით, 2024 წელს ხუთი სამინისტროს¹⁷² კონტროლს ქვეშ მყოფმა საწარმოებმა სახელმწიფო ბიუჯეტის „ხარჯების“ მუხლიდან ჯამურად 1.03 მლრდ ლარი მიიღეს. აღნიშნული თანხიდან 794.1 მლნ ლარი კაპიტალური პროექტების დაფინანსებას მოხმარდა. თანხის დარჩენილი ნაწილი (231.1 მლნ ლარი) კი ცალკეული აქტივობების სუბსიდირებაზე, კომპანიების ფუნქციონირების ხარჯების ან/და მათ ბალანსზე რიცხული ვალდებულებების დაფარვაზე მიიძღვრება.¹⁷³ გარდა აღნიშნულისა, კომპანიებმა საგარეო საკრედიტო რესურსის ხარჯზე, საინვესტიციო პროექტების განსახორციელებლად სახელმწიფო ბიუჯეტიდან სესხის სახით მიიღეს 200.9 მლნ ლარი.¹⁷⁴

¹⁷⁰ შპს „საქართველოს გაერთიანებული წყალმომარაგების კომპანია“ (შემოსულობები - 1.0 მლრდ ლარი); სს „ესკო“ (შემოსულობები - 759 მლნ ლარი); შპს „დელტა მშენებელი“ (შემოსულობები - 135 მლნ ლარი); შპს „აქტივების მართვისა და განვითარების კომპანია“ (შემოსულობები - 109 მლნ ლარი).

¹⁷¹ ინფორმაციის წარმოდგენა ნაწილობრივ ხდება სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონზე თანდართულ „ფისკალური რისკების ანალიზის“ დოკუმენტში. კერძოდ, დოკუმენტი მოიცავს ინფორმაციას სესხებისა და სუბსიდიების სახით სახელმწიფო საწარმოებზე გაცემული დაფინანსების შესახებ, თუმცა არ მოიცავს ინფორმაციას „სხვა ხარჯების“ მუხლიდან მიმდინარე და კაპიტალური ტრანსფერების სახით გაცემული თანხების შესახებ. გარდა ამისა, დოკუმენტში წარმოდგენილი მონაცემები არ იძლევა ინფორმაციას გამოყოფილი თანხების მიზნობრიობის შესახებ.

¹⁷² რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო; ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო; გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო; სპორტისა და ახალგაზრდობის სამინისტრო; ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო.

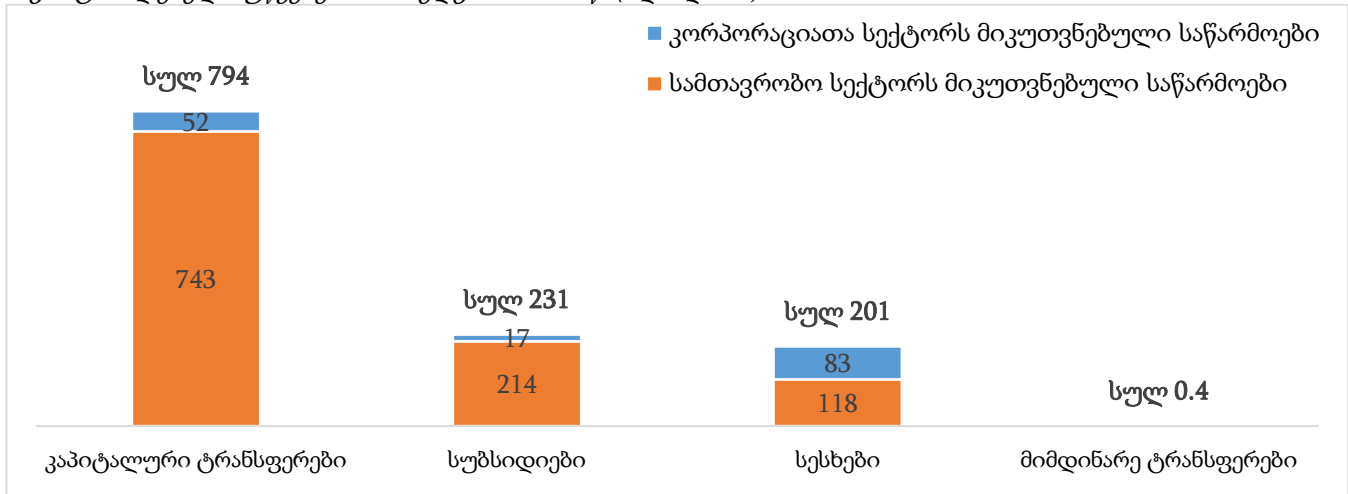
¹⁷³ მაგალითად, ფუნქციონირების ხარჯების დაფარვისთვის თანხა გადაერიცხათ შპს „საქართველოს მელიორაციას“ (25 მლნ ლარი) და შპს „საქართველოს მყარი ნარჩენების მართვის კომპანიას“ (16.5 მლნ ლარი). ფუნქციონირების ხარჯებისა და ვალდებულებების დაფარვისთვის თანხა გადაერიცხა შპს „საქართველოს გაერთიანებული წყალმომარაგების კომპანიას“ (130.6 მლნ ლარი).

¹⁷⁴ აღნიშნულ კომპონენტში უმსხვილესი თანხები გაიცა შპს „საქართველოს გაერთიანებული წყალმომარაგების კომპანიას“ (105.5 მლნ ლარი) და სს „სახელმწიფო ელექტროსისტემაზე“ (82.1 მლნ ლარი).

ცხრილი 10. სახელმწიფო საწარმოებისთვის სახელმწიფო ბიუჯეტიდან გადარიცხული თანხები დაფინანსების სახისა და სამინისტროების მიხედვით - 2024 წ. (მლნ ლარი).

	კაპიტალური ტრანსფერები	სუბსიდიები	სესხები	მიმდინარე ტრანსფერები	ჯამი
ინფრასტრუქტურის სამინისტრო	588	148.3	200.9		937.3
ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	167.3	16.9	-		184.2
გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო	37	63.4	-		100.4
სპორტის და ახალგაზრდობის სამინისტრო	1.8	1.6	-		3.4
ჯანდაცვის სამინისტრო	-	0.4	-	0.4	0.8
ჯამი	794.1	230.6	200.9	0.4	1,226.1

დიაგრამა 70. სახელმწიფო საწარმოებისთვის სახელმწიფო ბიუჯეტიდან გადარიცხული თანხები მაკონტროლებელი უწყებების მიხედვით - 2024 წ. (მლნ ლარი).

სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის შეფასებით, ფისკალური გამჭვირვალობის გაუმჯობესებისთვის, მიზანშეწონილია, სახელმწიფო საწარმოების მიერ (სექტორიზაციის გათვალისწინებით) სახელმწიფო ბიუჯეტიდან მიღებული დაფინანსების შესახებ დეტალური ინფორმაცია, დაფინანსების მიზნობრიობის ჩათვლით, წარმოდგენილი იქნეს სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების წლიურ ანგარიშში. აღნიშნულ საკითხზე ყურადღება გამახვილდა სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის წინა მოხსენებებშიც.

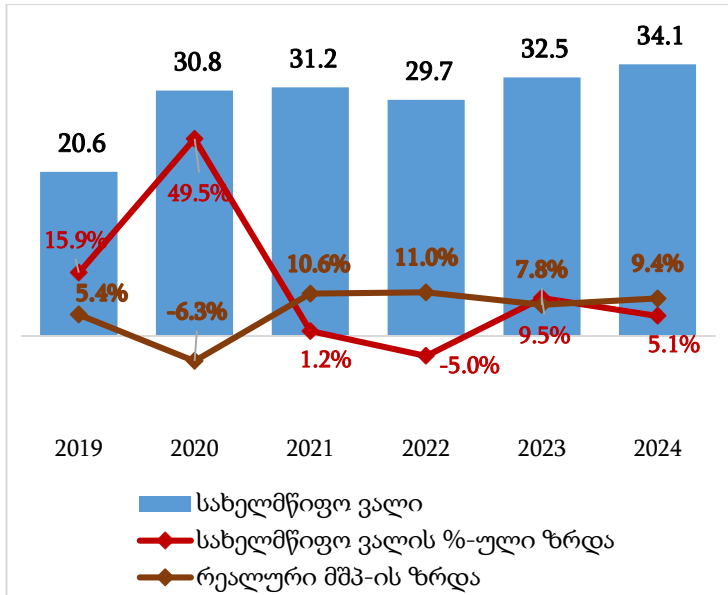
6. სახელმწიფო და მთავრობის ვალი

6.1 სახელმწიფო ვალი

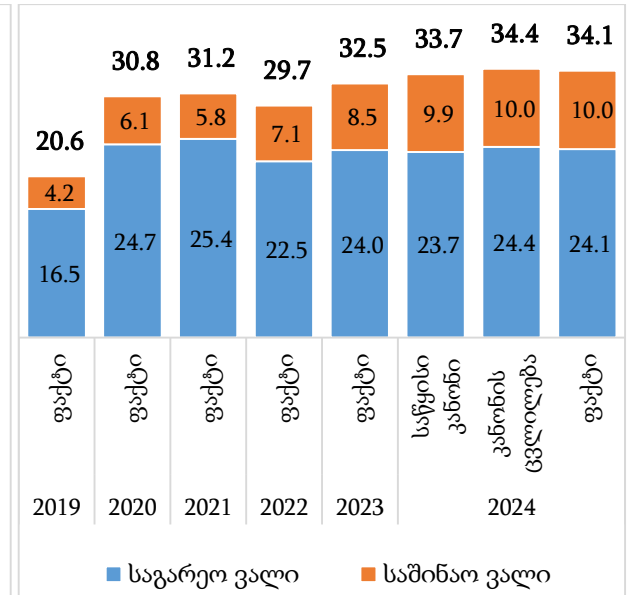
2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის თავდაპირველი კანონით სახელმწიფო ვალის¹⁷⁵ ზღვრული მოცულობა 33.7 მლრდ ლარის ოდენობით განისაზღვრა. ბიუჯეტის კანონში განხორციელებული ცვლილებებით აღნიშნული მაჩვენებელი 689 მლნ ლარით (2.0%-ით) გაიზარდა და 34.4 მლრდ ლარს გაუტოლდა. **2024 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით, სახელმწიფო ვალის ფაქტობრივმა მოცულობამ 34.1 მლრდ ლარი¹⁷⁶ (მშპ-ს 37.1%) შეადგინა, რაც 231 მლნ ლარით ნაკლებია ზღვრულ ოდენობაზე.** ზღვრულ მაჩვენებელს სახელმწიფო საგარეო ვალი 262 მლნ ლარით ჩამორჩა, ხოლო საშინაო ვალმა 30 მლნ ლარით გადააჭარბა.¹⁷⁷

2024 წელს სახელმწიფო ვალის ნაშთი წინა წლის ანალოგიურ მაჩვენებელთან შედარებით 1.6 მლრდ ლარით (5.1%-ით) გაიზარდა. მათ შორის, საშინაო ვალი 1.5 მლრდ ლარით გაიზარდა, საგარეო ვალი კი - 151 მლნ ლარით. საგარეო ვალის ზრდაზე წინა წლების მსგავსად იმოქმედა როგორც ახალი სესხების აღება, ასევე ეროვნული ვალუტის გაუფასურებამ, თუმცა ამ უკანასკნელის კონტრიბუცია მცირეა.¹⁷⁸

დიაგრამა 71. სახელმწიფო ვალის (მლრდ ლარი), რეალური მშპ-ს და სახელმწიფო ვალის ზრდის ტემპის დინამიკა.

დიაგრამა 72. სახელმწიფო ვალის ბიუჯეტის კანონით განსაზღვრული ზღვრული და ფაქტობრივი მაჩვენებლები (მლრდ ლარი).

¹⁷⁵ სახელმწიფო ვალი განმარტებულია „სახელმწიფო ვალის შესახებ“ საქართველოს კანონით. სახელმწიფო ვალი მოიცავს სახელმწიფო მმართველობის სექტორისა და ეროვნული ბანკის ვალს. სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონით ყოველწლიურად ხდება სახელმწიფო ვალის ზღვრული მაჩვენებლის განსაზღვრა.

¹⁷⁶ არ მოიცავს ისტორიული ვალის პირობით მოცულობას (672 მლნ ლარი).

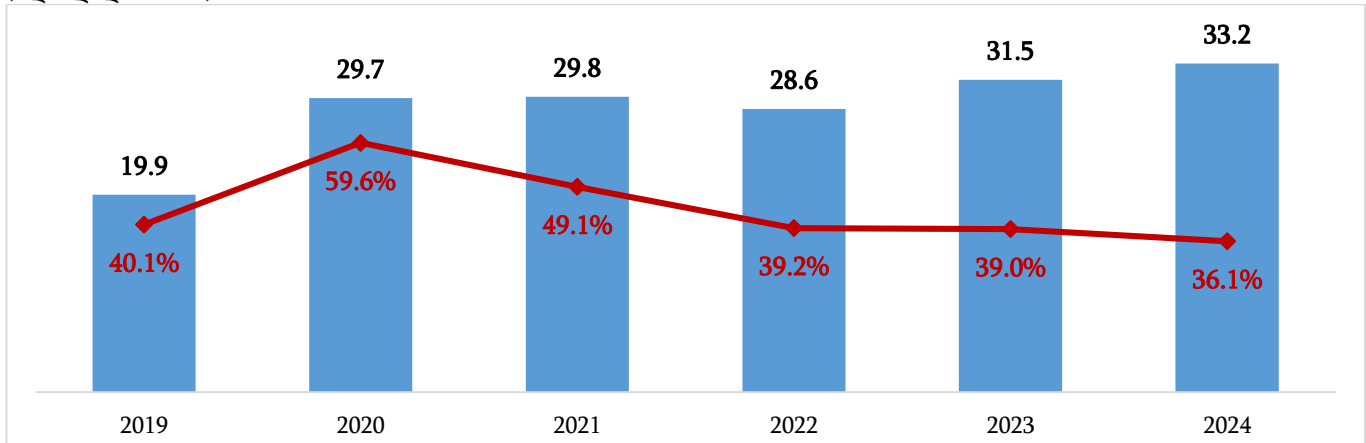
¹⁷⁷ ფინანსთა სამინისტროს ინფორმაციით, აღნიშნული გამოწვეულია საპროცენტო განაკვეთების მოსალოდნელზე მეტად კლების შედეგად ფასიანი ქაღალდების რეალიზებით ბიუჯეტში ჭარბი თანხების მობილიზებით.

¹⁷⁸ საგარეო ვალის ნაშთი ვალუტის გაუფასურებით 40 მლნ ლარით, ხოლო ახალი სესხების წმინდა ზრდით (სესხება - დაფარვა) 111 მლნ ლარით გაიზარდა.

6.2 მთავრობის ვალი

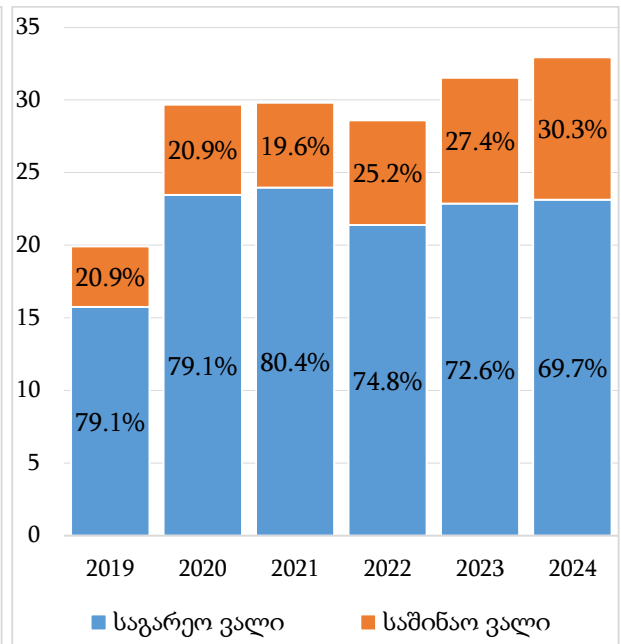
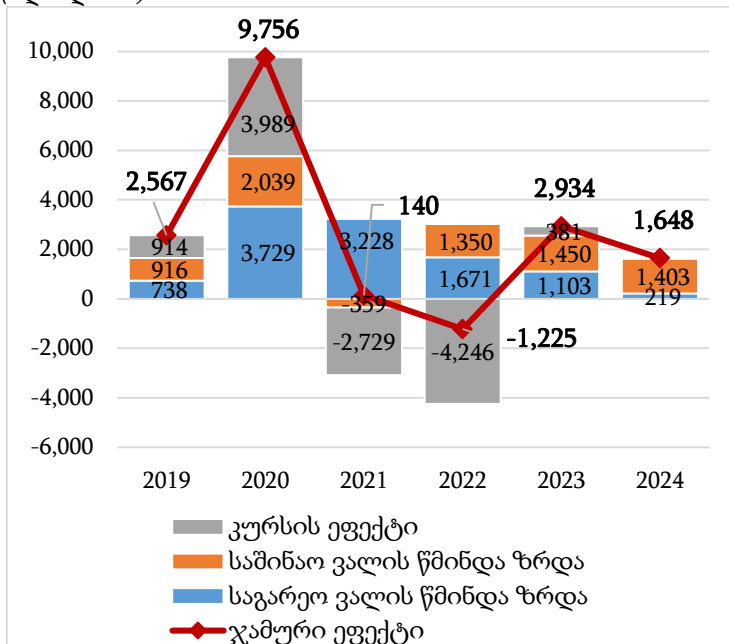
2024 წლის ბოლოს მთავრობის ვალის¹⁷⁹ მოცულობა 33.2 მლრდ ლარს გაუტოლდა, რაც წინა წლის ანალოგიურ მაჩვენებელს 1.6 მლრდ ლარით (5.2%-ით) აღემატება. მთავრობის ვალის მოცულობამ მშპ-ს 36.1% შეადგინა, რაც 2023 წლის მაჩვენებელთან შედარებით 2.9 პ.პ.-ით ნაკლებია. აღნიშნული პარამეტრის შემცირების ძირითადი მიზეზი ნომინალური მშპ-ს 11.0 მლრდ ლარით (13.6%-ით) ზრდაა.

დიაგრამა 73. მთავრობის ვალის ნაშთის მოცულობა (წლის ბოლოს) და მისი ფარდობა შესაბამისი წლის მშპ-სთან (მლრდ ლარი; %).

დიაგრამა 74. მთავრობის ვალის ნაშთის ზრდაში ლარის გაცვლითი კურსისა და ახალი სესხების აღების ეფექტი (მლნ ლარი).

დიაგრამა 75. საგარეო და საშინაო ვალის წილი მთავრობის მთლიან ვალში (მლრდ ლარი; %).

¹⁷⁹ „ეკონომიკური თავისუფლების შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის მიზნებისთვის, მთავრობის ვალი მოიცავს „სახელმწიფო ვალის შესახებ“ საქართველოს კანონით განსაზღვრულ სახელმწიფო ვალს, IMF-ის მიმართ ეროვნული ბანკის ვალის გამოკლებით და დამატებით მოიცავს მუნიციპალიტეტების, სსიპ-ებისა და სამთავრობო სექტორისთვის მიკუთვნებული სახელმწიფო საწარმოების სესხების სახით არსებულ ვალდებულებებს.

სახელმწიფო ვალის მსგავსად, მთავრობის ვალის მოცულობაზე გავლენა იქონია ახალი სესხების აღებამ და ეროვნული ვალუტის გაუფასურებამ. კერძოდ, ვალდებულებების წმინდა ზრდის შედეგად (სესხება - დაფარვა) ვალის ნაშთი 1.6 მლრდ ლარით (საშინაო ვალი - 1.4 მლრდ ლარით; საგარეო ვალი - 219 მლნ ლარით), ხოლო ეროვნული ვალუტის გაუფასურების შედეგად - 26 მლნ ლარით გაიზარდა.

2024 წლის ბოლოს არსებული მდგომარეობით, საგარეო ვალის წილი მთავრობის მთლიან ვალში 69.7%-ია, რაც 2023 წლის ანალოგიურ მაჩვენებელზე (72.6%) 2.9 პ.პ.-ით ნაკლებია. აღსანიშნავია რომ, მთავრობის ვალის მართვის მოქმედი სტრატეგიით მთავრობის ვალის პორტფელში საგარეო ვალის წილისათვის დადგენილია 65%-იანი საშუალოვადიანი ნიშნული, რომელიც ჯერჯერობით მიღწეული არ არის.¹⁸⁰

მთავრობის ვალის მართვის პროცესში მნიშვნელოვანი ინსტრუმენტებია „ვალის მართვის სტრატეგია“ და „ვალის მდგრადობის ანალიზი“ (DSA). სტრატეგიაში გაცხადებული ხედვა უნდა ემსახურობდეს DSA-ით პროგნოზირებული ვალის მდგრადი დონის მიღწევას ან/და შენარჩუნებას.¹⁸¹

„ვალის მდგრადობის ანალიზის“ დოკუმენტი ეყრდნობა IMF-ისა და WB-ის მიერ 2005 წელს ერთობლივად შემუშავებულ მეთოდოლოგიას,¹⁸² რომლის განახლება განხორციელდა 2014 და 2021 წლებში. განახლებული მეთოდოლოგიით გაფართოვდა ვალის დაფარვის მაჩვენებელი, გაუმჯობესდა სუვერენული რისკების შეფასების ინსტრუმენტები, გაიზარდა პროგნოზირების ჰორიზონტი და მეთოდოლოგია თანხვედრაში მოვიდა IMF-ის დაკრედიტების ჩარჩოსთან.¹⁸³ აღნიშნულის გათვალისწინებით, მიზანშეწონილია, გათვალისწინებული იქნეს სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის რეკომენდაცია და ვალის მდგრადობის ანალიზი განხორციელდეს IMF-ისა და WB-ის განახლებულ მეთოდოლოგიაზე დაყრდნობით.

რაც შეეხება „ვალის მართვის სტრატეგიის“ დოკუმენტს, იგი პირველად 2018 წელს მომზადდა. ფინანსთა მინისტრის 2022 წლის 26 სექტემბრის №328 ბრძანებით, მთავრობის ვალის მართვის საშუალოვადიანი სტრატეგია მთავრობის მიერ მოწონების შემდეგ უნდა განთავსდეს/გამოქვეყნდეს საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს ვებ-გვერდზე ყოველი წლის 31 დეკემბრამდე. **საყურადღებოა, რომ გასული ორი წლის განმავლობაში, მთავრობის მიერ მოწონებული სტრატეგიის გამოქვეყნება ხორციელდება აღნიშნული ბრძანებით განსაზღვრული ვადების დარღვევით, შემდგომი ფისკალური წლის განმავლობაში. ამასთანავე, 2025-2028 წლების სტრატეგია, 2025 წლის 19 მაისის მდგომარეობით გამოქვეყნებული არ არის.**¹⁸⁴

¹⁸⁰ კურსის ცვლილების რისკის შესამცირებლად მთავრობის ვალის მართვის სტრატეგია 2024-2027 წლებისთვის ადგენს ორ მიზნობრივ მაჩვენებელს: ა) უცხოურ ვალუტაში დენომინირებული ვალის მშპ-თან შეფარდების 30%-მდე შენარჩუნება, და ბ) მთლიანი ვალის პორტფელში უცხოურ ვალუტაში დენომინირებული ვალის წილის 65%-ზე დაბალ ნიშნულამდე შემცირება.

¹⁸¹ [Developing a Medium-Term Debt Management Strategy \(MTDS\) - Updated Guidance Note for Country Authorities, February 2019](#), IMF & WB, გვ. 16

¹⁸² [Information Note on Modifications to the Fund's Debt Sustainability Assessment Framework for Market Access Countries](#), IMF.

¹⁸³ [Review of the debt sustainability framework for market access countries](#), IMF, გვ. 3.

¹⁸⁴ ფინანსთა სამინისტროს ინფორმაციით განახლებული სტრატეგია მთავრობას მოსაწონებლად წარედგინება საბიუჯეტო პროცესის დაწყების პარალელურად.

მთავრობის ვალის მართვის სტრატეგიასთან მიმართებით, მნიშვნელოვანია გათვალისწინებული იქნეს „საქართველოს 2022 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების წლიური ანგარიშის შესახებ“ სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის მოხსენებაში გაცემული რეკომენდაციები. კერძოდ:

- სტრატეგიაში განსაზღვრული მიმართულებების საბიუჯეტო პროცესში უკეთ ინტეგრირებისთვის, მიზანშეწონილია, მისი განახლება განხორციელდეს შემდგომი წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონის პროექტის საბოლოო ვარიანტის წარდგენამდე. აღსანიშნავია, რომ სტრატეგიის საბიუჯეტო პროცესში ინტეგრაცია მოითხოვება მსოფლიო ბანკის მიერ შემუშავებული DeMPA-ს მეთოდოლოგიითაც;¹⁸⁵
- სტრატეგიის ზოგიერთი მიმართულების¹⁸⁶ ფარგლებში დაგეგმილი რეფორმების განსახორციელებელი აქტივობების/ლონისძიებების ნაწილს არ აქვს განსაზღვრული განხორციელების ვადები და შუალედური მიზნობრივი ნიშნულები/შედეგები; ასევე, ცალკეული აქტივობები/ლონისძიებები საჭიროებს ფორმალურად გაწერილი კრიტერიუმების არსებობას. კრიტერიუმებისა და ვადების განსაზღვრა კიდევ უფრო მნიშვნელოვანია ისეთი ამოცანებისთვის, რომელთა მიზნობრივ ნიშნულებს მხოლოდ მოცემული სტრატეგია ადგენს და არ რეგულირდება სხვა მარეგულირებელი აქტებით.

6.3 მთავრობის საგარეო ვალი

მთავრობის საგარეო ვალის მოცულობამ 2024 წლის ბოლოს 23.1 მლრდ ლარი შეადგინა და წინა წელთან შედარებით 245 მლნ ლარით (1.1%-ით) გაიზარდა. მთავრობის საგარეო ვალის პორტფელის უდიდესი ნაწილი - 17.6 მლრდ ლარი (მთლიანი საგარეო ვალის პორტფელის 75.9%) მრავალმხრივი კრედიტორებისგან აღებული სესხებია.

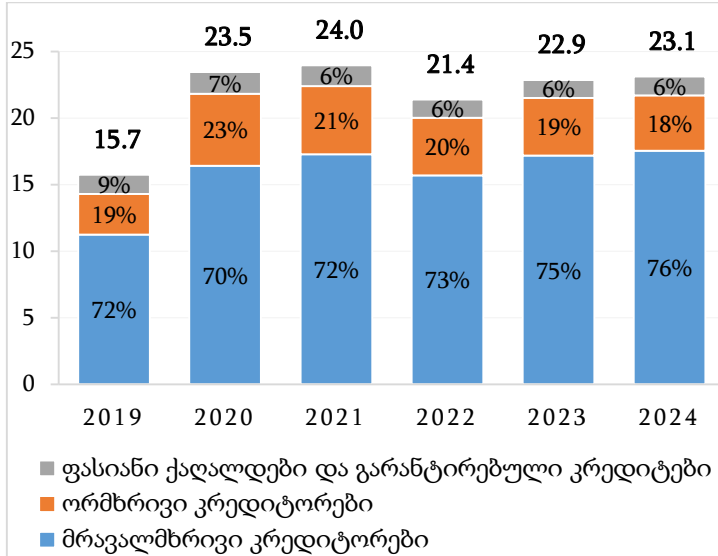
მრავალმხრივ კრედიტორებს შორის უმსხვილესია აზიის განვითარების ბანკი (ADB) (6.4 მლრდ ლარი, მთლიანი მრავალმხრივი კრედიტის მოცულობის 36.3%) და მსოფლიო ბანკი (WB) (5.9 მლრდ ლარი, მთლიანი მრავალმხრივი კრედიტის მოცულობის 33.8%).

მთავრობის საგარეო ვალში ასევე მნიშვნელოვანია ორმხრივი კრედიტების წილიც, რომელიც 18.0%-ია (4.2 მლრდ ლარი). უმსხვილესი ორმხრივი პარტნიორები არიან საფრანგეთი, გერმანია და იაპონია. აღნიშნული ქვეყნების მიმართ ჯამური დავალიანება 4.0 მლრდ ლარს (ორმხრივი კრედიტორების წილის 97.3%) შეადგენს.

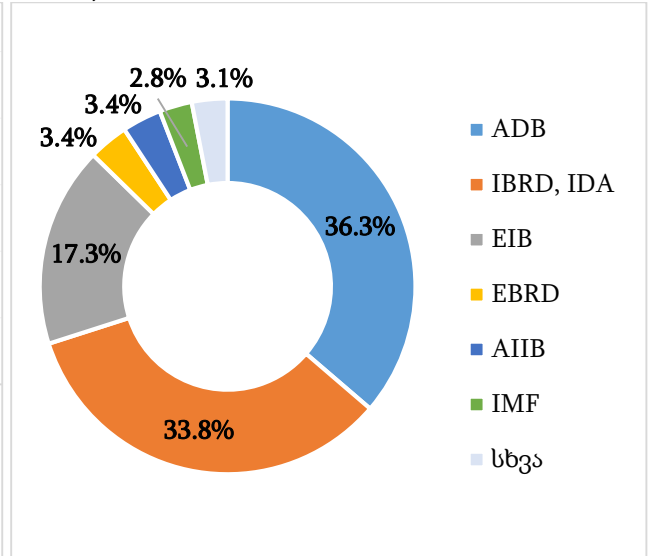
¹⁸⁵ [Debt management performance assessment methodology](#), DPI 3.2, World Bank, გვ. 29

¹⁸⁶ მაგალითად, მე-3 და მე-5 მიმართულებებში. აღნიშნულის შესახებ დეტალური ინფორმაცია იხილეთ [დასკვნაში „საქართველოს 2022 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის შესახებ“ საქართველოს კანონის პროექტზე](#).

დიაგრამა 76. მთავრობის საგარეო ვალის პორტფელი კრედიტორების მიხედვით¹⁸⁷ (მლრდ ლარი).

დიაგრამა 77. მთავრობის მრავალმხრივი კრედიტების სტრუქტურა დონორების მიხედვით¹⁸⁸ - 2024 წ.

2024 წლის 31 დეკემბერს, მთავრობის საგარეო ვალის პორტფელში ფასიანი ქაღალდების კომპონენტი სრულიად მოიცავს 2021 წელს გამოშვებული 500 მლნ აშშ დოლარის ნომინალური ღირებულების ევროობლიგაციებს. აღნიშნული ფასიანი ქაღალდები ვალის ნაშთში აღრიცხულია ნომინალური - 500 მლნ აშშ დოლარის ეკვივალენტი ღირებულებით ლარში (31.12.2024-ის გაცვლითი კურსით),¹⁸⁹ მაშინ როდესაც სახაზინო ფასიანი ქაღალდებიდან მომდინარე ვალდებულება საშინაო ვალის ნაშთში აღრიცხება ფასიანი ქაღალდის გაყიდვის დროს ბიუჯეტში შემოსული თანხის ოდენობით (ნაცვლად ნომინალური ღირებულებისა). იმის გათვალისწინებით, რომ საკრედიტო რესურსის მობილიზებისთვის ორივე შემთხვევაში მსგავსი ფინანსური ინსტრუმენტი გამოიყენება, მიზანშეწონილია, მათგან მომდინარე ვალდებულებების აღრიცხვის პროცესში გამოყენებული იქნეს ერთნაირი სააღრიცხვო მიდგომა, არსებული საერთაშორისო პრაქტიკის შესაბამისად.¹⁹⁰

2024 წელს საგარეო კრედიტების სახით მიღებულმა შემოსულობებმა 1.7 მლრდ ლარი შეადგინა და სახელმწიფო ბიუჯეტის საბოლოო კანონით განსაზღვრულ მაჩვენებელს 131 მლნ ლარით (7.0%-ით) ჩამორჩა. 2023 წელთან შედარებით მობილიზებული კრედიტების მოცულობა 270 მლნ ლარით (13.4%-ით) შემცირდა. 2024 წელს საგარეო წყაროებიდან მიღებული რესურსის უდიდესი ნაწილი საინვესტიციო კრედიტებია, ჯამური მოცულობით 1.4 მლრდ ლარი (საგარეო კრედიტებიდან

¹⁸⁷ 2023 წლიდან საგარეო ვალის ნაშთში გარანტირებული კრედიტების კომპონენტი აღარ არის.

¹⁸⁸ ADB - აზიის განვითარების ბანკი; IBRD, IDA - მსოფლიო ბანკი; EIB - ევროპის საინვესტიციო ბანკი; EBRD - ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკი; AIIB - აზიის ინფრასტრუქტურის საინვესტიციო ბანკი; IMF - საერთაშორისო სავალუტო ფონდი. კატეგორია „სხვა“ მოიცავს შემდეგ საერთაშორისო ორგანიზაციებს: ევროკავშირი (EU), სოფლის მეურნეობის განვითარების საერთაშორისო ფონდი (IFAD), ევროსაბჭოს განვითარების ბანკი (CEB), სკანდინავიური გარემოსდაცვის საფინანსო კორპორაცია (NEFCO).

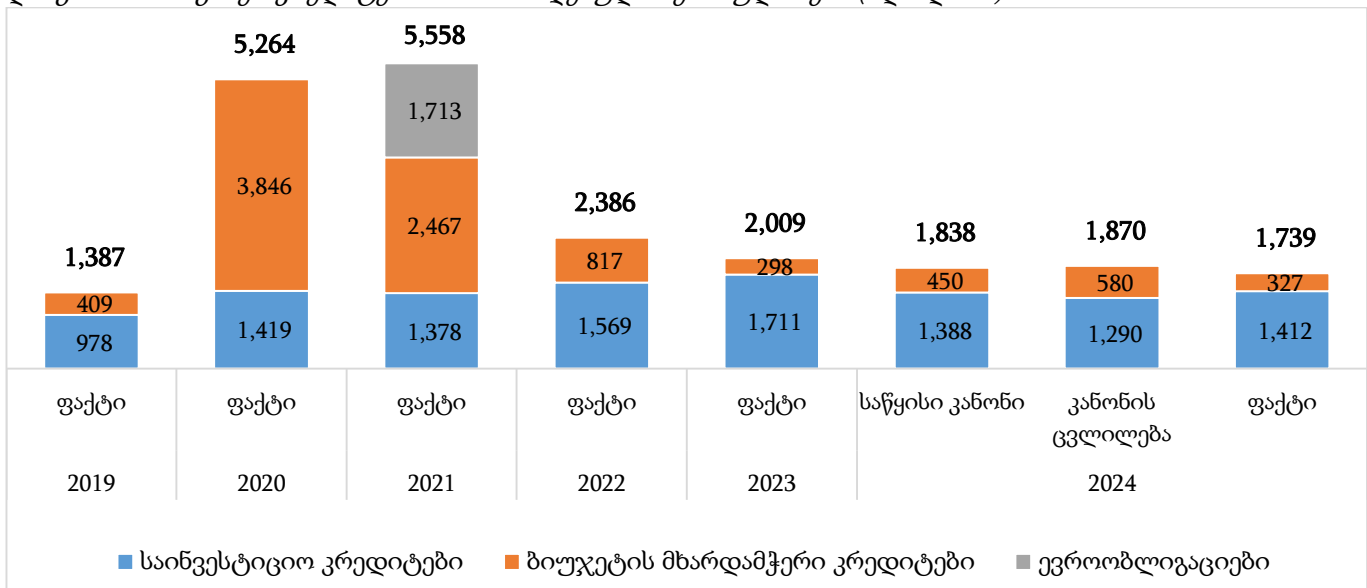
¹⁸⁹ აღნიშნული ფასიანი ქაღალდების გამოშვებით 2021 წელს ბიუჯეტში შემოსულმა თანხამ 497.1 მლნ აშშ დოლარი (1.7 მლრდ ლარი) შეადგინა.

¹⁹⁰ მაგალითად, აღნიშნული საკითხები მოწესრიგებულია GFSM 2014 მეთოდოლოგიით და IPSAS სტანდარტებით.

მობილიზებული შემოსულობების 81.2%). რაც შეეხება ბიუჯეტის მხარდამჭერ კრედიტებს,¹⁹¹ 2023 წელთან შედარებით მათი მოცულობა 29 მლნ ლარით (9.7%-ით) გაიზარდა და 327 მლნ ლარი შეადგინა.¹⁹² მთავრობის ვალის მართვის სტრატეგიით, აღნიშნული მაჩვენებლისთვის დაწესებული ზღვრული ნიშნული 250 მლნ აშშ დოლარია, რაც 2024 წლის შემთხვევაში დაკმაყოფილებულია.

ბიუჯეტის მხარდამჭერი კრედიტების ზრდის მაჩვენებელი 2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის საბოლოო კანონით განსაზღვრულ გეგმაზე 253 მლნ ლარით (43.5%-ით) ნაკლებია, რაც გამოწვეულია მსოფლიო ბანკიდან (WB) „საქართველოს მწვანე და მდგრადი განვითარების პოლიტიკის მეორე ოპერაციის“ და საფრანგეთის განვითარების სააგენტოდან (AFD) „საქართველოს მწვანე მიმართულებაზე გადასვლის პროგრამის“ ფარგლებში, შესაბამისად, 135 მლნ ლარის და 134 მლნ ლარის ოდენობის საკრედიტო რესურსის მოუბილიზებლობით.

დიაგრამა 78. საგარეო კრედიტების სახით მიღებული შემოსულობები (მლნ ლარი).

აღსანიშნავია, რომ 2024 წლის განმავლობაში გაფორმდა ათი ახალი სასესხო ხელშეკრულება¹⁹³ 307 მლნ ევროსა და 68 მლნ ლარის ნომინალური ღირებულებით.¹⁹⁴ მათ შორის, შვიდი ხელშეკრულება გაფორმებულია მრავალმხრივ კრედიტორებთან,¹⁹⁵ ხოლო სამი - ორმხრივ კრედიტორთან.¹⁹⁶ გაფორმებული ხელშეკრულებებიდან შვიდი სესხი საინვესტიციო პროექტების დაფინანსებას ითვალისწინებს, ხოლო სამი - პროგრამული (ბიუჯეტის მხარდამჭერი) სესხებია. აღნიშნული

¹⁹¹ საინვესტიციო კრედიტებისგან განსხვავებით, ბიუჯეტის მხარდამჭერი კრედიტების უმეტესობას განსაზღვრული მიზნობრიობა ცხადი სახით არ გააჩნიათ და ძირითადად მიმდინარე საჭიროებების დასაფინანსებლად გამოიყენება.

¹⁹² 2020-2022 წლებში გაზრდილი საკრედიტო რესურსის მობილიზება გამოწვეულია ანტიპანდემიური/ანტიკრიზისული ღონისძიებების დაფინანსებისთვის ბიუჯეტის მხარდამჭერი საკრედიტო რესურსის მობილიზებითა და 2011 წელს გამოშვებული ევრობლიგაციების რეფინანსირებით.

¹⁹³ 9 სესხი გაფორმებულია ევროში, ხოლო 1 სესხი ლარში.

¹⁹⁴ თანამედროვე უნარები უკეთესი დასაქმების სექტორის განვითარების პროგრამისთვის – ქვეპროგრამა 2 (ADB).

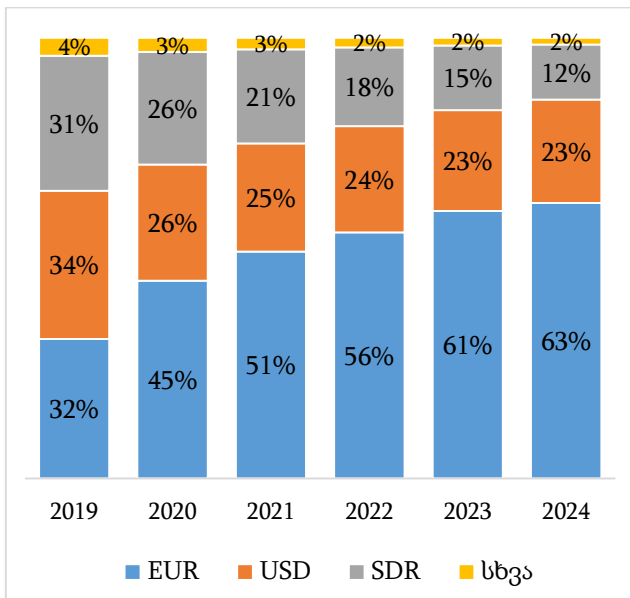
¹⁹⁵ ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკი (EBRD); რეკონსტრუქციისა და განვითარების საერთაშორისო ბანკი (IBRD); აზიის განვითარების ბანკი (ADB).

¹⁹⁶ საფრანგეთის განვითარების სააგენტო (AFD); რეკონსტრუქციის საკრედიტო ბანკი (KfW).

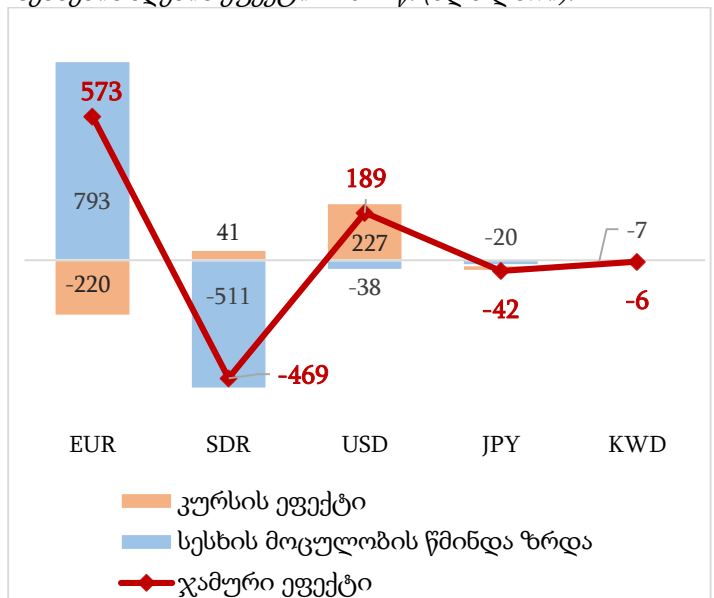
ხელშეკრულებებიდან რვა გაფორმებულია ცვლადი საპროცენტო განაკვეთის პირობით, ხოლო ორი ფიქსირებული საპროცენტო განაკვეთით.¹⁹⁷

2024 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით, მთავრობის საგარეო ვალის პორტფელი შედგება ხუთ სხვადასხვა ვალუტაში¹⁹⁸ დენომინირებული სესხებისგან. აღსანიშნავია, რომ უკანასკნელ წლებში საგარეო სესხების სავალუტო სტრუქტურა მნიშვნელოვნად შეიცვალა. კერძოდ, შემცირდა დოლარსა და SDR-ში¹⁹⁹ დენომინირებული ვალდებულებების წილი, ევროში აღებული ვალდებულებების წილი კი 2019 წელთან შედარებით თითქმის გაორმაგდა და 63%-ს²⁰⁰ გაუტოლდა.²⁰¹ საყურადღებოა საგარეო ვალის პორტფელში ევროში დენომინირებული სესხების მნიშვნელოვანი ზრდა, რაც მთავრობის საგარეო ვალის მოწყვლადობას ევროს გაცვლითი კურსის ცვლილების მიმართ განსაკუთრებულად ზრდის.

დიაგრამა 79. მთავრობის საგარეო ვალის სტრუქტურა ვალუტების მიხედვით.

დიაგრამა 80. მთავრობის საგარეო ვალის მოცულობის ცვლილებაში ლარის გაცვლითი კურსისა და ახალი სესხების აღების ეფექტი - 2024 წ. (მლნ ლარი).

2024 წლის ბოლოს არსებული გაცვლითი კურსით, ეროვნული ვალუტა წინა წლის ანალოგიურ მაჩვენებლებთან შედარებით, დოლართან მიმართებით 4.4%-ით გაუფასურდა, ხოლო ევროსთან

¹⁹⁷ მდგრადი ურბანული განვითარება – ურბანული მობილობა ბათუმში (KfW), საქართველოს მწვანე მიმართულებაზე გადასვლა - ფაზა I (KfW)

¹⁹⁸ აშშ დოლარი, ევრო, ნასესხობის სპეციალური უფლება (SDR), იაპონური იენი, ქუვეითური დინარი.

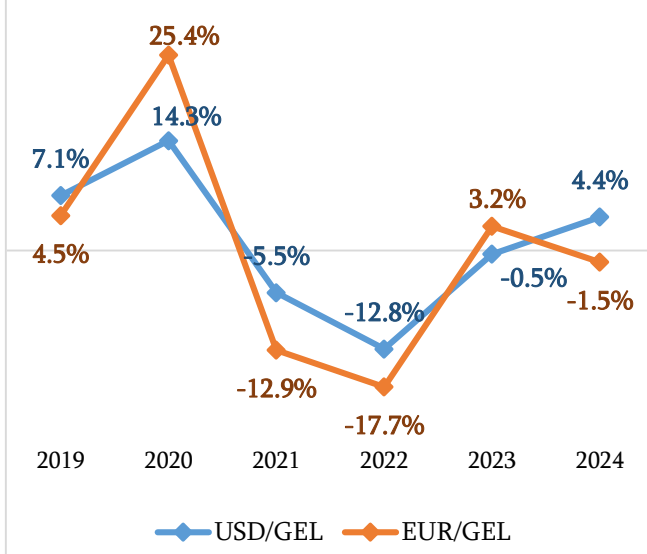
¹⁹⁹ SDR - წარმოადგენს საერთაშორისო სარეზერვო აქტივს, რომლის ღირებულებაც ემყარება 5 ვალუტას: აშშ დოლარს, ევროს, ჩინურ იუანს, იაპონურ იენს და დიდი ბრიტანეთის გირვანქა სტერლინგს.

²⁰⁰ აღნიშნული მაჩვენებელი არ მოიცავს SDR-ში შემავალ ევროს კომპონენტს. იმის გათვალისწინებით, რომ ევრო SDR-ის დაახლოებით მესამედს შეადგენს, მთავრობის საგარეო ვალში ევროს წილი დაახლოებით 66%-ია.

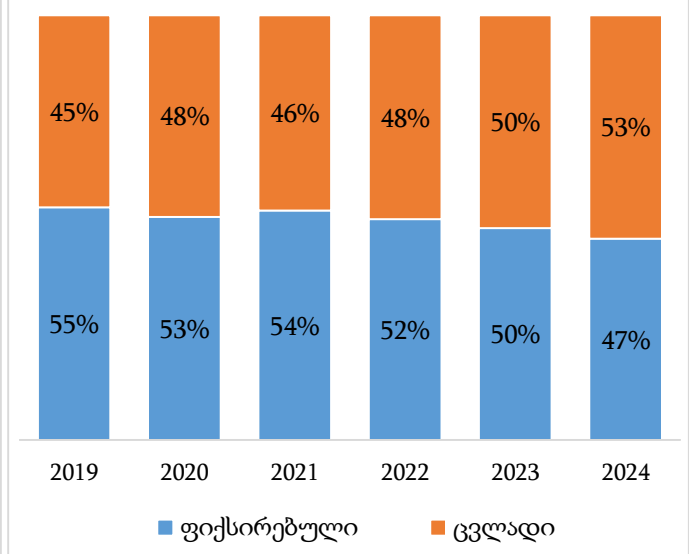
²⁰¹ 2024-2027 წლების მთავრობის ვალის მართვის სტრატეგიის მიხედვით, პრიორიტეტი ევროში დენომინირებულ სესხებს ენიჭება, რაც ევროკავშირთან ეკონომიკური დაახლოების პროცესითაა გამოწვეული.

მიმართებით 1.5%-ით გამყარდა. 2024 წელს მთავრობის საგარეო ვალის ზრდაში ლარის გაუფასურების ეფექტმა ჯამურად 26 მლნ ლარი შეადგინა.²⁰²

დიაგრამა 81. წლის ბოლოს დაფიქსირებული ლარის გაცვლითი კურსის %-ული ცვლილება.

დიაგრამა 82. მთავრობის საგარეო ვალის ნაშთი საპროცენტო განაკვეთის სახეების მიხედვით.

უკანასკნელ წლებში ზრდადი ტენდენციით ხასიათდება საკრედიტო პორტფელში ცვლადი საპროცენტო განაკვეთის მქონე სესხების წილი. კერძოდ, 2024 წლის ბოლოსთვის 2019 წელთან შედარებით ამ ტიპის სესხები 7.4 პ.პ.-ითაა გაზრდილი და 52.6% შეადგენს. საყურადღებოა რომ, მთავრობის ვალის მართვის სტრატეგიაში 2024-2027 წლებისთვის 2027 წლისთვის ფიქსირებული საპროცენტო განაკვეთის მქონე სესხების წილი მთავრობის მთლიან საგარეო ვალში უნდა შეადგენდეს მინიმუმ 50%-ს, რაც 2024 წლისთვის დარღვეულია.

6.4 მთავრობის საშინაო ვალი

2024 წელს მთავრობის საშინაო ვალი წინა წელთან შედარებით 1.4 მლრდ ლარით (16.2%-ით) გაიზარდა და 10 მლრდ ლარს გაუტოლდა. აღნიშნული ზრდა სახაზინო ფასიანი ქაღალდების მოცულობის ზრდამ განაპირობა.²⁰³ 2023 წელთან შედარებით 2.9 პ.პ.-ით გაიზარდა საშინაო ვალის წილი მთავრობის მთლიან ვალში და 30.3% შეადგინა. 2022 წლიდან მთავრობის საშინაო ვალის წილი მთლიანი ვალის პორტფელში ზრდადი ტენდენციით ხასიათდება. 2024-2027 წლების მთავრობის ვალის მართვის სტრატეგიით აღნიშნული პარამეტრი 2027 წლისთვის მინიმუმ 35.0%-ის დონეზეა განსაზღვრული.

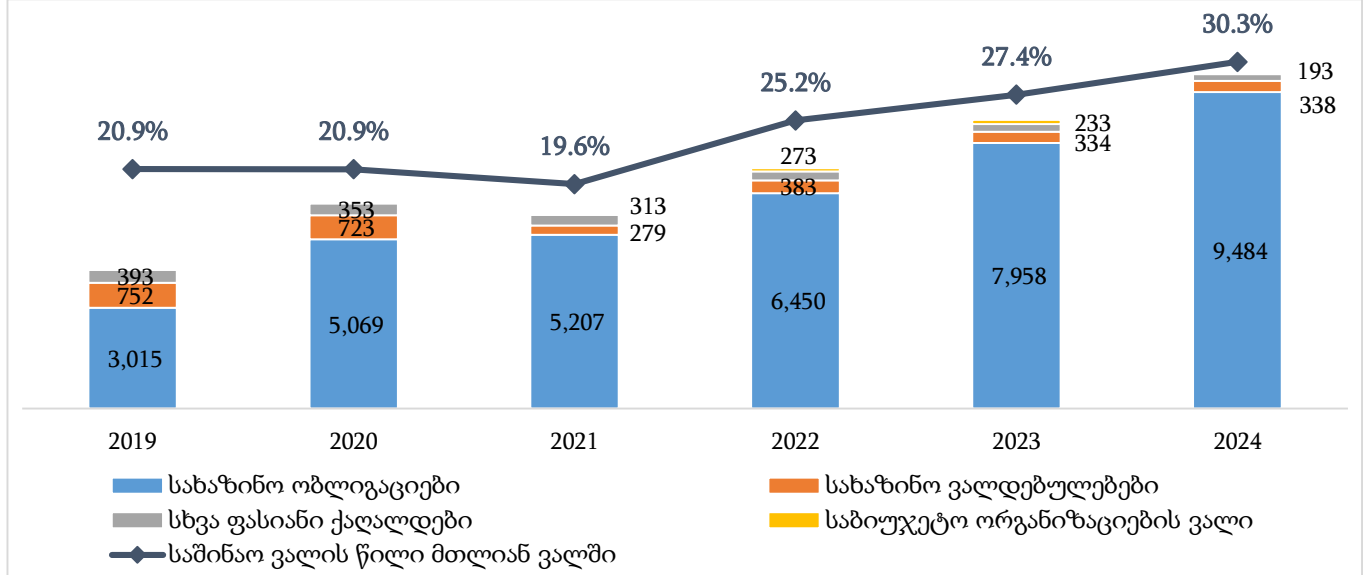
2024 წლის ბოლოს, სახაზინო ფასიანი ქაღალდების ნაშთში უდიდესი წილი (38.1%) 3-5 წლამდე ნარჩენი ვადიანობის მქონე სახაზინო ობლიგაციებს უკავია. წინა წელთან შედარებით 5 წელზე მეტი

²⁰² ევროსთან (EUR) და იაპონურ იენთან მიმართებით (JPY) ლარის გამყარებამ გამოიწვია საგარეო ვალის შემცირება, შესაბამისად, 220 მლნ და 22 მლნ ლარის ოდენობით, ხოლო აშშ დოლარის (USD), ნასესხობის სპეციალური უფლებების (SDR) და ქუვეითური დინარის (KWD) კურსის ეფექტით გაიზარდა, შესაბამისად, 227 მლნ ლარით, 41 მლნ ლარით და 1 მლნ ლარით.

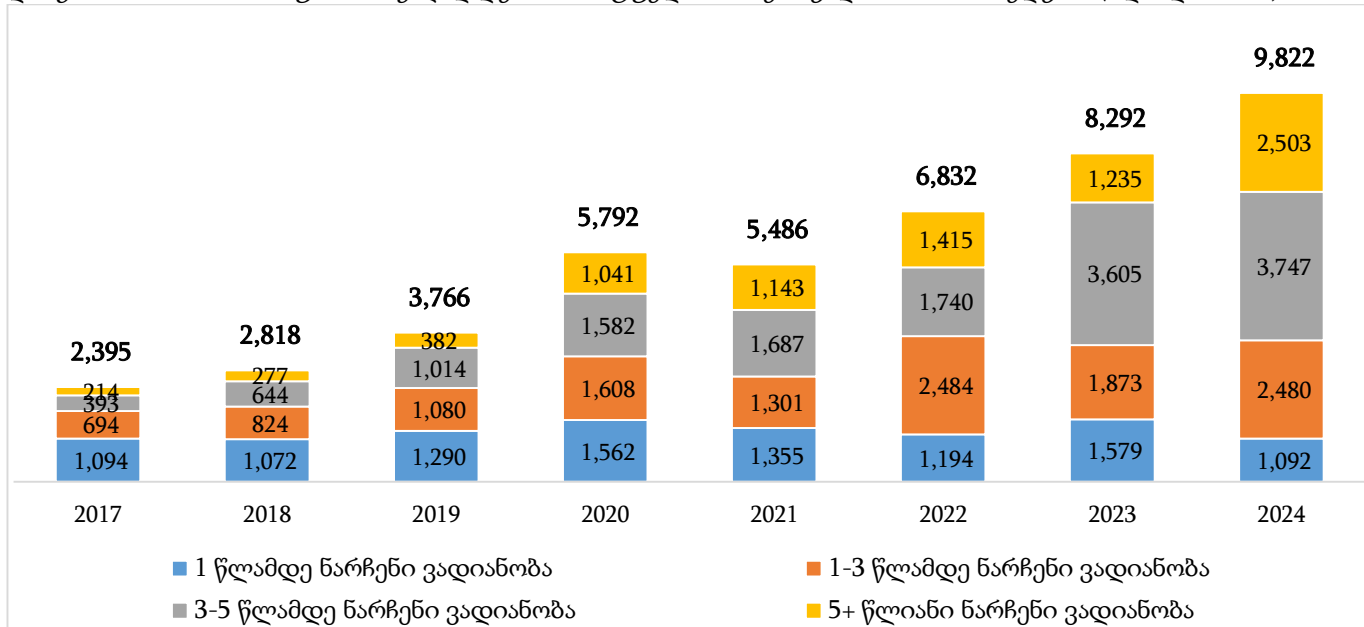
²⁰³ სახაზინო ფასიანი ქაღალდების გამოშვებით საშინაო ვალდებულებების ცვლილება 1.5 მლრდ ლარია.

ნარჩენი ვადიანობის მქონე ფასიანი ქაღალდების წილი გაიზარდა 10.6 პ.პ.-ით და მთლიანი პორტფელის 25.5% შეადგინა. აღნიშნული ზრდა ძირითადად გამოწვეულია 2024 წლის განმავლობაში 5 წელზე მეტი ვადიანობის გრძელვადიანი ფასიანი ქაღალდების გამოშვების მაღალი აქტივობით. კერძოდ, 2024 წელს გამოშვებული 5 ან მეტი წლის ვადის მქონე ფასიანი ქაღალდების ნომინალურმა ღირებულებამ 3.1 მლრდ ლარი შეადგინა (მთლიანი ემისიის 85.5%).

დიაგრამა 83. მთავრობის საშინაო ვალის კომპოზიცია და მისი წილი მთავრობის მთლიან ვალში (მლნ ლარი).²⁰⁴

დიაგრამა 84. სახაზინო ფასიანი ქაღალდების პორტფელი ნარჩენი ვადიანობის მიხედვით (მლნ ლარი; %).²⁰⁵

²⁰⁴ სხვა ფასიანი ქაღალდები მოიცავს ობლიგაციებს საქართველოს ეროვნული ბანკისა და ობლიგაციებს ღია ბაზრის ოპერაციებისთვის.

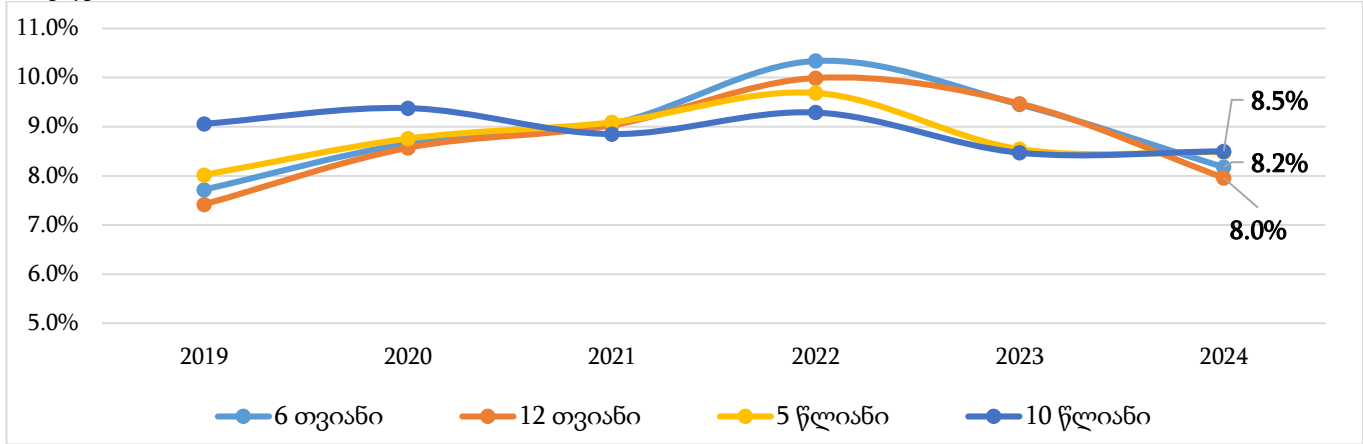
²⁰⁵ დიაგრამაზე წარმოდგენილი მაჩვენებლები არ მოიცავს სხვა სახელმწიფო ფასიან ქაღალდებს. კერძოდ, ობლიგაციებს საქართველოს ეროვნული ბანკისთვის და ობლიგაციებს ღია ბაზრის ოპერაციებისთვის.

2024 წელს განხორციელებული სახაზინო ფასიანი ქაღალდების ემისიის შედეგად, საშინაო ვალდებულებების ზრდამ 3,656 მლნ ლარი შეადგინა, ფასიანი ქაღალდების ძირი თანხის დაფარვით საშინაო ვალდებულებების კლებამ კი 2,125 მლნ ლარი. შედეგად, საშინაო ვალდებულებების წმინდა ზრდა 1,530 მლნ ლარს გაუტოლდა. 2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების წლიურ ანგარიშში აღნიშნული მაჩვენებელი წარმოდგენილია არაზუსტად, 1,528 მლნ ლარის ოდენობით.²⁰⁶

მთავრობის ვალის მართვის სტრატეგიის მიხედვით, მთავრობის საშინაო ვალის საშუალო შეწონილი ვადიანობის (ATM - Average Time to Maturity) მინიმალური ზღვარი 2025-2027 წლებისთვის 3 წელს შეადგენს, მაშინ როდესაც მთავრობის მთლიანი ვალისთვის აღნიშნული მაჩვენებელი 5.5 წლითაა განსაზღვრული. სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის შეფასებით, მთავრობის ვალში საშინაო ვალის წილის ზრდის პირობებში, რეფინანსირების რისკების მინიმიზაციისთვის, მიზანშეწონილია, სტრატეგიაში ასახული ATM-ის მინიმალური ზღვარი საშინაო ვალისთვის ეტაპობრივად გადაიხედოს ზრდის მიმართულებით.

2024 წელს წინა წელთან შედარებით შემცირდა სახაზინო ვალდებულებების სარგებლიანობის განაკვეთები. კერძოდ, 6 თვიანი სახაზინო ვალდებულებებზე საშუალო შეწონილი საპროცენტო განაკვეთმა 8.2% შეადგინა, ხოლო 12 თვიანზე 8.0%, რაც შესაბამისად, 1.3 პ.პ.-ით და 1.5 პ.პ.-ით ნაკლებია 2023 წლის მაჩვენებლებზე. 5 და 10 წლიანი სახელმწიფო ობლიგაციების საშუალო შეწონილი საპროცენტო განაკვეთები 8.5%-ს გაუტოლდა.

დიაგრამა 85. სახაზინო ფასიანი ქაღალდების საშუალო შეწონილი საპროცენტო განაკვეთები ვადიანობის მიხედვით (%).²⁰⁷

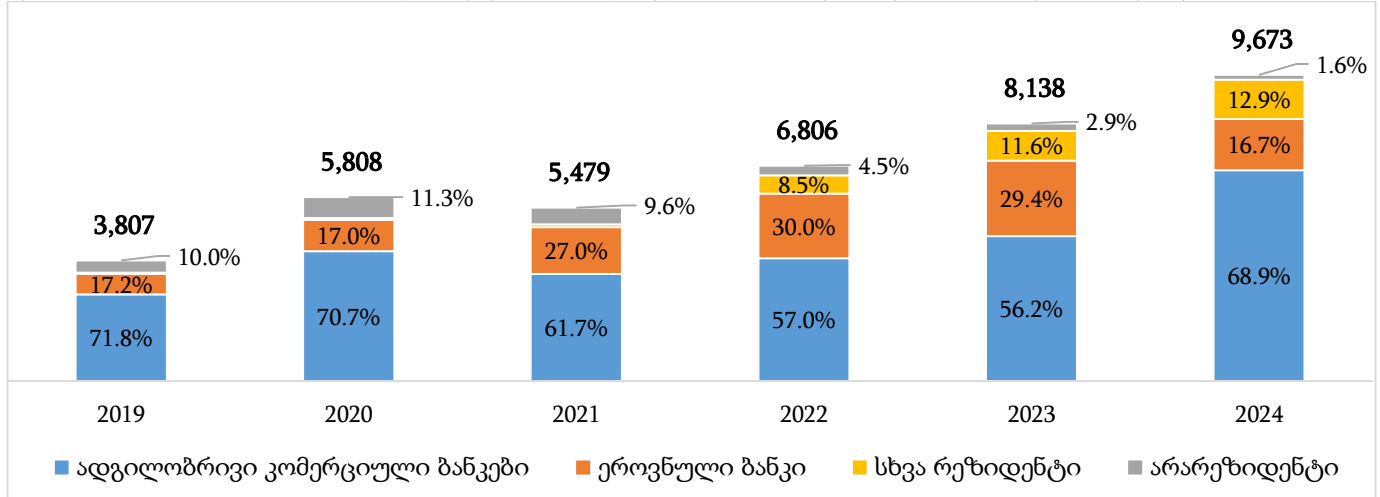
უკანასკნელი წლების პრაქტიკით, სახაზინო ფასიანი ქაღალდების პორტფელის უდიდესი ნაწილი ადგილობრივი კომერციული ბანკების მფლობელობაში იმყოფება. გასული წლების ტენდენციისგან განსხვავებით, 2024 წელს კომერციული ბანკების მფლობელობაში არსებული ფასიანი ქაღალდების წილი 12.7 პ.პ.-ით გაიზარდა და 68.9% შეადგინა. საქართველოს ეროვნული ბანკის მფლობელობაში არსებული ფასიანი ქაღალდების წილი 12.7 პ.პ.-ით შემცირდა და 16.7%-ს გაუტოლდა. 2023 წელთან

²⁰⁶ აღნიშნული გამოწვეულია სახაზინო ფასიანი ქაღალდების გამოშვების შედეგად საშინაო ვალდებულებების ზრდის კომპონენტის არასრულად წარმოდგენით. შესრულების ანგარიშში აღნიშნული მაჩვენებელი 3,654 მლნ ლარს შეადგენს, მაშინ როდესაც რეალურად 3,656 მლნ ლარია.

²⁰⁷ 2024 წელს 2 წლიანი სახაზინო ფასიანი ქაღალდების ემისია არ მომხდარა.

შედარებით, 1.3 პ.პ.-ით გაიზარდა სხვა რეზიდენტი ინვესტორების წილიც და 12.9% შეადგინა. ბოლო წლებში სხვა რეზიდენტების წილის მკვეთრი ზრდა განპირობებულია საპენსიო სააგენტოს აქტივობით, რომელმაც 2022 წლის აპრილიდან დაიწყო საქართველოს სახაზინო ობლიგაციების შესყიდვა და 2024 წლის ბოლოს ამ ინსტრუმენტში განთავსებულმა თანხამ მისი აქტივების 17.2% (976.9 მლნ ლარი) და სახაზინო ფასიანი ქაღალდების მთლიანი ნაშთის 10.1% შეადგინა.

დიაგრამა 86. სახაზინო ფასიანი ქაღალდების განაწილება მათი მფლობელების მიხედვით (მლნ ლარი; %).

გამოწვევად რჩება ფასიანი ქაღალდების მფლობელი არარეზიდენტი ინვესტორების წილის დაბალი მაჩვენებელი, რომელმაც 2024 წლის ბოლოს 1.6% შეადგინა და კლებადი ტენდენციით ხასიათდება. აღსანიშნავია, რომ მთავრობის ვალის მართვის მოქმედი სტრატეგიით, აღნიშნული მაჩვენებლის ადეკვატურ დონედ 20-25%-ია განსაზღვრული.

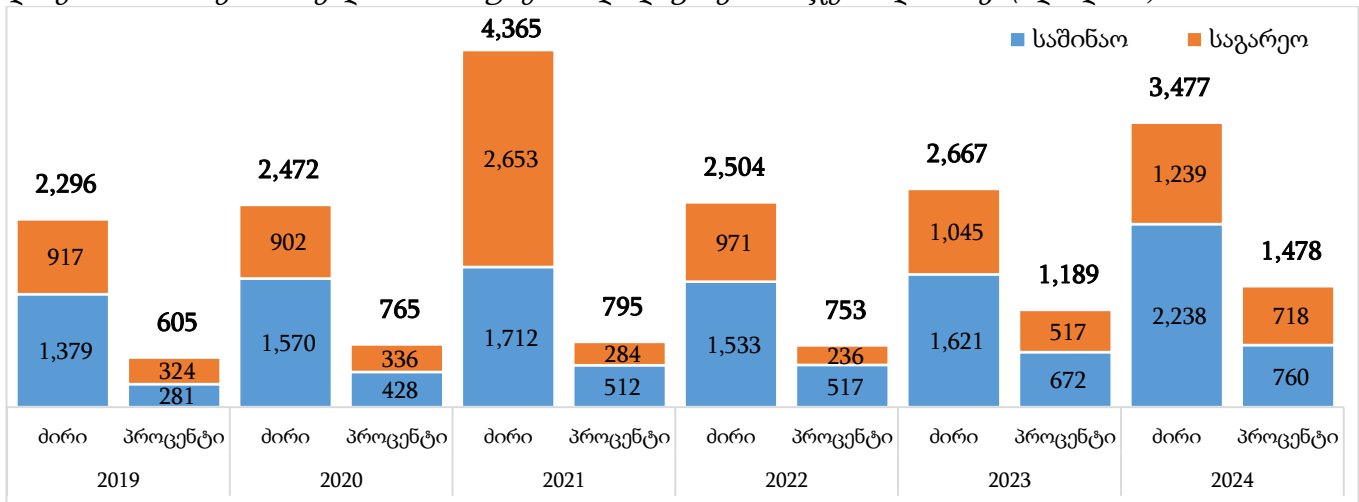
6.5 მთავრობის ვალის მომსახურებისა და დაფარვის ხარჯები

2024 წელს მთავრობის ვალის მომსახურებასა და დაფარვაზე ჯამურად მიიძღრა 5.0 მლრდ ლარი.²⁰⁸ მთავრობის ვალის მომსახურებისა და დაფარვისთვის გაწეული ხარჯების უდიდესი ნაწილი (60.5%) საშინაო ვალის მომსახურებისა და დაფარვის ხარჯებზე მოდის, რომელმაც 3.0 მლრდ ლარს გაუტოლდა. აქედან უმეტესი ნაწილი (74.7%) ძირის დაფარვაზე მიიძღრა.

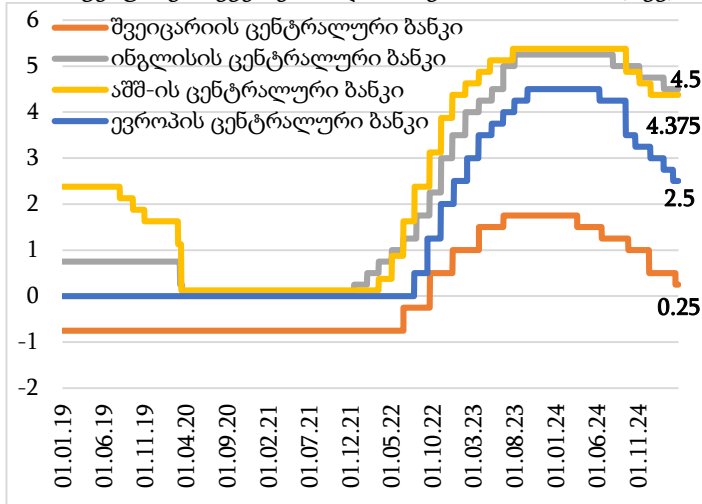
საყურადღებოა, რომ 2022 წლიდან გლობალური მონეტარული პოლიტიკის გამკაცრების პირობებში მნიშვნელოვნად გაიზარდა მთავრობის საგარეო ვალის საშუალო შეწონილი საპროცენტო განაკვეთი და 2023 წლის ბოლოსთვის 3.4%-ს მიაღწია. მაჩვენებელმა 2024 წელს გლობალური მონეტარული პოლიტიკის შემსუბუქების კვალდაკვალ შემცირება დაიწყო, თუმცა 2024 წლის ბოლოს კვლავ მაღალ ნიშნულზე შენარჩუნდა და 3.1% შეადგინა. იმის გათვალისწინებით, რომ საგარეო ვალის პორტფელის ნახევარი ცვლადი საპროცენტო განაკვეთის მქონე სესხებშია წარმოდგენილი, გასულ წლებთან შედარებით მნიშვნელოვნადაა გაზრდილი საგარეო ვალის საპროცენტო ხარჯები.

²⁰⁸ საბიუჯეტო ორგანიზაციების სესხის სახით აღებული ვალდებულებების მომსახურებამ და დაფარვამ 78 მლნ ლარი შეადგინა.

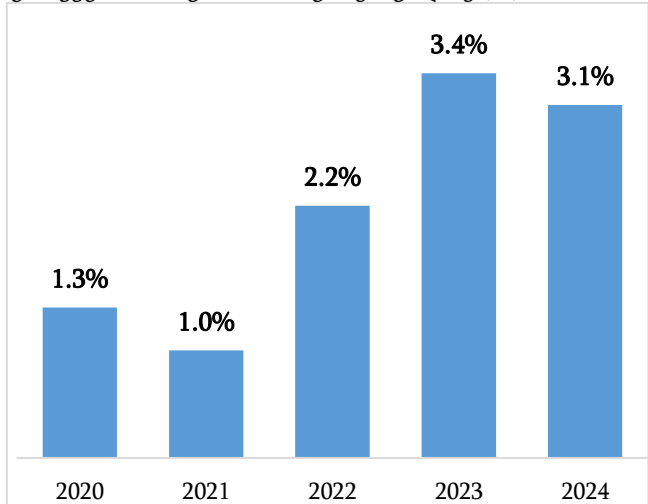
დიაგრამა 87. მთავრობის ვალის მომსახურების და დაფარვის ხარჯების დინამიკა (მლნ ლარი).

დიაგრამა 88. ცენტრალური ბანკების მონეტარული საპროცენტო განაკვეთების დინამიკა²⁰⁹ - 2019-2025 (I კვ).

დიაგრამა 89. საშუალო შეწონილი საპროცენტო განაკვეთი მთავრობის საგარეო ვალზე (%)²¹⁰

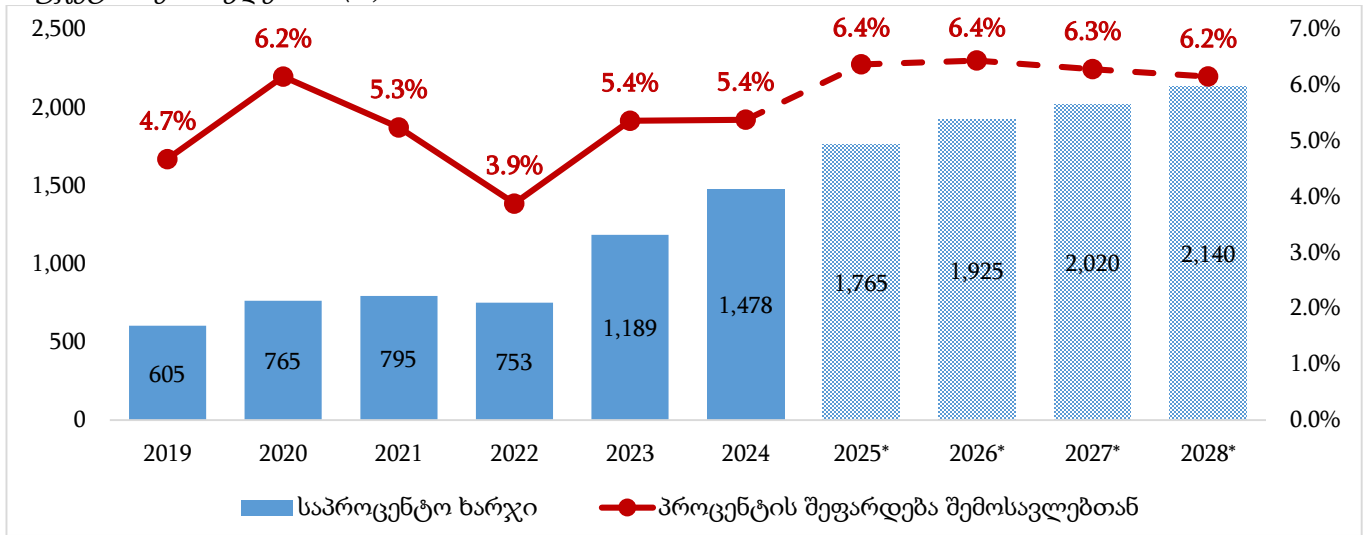
მეორე მხრივ, საშინაო წყაროებიდან მობილიზებული რესურსი საგარეო წყაროებიდან მიღებულ რესურსთან შედარებით მაღალი საპროცენტო ხარჯებით ხასიათდება. შედეგად, მთავრობის ვალის პორტფელში საშინაო ვალის წილის ზრდა მნიშვნელოვნად ზრდის საშინაო ვალდებულებებზე გადახდილი საპროცენტო ხარჯის მოცულობას.

ზემოაღნიშნული ორი მოვლენის ერთდროული ზემოქმედება (გამკაცრებული გლობალური მონეტარული პოლიტიკა მაღალი ცვლადგანაკვეთიანი სესხების დიდი წილის პირობებში და საშინაო ვალის წილის ზრდა) მნიშვნელოვან ფისკალურ წნეხს ქმნის სახელმწიფო ბიუჯეტისთვის.

²⁰⁹ წყარო : [Bank for International Settlements \(BIS\)](#)

²¹⁰ აღსანიშნავია, რომ 2020 წლის ჩათვლით ვალის პორტფელში შედიოდა 2011 წელს გამოშვებული ევროობლიგაციები, რომლის კუპონის განაკვეთი 6.875%-ს შეადგენდა. 2021 წლის აპრილში აღნიშნული ევროობლიგაციების რეფინანსირება განხორციელდა ახალი, 2.75% კუპონის მქონე ევროობლიგაციებით. შედეგად, გლობალური საპროცენტო განაკვეთების უცვლელობის პირობებში მომდევნო წლებში უნდა შემცირებულიყო ვალის პორტფელის საშუალო შეწონილი საპროცენტო განაკვეთი.

დიაგრამა 90. მთავრობის ვალის მომსახურების (პროცენტის) ხარჯები (მლნ ლარი) და მისი ფარდობა ნაერთი ბიუჯეტის შემოსავლებთან (%).²¹¹

* აღნიშნავს პროგნოზს

აღსანიშნავია, რომ მთავრობის ვალის მართვის სტრატეგიის მე-4 მიმართულებად განსაზღვრულია მთავრობის ვალის პორტფელის ხარჯისა და რისკის ოპტიმიზაცია. სტრატეგიის დოკუმენტში მოცემულია პორტფელის რისკის შეფასების ინდიკატორები და დადგენილია შესაბამისი ზღვრები, თუმცა ვალის პორტფელთან დაკავშირებული ხარჯის ინდიკატორი სრულფასოვნად წარმოდგენილი არ არის.²¹² თავის მხრივ, ვალის დანახარჯების მინიმიზაცია ერთ-ერთი მთავარი ფაქტორია ვალის მართვის ოპტიმალური მიდგომების შემუშავების პროცესში.²¹³

აღნიშნული ფაქტორების გათვალისწინებით, მიზანშეწონილია, გათვალისწინებული იქნეს სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის რეკომენდაცია და მთავრობის ვალის მართვის სტრატეგიის დოკუმენტში აისახოს ვალის ხარჯების შეფასების ინდიკატორ(ებ)ი და სტრატეგიით განსაზღვრული მიზნობრივი მაჩვენებლების²¹⁴ პოტენციური გავლენა ამ ინდიკატორ(ებ)ზე.

რეკომენდაციები:

ფინანსთა სამინისტროს:

- მიზანშეწონილია, ფინანსთა სამინისტრომ შეიმუშაოს სახელმწიფოს მიერ გამოშვებული ფასიანი ქაღალდებით მობილიზებული საკრედიტო რესურსის ერთგვაროვანი სააღრიცხვო მიდგომა შესაბამისი საერთაშორისო პრაქტიკის გათვალისწინებით.

²¹¹ საპროგნოზო მონაცემები ეყრდნობა 2025-2028 წლების ძირითადი ეკონომიკური და ფინანსური ინდიკატორების დოკუმენტის საბაზო სცენარით ნაერთი ბიუჯეტისთვის განსაზღვრულ მაჩვენებლებს.

²¹² აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით, დოკუმენტში მოცემულია ინფორმაცია მხოლოდ საგარეო სესხების შერჩევის პროცესში დანახარჯების შემცირების მიზნით გამოყენებული კრიტერიუმების შესახებ.

²¹³ [Developing a medium-term management strategy framework \(MTDS\), MTDS Analytical tool manual](#), WB&IMF

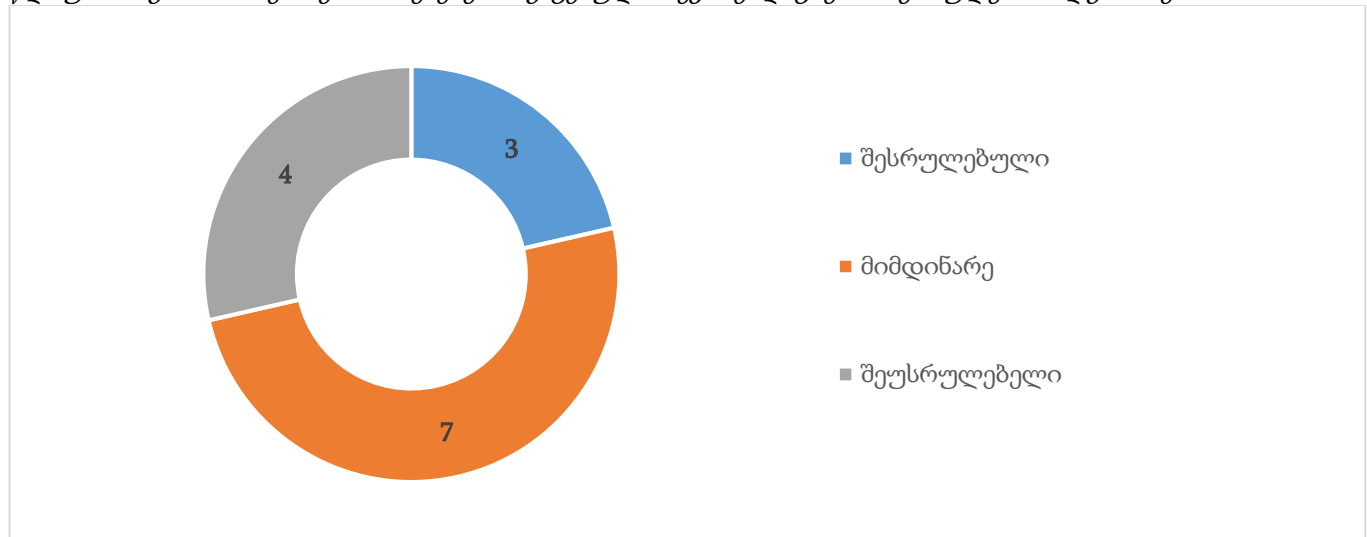
²¹⁴ რეფინანსირების, საპროცენტო განაკვეთის, სავალუტო და გადახდისუნარიანობის რისკები.

7. სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის წინა წლების მოხსენებებში გაცემული რეკომენდაციების შესრულების მდგომარეობა

2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების წლიურ ანგარიშს თან ახლავს ინფორმაცია „სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის მიერ 2023 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების წლიური ანგარიშის შესახებ მომზადებულ მოხსენებაში წარმოდგენილი შენიშვნებისა და რეკომენდაციების საბიუჯეტო პროცესში გათვალისწინების შესაძლებლობის თაობაზე“ მთავრობის განკარგულებით²¹⁵ განსაზღვრული სამოქმედო გეგმის შესრულების შესახებ.

სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის მიერ მომზადებულ მოხსენებებში 2021-2023 წლების სახელმწიფო ბიუჯეტების შესრულების წლიური ანგარიშების შესახებ გაიცა 14 რეკომენდაცია. არსებული მდგომარეობით, სრულად შესრულებულია 3 რეკომენდაცია, ხოლო 7 რეკომენდაცია მიმდინარეა (თითოეული რეკომენდაციის შესრულების შესახებ დეტალური ინფორმაცია იხ. დანართ 5-ში).

დიაგრამა 91. სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის მიერ 2021-2023 წლების სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების წლიური ანგარიშის შესახებ მოხსენებებში გაცემული რეკომენდაციების შესრულების მდგომარეობა.

²¹⁵ საქართველოს მთავრობის 2024 წლის 11 სექტემბრის N1302 განკარგულება.

დანართები

დანართი 1. ბიუჯეტის დაზუსტება - მაგალითები

1. რიგ შემთხვევებში საბიუჯეტო ორგანიზაციების მიერ ადგილი აქვს წლის განმავლობაში რესურსების მობილიზებას ისეთი ღონისძიებების/პროექტების დასაფინანსებლად, რომელთა სათანადო დაგეგმვის შემთხვევაში, შესაძლებელი იქნებოდა ასიგნებების ბიუჯეტის დაგეგმვის ეტაპზე გათვალისწინება.

- ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს „საქართველოში ინოვაციებისა და ტექნოლოგიების განვითარება“ (24 08 02 01) ქვეპროგრამის მუხლში „სხვა საინვესტიციო ფონდების წილი“ წლის განმავლობაში მობილიზებულია 3.3 მლნ ლარი ვენჩურულ საინვესტიციო ფონდში ინვესტიციის განსახორციელებლად. უწყების განმარტებით, „საქართველოს მთავრობის 2022 წლის 26 დეკემბრის №2420 განკარგულების „სსიპ - საქართველოს ინოვაციების და ტექნოლოგიების სააგენტოს 500 GEORGIA, L.P. ვენჩურულ საინვესტიციო ფონდში მონაწილეობასთან დაკავშირებული ღონისძიებების გატარების თაობაზე“ საფუძველზე, სააგენტოს 2024 წელს უნდა განხორციელდეს 3.6 მლნ ლარის ინვესტიცია, რომელიც სააგენტოს მიერ გათვალისწინებული იყო ზღვრული მოცულობების ზემოთ მოთხოვნილ საბიუჯეტო თანხებში. სახელმწიფო ბიუჯეტის დამტკიცების ეტაპზე აღნიშნული თანხა არ იქნა გათვალისწინებული სააგენტოს ბიუჯეტში, წლის განმავლობაში კი დადგა სხვადასხვა პროგრამებიდან და საბიუჯეტო კლასიფიკაციის მუხლებიდან თანხის მობილიზების საჭიროება.
- ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს „სოციალურად დაუცველი ოჯახების ფულადი დახმარება“ (27 02 02 01) ქვეპროგრამის „საქონლისა და მომსახურების“ მუხლში 2024 წლის ივლისში 2.6 მლნ ლარი (დამტკიცებული ბიუჯეტის 104.2%) მობილიზდა სსიპ - სოციალური მომსახურების სააგენტოს შრომითი ხელშეკრულებით დასაქმებულ პირთა (სოციალური აგენტებისა და ოჯახების გამლიერების კონსულტანტთა) შრომის ანაზღაურების მიზნით. ასევე, „პირველადი და გადაუდებელი სამედიცინო დახმარების უზრუნველყოფის ქვეპროგრამის“ (27 03 03 07 01) „საქონელი და მომსახურების“ მუხლში შრომითი ხელშეკრულებით დასაქმებული თანამშრომლებისა და სასწრაფო სამედიცინო დახმარების ბრიგადების წევრების შრომის ანაზღაურების მიზნით, წლის განმავლობაში დამატებით მობილიზებულმა თანხებმა 4.6 მლნ ლარი (დამტკიცებული გეგმის 3.2%) შეადგინა. უწყების განმარტებით, შრომითი ხელშეკრულებით დასაქმებულ პირთა ხელფასის 10%-ით გაზრდის მიზნით, საბიუჯეტო განაცხადით ჭერს ზემოთ მოთხოვნილი 132 მლნ ლარიდან მხოლოდ 115 მლნ ლარი დამტკიცდა, წარმოქმნილი დეფიციტის ნაწილობრივი დაბალანსება კი ცენტრის საბიუჯეტო სახსრებით განხორციელდა.
- იუსტიციის სამინისტროს „მიწის რეგისტრაციის ხელშეწყობა და საჯარო რეესტრის მომსახურებათა განვითარება/ხელმისაწვდომობა“ (26 08) პროგრამის „საქონელი და მომსახურების“ მუხლიდან 1.3 მლნ ლარი გადანაწილდა „საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს ცენტრალური აპარატისა“ (26 01 01) და „დანაშაულის პრევენციისა და სრულყოფილი პრობაციის სისტემა“ (26 06 01) ქვეპროგრამებში საგრანტო პროგრამის განხორციელებასთან დაკავშირებული, სამინისტროს ინფრასტრუქტურის საპროექტო, სახარჯთაღრიცხვო და საექსპერტო სამუშაოებთან დაკავშირებული ხარჯებისა და შრომითი ხელშეკრულებით დასაქმებულ პირთა ხარჯების ანაზღაურების მიზნით. წარმოდგენილი განმარტებით, გაზრდილი ასიგნებით დაფინანსდა ისეთი ღონისძიებები, რომელთა ნაწილის გათვალისწინებაც ბიუჯეტის დაგეგმვის ეტაპზე იყო შესაძლებელი.
- შინაგან საქმეთა სამინისტროს „სახელმწიფო მატერიალური რეზერვების შექმნა და მართვა“ (30 06 02) ქვეპროგრამის „არაფინანსური აქტივების ზრდის“ მუხლის დამტკიცებული ასიგნებების მოცულობამ 6 ათასი ლარი შეადგინა. სახანძრო ავტოსატრანსპორტო საშუალებების შესყიდვის მიზნით აპრილში საჭირო გახდა 11.9 მლნ ლარის მობილიზება. ავტოსატრანსპორტო საშუალებების შესყიდვა საბიუჯეტო განაცხადით არ ყოფილა მოთხოვნილი (მსგავს შემთხვევას ადგილი ჰქონდა წინა წელსაც). ასევე, „საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს სისტემისა და საქართველოს სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურის მოსამსახურეთა ჯანმრთელობის დაცვის მომსახურებით უზრუნველყოფა“ (30

05) პროგრამის „არაფინანსური აქტივების ზრდის“ მუხლს ბიუჯეტის კანონით დაფინანსება განესაზღვრა 3 ათასი ლარის ოდენობით. წლის განმავლობაში აღნიშნულ მუხლზე მობილიზდა 0.7 მლნ ლარი, სამსახურის შენობის სარემონტო სამუშაოებისა და ავეჯის შეძენის ხარჯების დასაფინანსებლად. ამავე პროგრამის „საქონლისა და მომსახურების“ მუხლში წლის მანძილზე მობილიზებულია 0.9 მლნ ლარი (დამტკიცებული ბიუჯეტის 26.4%), სხვადასხვა საოფისე ტექნიკის შეძენის და სამედიცინო ხარჯების დასაფინანსებლად. ზემოაღნიშნული ხარჯების გათვალისწინება შესაძლებელი იყო ბიუჯეტის დაგეგმვის ეტაპზე.

2. ზოგიერთი საბიუჯეტო ორგანიზაციის შემთხვევაში, ადგილი აქვს პროგრამების/ქვეპროგრამებისა ან ცალკეულ საბიუჯეტო კლასიფიკაციის მუხლების ფარგლებში ჭარბი ოდენობით რესურსის დაგეგმვას ან/და წლის განმავლობაში აუთვისებელი საბიუჯეტო სახსრების გადანაწილებას სხვადასხვა პროგრამებზე/ქვეპროგრამებზე/საბიუჯეტო კლასიფიკაციის მუხლებზე.

- ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს „მეწარმეობის პროგრამების“ (24 07 02 01 01) „სუბსიდიების“ მუხლიდან სხვა პროგრამებზე, ღონისძიებებსა და საბიუჯეტო კლასიფიკაციის მუხლებზე წლის განმავლობაში გადანაწილებულია 31.7 მლნ ლარი („სუბსიდიების“ მუხლით დამტკიცებული გეგმის 21.7%). უწყების განმარტებით, რეფინანსირების განაკვეთის კლების შედეგად მნიშვნელოვნად შემცირდა სააგენტოს მხრიდან სესხის პროცენტის თანადაფინანსება (3%-მდე), რაც თავის მხრივ უარყოფითად აისახა მეწარმე სუბიექტების მხრიდან აღნიშნული პროგრამით დაინტერესებაზე.
- ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს ქვეპროგრამას „ჰეპატიტის მართვა“ (27 03 02 11 01) სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონით ასიგნებები 3.8 მლნ ლარით განესაზღვრა. წლის განმავლობაში ქვეპროგრამიდან გადანაწილებული თანხის მოცულობამ 1.1 მლნ ლარი შეადგინა. უწყების განმარტებით, აუთვისებლობის ძირითადი მიზეზი სერვისებზე მოსახლეობის დაბალი მიმართვიანობაა. საყურადღებოა, რომ ანალოგიური მიზეზით აღნიშნული ქვეპროგრამის ათვისების მაჩვენებელი დაბალი იყო გასულ წლებშიც.
- „შინაგან საქმეთა სამინისტროს ცენტრალური აპარატიდან“ (30 01 01) წინა წლების მსგავსად ხორციელდებოდა სხვადასხვა ტერიტორიული პოლიციის დეპარტამენტებსა და დაქვემდებარებულ ერთეულებზე საბიუჯეტო სახსრების გადანაწილება საჭიროებებიდან გამომდინარე. ამას ადასტურებს ის ფაქტიც, რომ წლის განმავლობაში სამინისტროს მიერ წარმოდგენილი 236 ხარჯთაღრიცხვის ცვლილების ცნობიდან, 223 (94%) შეეხო აღნიშნულ ქვეპროგრამას, მათ შორის, 44 შიდა კვარტალურ, ხოლო 169 - სამინისტროს რეგიონალური პოლიციის დეპარტამენტების ქვეპროგრამებზე და სხვა პროგრამების საბიუჯეტო კლასიფიკაციის მუხლებზე თანხების გადანაწილებებს. ქვეპროგრამიდან წლის განმავლობაში სულ გადანაწილებულია 120.9 მლნ ლარი (მათ შორის პირველ და მეორე კვარტალშივე 47.7 მლნ ლარი). დაუგეგმავი ან/და არასაკმარისი საბიუჯეტო სახსრებით დაგეგმილი ღონისძიებების დასაფინანსებლად სხვა პროგრამებზე/ქვეპროგრამებზე გადანაწილების სიხშირე მიუთითებს საბიუჯეტო სახსრების მართვასთან დაკავშირებულ ხარვეზებზე.
- გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ქვეპროგრამის „სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივების ინფრასტრუქტურული განვითარება“ (31 05 09) ასიგნებები სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონით 3 მლნ ლარის ოდენობით განისაზღვრა. წლის განმავლობაში ქვეპროგრამიდან გადანაწილებული თანხის მოცულობამ 1.2 მლნ ლარი (დამტკიცებული გეგმის 38.8%) შეადგინა. უწყების განმარტებით, აუთვისებლობის მიზეზს ბენეფიციართა ნაკლები ინტერესი წარმოადგენს. აღსანიშნავია, რომ იმავე მიზეზით ქვეპროგრამის ათვისების მაჩვენებელი დაბალი იყო გასულ წლებშიც; კერძოდ, 2023 წელს გეგმის 28.6%-ს (1.4 მლნ ლარი), ხოლო 2022 წელს გეგმის 53.8%-ს (1.9 მლნ ლარი) შეადგენდა. შესაბამისად, ადგილი ჰქონდა აუთვისებელი რესურსის სხვა პროგრამებზე/ქვეპროგრამებზე გადანაწილებას.
- განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს „ჩემი პირველი კომპიუტერი“ (32 02 11) ქვეპროგრამიდან წლის განმავლობაში გადატანილი თანხების მოცულობამ 9.9 მლნ ლარი (დამტკიცებული ბიუჯეტის 16.7%) შეადგინა. საყურადღებოა, რომ 2024-2025 სასწავლო წლისთვის პორტაბელური კომპიუტერების შესყიდვის მიზნით საჭირო თანხის ნაწილი (10 მლნ ლარი) ავანსის სახით ანაზღაურდა 2023 წლის ბოლოს. 2024 წლის ბიუჯეტის დაგეგმვის პროცესში აღნიშნული გარემოება გათვალისწინებული არ იქნა.

3. გარკვეულ შემთხვევებში, საბიუჯეტო ორგანიზაციების მიერ ხორციელდება ასიგნებების გადანაწილების უკუპროცესი. კერძოდ, ადგილი აქვს იმ პროგრამებზე/ქვეპროგრამებზე თანხების უკან მობრუნებას, რომლებიდანაც წლის განმავლობაში ხდებოდა ასიგნებების გადატანა.

- იუსტიციის სამინისტროს „პენიტენციური სისტემის ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესება“ (26 02 03) ქვეპროგრამის დაფინანსება სახელმწიფო ბიუჯეტის საწყისი კანონით 43 მლნ ლარის ოდენობით განისაზღვრა. წლის განმავლობაში ამ ქვეპროგრამიდან გადატანილ იქნა 11.5 მლნ ლარი (დამტკიცებული გეგმის 26.8%). თუმცა 2024 წლის ბოლოს ბიუჯეტის კანონში განხორციელებული ცვლილებით ამ ქვეპროგრამაში საჭირო გახდა 9 მლნ ლარის მობილიზება, ახალი პენიტენციური დაწესებულების მშენებლობასთან დაკავშირებული ხარჯების დაფინანსების მიზნით.
- 2024 წლის აპრილსა და დეკემბერში შინაგან საქმეთა სამინისტროს „სასაზღვრო პოლიციის ცენტრალური აპარატი“ (30 02 01) ქვეპროგრამის „შრომის ანაზღაურების“ მუხლიდან 2.1 მლნ ლარი გადანაწილდა „სამინისტროს ცენტრალური აპარატი“ (30 01 01) ქვეპროგრამაში სამინისტროს თანამშრომელთა შრომის ანაზღაურების მიზნით. დეკემბრის ბოლოს კი სასაზღვრო პოლიციის ცენტრალური აპარატის შეუფერხებელი ფუნქციონირების მიზნით საჭირო გახდა 1.4 მლნ ლარის უკან მობრუნება. ასევე, „სამოქალაქო უსაფრთხოების დონის ამაღლება“ (30 06 01) ქვეპროგრამის „შრომის ანაზღაურების“ მუხლიდან 2024 წლის მარტი-დეკემბრის პერიოდში გადანაწილებულია 2.6 მლნ ლარი სამინისტროს სტრუქტურული ქვედანაყოფების და ტერიტორიული ორგანოების თანამშრომელთა შრომის ანაზღაურების დასაფინანსებლად. დეკემბრის ბოლოს კი ქვეპროგრამის შეუფერხებელი ფუნქციონირების მიზნით ამავე მუხლში მობრუნებულ იქნა 2.0 მლნ ლარი.
- განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს „საჯარო სკოლების ოპერირებისა და მოვლა-პატრონობის სისტემის განვითარება“ (32 07 05) ქვეპროგრამის „საქონელი და მომსახურების“ მუხლიდან წლის პირველ კვარტალში გადანაწილდა 3.9 მლნ ლარი (ამ მუხლის დამტკიცებული გეგმის 61.3%) 2024-2025 სასწავლო წლისათვის საჯარო სკოლებისთვის შესაძენი საწვავი ბრიკეტებისთვის გათვალისწინებული ასიგნებების შემცირების ხარჯზე. აღნიშნული ქვეპროგრამის ფარგლებში, წლის ბოლოს, საჯარო სკოლებისთვის საწვავი ბრიკეტების შესყიდვისა და ათასწლეულის გამოწვევის კომპაქტის ფარგლებში პირველი, მეორე, მესამე და მეექვსე ფაზით საქართველოს სხვადასხვა რეგიონების რეაბილიტირებულ სკოლებში გამოვლენილი ხარვეზების გამოსწორების მიზნით სარეაბილიტაციო სამუშაოების განხორციელებისთვის დადგა 2.0 მლნ ლარის უკან მობრუნების აუცილებლობა.

დანართი 2. ბიუჯეტის ათვისება პროგრამების დონეზე - მაგალითები

სახელმწიფო ბიუჯეტის საბოლოო კანონით დამტკიცებულ გეგმასთან მიმართებით დაბალი ათვისების მქონე ზოგიერთი პროგრამის/ქვეპროგრამის მაჩვენებელი, რომელთაც დაზუსტებულ გეგმასთან მიმართებით მაღალი ათვისება აქვთ - 2024 წ. (ათასი ლარი). მონაცემები დალაგებულია პროგრამული კოდის მიხედვით.

პროგრამის დასახელება/პროგრამული კოდი	ბიუჯეტის კანონი საწყისი (1)	ბიუჯეტის კანონი საბოლოო (2)	დაზუსტებული გეგმა (3)	ფაქტი (4)	(4/2) %	(4/3) %
შემოსავლების მობილიზება და გადამხდელთა მომსახურების გაუმჯობესება (23 02)	25,000	25,000	21,659	19,337	77.3%	89.3%
ქვეყნის ბრენდის განვითარების ღონისძიებები (24 01 02)	500	500	83	83	16.6%	100.0%
მარკეტინგული და იურიდიული კონსულტაციების ხარჯი (24 01 04)	3,400	3,400	274	266	7.8%	97.0%

თბილისის ახალი საერთაშორისო აეროპორტის მშენებლობისათვის საჭირო კვლევების დაფინანსება (24 06 05 02)	20,000	4,500	2,000	2,000	44.4%	100.0%
საქართველოში ინოვაციებისა და ტექნოლოგიების განვითარება (24 08 02 01)	-	36,026	28,776	28,037	77.8%	97.4%
დასაქმების ხელშეწყობის მომსახურებათა მართვა (27 01 08)	1,700	1,700	908	904	53.2%	99.5%
ჯანმრთელობის დაცვის პროგრამების მართვა (27 01 09)	5,700	5,700	3,044	3,034	53.2%	99.7%
ორსულობის, მშობიარობის და ბავშვთა მოვლის, ასევე ახალშობილის შვილად აყვანის დახმარება (27 02 02 03)	37,200	37,200	25,579	25,579	68.8%	100.0%
უსახლკარო/მძიმე საცხოვრებელ პირობებში მყოფი მრავალშვილიანი ოჯახების საცხოვრებელი უზრუნველყოფა (27 02 02 09)	25,000	25,000	3,013	3,011	12.0%	100.0%
მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მომსახურებით უზრუნველყოფა (27 02 03 02 07)	3,600	3,600	2,797	2,797	77.7%	100.0%
ტუბერკულოზის მართვა (27 03 02 06 01)	12,162	12,162	8,515	8,515	70.0%	100.0%
ტუბერკულოზის მართვა (სსიპ – ლ. საყვარელიძის სახელობის დაავადებათა კონტროლისა და საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის ეროვნული ცენტრი) (27 03 02 06 02)	2,038	2,038	1,370	1,353	66.4%	98.8%
აივ ინფექცია/შიდსი (სსიპ – ლ. საყვარელიძის სახელობის დაავადებათა კონტროლისა და საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის ეროვნული ცენტრი) (27 03 02 07 02)	3,500	3,500	2,659	2,637	75.4%	99.2%
ჯანმრთელობის ხელშეწყობა (27 03 02 10)	2,000	2,000	1,391	1,287	64.3%	92.5%
ჰეპატიტის მართვა (27 03 02 11 01)	3,800	3,800	2,700	2,692	70.8%	99.7%
ფსიქიკური ჯანმრთელობა (27 03 03 01)	50,000	50,000	39,615	39,615	79.2%	100.0%
დიაბეტის მართვა (27 03 03 02)	30,000	30,000	22,720	22,720	75.7%	100.0%
დიალიზი და თირკმლის ტრანსპლანტაცია (27 03 03 04)	50,000	50,000	38,589	38,579	77.2%	100.0%
საქართველოს ჯანდაცვის სისტემის მხარდაჭერის მიზნით განსახორციელებელი ღონისძიებები (27 04 02)	10,815	10,815	2,272	2,159	20.0%	95.0%
სამუშაოს მაძიებელთა პროფესიული კვალიფიკაციის ამაღლება (27 05 03)	5,300	5,300	3,747	3,743	70.6%	99.9%

საზოგადოებრივ სამუშაოებზე დასაქმების ხელშეწყობის მართვა (27 05 04 01)	6,700	6,700	4,458	4,346	64.9%	97.5%
სარეინტეგრაციო დახმარება საქართველოში დაბრუნებული მიგრანტებისათვის (27 06 01)	1,000	1,000	733	733	73.3%	100.0%
იძულებით გადაადგილებულ პირთა განსახლების სოციალური და საცხოვრებელი პირობების შექმნა (27 06 03)	235,000	235,000	178,256	178,175	75.8%	100.0%
საერთაშორისო ორგანიზაციებში არსებული ფინანსური ვალდებულებების უზრუნველყოფა (28 01 02)	6,300	6,300	4,556	4,522	71.8%	99.3%
დიასპორული პოლიტიკა (28 01 04)	1,900	1,900	1,513	1,513	79.6%	100.0%
მოქალაქეთა ჩართულობა სამხედრო საქმის შესწავლასა და პოპულარიზაციაში (29 02 06)	2,750	2,750	235	235	8.5%	100.0%
ფსიქოლოგიური მხარდაჭერა და რეაბილიტაცია (29 03 04)	6,130	6,130	4,818	4,818	78.6%	100.0%
კავშირგაბმულობა და საინფორმაციო ტექნოლოგიების განვითარება (29 04 02)	8,515	8,515	5,919	5,919	69.5%	100.0%
ინფორმაციული ტექნოლოგიებისა და ელექტრონული სისტემების ფუნქციონირების უზრუნველყოფა (31 01 03)	7,100	7,100	4,422	4,314	60.8%	97.6%
მცენარეთა დაცვა და ფიტოსანიტარიული კეთილსაიმედობა (31 02 04)	2,750	2,750	1,435	1,319	47.9%	91.9%
საქართველოში გავრცელებული შინაური ცხოველების, ფრინველების, თევზების და სამეურნეო-სასარგებლო მწერების ადგილობრივი ჯიშების და პოპულაციების აღდგენა-გაუმჯობესება და გენეტიკური ბანკის შექმნა (31 04 02)	800	800	463	460	57.5%	99.4%
ქართული ჩაი (31 05 05)	500	500	78	78	15.6%	100.0%
სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივების ინფრასტრუქტურული განვითარება (31 05 09)	3,000	3,000	1,837	1,837	61.2%	100.0%
სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკის თანადაფინანსების პროექტი (31 05 10)	20,000	16,000	11,171	11,160	69.8%	99.9%
ქართული აგროსასურსათო პროდუქციის პოპულარიზაცია (31 05 11)	3,000	3,000	2,386	2,386	79.5%	100.0%
იმერეთის აგროზონა (31 05 12)	1,000	1,000	0	0	0.0%	-
ბიოწარმოების ხელშეწყობის პროგრამა (31 05 13)	1,000	1,000	122	122	12.2%	100.0%
ლიდერპროგრამა (31 05 17)	1,000	1,000	0	0	0.0%	-
დაცული ტერიტორიების დაცვა და რესურსების მართვა (31 08 02)	1,000	1,000	815	759	75.9%	93.1%

ჰიდრომეტეოროლოგიის მონიტორინგი (31 13 02)	10,000	10,000	5,875	5,625	56.3%	95.8%
საერთაშორისო ურთიერთობების მხარდაჭერა (32 01 06)	6,205	6,205	4,131	4,131	66.6%	100.0%
ა(ა)იპ - აღმოსავლეთ პარტნიორობის ევროპული სკოლა (32 01 07)	1,900	1,900	525	523	27.6%	99.8%
მოსწავლეების სახელმძღვანელო-ებით უზრუნველყოფა - სსიპ - საგანმანათლებლო და სამეცნიერო ინფრასტრუქტურის განვითარების სააგენტო (32 02 06 01)	36,000	36,000	27,407	27,406	76.1%	100.0%
ა(ა)იპ - პროფესიული უნარების სააგენტოს პროგრამები (32 03 02 02)	11,000	11,000	8,764	8,751	79.6%	99.8%
გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლებში მცხოვრები სტუდენტების სწავლის დაფინანსება (32 04 02 03)	5,000	5,000	3,177	3,177	63.5%	100.0%
ოკუპირებულ ტერიტორიებზე მცხოვრები პირებისა და თანამემამულის სტატუსის მქონე პირების უმაღლესი განათლების ხელშეწყობა (32 04 02 04)	2,500	2,500	1,784	1,784	71.4%	100.0%
მასწავლებლის მომზადების ერთწლიანი საგანმანათლებლო პროგრამა (32 04 02 05)	3,200	3,200	2,438	2,438	76.2%	100.0%
პროგრამა „ცოდნის კარი“ (32 04 02 07)	1,000	1,000	581	581	58.1%	100.0%
ახალგაზრდობის სფეროში ადმინისტრირება და მართვა (32 08 01)	2,044	2,044	1,529	1,523	74.5%	99.6%
საერთაშორისო ურთიერთობების მხარდაჭერა (33 01 02)	500	500	368	368	73.5%	100.0%
კულტურაში ინვესტიციებისა და ინფრასტრუქტურული პროექტების მხარდაჭერა - საქართველოს კულტურისა და სპორტის სამინისტრო (33 03 01 01)	30,000	30,000	16,033	16,016	53.4%	99.9%
სსიპ – საქართველოს კინემატოგრაფიის ეროვნული ცენტრი (33 05 01 13)	8,107	8,107	4,151	4,008	49.4%	96.5%
ქვეყნის ტერიტორიაზე საერთაშორისო სპორტული ღონისძიებების სახელმწიფო მხარდაჭერა (33 07 06)	7,000	8,050	6,143	6,143	76.3%	100.0%
ქართული ჭიდაობის სახელმწიფო მხარდაჭერა (33 07 13)	700	700	530	530	75.7%	100.0%

ზოგიერთი პროგრამა/ქვეპროგრამა, რომელსაც დაზუსტებულ გეგმასთან მიმართებით ათვისების მაღალი მაჩვენებელი აქვს, ბიუჯეტის კანონით დამტკიცებულ გეგმასთან მიმართებით კი შესრულების დაბალი მაჩვენებლით ხასიათდება.

- ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს ქვეპროგრამაზე „ქვეყნის ბრენდის განვითარების ღონისძიებები“ (24 01 02) სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონით გამოყოფილი ასიგნებების მოცულობამ 0.5 მლნ ლარი, ფაქტობრივად ათვისებულმა თანხამ კი 82.9 ათასი ლარი (გეგმის 16.6%) შეადგინა. საყურადღებოა, რომ აღნიშნული ქვეპროგრამის ათვისების მაჩვენებელი დაბალი იყო გასულ წლებშიც. კერძოდ, 2023 წელს 53.6%-ს (1.9 მლნ ლარი), ხოლო 2022 წელს 1.0%-ს (26.2 ათასი) შეადგენდა.
გასული წლების მსგავსად, დაბალი ათვისებით ხასიათდება სამინისტროს კიდევ ერთი ქვეპროგრამა - „მარკეტინგული და იურიდიული კონსულტაციების ხარჯი“ (24 01 04), რომლის დამტკიცებული გეგმა 3.4 მლნ ლარს, ხოლო ფაქტობრივი ხარჯი 265.5 ათას ლარს (გეგმის 7.8%) შეადგენდა. აღნიშნული ქვეპროგრამის ათვისების მაჩვენებელი 2023 წელს 58.6%-ის (234.3 ათასი ლარი), ხოლო 2022 წელს 1.5%-ის (59.3 ათასი ლარი) ტოლია.
- ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს ქვეპროგრამაზე „უსახლკარო/მძიმე საცხოვრებელ პირობებში მყოფი მრავალშვილიანი ოჯახების საცხოვრებლით უზრუნველყოფა“ (27 02 02 09) სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონით გამოყოფილი ასიგნებების მოცულობამ 25.0 მლნ ლარი, ფაქტობრივად ათვისებულმა თანხამ კი 3.0 მლნ ლარი (გეგმის 12.0%) შეადგინა. უწყების განმარტებით, აუთვისებლობის ძირითადი მიზეზია აღნიშნული ქვეპროგრამის განხორციელების გამოცდილების არ ქონა, რამაც გარკვეულწილად შეაფერხა დაგეგმილი ასიგნებების ათვისება.
ასევე, დაბალი ათვისებით ხასიათდება „დასაქმების ხელშეწყობის მომსახურებათა მართვის“ (27 01 08) და „საზოგადოებრივ სამუშაოებზე დასაქმების ხელშეწყობის მართვა“ (27 05 04 01) ქვეპროგრამები, რომელთა დამტკიცებული ბიუჯეტი შესაბამისად 1.7 მლნ ლარს და 6.7 მლნ ლარს, ხოლო ათვისების მაჩვენებელი 53.2%-სა და 64.9%-ს შეადგენს. „დასაქმების ხელშეწყობის მომსახურებათა მართვის“ ქვეპროგრამის აუთვისებლობის მიზეზს სააგენტოს რეორგანიზაციის გამო დიდი ოდენობით თავისუფალი შტატების არსებობა, ხოლო „საზოგადოებრივ სამუშაოებზე დასაქმების ხელშეწყობის მართვის“ ქვეპროგრამის შემთხვევაში დამატებითი ინვენტარის შესყიდვა/გაცემის საჭიროების არარსებობა წარმოადგენს, ვინაიდან პროგრამაში ჩართულ პირთა ჩანაცვლება არ მომხდარა და მათ უკვე ჰქონდათ საჭირო ინვენტარი. საყურადღებოა, რომ აღნიშნული ქვეპროგრამების წლიური გეგმა არ შემცირებულა ბიუჯეტის კანონში 10 დეკემბერს განხორციელებული ცვლილებით. ამასთან, ქვეპროგრამების დაბალ ათვისებაზე ყურადღება გამახვილებულ იქნა სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის მოხსენებაში „საქართველოს 2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების მიმდინარეობის შესახებ“.
- თავდაცვის სამინისტროს ქვეპროგრამაზე „მოქალაქეთა ჩართულობა სამხედრო საქმის შესწავლასა და პოპულარიზაციაში“ (29 02 06) სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონით გამოყოფილი ასიგნებების მოცულობამ 2.8 მლნ ლარი, ფაქტობრივად ათვისებულმა თანხამ კი 234.8 ათასი ლარი (გეგმის 8.5%) შეადგინა. უწყების განმარტებით, არ განხორციელდა სსიპ - თავდაცვის მოხალისის შტატებით დაკომპლექტება, ვინაიდან შეფერხდა საოფისე შენობის სარემონტო სამუშაოები.
- გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ქვეპროგრამას „სასოფლო სამეურნეო ტექნიკის თანადაფინანსების პროექტი“ (31 05 10) სახელმწიფო ბიუჯეტის საწყისი კანონით გამოყოფილი ჰქონდა 20.0 მლნ ლარი. 10 დეკემბერს ბიუჯეტის კანონში განხორციელებული ცვლილებით ქვეპროგრამის გეგმა 16 მლნ ლარამდე შემცირდა, ფაქტობრივმა ხარჯმა კი 11.2 მლნ ლარი (დამტკიცებული გეგმის 69.8%) შეადგინა. აუთვისებლობის მიზეზს ქვეპროგრამის დიზაინში განხორციელებული ცვლილებები წარმოადგენს; კერძოდ, სახელმწიფოს თანადაფინანსების პროცენტის შემცირება და თანადაფინანსების წინაპირობების გამკაცრება. მსგავსი ტიპის ცვლილებების გათვალისწინება უნდა მომხდარიყო ბიუჯეტის დაგეგმვის ეტაპზე.
„ბიოწარმოების ხელშეწყობის პროგრამა“ (31 05 13) დაბალი ათვისების მიზეზს ბენეფიციართა ნაკლები ინტერესი წარმოადგენს. აღნიშნული ქვეპროგრამის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონით დამტკიცებული

გეგმა 1 მლნ ლარს, ხოლო ფაქტობრივი ხარჯი 122.0 ათას ლარს (დამტკიცებული გეგმის 12.2%) შეადგენდა. ქვეპროგრამის ათვისების მაჩვენებელი დაბალი იყო გასულ წლებშიც (2023 წელს 16.7% და 2022 წელს 0%).

- განათლების, მეცნიერებისა და ახალგაზრდობის სამინისტროს ქვეპროგრამაზე „ა(ა)პ - აღმოსავლეთ პარტნიორობის ევროპული სკოლა“ (31 01 07) სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონით გამოყოფილმა თანხამ 1.9 მლნ ლარი, ხოლო ფაქტობრივმა ხარჯმა 523.5 ათასი ლარი (დამტკიცებული გეგმის 27.6%) შეადგინა. უწყების განმარტებით სწავლის დაწყების გადავადებიდან გამომდინარე ვერ მოხერხდა პერსონალის დაკომპლექტება, ასევე აუთვისებელი დარჩა ფუნქციონირებისთვის საჭირო თანხები, ვინაიდან ვერ მოესწრო სკოლის ინფრასტრუქტურული სამუშაოების დასრულება.

დანართი 3. საინვესტიციო პროექტების მართვა - მაგალითები

2023-2024 წლების სახელმწიფო ბიუჯეტის საბოლოო კანონებით განსაზღვრული გეგმების მიმართ დაბალი ათვისების მქონე საინვესტიციო პროექტები.

პროექტის დასახელება	2023 წლის ათვისება	2024 წლის ათვისება
ურბანული ტრანსპორტის განვითარების პროგრამა (EBRD) (25 03 08)	76.2%	0.4%
მცხეთა-სტეფანწმინდა-ლარსის საავტომობილო გზის ხანდო-ფასანაურის შემოსავლელი და არმა-სტეფანწმინდა-გველეთის მონაკვეთების მშენებლობა (25 02 03 14)	0.0%	1.6%
თბილისის ავტობუსების პროექტი (ფაზა II) (EBRD) (56 13 10)	0.0%	16.7%
ენერგოეფექტურობის ღია პროგრამა (საჯარო შენობებში ენერგოეფექტურობის პროგრამა) (KfW) (25 07 01 04 02)	0.0%	17.5%
შენობებში მწვანე ინვესტიციების პროექტი (EBRD) (25 07 01 04 01)	0.0%	19.8%
თბილისის მყარი ნარჩენების მართვის პროექტი (EBRD) (56 13 0201)	0.0%	36.4%
ჩრდილოეთის რგოლი (EBRD), ნამახვანი - წყალტუბო - ლაჯანური (EBRD,EU-NIF,KfW) (24 14 01 02)	8.2%	37.0%
ხელედულა-ლაჯანური-ონი (KfW) (24 14 01 06)	59.7%	38.7%
სამედიცინო დაწესებულებათა რეაბილიტაცია და აღჭურვა (27 04 01)	64.1%	49.3%
ბაღდათი-აბასთუმნის საავტომობილო გზის რეკონსტრუქცია-რეაბილიტაცია (25 02 02 08)	42.8%	53.2%
მდინარე რიონზე ფოთის ხიდის მშენებლობა (ADB) (25 02 03 11)	62.5%	62.0%
საქართველოს მთიან რეგიონებში საჯარო სკოლების რეაბილიტაცია და ენერგოეფექტურობის გაუმჯობესება (E5P, NEFCO) (25 07 01 05)	34.8%	76.1%

2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის საბოლოო კანონით განსაზღვრულ გეგმასთან მიმართებით 80%-ზე დაბალი ათვისების მქონე საინვესტიციო/კაპიტალური პროექტები (ათასი ლარი). მონაცემები დალაგებულია ათვისების მაჩვენებლის ზრდადობის მიხედვით.²¹⁶

პროექტის დასახელება	ბიუჯეტის კანონი - გეგმა (1)	ფაქტი (2)	(2/1) (%)
ადამიანური კაპიტალის განვითარების პროგრამის მხარდაჭერა (AFD) (27 01 10 02)	3,000	0	0.0%
თბილისის მეტროს მოდერნიზაციის პროექტი (EBRD) (56 13 09)	6,000	0	0.0%
ურბანული ტრანსპორტის განვითარების პროგრამა (EBRD) (25 03 08)	500	2	0.4%
მცხეთა-სტეფანწმინდა-ლარსის საავტომობილო გზის ხანდო-ფასანაურის შემოსავლელი და არმა-სტეფანწმინდა-გველეთის მონაკვეთების მშენებლობა (25 02 03 14)	65,000	1,068	1.6%
კლიმატგონივრული ირიგაციის სექტორის განვითარების პროექტი (ADB) (31 06 05 01)	500	15	2.9%
ქუთაისის წყალარინების პროექტი (EIB, EPTATF) (25 04 04)	21,000	1,102	5.2%
თბილისის ავტობუსების პროექტი (ფაზა II) (EBRD) (56 13 10)	1,200	200	16.7%
ენერგოეფექტურობის ღია პროგრამა (საჯარო შენობებში ენერგოეფექტურობის პროგრამა) (KfW) (25 07 01 04 02)	3,000	524	17.5%
შენობებში მწვანე ინვესტიციების პროექტი (EBRD) (25 07 01 04 01)	400	79	19.8%
ბათუმის მუნიციპალური ინფრასტრუქტურა (ფაზა V) (KfW) (56 13 08)	12,000	2,535	21.1%
საქართველო-ზემო სამგორის ირიგაციის პროექტი (EIB) (31 06 05 02)	500	156	31.1%
იმერეთის და ყაზბეგის მუნიციპალიტეტებში კომუნალური ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესება (KfW) (25 04 02)	79,000	24,929	31.6%
თბილისის მყარი ნარჩენების მართვის პროექტი (EBRD) (56 13 0201)	12,000	4,363	36.4%
ჩრდილოეთის რგოლი (EBRD), ნამახვანი - წყალტუბო - ლაჯანური (EBRD, EU-NIF, KfW) (24 14 01 02)	15,000	5,544	37.0%
თბილისი-ბაკურციხე-ლაგოდეხის საავტომობილო გზის საგარეჯო-ბადიაურის მონაკვეთის მშენებლობა (WB) (25 02 03 13)	110,000	42,154	38.3%
ხელედულა-ლაჯანური-ონი (EU-NIF, KfW) (24 14 01 06)	15,000	5,809	38.7%
ვარდნილისა და ენგურის ჰიდროელექტროსადგურების რეაბილიტაციის პროექტი (EBRD, EIB, EU) (24 19)	5,000	2,103	42.1%
სამედიცინო დაწესებულებათა რეაბილიტაცია და აღჭურვა (27 04 01)	40,000	19,740	49.3%
საცხოვრებლად ვარგისი ქალაქების საინვესტიციო პროექტი თანაბარი განვითარებისთვის-ქალაქ თბილისის მუნიციპალიტეტის მერია (ADB) (56 13 04 01 02)	2,500	1,313	52.5%
ბაღდათი-აბასთუმნის საავტომობილო გზის რეკონსტრუქცია-რეაბილიტაცია (25 02 02 08)	50,000	26,599	53.2%
500 კვ ეგზ „წყალტუბო-ახალციხე-თორთუმი“ (EU-NIF, KfW) (24 14 01 01)	40,000	21,403	53.5%

²¹⁶ გეგმასთან შესადარისობის მიზნით ფაქტობრივი მაჩვენებელი არ მოიცავს მიზნობრივი გრანტებისა და პირდაპირი საინვესტიციო ჩარიცხვების ფარგლებში განხორციელებულ გადახდებს ვინაიდან მათ არ გააჩნიათ გეგმური მაჩვენებელი და აისახება მხოლოდ ფაქტობრივად გაწეულ გადასახდელებში (საკასო ხარჯში).

შიდასახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის ძირულა-ხარაგაული-მოლითი-ფონა-ჩუმათელეთის საავტომობილო გზის ჩუმათელეთი-ხარაგაულის მონაკვეთის რეაბილიტაცია-რეკონსტრუქცია (ADB) (25 02 02 11)	45,000	25,762	57.2%
აჭარის სოფლების წყალმომარაგებისა და წყალარინების პროგრამა, საქართველო (EU, KfW) (56 13 03)	20,000	11,847	59.2%
მდინარე რიონზე ფოთის ხიდის მშენებლობა (ADB) (25 02 03 11)	20,000	12,397	62.0%
საქართველოს მთიან რეგიონებში საჯარო სკოლების რეაბილიტაცია და ენერგოეფექტურობის გაუმჯობესება (E5P, NEFCO) (25 07 01 05)	5,000	3,804	76.1%
პენიტენციური სისტემის ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესება (26 02 03)	52,000	40,606	78.1%

2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის საბოლოო კანონით განსაზღვრულ გეგმასთან მიმართებით 120%-ზე მაღალი ათვისების მქონე საინვესტიციო პროექტები (ათასი ლარი). მონაცემები დალაგებულია ათვისების მაჩვენებლის ზრდადობის მიხედვით.²¹⁷

პროექტის დასახელება	ბიუჯეტის კანონი - გეგმა (1)	ფაქტი (2)	(2/1) (%)
ქალაქ ხაშურის და მიმდებარე დასახლებების წყალმომარაგებისა და წყალარინების სისტემების გაუმჯობესება (AFD, EU) (25 04 03)	28,000	34,067	121.67%
საცხოვრებლად ვარგისი ქალაქების საინვესტიციო პროგრამა (I ფაზა) (ADB) (25 03 05 01)	41,000	50,284	122.64%
საავტომობილო გზების პერიოდული შეკეთება და რეაბილიტაცია (25 02 02 01)	388,500	481,477	123.93%
ბაკურიანის მუნიციპალური სერვისების გაუმჯობესების პროგრამა (EBRD) (25 03 06)	150	186	124.09%
სანაპირო ზონების ნაპირსამაგრი სამუშაოები (25 02 02 07)	21,500	27,500	127.91%
ბათუმი (ანგისა) - ახალციხის საავტომობილო გზის ხულო-ზარზმის მონაკვეთის რეაბილიტაცია-რეკონსტრუქცია (Kuwait Fund) (25 02 02 10)	61,000	79,228	129.88%
თბილისი-სენაკი-ლესელიძის საავტომობილო გზის უბისა შორაპნის მონაკვეთის რეკონსტრუქცია-მშენებლობა (EIB) (25 02 03 06)	22,000	28,925	131.48%
შიდასახელმწიფოებრივი გზების აქტივების მართვის პროექტი (WB) (25 02 02 09)	3,500	5,057	144.49%
თბილისის საჯარო სკოლების რეაბილიტაციისა და ენერგოეფექტურობის გაზრდის პროექტი (CEB, E5P) (25 07 01 02)	15,900	24,188	152.12%
კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ხელშეწყობა (33 06 03 02)	17,300	28,614	165.40%
ქ. ბათუმის ახალი შემოვლითი გზა (ADB, AIIB) (25 02 03 02)	42,000	70,489	167.83%
თბილისი-სენაკი-ლესელიძის საავტომობილო გზის ჩუმათელეთი-ხევის მონაკვეთის რეკონსტრუქცია-მშენებლობა (EIB, WB) (25 02 03 04)	120,000	211,534	176.28%
სენაკი-ფოთი-სარფის საავტომობილო გზის კმ48-კმ64 გრიგოლეთი-ჩოლოქის მონაკვეთის მშენებლობა (EIB) (25 02 03 08)	20,000	42,484	212.42%

²¹⁷ გეგმასთან შესადარისობის მიზნით ფაქტობრივი მაჩვენებელი არ მოიცავს მიზნობრივი გრანტებისა და პირდაპირი საინვესტიციო ჩარიცხვების ფარგლებში განხორციელებულ გადახდებს ვინაიდან მათ არ გააჩნიათ გეგმური მაჩვენებელი და აისახება მხოლოდ ფაქტობრივად გაწეულ გადასახდელებში (საკასო ხარჯში).

თბილისი-სენაკი-ლესელიძის საავტომობილო გზის ხევი უბისას მონაკვეთის რეკონსტრუქცია - მშენებლობა (ADB) (25 02 03 05)	18,000	42,259	234.77%
თბილისი-წითელი ხიდის (აზერბაიჯანის რესპუბლიკის საზღვარი) საავტომობილო გზის კმ22-კმ57 რუსთავი-წითელი ხიდის მონაკვეთის მშენებლობა (EIB) (25 02 03 15)	1,500	5,508	367.19%

<p>1. საინვესტიციო/კაპიტალური პროექტების დაგეგმვის ეტაპზე არსებული ხარვეზებიდან აღსანიშნავია, (ა) პროექტთან დაკავშირებული გარემოებების/დეტალების არასათანადო შესწავლა, რაც შემდგომში იწვევს პროექტის დროში გაჭიანურებას ან/და მასში ცვლილებების განხორციელების საჭიროებას; (ბ) პროექტის წინასწარი შეფასების ეტაპის ნაკლოვანება, რაც უკავშირდება საპროექტო ციკლში ნებართვების მოპოვების დროის რეალისტური განსაზღვრის შეზღუდვას. აღნიშნული აფერხებს სამშენებლო სამუშაოების დროულ დაწყებას და, შესაბამისად, იწვევს თანხის დაბალ ათვისებას:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 500 კვ ეგხ „წყალტუბო-ახალციხე-თორთუმი“ (EU-NIF, KfW) (24 14 01 01) (გეგმა 40 მლნ ლარი, ფაქტი 22 მლნ ლარი (გეგმის 54%)) - ნებართვების მოპოვების პროცესის გაჭიანურების გამო ვერ მოხერხდა სამუშაოების დროული დაწყება. • ჩრდილოეთის რგოლი (EBRD), ნამახვანი - წყალტუბო - ლაჯანური (EBRD, EU-NIF, KfW) (24 14 01 02) (გეგმა 15 მლნ ლარი, ფაქტი 5 მლნ ლარი (გეგმის 35%)) - 500 კვ ეგხ-ის ლაჯანური-წყალტუბოს სამშენებლო ნებართვის მოპოვების გაჭიანურების გამო ვერ მოხდა კონტრაქტორის სამშენებლო ტერიტორიაზე დროული დაშვება. • სამედიცინო დაწესებულებათა რეაბილიტაცია და აღჭურვა (27 04 01) (გეგმა 40 მლნ ლარი, ფაქტი 20 მლნ ლარი (გეგმის 50%)) - სსიპ - საგანგებო სიტუაციების კოორდინაციისა და გადაუდებელი დახმარების ცენტრის სასწრაფო დახმარების ერთ-ერთი ოფისის შენობის საპროექტო და სამშენებლო/სარემონტო სამუშაოების შესყიდვის პროცედურები ვერ განხორციელდა. კერძოდ, მომწოდებლის მიერ ჩატარებული გეოლოგიური კვლევის მიხედვით, საპროექტო მიწის ნაკვეთის გეოლოგიური მდგომარეობა არ იძლევა მასზე მშენებლობის განხორციელების შესაძლებლობას. შესაბამისად, პროექტის განხორციელებისთვის სამინისტროს მხრიდან განხილული იქნა ალტერნატიული მიწის ნაკვეთი, სადაც ასევე გამოიკვეთა რიგი შემაფერხებელი ფაქტორები, რაც სამინისტროსა და მომწოდებელს შორის არსებული ხელშეკრულების მასშტაბებს სცილდებოდა, რის შემდეგაც მხარეებს შორის შეთანხმების საფუძველზე შეწყდა ხელშეკრულება. ამას გარდა, წინასწარ განსაზღვრული გეგმის მიხედვით ვერ განხორციელდა ქ. რუსთავის ფსიქიკური ჯანმრთელობის ცენტრის სამშენებლო სარეაბილიტაციო სამუშაოები. კერძოდ, მომწოდებელთან ხელშეკრულების გაფორმების შემდეგ ჩატარდა შენობის დეტალური კვლევა, რამაც წარმოაჩინა გამაგრებითი სამუშაოების ჩატარების აუცილებლობა, რისი ღირებულებაც უტოლდება სამშენებლო სარემონტო სამუშაოების ღირებულებას, რაც ჯამში არსებითად ზრდიდა ხელშეკრულების საწყის ღირებულებას და უწყების განმარტებით, იწვევდა ტექნიკური დავალების ცვლილებას. შედეგად, მხარეებს შორის შეთანხმების საფუძველზე შეწყდა ხელშეკრულება.
<p>2. ტენდერის უარყოფითი შედეგით დასრულება, რაც ქმნის მისი ხელახალი გამოცხადების საჭიროებას და ავადებს სამუშაოების დაწყებას. ზოგიერთ შემთხვევაში, ტენდერის უარყოფითი შედეგით დასრულება გამოწვეულია მომწოდებლების დაბალი ინტერესით ან/და შესაბამისი კვალიფიკაციის მქონე პრეტენდენტების არარსებობით:</p> <ul style="list-style-type: none"> • კლიმატგონივრული ირიგაციის სექტორის განვითარების პროექტი (ADB) (31 06 05 01) (გეგმა 0.5 მლნ ლარი, ფაქტი 0.02 მლნ ლარი (გეგმის 3 %)) - პროექტის დაგეგმილთან შედარებით გვიან დაწყება გამოიწვია კვალიფიციური კანდიდატის შერჩევის შეფერხებამ, ვინაიდან შესაბამისი სერვისის მომწოდებლის დაკონტრაქტება მოხდა მხოლოდ არსებული ვაკანსიის მესამედ გამოცხადების შემთხვევაში, ვინაიდან წინა

მცდელობების დროს ვერ გამოვლინდა ისეთი კანდიდატი, რომელიც სრულყოფილად დააკმაყოფილებდა ტექნიკური დავალების მოთხოვნებს.

- *საქართველო-ზემო სამგორის ირიგაციის პროექტი (EIB) (31 06 05 02) (გეგმა 0.5 მლნ ლარი, ფაქტი 0.2 მლნ ლარი (გეგმის 31%))* - კონსულტანტების შერჩევა განხორციელდა ევროპის საინვესტიციო ბანკის წესების შესაბამისად, რაც მოიცავს გრძელვადიან პროცედურებსა და სპეციფიკურ საკვალიფიკაციო მოთხოვნებს, რომლის გამოც გართულდა შესაბამისი კვალიფიკაციის კადრების შემჭიდროვებულ ვადებში დაკონტრაქტება. შესაბამისად, ცპროექტის მენეჯერი დაკონტრაქტდა მხოლოდ 2024 წლის ივლისში, ხოლო დანარჩენი პირები - 2024 წლის აგვისტოსა და ნოემბერში. პროექტის ძირითადი თანამშრომლების დაგვიანებით აყვანამ ხელი შეუშალა წლის განმავლობაში დაგეგმილი აქტივობების დროულად დაწყებას.

3. კონტრაქტორი კომპანიების მიერ სამუშაოების არაჯეროვანი შესრულება (მათ შორის, მოსამზადებელი კვლევების/დოკუმენტაციისა თუ სამუშაოების დაგვიანებით ან/და შეფერხებით შესრულება), რასაც ზოგიერთ შემთხვევაში თან ერთვის არასათანადო კლიმატური პირობები, რაც დამატებით აფერხებს სამუშაოების დროულ განხორციელებას:

- *ბაღდათი-აბასთუმნის საავტომობილო გზის რეკონსტრუქცია-რეაბილიტაცია (25 02 02 08) (გეგმა 50 მლნ ლარი, ფაქტი 27 მლნ ლარი (გეგმის 53%))* - კონტრაქტორმა კომპანიამ ვერ უზრუნველყო სამშენებლო სამუშაოების სათანადო ტემპებით წარმოება; კერძოდ ვერ მოახდინა საჭირო მანქანა-დანადგარებისა და პერსონალის დროულად მობილიზება, რამაც გამოიწვია გარკვეული სამუშაოების შეფერხებით განხორციელება. გარდა ამისა, გვიანი გაზაფხულისა და ზაფხულის ადრინდელ პერიოდში მოსულმა უხმა ნალექმა მოსალოდნელზე მეტად შეაფერხა სამუშაოების წარმოება.
- *თბილისი-ბაკურციხე-ლაგოდეხის საავტომობილო გზის საგარეჯო-ბადიასურის მონაკვეთის მშენებლობა (WB) (25 02 03 13) (გეგმა 110 მლნ ლარი, ფაქტი 47 მლნ ლარი (გეგმის 43%))* - კონტრაქტორმა კომპანიამ ვერ უზრუნველყო სამშენებლო სამუშაოების სათანადო ტემპებით წარმოება, ვინაიდან ვერ მოახდინა საჭირო მანქანა-დანადგარებისა და პერსონალის დროულად მობილიზება, რამაც გამოიწვია გარკვეული სამუშაოების შეფერხებით განხორციელება.

4. გადაჭარბებით ათვისებასთან დაკავშირებით, ხშირ მიზეზს მომწოდებლის მიერ სამუშაოების მოსალოდნელზე მაღალი ტემპით წარმოება წარმოადგენს, რაც გამოწვეულია მათ მიერ დამატებითი პერსონალისა და საჭირო მასალა-დანადგარების მობილიზებით. აქვე, ზოგიერთ შემთხვევაში ადგილი აქვს საავანსო თანხის ზრდას, რაც ზრდის საწყის გეგმებს. ასევე, პროექტის მიმდინარეობისას დამატებით ისეთი სამუშაოების განხორციელების აუცილებლობა, რაც არ იქნა გათვალისწინებული პროექტის დეტალური შესწავლის ეტაპზე, ზრდის საჭირო რესურსებს:

- *თბილისი-სენაკი-ლესელიძის საავტომობილო გზის ჩუმათელეთი-ხევის მონაკვეთის რეკონსტრუქცია-მშენებლობა (EIB, WB) (25 02 03 04) (გეგმა 120 მლნ ლარი, ფაქტი 212 მლნ ლარი (გეგმის 176%))* - კონტრაქტორმა კომპანიამ უზრუნველყო სამშენებლო სამუშაოების მაღალი ტემპებით წარმოება. კერძოდ, მობილიზებული იქნა დამატებითი პერსონალი, საჭირო მასალა-დანადგარები, რამაც განაპირობა ასიგნებების გადაჭარბებით ათვისება.
- *ქ. ბათუმის ახალი შემოვლითი გზა (ADB, AIIB) (25 02 03 02) (გეგმა 42 მლნ ლარი, ფაქტი 80 მლნ ლარი (გეგმის 189%))* - კონტრაქტორმა კომპანიამ უზრუნველყო სამშენებლო სამუშაოების მაღალი ტემპებით წარმოება. კერძოდ, მობილიზებული იქნა დამატებითი პერსონალი, საჭირო მასალა-დანადგარები, რამაც განაპირობა ასიგნებების გადაჭარბებით ათვისება.
- *თბილისის საჯარო სკოლების რეაბილიტაციისა და ენერგოეფექტურობის გაზრდის პროექტი (CEB, E5P) (25 07 01 02) (გეგმა 16 მლნ ლარი, ფაქტი 24 მლნ ლარი (152%))* - კონტრაქტორი ორგანიზაციის მოთხოვნის საფუძველზე გაიზარდა საავანსო თანხა. ამასთან, საჭირო გახდა დამატებითი სამუშაოების განხორციელება, რაც ითვალისწინებდა სარეაბილიტაციო შენობების დამატებითი გამაგრების სამუშაოებს.

2024 წელს დაბალი ათვისების მქონე სესხების ათვისებულ ნაწილზე გადახდილი ვალდებულების გადასახადი.

ხელშეკრულების ნომერი/ვალუტა	ხელმოწერის თარიღი	ხელშეკრულების თანხა (კრედიტის ვალუტაში - მლნ)	ჯამურად ჩამორიცხული თანხა 2024 წლის ბოლოს (კრედიტის ვალუტაში - მლნ)	2024 წელს გადახდილი ვალდებულებების გადასახადი (მლნ ლარი)	კრედიტით დაფინანსებული პროექტ(ებ)ი	კრედიტით დაფინანსებული პროექტები 2024		კრედიტით დაფინანსებული პროექტები 2023		კრედიტით დაფინანსებული პროექტები 2022	
						ფაქტი (მლნ ლარი)	შესრულება (%)	ფაქტი (მლნ ლარი)	შესრულება (%)	ფაქტი (მლნ ლარი)	შესრულება (%)
EBRD_KV_KARTLI (EUR)	12.05.2015	10.3	3.2	0.03	ქვემო ქართლის ნარჩენების მართვის პროექტი (EBRD, SIDA) (25 05 02)	1.5	29.4%	6.5	100.6%	0.2	3.3%
KFW_JVARI_II (EUR)	13.04.2017	125.0	59.2	0.6	500 კვ ეგხ „წყალტუბო-ახალციხე-თორთუმი“ (KfW, EU-NIF) (24 14 01 01)	17.1	49.0%	65.2	815.2%	13.6	104.7%
					ჩრდილოეთის რგოლი (EBRD), ნამახვანი - წყალტუბო - ლაჯანური (EBRD, KfW) (24 14 01 02)	1.7	15.9%	0.8	8.2%	10.7	237.5%
					გურიის ელგადაცემის ხაზების ინფრასტრუქტურის გაძლიერება (KfW) (24 14 01 04)	13.6	85.9%	13	64.9%	2.7	42.1%
					ხელედულა-ლაჯანური-ონი (KfW) (24 14 01 06)	3.8	29.3%	6	59.7%	1.4	30.9%
ADB-3524 (USD)	19.06.2017	43.8	25.4	0.1	შიდასახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის ძირულა-ხარაგაული-მოლითი-ფონა-ჩუმათელეთის საავტომობილო გზის ჩუმათელეთი-ხარაგაულის მონაკვეთის რეაბილიტაცია-რეკონსტრუქცია (ADB) (25 02 02 11)	0.0	-	11.4	89.9%	22.3	55.7%
KFW_SOLID WASTE (EUR)	27.10.2017	30.0	9.9	0.2	მყარი ნარჩენების ინტეგრირებული მართვის პროგრამა II (კახეთი, სამეგრელო-ზემო სვანეთი) (KfW) (25 05 03)	10.8	45.8%	9.3	46.4%	7	43.9%

KFW_ADJARA (EUR)	24.08.2018	40.0	13.3	0.2	აჭარის სოფლების წყალმომარაგებისა და წყალარინების პროგრამა, საქართველო (EU-NIF, KfW) (55 13 04)	6.8	52.7%	22.8	76.0%	3.6	15.6%
EBRD-TB_SOLID_W (EUR)	27.11.2018	18.0	11.2	0.1	თბილისის მყარი ნარჩენების მართვის პროექტი (EBRD) (55 13 02 01)	3.7	37.0%	-	0.0%	22.2	148.0%
KFW_EDUCATION (EUR)	14.06.2019	20.0	5.8	0.1	პროფესიული განათლება I (KfW) (32 10)	15.3	85.1%	1.7	16.8%	-	0.0%
KFW_ENERGY (EUR)	14.06.2019	100.0	2.0	0.7	კახეთის ინფრასტრუქტურის გაძლიერება (KfW) (24 14 01 05)	2.7	82.2%	4.8	96.0%	0.2	1.9%
IBRD8955 (EUR)	18.06.2019	90.0	47.4	0.4	ინოვაციის, ინკლუზიურობის და ხარისხის პროექტი - საქართველო I2Q – MES (IBRD) (32 09)	18.6	92.8%	12.5	70.2%	11	47.7%
					ინოვაციის, ინკლუზიურობის და ხარისხის პროექტი - საქართველო I2Q – MDF (IBRD) (25 07 01 03)	50.2	71.8%	22.2	52.8%	2.1	51.8%
EBRD_POWER_GRID (EUR)	28.07.2020	35.0	4.2	0.5	„ჩრდილოეთის რგოლი“ (EBRD), „ნამახვანი-წყალტუბო-ლაჯანური“ (EU-NIF, EBRD, KfW) (24 14 01 02)	1.7	15.9%	0.8	8.2%	10.7	237.5%
KFW_TOURISM (EUR)	07.08.2020	130.0	12.4	0.9	იმერეთის და ყაზბეგის მუნიციპალიტეტებში კომუნალური ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესება (KfW) (25 04 03)	28.9	125.8%	5	48.4%	2.7	8.8%
IBRD9161 (EUR)	31.08.2020	35.7	23.1	0.1	პროექტი Log-In Georgia (WB, EIB) (24 08 03)	43.1	86.3%	27.1	54.1%	15.4	49.6%

დანართი 4. პროგრამული ბიუჯეტირება - მაგალითები

<p>1. პროგრამების ფარგლებში შემუშავებული ინდიკატორების ნაწილისთვის შეუძლებელია 2024 წელს მიღწეული შედეგების შედარება მიზნობრივ მაჩვენებლებთან, ვინაიდან აღნიშნული პროგრამები არაა წარმოდგენილი ქვეპროგრამების დონეზე, ამასთან არ ხდება მიმდინარე და მომდევნო წლების მიზნობრივი მაჩვენებლების გამიჯვნა:</p>
<ul style="list-style-type: none"> • ჯანდაცვის სამინისტროს პროგრამის „სამინისტროს სისტემაში შემავალი სამედიცინო და სხვა დაწესებულებათა რეაბილიტაცია და აღჭურვა“ (27 04) ერთ-ერთი ინდიკატორია „რეაბილიტირებული და აღჭურვილი სამედიცინო დაწესებულებების რაოდენობა“. აღნიშნული ინდიკატორის მიზნობრივი მაჩვენებელია „სხვადასხვა საავადმყოფოების და სოციალური ტიპის ობიექტების რეაბილიტაცია/აღჭურვა“, თუმცა ინფორმაცია იმის შესახებ თუ რა პერიოდში განხორციელდება აღნიშნული სამუშაოები წარმოდგენილი არაა. • შინაგან საქმეთა სამინისტროს პროგრამის „საზოგადოებრივი წესრიგი და საერთაშორისო თანამშრომლობის განვითარება/გაღრმავება“ (30 01) ერთ-ერთი ინდიკატორია „სამინისტროს მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის, ავტოპარკის და ინფრასტრუქტურის განახლების მაჩვენებელი“. აღნიშნული ინდიკატორის მიზნობრივ ნიშნულს წარმოადგენს „20%-ით განახლებული სამინისტროს მატერიალურ-ტექნიკური ბაზა; 8%-ით განახლებული ავტოპარკი; 20%-ით რეაბილიტირებული სამინისტროს ინფრასტრუქტურა, აშენებული დამატებით 4 შენობა“. ინფორმაცია იმის შესახებ თუ რა პერიოდში განხორციელდება აღნიშნული ღონისძიებები პროგრამულ ბიუჯეტში წარმოდგენილი არაა. შესაბამისად, 2024 წლისთვის განსახორციელებელი აქტივობების იდენტიფიცირება ვერ ხერხდება. • განათლების, მეცნიერებისა და ახალგაზრდობის სამინისტროს ქვეპროგრამაში „ინკლუზიური განათლება“ (32 06) ერთ-ერთი ინდიკატორია „ინკლუზიური განათლების მიმართულებით გადამზადებული მასწავლებლების რაოდენობა“. აღნიშნული პროგრამის მიზნობრივი მაჩვენებელია „5,200 გადამზადებული მასწავლებელი“, თუმცა 2024 წლისთვის გადამზადებული პედაგოგების გეგმური რაოდენობის შესახებ ინფორმაცია წარმოდგენილი არ არის.
<p>2. ზოგიერთ შემთხვევაში არ არის განსაზღვრული პროგრამის/ქვეპროგრამის ფარგლებში მისაღწევი კონკრეტული მიზანი ან მიზნობრივი მაჩვენებელი არ აკმაყოფილებს პროგრამული ბიუჯეტის შედგენის მეთოდოლოგიით განსაზღვრულ კრიტერიუმებს, რაც ანგარიშგების ეტაპზე ართულებს აღნიშნული პროგრამის/ქვეპროგრამის ეფექტიანობის შეფასებას:</p>
<ul style="list-style-type: none"> • განათლების, მეცნიერებისა და ახალგაზრდობის სამინისტროს ქვეპროგრამის „ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებების ინფრასტრუქტურის განვითარება“ (32 07 01) ერთ-ერთი ინდიკატორია „ინვენტარითა და კომპიუტერული ტექნიკით აღჭურვილი ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებების რაოდენობა“, რომლის მიზნობრივი ნიშნულია „ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებების უზრუნველყოფა სხვადასხვა სახის ინვენტარით მოთხოვნის შესაბამისად“. • ჯანდაცვის სამინისტროს ქვეპროგრამაში „დასაქმების ხელშეწყობის მომსახურებათა მართვა“ (27 01 08) ერთ-ერთი ინდიკატორია „შრომის ბაზრის პოლიტიკის შემუშავება და მართვა“. ამ ინდიკატორის მიზნობრივი ნიშნული კი განსაზღვრულია შემდეგი ფორმით: „დასაქმების ხელშეწყობის სახელმწიფო პროგრამებში ჩართული სამიზნე ჯგუფების შესაბამისი სერვისებით უზრუნველყოფა; შრომითი ურთიერთობებისა და დასაქმების ხელშეწყობის ღონისძიებების უზრუნველყოფა; ხორციელდება შრომის ბაზრის მონიტორინგი“.
<p>3. ზოგიერთი პროგრამის შემთხვევაში სრულად არ ხდება მიღწეული შედეგების შესახებ ანგარიშგება ან შედეგების შეფასება წინასწარ განსაზღვრულ ინდიკატორებთან მიმართებით:</p>
<ul style="list-style-type: none"> • ჯანდაცვის სამინისტროს პროგრამის „მოსახლეობის ჯანმრთელობის დაცვა“ (27 03) ინდიკატორებია „ჰოსპიტალიზაციის მაჩვენებელი 100 მოსახლეზე“; „1 წლამდე ასაკის ბავშვთა სიკვდილიანობა 1000 ცოცხლადშობილზე“; „ამბულატორიული მიმართვების რაოდენობა 1 სულ მოსახლეზე“. მიღწეულ შედეგებში მოცემულია 2023 წლის მაჩვენებლები, 2024 წელს მიღწეული შედეგების შესახებ ინფორმაცია კი

წარმოდგენილი არ არის (სამინისტროს განმარტებით, გარკვეული ინდიკატორებისთვის მიღწეულ მაჩვენებლებზე ინფორმაცია ხელმისაწვდომი ფისკალური წლის დასრულებიდან ექვს თვეში).

- ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს პროგრამის „ტექნიკური დახმარების პროექტი საქართველოს ენერგეტიკული სექტორის რეფორმის პროგრამის (GESRP) მხარდასაჭერად (EU-NIF)“ (24 13) ინდიკატორის მიზნობრივ მაჩვენებლად გათვალისწინებულია „15 კანონქვემდებარე აქტის ამოქმედება და ბაზარზე არსებულ 15 დასახელების პროდუქტზე დაწყებული ენერგოეტიკეტირება“. მიღწეულ შედეგებში კი წარმოდგენილია ინფორმაცია 14 საკანონმდებლო აქტის ამოქმედების შესახებ, თუმცა არაა მოცემული ინფორმაცია ბაზარზე არსებული პროდუქტების ენერგოეტიკეტირების სტატუსთან დაკავშირებით.

4. ზოგიერთი პროგრამის/ქვეპროგრამის შემთხვევაში მიღწეული შედეგების წარმოდგენა ხორციელდება დაგეგმვის ეტაპზე განსაზღვრულ მაჩვენებლებთან შეუსაბამოდ, განსხვავებული სახით/ფორმატით, რაც ართულებს ან შეუძლებელს ხდის დაგეგმილი და მიღწეული შედეგების ერთმანეთთან შედარებას:

- განათლების, მეცნიერებისა და ახალგაზრდობის სამინისტროს პროგრამის „პროფესიული განათლება“ (32 03) ერთ-ერთი ინდიკატორია „პროფესიული სტუდენტების რაოდენობა“. ინდიკატორის მიზნობრივი მაჩვენებელია „ზრდა ყოველწლიურად საშუალოდ 20%-ით“, მაშინ როდესაც ბიუჯეტის შესრულების წლიურ ანგარიშში მიღწეულ შედეგად წარმოდგენილია ნომინალური მაჩვენებელი (24,500). მსგავსი ფორმატით ინფორმაციის წარმოდგენა არ იძლევა გეგმური და ფაქტობრივი მაჩვენებლების შედარების საშუალებას.
- ჯანდაცვის სამინისტროს პროგრამის „პირველადი და გადაუდებელი სამედიცინო დახმარების უზრუნველყოფა“ (27 03 03 07) ინდიკატორია „სასწრაფო სამედიცინო დახმარების გამოძახებების რაოდენობა 1 სულ მოსახლეზე“, ხოლო მიზნობრივი მაჩვენებელია „100%-ით უზრუნველყოფილი მოსახლეობა სასწრაფო დახმარებითა და სამედიცინო ტრანსპორტით“. მიღწეულ შუალედურ შედეგში მოცემულია შემდეგი ინფორმაცია: „შესრულდა 1,105,616 გამოძახება, ანუ ერთ სულ მოსახლეზე 0.3“.

5. გარკვეული პროგრამების შემთხვევაში არ არის წარმოდგენილი განმარტება დაგეგმილ და მიღწეულ შედეგებს შორის არსებულ განსხვავებებზე, ან მოცემული განმარტება ზოგადი ხასიათისაა და შეუძლებელია დადგინდეს თუ რა იყო გადახრის გამომწვევი მიზეზი. ამასთან, წლის განმავლობაში პრიორიტეტების ცვლილების შემთხვევაში არ არის მითითებული ინფორმაცია აღნიშნული ცვლილების სანაცვლოდ განხორციელებული ღონისძიებებისა და მიღწეული შედეგების შესახებ:

- შინაგან საქმეთა სამინისტროს პროგრამით „სახელმწიფო საზღვრის დაცვა“ (30 02) გათვალისწინებული იყო „სახმელეთო საზღვრის დაცვის დეპარტამენტის N2 სამმართველოს (ახალციხე) N1 ს/სექტორის (ირმისჭალა) მშენებლობა“ და „სანაპირო დაცვის დეპარტამენტისათვის 2 ერთეული ზომამცირე სწრაფმავალი zodiac-ის ტიპის კატარდის შექმნა“, რაც არ განხორციელებულა. წარმოდგენილი განმარტებით, აღნიშნული „განხორციელება საშუალოვადიან პერიოდში“, თუმცა შეუსრულებლობის გამომწვევი მიზეზი მოცემული არ არის.
- ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს პროგრამის „საზღვაო ტრანსპორტის რეგულირება, მართვა და განვითარება“ (24 28) ერთ-ერთი ინდიკატორის მიზნობრივი მაჩვენებელია „საერთაშორისო ნაოსნობაში ჩართული გემების მოზიდვა, რაც ხელს შეუწყობს PARIS MOU-სა და TOKYO MOU-ს შავი/ნაცრისფერი/თეთრი დროშის კატეგორიებში ქართული დროშის პოზიციების გაუმჯობესებას. მცურავი საშუალებების რაოდენობის ზრდა: 2024-2027 წლებში ყოველწლიურად 15%-ით“. მოცემული მიზანი სრულად ვერ იქნა მიღწეული, თუმცა ბიუჯეტის შესრულების წლიურ ანგარიშში წარმოდგენილია მხოლოდ შემდეგი განმარტება: „დაგეგმილი 15%-იანი ზრდა ვერ იქნა მიღწეული“.

დანართი 5. სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის მოხსენებებში 2021-2023 წლების სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების წლიური ანგარიშების შესახებ გაცემული რეკომენდაციების შესრულების მდგომარეობა

N	რეკომენდაცია	განხორციელების ვადები	პასუხისმგებელი უწყება	სტატუსი	სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის კომენტარი
სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის „2023 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების წლიური ანგარიშის შესახებ“ მოხსენებაში გაცემული რეკომენდაციების შესრულების მდგომარეობა					
1	მიზანშეწონილია, „ფისკალური რისკების ანალიზის“ დოკუმენტში ერთმანეთისგან გამიჯნულად იქნეს გაანალიზებული კორპორაციათა სექტორად და სამთავრობო სექტორად დაკლასიფიცირებულ სახელმწიფო საწარმოებიდან მომდინარე ფისკალური რისკები.	2024 წელი, IV კვ.	საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო	შესრულებული	
2	სამთავრობო სექტორს მიკუთვნებულ საწარმოთა ფინანსური მაჩვენებლები და შესაბამისი რისკები გაანალიზებული იქნეს მთავრობის ვალსა და ერთიანი ბიუჯეტის დეფიციტზე ზემოქმედების კონტექსტში, მათ შორის, „მთავრობის ვალის მდგრადობის ანალიზის“ დოკუმენტში.	2024 წელი, IV კვ.	საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო	მიმდინარე	დაგეგმილია საქართველოს ფინანსთა მინისტრის N46 ბრძანებით დამტკიცებულ სამთავრობო სექტორს მიკუთვნებული საწარმოების ანგარიშების ფორმებში ცვლილება და სამთავრობო სექტორს მიკუთვნებული საწარმოების ვალის შესახებ ინფორმაციის საქართველოს ფინანსთა სამინისტროში წარმოდგენის ვალდებულების ასახვა. ამასთან, 2026 წლის ბიუჯეტის წარდგენისას სამთავრობო სექტორს მიკუთვნებული საწარმოების ვალის შესახებ ინფორმაცია ასახული იქნება ვალის მდგრადობის ანალიზის დოკუმენტში.

3	მიზანშეწონილია, სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონზე თანდართულ „ფისკალური რისკების ანალიზის“ დოკუმენტში წარმოდგენილი იქნეს ინფორმაცია საქართველოში მოქმედი დეპოზიტების დაზღვევის სისტემიდან მომდინარე პოტენციური რისკების შესახებ.		საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო	შეუსრულებელი	ფინანსთა სამინისტროს ინფორმაციით, აღნიშნული ინფორმაცია გამოქვეყნებულია სსიპ - დეპოზიტების დაზღვევის სააგენტოს ვებ-გვერდზე. ამასთან, საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს მიერ არ იგეგმება აღნიშნული მიმართულებით დამატებითი ანალიზის განხორციელება.
4	მიზანშეწონილია, ფინანსთა სამინისტრომ შეიმუშაოს სისტემური მიდგომა, რომელიც უზრუნველყოფს სახაზინო სამსახურის მიერ კომერციულ ბანკებში განთავსებული სსიპ/ა(ა)იპ-ების ფინანსური რესურსების შესახებ სრული და ზუსტი ინფორმაციის ფლობას.	2024 წელი, IV კვ.	საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო	შესრულებული	
5	მიზანშეწონილია, სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების წლიური ანგარიშის სსიპ/ა(ა)იპ-ების ნაერთი ბალანსის დოკუმენტში წარმოდგენილი იყოს ინფორმაცია ინდივიდუალური სსიპ/ა(ა)იპ-ის მიერ მიღებული შემოსავლებისა და გაწეული ხარჯების შესახებ, მათი ფორმირების წყაროების მიხედვით.		საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო	შეუსრულებელი	ფინანსთა სამინისტრო არ იზიარებს აღნიშნულ რეკომენდაციას.
სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის „2022 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების წლიური ანგარიშის შესახებ“ მოხსენებაში გაცემული რეკომენდაციების შესრულების მდგომარეობა					
1	მნიშვნელოვანია, მთავრობის ვალის მდგრადობის უზრუნველსაყოფად, სახელმწიფო საწარმოთა სექტორიზაციის რეფორმის შემდგომ ეტაპზე დარეგულირებულ იქნეს სამთავრობო სექტორს მიკუთვნებული სახელმწიფო საწარმოების მიერ სესხის აღების უფლებამოსილების საკითხი და ამ პროცესში, ფინანსთა სამინისტროს, როგორც მაკოორდინირებელი უწყების ჩართულობა.	2024 წელი	საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო	მიმდინარე	

2	საბიუჯეტო რესურსიდან გაცემული სესხების რეესტრის სრულფასოვანი წარმოებისთვის, ფინანსთა სამინისტრომ შეიმუშაოს მექანიზმი, რომელიც უზრუნველყოფს სახელმწიფო ხაზინის ინფორმირებულობას ბიუჯეტიდან სესხის გაცემის შესახებ გადაწყვეტილების მიღების თაობაზე.		საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო	შესრულებელი	ფინანსთა სამინისტროს ინფორმაციით არსებული მექანიზმებით სახელმწიფო ხაზინა სრულად იღებს ინფორმაციას საბიუჯეტო ორგანიზაციებიდან გაცემულ სესხებზე.
3	მთავრობის ვალის მართვის სტრატეგიაში წარმოდგენილი მიმართულებების საბიუჯეტო პროცესში უკეთ ინტეგრირებისთვის, მიზანშეწონილია, სტრატეგიის განახლება განხორციელდეს შემდგომი წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონის პროექტის საბოლოო ვარიანტის წარდგენამდე.	2024 წელი	საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო	მიმდინარე	
4	მთავრობის ვალის მართვის სტრატეგიის ხარისხობრივი გაუმჯობესებისთვის, მიზანშეწონილია, დოკუმენტის შემდგომი განახლების პროცესში მხედველობაში იქნეს მიღებული შემდეგი საკითხები: <ul style="list-style-type: none"> • დოკუმენტში წარმოდგენილი მიმართულებები და მიზნობრივი ნიშნულები თანხვედრაში იყოს დოკუმენტის არეალსა და მიზნებთან; • სტრატეგია მოიცავდეს ვალის მომსახურების ხარჯების შეფასების ინდიკატორ(ებ)ს და სტრატეგიით განსაზღვრული მიზნობრივი მაჩვენებლების პოტენციური გავლენის შეფასებას ამ ინდიკატორ(ებ)ზე. 	2024 წელი	საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო	მიმდინარე	
სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის „2021 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების წლიური ანგარიშის შესახებ“ მოხსენებაში გაცემული რეკომენდაციების შესრულების მდგომარეობა					
1	მიზანშეწონილია, სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონზე თანდართულ „ფისკალური რისკების ანალიზის დოკუმენტში“ წარმოდგენილი იქნეს ინფორმაცია სახელმწიფოს მიმართ არსებული სამართლებრივი დავებიდან მომდინარე რისკებისა და ფისკალურ პარამეტრებზე მათი პოტენციური გავლენის შესახებ.	2022 წელი	საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო	შესრულებელი	2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონზე თანდართულ დოკუმენტში აისახა აღნიშნული წყაროდან მომდინარე რისკებთან დაკავშირებული საკითხები.

2	მიზანშეწონილია, კაპიტალური პროექტების შესრულების მდგომარეობის შესახებ მეთოდოლოგიით განსაზღვრული პერიოდული ანგარიშების მომზადება და მათი წარმოდგენა სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების კვარტალურ ანგარიშებთან ერთად.	2022 – 2025 წლები	საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო	მიმდინარე	
3	მნიშვნელოვანია, ფინანსთა სამინისტრომ შეიმუშაოს საგარეო საკრედიტო წყაროებიდან მობილიზებული რესურსის გადასესხების პოლიტიკა/პოლიტიკის დოკუმენტი, რომელშიც აისახება გადასესხების პროცესის სრული ციკლი და შესაბამისად, უზრუნველყოფს გამჭვირვალე და ერთგვაროვანი მიდგომის ჩამოყალიბებას აღნიშნული პროცესის თითოეული ეტაპისთვის.		საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო	მიმდინარე	
4	მიზანშეწონილია, ფინანსთა სამინისტრომ შეიმუშაოს მიდგომა და სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების წლიურ ანგარიშში წარმოადგინოს დეტალური ინფორმაცია: <ul style="list-style-type: none"> • საგარეო საკრედიტო რესურსის ხარჯზე გაცემული სესხების პორტფელის მდგომარეობის შესახებ; • წლის განმავლობაში სახელმწიფო ბიუჯეტიდან სახელმწიფო საწარმოებზე მიმართული დაფინანსების მოცულობისა და მიზნობრიობის შესახებ. 	2023 წელი	საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო	შეუსრულებელი	2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების წლიურ ანგარიშს არ ახლავს ინფორმაცია საგარეო საკრედიტო რესურსის ხარჯზე გაცემული სესხების პორტფელის მდგომარეობის შესახებ და წლის განმავლობაში სახელმწიფო ბიუჯეტიდან სახელმწიფო საწარმოებზე მიმართული დაფინანსების მოცულობისა და მიზნობრიობის შესახებ.
5	მიზანშეწონილია, ფორმალურად დამტკიცდეს პროგრამული ბიუჯეტის დანერგვის სამოქმედო გეგმა, სადაც გაწერილი იქნება რეფორმის ფარგლებში განსახორციელებელი კონკრეტული აქტივობები შესაბამისი ვადებითა და პასუხისმგებელი უწყებებით.		საქართველოს მთავრობა	მიმდინარე	

დანართი 6. „საქართველოს ადამიანური კაპიტალის პროგრამის“ ძირითადი მიმართულებით დაგეგმილი შედეგების და ინდიკატორების მიღწევის დამოუკიდებელი ვერიფიკაციის ანგარიში

სახელმწიფო აუდიტის სამსახური

„საქართველოს ადამიანური კაპიტალის პროგრამის“ ძირითადი
მიმართულებით დაგეგმილი შედეგების და ინდიკატორების მიღწევის
დამოუკიდებელი ვერიფიკაციის ანგარიში

თბილისი

2025

შინაარსი

ტერმინები და შემოკლებები.....	2
შემაჯამებელი მიმოხილვა.....	3
DLR-ების შესრულების ვერიფიკაცია.....	4
DLR 3.1.1.....	4
DLR 3.1.2.....	8
DLR 3.2.....	12
რეკომენდაციები.....	16

ტერმინები და შემოკლებები

დასაქმების სააგენტო - სსიპ დასაქმების ხელშეწყობის სახელმწიფო სააგენტო.

სამინისტრო - საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო.

შშმ პირი - შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირი.

ALMP - შრომის ბაზრის აქტიური პოლიტიკის ღონისძიებები.

DLR - პროგრამის ათვისებასთან დაკავშირებული ღონისძიების შედეგი.

შემაჯამებელი მიმოხილვა

სახელმწიფო აუდიტის სამსახურმა ჩაატარა „საქართველოს ადამიანური კაპიტალის პროგრამის“ (შემდგომ - პროგრამა) ვერიფიკაციის პროცედურა. პროგრამა მხარდაჭერილია რეკონსტრუქციისა და განვითარების საერთაშორისო ბანკისა და საფრანგეთის განვითარების სააგენტოს მიერ. პროგრამის ერთ-ერთი განმახორციელებელია საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო (შემდგომ - სამინისტრო). ვერიფიკაციის პროცესი მოიცავს პროგრამის ათვისებასთან დაკავშირებული სამი ღონისძიების შედეგის (შემდგომ - DLR) - DLR 3.1.1, DLR 3.1.2 და DLR 3.2-ის შეფასებას.

2022 წლის 30 მარტს საქართველოსა და ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების საერთაშორისო ბანკს შორის გაფორმდა სასესხო შეთანხმება „საქართველოს ადამიანური კაპიტალის პროგრამა“, რომელიც ძალაში შევიდა 2022 წლის 17 ივნისს. 2022 წლის 15 ნოემბერს საფრანგეთის განვითარების სააგენტოსა და საქართველოს შორის გაფორმდა ჩარჩო შეთანხმება საკრედიტო რესურსის გამოყოფის თაობაზე, რომელიც ძალაში შევიდა 2023 წლის 4 აპრილს. ამასთანავე, 2024 წლის 2 მაისს ძალაში შევიდა „საქართველოსა და რეკონსტრუქციისა და განვითარების საერთაშორისო ბანკს შორის 2022 წლის 30 მარტს გაფორმებული სასესხო შეთანხმების (საქართველოს ადამიანური კაპიტალის პროგრამა) N1 ცვლილების წერილ-შეთანხმება.¹

პროგრამა მოიცავს განათლების, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სექტორებს და მიზნად ისახავს საქართველოში ადამიანური კაპიტალის განვითარების მომსახურების მიწოდების ეფექტიანობის გაზრდას როგორც ფინანსური მექანიზმების, ისე ხარისხისა და ინკლუზიურობის გაძლიერების გზით.

პროგრამა შედგება ადამიანურ კაპიტალთან დაკავშირებული 4 ინდიკატორის (DLIs) კომპლექტისაგან და მოიცავს 27 DLR-ს, რომელიც განაწილებულია ზემოაღნიშნულ 3 სექტორს შორის. პროგრამის შესაბამისად, სესხის ათვისების ერთ-ერთი წინაპირობაა ათვისებასთან დაკავშირებული 27 ღონისძიების შესრულების დამოწმება ვერიფიკაციის გზით. სახელმწიფო აუდიტის სამსახური პროგრამის 27 ღონისძიებიდან, 14 ღონისძიების ვერიფიკატორია.

ვერიფიკაციის პროცედურები ჩატარებულია პროგრამის ფარგლებში წინასწარ განსაზღვრული ვერიფიკაციის პროტოკოლის შესაბამისად, რისთვისაც აუდიტის ჯგუფმა გამოიყენა შემდეგი მეთოდები:

- მარეგულირებელი ნორმების შესწავლა და ანალიზი;
- დოკუმენტური ინფორმაციის ანალიზი;
- მონაცემთა ბაზების ანალიზი;
- პროგრამის მოსარგებლეების გამოკითხვა;
- ფიზიკური ინსპექტირება;
- გარე მხარეთა დადასტურება;
- პასუხისმგებელ პირებთან ინტერვიუები.

ვერიფიკაციის პერიოდად განისაზღვრა DLR 3.1.1.-სთვის 2025 წლის 31 მარტი, ხოლო DLR 3.1.2-სა და DLR 3.2-სთვის 2024 წლის 31 დეკემბერი.

ჩატარებული აუდიტორული პროცედურების შედეგად დადასტურდა, რომ „საქართველოს ადამიანური კაპიტალის პროგრამის“ ფარგლებში:

¹ პროგრამის შეთანხმების რესტრუქტურირება P175455 RESTRUCTURING PAPER Report No RE55593

- **DLR 3.1.1** საქართველოს თითოეულ რეგიონში დასაქმების სააგენტოს რეგიონული ოფისის არსებობა, რომელიც დაკომპლექტებულია სათანადო პერსონალით და აღჭურვილია შესაბამისად – **2025 წლის 31 მარტის მდგომარეობით გახსნილია დასაქმების სააგენტოს 3 რეგიონალური ოფისი, აღჭურვილია და დაკომპლექტებულია დადგენილი წესის მიხედვით.**
- **DLR 3.1.2** დასაქმების სააგენტოს რეგიონალური ოფისების მეშვეობით სოფლად მცხოვრები სამუშაოს მაძიებლებისთვის დასაქმების მხარდამჭერი სერვისების გაზრდა – **2024 წელს 1,049 ბენეფიციარია რეგისტრირებული სოფლად მცხოვრებ სამუშაოს მაძიებლად, რაც 2024 წლისთვის განსაზღვრულ სამიზნე მაჩვენებელზე - 2,000 ბენეფიციარზე ნაკლებია.**
- **DLR 3.2** დასაქმების სააგენტოს შრომის ბაზრის მიმდინარე პროგრამებში (ALMP) ჩართული მოწყვლადი სამუშაოს მაძიებელი პირების რაოდენობის ზრდა – **2024 წელს 10,503 ბენეფიციარია რეგისტრირებული მოწყვლადი კატეგორიის სამუშაოს მაძიებელად, რაც 2024 წლისთვის განსაზღვრულ სამიზნე მაჩვენებელზე - 12,000 ბენეფიციარზე ნაკლებია.**

DLR-ების შესრულების ვერიფიკაცია

პროგრამის ათვისებასთან დაკავშირებული ღონისძიებების ვერიფიკაციის პროცედურები განსაზღვრულია პროგრამის შეფასების დოკუმენტით.

DLR 3.1.1

აღწერა

DLR 3.1.1–ის მიზანია დასაქმების სააგენტოს რეგიონული ოფისების შექმნა შესაბამისი პერსონალითა და აღჭურვილობით, ბანკისათვის მისაღები ფორმით. აღნიშნული კომპონენტი მიზნად ისახავს 11 რეგიონული ოფისის შექმნას 2026 წლისთვის. საქართველოს თითოეულ რეგიონს უნდა ჰქონდეს დასაქმების სააგენტოს რეგიონული ოფისი, რომელიც სათანადოდ იქნება დაკომპლექტებული და აღჭურვილი, რათა უზრუნველყოს დასაქმების მხარდამჭერის სერვისები სოფლად მცხოვრები სამუშაოს მაძიებელთა გაზრდილი რაოდენობისათვის.

DLR 3.1.1–ის მიზანია ყოველ წელს ქვეყნის ყველა რეგიონში დასაქმების სააგენტოს მიერ დასაქმების სერვისებისა და პროგრამების გაფართოება, მათ შორის კლიმატის ცვლილებით დაზარალებულ რაიონებში. მოსალოდნელი შედეგი გააუმჯობესებს მოსახლეობის იმ ნაწილის მოცვას, რომლისთვისაც არ არის ხელმისაწვდომი დასაქმების სერვისები და უზრუნველყოფს სერვისების უფრო სამართლიან მიწოდებას რეგიონებში.

DLR 3.1.1 მიღწეული იქნება, როდესაც დასაქმების სააგენტოს ახალი რეგიონული ოფისები გაიხსნება რაჭა–ლეჩხუმისა და ქვემო სვანეთის, სამცხე–ჯავახეთის და მცხეთა–მთიანეთის რეგიონებში და თითოეულ, 11 ადმინისტრაციულ რეგიონში დასაქმების სააგენტოს რეგიონული ოფისები იმუშავენ ბანკისთვის მისაღები ფორმით. ადმინისტრაციული რეგიონებია: კახეთი, თბილისი, შიდა ქართლი, ქვემო ქართლი, სამცხე–ჯავახეთი, აჭარა(ა/რ), გურია, სამეგრელო–ზემო სვანეთი, იმერეთი, რაჭა–ლეჩხუმი და ქვემო სვანეთი, მცხეთა–მთიანეთი. ასევე, თბილისის სერვის ცენტრებია გლდან–ნაძალადევი, დიდუბე–ჩუღურეთი, ისანი–სამგორი, ვაკე–საბურთალო, ძველი თბილისი.

დასაქმების სააგენტოს რეგიონული ოფისი ითვლება „გახსნილად“, თუ დასაქმებულია არანაკლებ ხუთი სრულ განაკვეთზე მომუშავე სპეციალისტი და ემსახურება შესაბამისი ადმინისტრაციული

ერთეულის მოქალაქეებს უწყვეტად სულ მცირე 3 თვის განმავლობაში. სპეციალისტები განიმარტება, როგორც პირები, რომლებიც მუშაობენ სრულ განაკვეთზე ALMP მიმართულებით და ასრულებენ შემდეგ საქმიანობას: სამუშაოს მაძიებელთა პირადი საქმის მართვა, პროფილირება, კონსულტაცია, ტრენინგი. სპეციალისტები ჩაითვლებიან სრულ განაკვეთზე დასაქმებულად, თუ მათ დასაქმების სააგენტოსთან სრულ განაკვეთზე, მინიმუმ ერთი წლით (ან განუსაზღვრელი) ვადის შრომითი ხელშეკრულება აქვთ გაფორმებული.

დასაქმების სააგენტოს რეგიონული ოფისი ითვლება „სათანადოდ დაკომპლექტებულად“, თუ მინიმუმ 12 სრულ განაკვეთზე მომუშავე სპეციალისტი, მინიმუმ 12 თვის განმავლობაში დასაქმებულია პატარა რეგიონებში (სამცხე-ჯავახეთი, რაჭა-ლეჩხუმი და მცხეთა-მთიანეთი, გურია), მინიმუმ 16 სპეციალისტი დასაქმებულია საშუალო ზომის რეგიონებში (აჭარა, კახეთი, ქვემო ქართლი, შიდა ქართლი), მინიმუმ 20 სპეციალისტი დასაქმებულია დასაქმების სააგენტოს ოფისებში დიდ რეგიონებში (თბილისი, სამეგრელო-ზემო სვანეთი, იმერეთი). სპეციალისტად ითვლებიან მხოლოდ სამუშაოს მაძიებელთა მომსახურებაზე პასუხისმგებელი თანამშრომლები.

დასაქმების სააგენტოს რეგიონული ოფისი ითვლება „საკმარისად აღჭურვილად“, თუ ის თანხვედრაშია სამინისტროს შეფასებულ დასაქმების ხელშეწყობის სერვისების (მიწოდებას (ინდივიდუალური კონსულტაცია, პროფილირება და მიმართვა) შესახებ ინფორმაციის გასავრცელებლად და ხელმისაწვდომობის გასაზრდელად საჭირო აღჭურვილობასთან, რომელიც სოფლად მცხოვრები სამუშაოს მაძიებლების რაოდენობას წელიწადში 20,000-მდე გაზრდის.

ვერიფიკაციის პროცედურა

სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის მიერ დამოწმებულ იქნეს ფიზიკური ინსპექტირების საფუძველზე დასაქმების სააგენტოს წლიური და კვარტალური ანგარიშების მონაცემები, მათ შორის სამუშაოს მაძიებელთა რაოდენობა მუნიციპალიტეტისა და პროგრამის მიხედვით, ასევე, სრულ და ნახევარ განაკვეთზე მომუშავე თანამშრომლების რაოდენობა რეგიონულ ოფისებში.

ჩატარებული ვერიფიკაციის პროცედურები

აუდიტის ჯგუფმა შეისწავლა დასაქმების სააგენტოს მიერ პროგრამის ფარგლებში გატარებული შემდეგი ღონისძიებები:

- აუდიტის ჯგუფი გაეცნო წარმოდგენილ DLR 3.1.1-ის შესრულების ანგარიშს, შესაბამის მარეგულირებელ ნორმებსა და დოკუმენტაციას, კერძოდ: სააგენტოს დირექტორის ბრძანებებს „ინფრასტრუქტურისა და აღჭურვილობის სტანდარტის დამტკიცების შესახებ“² (შემდგომ - ინფრასტრუქტურისა და აღჭურვილობის სტანდარტები), ასევე მთავრობის დადგენილებას „ტექნიკური რეგლამენტი - ლაქ-საღებავებში ტყვიის შემცველობის რეგლამენტირების წესის დამტკიცების შესახებ“³ და რეგიონული სერვის ცენტრების შენობის შიდა ფართის შესაღებად გამოყენებულ ლაქ-საღებავების შესყიდვისას მიმწოდებლის მიერ წარმოდგენილ სერტიფიკატებს;⁴
- პროგრამით გათვალისწინებული ოფისების დაკომპლექტებისთვის განსაზღვრულ თანამშრომელთა რაოდენობის დადასტურების მიზნით, აუდიტის ჯგუფმა შეისწავლა

² დასაქმების სააგენტოს დირექტორის 2024 წლის 28 მაისის ბრძანება N SESA 3 24 00000078 რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო სვანეთის რეგიონალური სერვის ცენტრის, 2024 წლის 28 მაისის ბრძანება N SESA 2 24 00000077 სამცხე-ჯავახეთის რეგიონალური სერვის ცენტრისა და 2024 წლის 28 მარტის ბრძანება N SESA 9 24 00000047 შიდა ქართლის რეგიონული სერვის ცენტრის „ინფრასტრუქტურისა და აღჭურვილობის სტანდარტის დამტკიცების შესახებ“.

³ საქართველოს მთავრობის 2021 წლის 2 აპრილის N148 დადგენილებას - „ტექნიკური რეგლამენტი - ლაქ-საღებავებში ტყვიის შემცველობის რეგლამენტირების წესის დამტკიცების თაობაზე“.

⁴ თურქეთის სტანდარტების ინსტიტუტის სერტიფიკატი N: KY-7138/15-R15; შ.პ.ს „კაპაროლ ჯორჯია“-ს სერტიფიკატი.

დასაქმების სააგენტოს დირექტორის ბრძანებები და სააგენტოს რეგიონულ სერვის ცენტრებში 2024 წელს დასაქმებული პირების შრომითი ხელშეკრულებები;

- აუდიტის ჯგუფმა რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო სვანეთის, სამცხე-ჯავახეთისა და ქვემო ქართლის რეგიონების ოფისებში განახორციელა ფიზიკური ინსპექტირება, ჩაატარა ინვენტარიზაცია მხოლოდ DLR 3.1.1-ის ფარგლებში არსებული ინფრასტრუქტურისა და აღჭურვილობისთვის. შესაბამისად, შედგა ინვენტარიზაციის აქტები და არსებული მდგომარეობა შედარდა დასაქმების სააგენტოს დირექტორის ბრძანებებით დამტკიცებულ ინფრასტრუქტურისა და აღჭურვილობის სტანდარტს;
- 2024 წელს მუნიციპალიტეტისა და პროგრამების მიხედვით სამუშაოს მაძიებელთა რაოდენობის შესახებ სისრულის რწმუნების მისაღებად განხორციელდა Worknet-დან ინფორმაციის გენერირება აუდიტორის თანდასწრებით. ჩატარდა დასაქმების სააგენტოს მომსახურებაში ჩართული სამუშაოს მაძიებელთა სატელეფონო გამოკითხვა, რისთვისაც შემთხვევითი შერჩევის პრინციპით, თბილისისა და საქართველოს 10 რეგიონისათვის შეირჩა 393 ბენეფიციარი, რომლებმაც 2024 წელს ისარგებლეს შრომის ბაზრის პროგრამის სერვისებით.
- განახორციელა ინტერვიუები პასუხისმგებელ პირებთან.

არსებული მდგომარეობა

ოფისების თანამშრომლებით დაკომპლექტება

სააგენტოს მიერ წარმოდგენილი ანგარიშის მიხედვით:⁵

- რაჭა-ლეჩხუმი ქვემო სვანეთში დასაქმებულია 12 თანამშრომელი, მათ შორის ერთი ხელმძღვანელი, 8 კონსულტანტი, 3 მონიტორი;
- სამცხე-ჯავახეთის სერვის-ცენტრში დასაქმებულია 12 თანამშრომელი, მათ შორის ერთი ხელმძღვანელი, 8 კონსულტანტი, 3 მონიტორი;
- ქვემო ქართლის სერვის-ცენტრში დასაქმებულია 16 თანამშრომელი მათ შორის ერთი ხელმძღვანელი, 12 კონსულტანტი, 3 მონიტორი.

DLR-ის მოთხოვნით, სპეციალისტად ითვლებიან სამუშაოს მაძიებელთა მომსახურებაზე პასუხისმგებელი, ანუ მომსახურების წინა ხაზზე მომუშავე თანამშრომლები (front office). სააგენტოს რეგიონულ სერვის-ცენტრებში თანამშრომლები დასაქმებული იყვნენ შესაბამისი შრომითი ხელშეკრულებებით 3 განსხვავებულ პოზიციაზე, კერძოდ, სპეციალისტი, მონიტორი და წარმომადგენელი. დასაქმებულ პირთა შრომითი ხელშეკრულებების მიხედვით, კონსულტანტები და მონიტორები უშუალოდ ახორციელებენ ბენეფიციართა მომსახურებას და პირდაპირი შეხება აქვთ მათთან, ხოლო წარმომადგენელი ზედამხედველობს და ხელს უწყობს სპეციალისტებისა და მონიტორების მუშაობის ორგანიზებას. შესაბამისად, სამივე პოზიციის წარმომადგენლები შეიძლება ჩაითვალოს სამუშაოს მაძიებელთა უშუალო მომსახურებაზე პასუხისმგებელ პირებად.⁶

ამავდროულად, აღნიშნული სპეციალისტები უნდა იყვნენ დასაქმებული სრული განაკვეთით, რაც გულისხმობს იმას, რომ დასაქმების სააგენტოსთან გაფორმებული აქვთ არანაკლებ ერთი წლის ვადით (ან უვადოდ) შრომითი ხელშეკრულება. სააგენტოს ზემოაღნიშნული სამივე რეგიონის სერვის-ცენტრის ყველა თანამშრომელი დასაქმებულია სრული განაკვეთით.

აღნიშნულის გათვალისწინებით სრულდება DLR-ით გათვალისწინებული ერთ-ერთი პირობა, რომლის თანახმადაც დასაქმების სააგენტოს რეგიონული ოფისი ითვლება „გახსნილად“, თუ ცენტრში დასაქმებულია სრულ განაკვეთზე მომუშავე არანაკლებ ხუთი სპეციალისტი და სერვისის მოქალაქეებისთვის ხელმისაწვდომია შეუფერხებლად, არანაკლებ სამი თვის განმავლობაში.

⁵ DLR 3.1.1-ის შესრულების ანგარიში, გვ. 6-7.

⁶ მომსახურების წინა ხაზზე მომუშავე თანამშრომლები (front office).

მეორე მხრივ, DLR-ის მოთხოვნების მიხედვით, რეგიონული ოფისი ითვლება „სათანადოდ დაკომპლექტებულად“, თუ საშუალო ზომის რეგიონებში მინიმუმ 16 სპეციალისტი, ხოლო პატარა ზომის რეგიონებში მინიმუმ 12 სპეციალისტი, არანაკლებ 12 თვის განმავლობაში არის დასაქმებული. სააგენტოს სერვის-ცენტრებში დასაქმებული პირების შრომითი ხელშეკრულებების შესწავლით დადგინდა, რომ 2025 წლის 31 მარტის მდგომარეობით სამივე სერვის ცენტრში დასაქმებულია დადგენილი რაოდენობის თანამშრომლები და ყველა მათგანს გაფორმებული აქვს 12 თვიანი შრომითი ხელშეკრულება, რომელიც ასევე ითვალისწინებს ვადის გაგრძელებას (იხ. ცხრილი N1).

ცხრილი N1: 2025 წლის 31 მარტის მდგომარეობით სრული განაკვეთით დასაქმებული თანამშრომლები

რეგიონი	რეგიონის კატეგორია	DLR-ის მოთხოვნა	ფაქტობრივი მდგომარეობა 31.03.2025
რაჭა-ლეჩხუმი ქვემო სვანეთი	პატარა სიდიდის	12 თანამშრომელი	12 თანამშრომელი
სამცხე-ჯავახეთი	პატარა სიდიდის	12 თანამშრომელი	12 თანამშრომელი
ქვემო ქართლი	საშუალო სიდიდის	16 თანამშრომელი	16 თანამშრომელი

ოფისების ინფრასტრუქტურულ და აღჭურვის სტანდარტთან შესაბამისობა

DLR 3.1.1-ის ვერიფიკაციის პროტოკოლის თანახმად სააგენტოს რეგიონული ოფისები „სათანადოდ აღჭურვილად“ ითვლება თუ ის თანხვედრაშია სამინისტროს მიერ შეფასებულ, დასაქმების ხელშეწყობის სერვისების ხელმისაწვდომობის გასაზრდელად, საჭირო აღჭურვილობასთან.

სააგენტოს მიერ წარმოდგენილი ინფორმაციით,⁷ ამ მიზნით Expertise France-ის დახმარებით დაქირავებულია ექსპერტი, რომელიც მუშაობს სააგენტოს რეგიონული ოფისების ინფრასტრუქტურული და პროფესიული სტანდარტის შემუშავებაზე. გამომდინარე იქიდან, რომ ექსპერტს არ აქვს დასრულებული დოკუმენტზე მუშაობა, ამ ეტაპისთვის სააგენტომ მსოფლიო ბანკთან შეთანხმებით, იმ ოფისების ვერიფიკაციის პროცედურებისთვის, რომლებმაც დამაკმაყოფილებლად გაიარეს სოციალური და გარემოსდაცვითი სკრინინგი, შეიმუშავა და სააგენტოს დირექტორის ბრძანებით⁸ დაამტკიცა ინფრასტრუქტურული სტანდარტის საორიენტაციო დოკუმენტი ქვემო ქართლის, რაჭა ლეჩხუმის, და სამცხე-ჯავახეთის რეგიონული ოფისებისთვის.

DLR 3.1.1-ის შესრულების ანგარიშის მიხედვით 2024 წელს 3 რეგიონში: სამცხე-ჯავახეთი, რაჭა-ლეჩხუმი ქვემო სვანეთი და ქვემო-ქართლი, მომიტებულ იქნა ახალი საოფისე ფართები, გარემოსდაცვითი და სოციალური აუდიტის მოთხოვნების შესაბამისად. მიმდინარეობდა ოფისების სრულად აღჭურვა ინფრასტრუქტურული სტანდარტის შესაბამისად და ადამიანური რესურსით დაკომპლექტება, რათა დაკმაყოფილებულიყო საჭირო სპეციალისტების რაოდენობის მინიმალური სტანდარტი. თითოეულ რეგიონს საკუთრებაში ჰყავს ერთი მანქანა.

შესწავლით გამოვლინდა, რომ ექსპერტების მიერ სოციალური და გარემოსდაცვითი სკრინინგი ჩატარდა, ქვემო ქართლის, სამცხე-ჯავახეთისა და რაჭა-ლეჩხუმის და ქვემო სვანეთის სერვის ცენტრებში⁹. განხორციელებული სკრინინგის შედეგების მიხედვით, გარემოსდაცვითი და

⁷ DLR 3.1.1-ის შესრულების ანგარიში, გვ. 7.
⁸ დასაქმების სააგენტოს დირექტორის 2024 წლის 28 მაისის ბრძანება N SESA 3 24 00000078 რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო სვანეთის რეგიონალური სერვის ცენტრის, 2024 წლის 28 მაისის ბრძანება N SESA 2 24 00000077 სამცხე-ჯავახეთის რეგიონალური სერვის ცენტრისა და 2024 წლის 28 მარტის ბრძანება N SESA 9 24 00000047 შიდა ქართლის რეგიონული სერვის ცენტრის „ინფრასტრუქტურისა და აღჭურვილობის სტანდარტის დამტკიცების შესახებ“.
⁹ 2024 წლის მსოფლიო ბანკის მიერ დაფინანსებული ადამიანური კაპიტალის პროგრამის ფარგლებში საიჯარო შენობის გარემოსდაცვითი და სოციალური რისკების სკრინინგის ანგარიშები.

სოციალური მოთხოვნები¹⁰ დაკმაყოფილებულია და დადებითად შეფასდა სამივე სერვის ცენტრის ოფისების შენობები. ასევე აუდიტის ჯგუფისთვის წარმოდგენილ იქნა 2024 წელს რეგიონული სერვის-ცენტრების ოფისების შესაღებად გამოყენებული ლაქ-საღებავების შესყიდვისას, მომწოდებელთა მიერ წარმოდგენილი სერტიფიკატები, რომელთა საფუძველზე განისაზღვრა ტყვიის შემცველობის ნორმა აღნიშნულ საღებავებში.

როგორც ვერიფიკაციის პროცედურით იყო გათვალისწინებული, აუდიტის ჯგუფის მიერ განხორციელდა რაჭა-ლეჩხუმის და ქვემო სვანეთის, სამცხე-ჯავახეთისა და ქვემო ქართლის რეგიონების სერვის ცენტრებში ფიზიკური ინსპექტირება და მხოლოდ DLR-ის მიზნებისათვის განკუთვნილი ინფრასტრუქტურის ინვენტარიზაცია, ინფრასტრუქტურისა და აღჭურვილობის სტანდარტებით გათვალისწინებული მოთხოვნებთან შესაბამისობის დადგენის მიზნით. ინსპექტირებების შედეგად მნიშვნელოვანი შეუსაბამობები არ დაფიქსირებულა.

დასკვნა

პროგრამით გათვალისწინებული ვერიფიკაციის პროტოკოლისა და ჩატარებული აუდიტორული პროცედურების საფუძველზე, 2025 წლის 31 მარტის მდგომარეობით DLR 3.1.1-ის ფარგლებში დასტურდება 3 რეგიონული ოფისის გახსნა, ასევე მათი აღჭურვა და დაკომპლექტება დადგენილი წესის მიხედვით.

DLR 3.1.2

აღწერა

DLR 3.1.2-ის მიზნები მიღწეულად ჩაითვლება, როდესაც დასაქმების სააგენტო უზრუნველყოფს სოფლად მცხოვრები, ყოველწლიურად მზარდი რაოდენობის, სამუშაოს მაძიებელთათვის დასაქმების მხარდაჭერის სერვისების¹¹ მიწოდებას როგორც რეგიონული ოფისების თანამშრომელთა მეშვეობით, ასევე მობილური ჯგუფების მიერ, დასაქმების სააგენტოს ოფისებში. „სოფლად მცხოვრებელი სამუშაოს მაძიებლები“ არიან ის რეგისტრირებული სამუშაოს მაძიებლები, რომლებიც არ ცხოვრობენ იმ მუნიციპალიტეტებში, სადაც მდებარეობს დასაქმების სააგენტოს რეგიონული ოფისები. მოსალოდნელია, რომ იმ სოფლად მცხოვრებელი სამუშაოს მაძიებელთა რაოდენობა, რომლებსაც მოემსახურებიან დასაქმების სააგენტოს თანამშრომლები, დროთა განმავლობაში გაიზრდება რადგან დასაქმების სააგენტოს რეგიონული ოფისები გააუმჯობესებენ თავიანთ შესაძლებლობებს. ბენეფიციართა მოსალოდნელი მზარდი რაოდენობა წლების მიხედვით შემდეგია: 1,000 ბენეფიციარამდე 2023 წელს, 2,000 ბენეფიციარამდე 2024 წელს, 6,000-მდე – 2025 წელს, 12,000-მდე – 2026 წელს, 16,000-მდე – 2027 წელს და 20,000 ბენეფიციარამდე 2028 წელს.

ვერიფიკაციის პროცედურა

სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის მიერ გადამოწმებულ იქნეს Worknet-ის ჩანაწერები და დასაქმების სააგენტოს წლიური და კვარტალური ანგარიშები, მათ შორის სოფლად მცხოვრები ადამიანების რაოდენობა, რომლებიც რეგისტრირებულია Worknet პორტალზე, ინფორმირებული და ჩარიცხულია დასაქმების სააგენტოს სერვისებში.

¹⁰ საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის 2023 წლის 5 სექტემბრის N MOH 2 23 00000296 ბრძანება „გარემოსდაცვითი და სოციალური სკრინინგის შეფასების პროცედურების დამტკიცების შესახებ“.

¹¹ დასაქმების მხარდაჭერის სერვისები მოიცავს პირად ინტერვიუს დასაქმების სააგენტოს კონსულტანტთან, პროფილირებას, რეგისტრაციას Worknet-ში და მიმართვას ALMP-ში.

ჩატარებული ვერიფიკაციის პროცედურები

აუდიტის ჯგუფმა შეისწავლა დასაქმების სააგენტოს მიერ პროგრამის ფარგლებში გატარებული შემდეგი ღონისძიებები:

- აუდიტის ჯგუფი გაეცნო DLR 3.1.2-ის შესრულების ანგარიშს და გააანალიზა შესაბამისი მარეგულირებელი ნორმები. კერძოდ, საქართველოს კანონი „დასაქმების ხელშეწყობის შესახებ“, საქართველოს მთავრობის დადგენილება „დასაქმების ხელშეწყობის 2024 წლის სახელმწიფო პროგრამის დამტკიცების შესახებ“¹² და სააგენტოს დირექტორის ბრძანება „სსიპ დასაქმების ხელშეწყობის სახელმწიფო სააგენტოს მობილური ჯგუფის შემადგენლობისა და ჯგუფის საქმიანობის წესის დამტკიცების შესახებ“¹³
- სოფლად მცხოვრები სამუშაოს მაძიებელთა ALMP-ში ჩართულობის, Worknet პორტალზე რეგისტრაციის, მიღებული მომსახურებისა და ფაქტობრივი საცხოვრებელი მონაცემების დადასტურების მიზნით აუდიტის ჯგუფმა ჩატარა პროგრამის მოსარგებლე ბენეფიციარების შემთხვევითი შერჩევით სატელეფონო გამოკითხვა. გამოკითხვის შედეგები შეჯამებულია სტატისტიკის სახით და მათი ექსტრაპოლაცია (გავრცელება) გენერალურ ერთობლიობაზე არ მომხდარა;
- სოფლად მცხოვრები სამუშაოს მაძიებლებისათვის გაწეული დასაქმების მხარდაჭერის სერვისების დოკუმენტური დადასტურების მიზნით აუდიტის ჯგუფმა დასაქმების სააგენტოსგან გამოითხოვა შემთხვევითი შერჩევის პრინციპით შერჩეული დოკუმენტაცია და შეამოწმა შესაბამისი სერვისის მიღების დამადასტურებელი დოკუმენტაცია;
- მობილური ჯგუფების მიერ ჩატარებული შეხვედრების დადასტურების მიზნით აუდიტის ჯგუფი გაეცნო სააგენტოს მიერ წარმოდგენილ შემდეგ დოკუმენტაციას: მობილური ჯგუფების მიერ ჩატარებული ჯგუფური შეხვედრების ფოტო მასალას, მობილური ჯგუფის წევრების მოხსენებითი ბარათებს რეგიონებში ჩატარებული შეხვედრების შესახებ და ამ შეხვედრებზე დამსწრე პირების (სამუშაოს მაძიებელთა) რეესტრებს, მობილური ჯგუფის შეხვედრებში მონაწილე პირთა აღრიცხვის ფორმებს;
- მოწოდებულ სამუშაოს მაძიებელთა რეესტრებში ასახული ინფორმაციის სისრულის რწმუნების მოსაპოვებლად, განხორციელდა მონაცემთა ბაზიდან (Worknet) ინფორმაციის გენერირება აუდიტის ჯგუფის თანდასწრებით;
- განახორციელა ინტერვიუები პასუხისმგებელ პირებთან.

არსებული მდგომარეობა

სამიზნე მუნიციპალიტეტებსა და სოფლებში მცხოვრებ მოსახლეობასთან პროაქტიული მუშაობისა და მათთვის დასაქმების ხელშეწყობის სათანადო სერვისების მიწოდების მიზნით, სააგენტოს დირექტორის შესაბამისი ბრძანებით¹⁴ შეიქმნა მობილური ჯგუფები განსაზღვრული შემადგენლობით შემდეგ რეგიონებში: გურიის, იმერეთის, კახეთის, სამცხე-ჯავახეთის, ქვემო ქართლის, შიდა ქართლის, აჭარის, სამეგრელო-ზემო სვანეთისა და რაჭა-ლეჩხუმი ქვემო სვანეთის რეგიონებში, ასევე დამტკიცდა მობილური ჯგუფის საქმიანობის წესი. ბრძანების შესაბამისად, ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში გათვალისწინებული პირებისგან განისაზღვრებოდა მობილური ჯგუფის შემადგენლობა, რომელიც არ უნდა აღემატებოდეს 3 წევრს.

¹² საქართველოს მთავრობის 2024 წლის 27 თებერვლის დადგენილება N46 „დასაქმების ხელშეწყობის 2024 წლის სახელმწიფო პროგრამის დამტკიცების შესახებ“.

¹³ დასაქმების სააგენტოს დირექტორის 2024 წლის 14 მარტის ბრძანება N SESA 8 24 00000037 „სსიპ დასაქმების ხელშეწყობის სახელმწიფო სააგენტოს მობილური ჯგუფის შემადგენლობისა და ჯგუფის საქმიანობის წესის დამტკიცების შესახებ“.

¹⁴ დასაქმების სააგენტოს დირექტორის 2024 წლის 14 მარტის ბრძანება N SESA 8 24 00000037 „სსიპ დასაქმების ხელშეწყობის სახელმწიფო სააგენტოს მობილური ჯგუფის შემადგენლობისა და ჯგუფის საქმიანობის წესის დამტკიცების შესახებ“.

საქართველოს 9 რეგიონში შექმნილმა მობილურმა ჯგუფებმა, მუშაობა დაიწყეს 2024 წლის მარტიდან, ხოლო 2024 წლის 22 ივლისიდან¹⁵ მობილური ჯგუფი ასევე შეიქმნა მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში. 2024 წელს რეგიონულ სერვის-ცენტრებში შექმნილი მობილური ჯგუფები შეხვედრებს მართავდნენ მუნიციპალიტეტებში/სოფლებში მცხოვრებ მოსახლეობასთან, აცნობდნენ მათ სააგენტოს სერვისებს და სთავაზობდნენ დასაქმების ხელშეწყობის პროგრამებში ჩართვას, დაინტერესებულ პირებს კი ადგილზე აწვდიდნენ ინდივიდუალური კონსულტირების მომსახურებას და არეგისტრირებდნენ Worknet პორტალზე. თუმცა აღსანიშნავია, რომ სამეგრელო - ზემო სვანეთის რეგიონში მობილურ ჯგუფს 2024 წელს არ განუხორციელებია გასვლითი შეხვედრები და შესაბამისად, ამ რეგიონის სოფლად მცხოვრები სამუშაოს მაძიებლები მობილური ჯგუფების მიერ არ არიან რეგისტრირებულნი ბაზაში.

დასაქმების სააგენტოს მიერ წარმოდგენილი ანგარიშის¹⁶ მიხედვით, 2024 წელს, მობილურმა ჯგუფებმა ჩაატარეს ჯამში 183 საინფორმაციო შეხვედრა. შეხვედრებს ჯამში დაესწრო 2,899 პირი, იდენტიფიცირებული პირებიდან შრომის ბაზრის მართვის საინფორმაციო სისტემაში სამუშაოს მაძიებლად დარეგისტრირებულია - 1,930 პირი. 2024 წელს დასაქმების ხელშეწყობი მომსახურება მიიღო 1,489 სოფლად მცხოვრებმა. მათ შორის, მობილური ჯგუფების მიერ სოფლებში გასვლითი შეხვედრებიდან რეგისტრირებულია 974 სოფლად მცხოვრები, ხოლო მუნიციპალიტეტებში დასაქმებული კონსულტანტების მიერ სოციალური მომსახურების სააგენტოს ოფისებიდან რეგისტრირებულია 515 სოფლად მცხოვრები.

DLR 3.1.2-ის მიზნებისათვის „სოფლად მცხოვრები სამუშაოს მაძიებლებად“ განისაზღვრებიან ის რეგისტრირებული სამუშაოს მაძიებლები, რომლებიც არ ცხოვრობენ იმ მუნიციპალიტეტებში, სადაც მდებარეობს დასაქმების სააგენტოს რეგიონული ოფისები. შესაბამისად, სამუშაოს მაძიებელ ბენეფიციართათვის სოფლად მცხოვრების სტატუსის დადგენის მიზნით აუდიტის ჯგუფმა შეისწავლა სამუშაოს მაძიებელთა Worknet პორტალზე რეგისტრირებული მონაცემები, კერძოდ, ბენეფიციართა ფაქტობრივი მისამართები, რის შედეგადაც გამოვლინდა შემდეგი სახის შეუსაბამობები:

- 292 ბენეფიციარის შემთხვევაში მონაცემთა ბაზაში არ ფიქსირდება მათი ფაქტობრივი საცხოვრებელი მისამართები;
- 85 ბენეფიციარის შემთხვევაში ფაქტობრივი საცხოვრებელი მისამართები არასრულია, კერძოდ ვერ იდენტიფიცირდება ადმინისტრაციული ერთეულის (მუნიციპალიტეტი, ქალაქი, დაბა, სოფელი) დასახელება.

შესაბამისად, აუდიტის ჯგუფმა ვერ მიიღო რწმუნება 377 ბენეფიციარის „სოფლად მცხოვრების“ სტატუსის შესახებ.

გარდა აღნიშნულისა, 34 ბენეფიციარის ფაქტობრივი საცხოვრებელი მისამართები ეკუთვნის იმ მუნიციპალიტეტებს, სადაც გახსნილია და ფუნქციონირებს სააგენტოს სერვის-ცენტრები, შესაბამისად აღნიშნული ბენეფიციარები ვერ აკმაყოფილებენ „სოფლად მცხოვრების“ სტატუსის კრიტერიუმს.

ასევე აღსანიშნავია, რომ მოქმედი კანონმდებლობით,¹⁷ პირი სამუშაოს მაძიებლად ვერ დარეგისტრირდება, თუ მან მიაღწია საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილ საპენსიო ასაკს.

¹⁵ დასაქმების სააგენტოს დირექტორის 2024 წლის 22 ივლისის ბრძანება N SESA 1 24 00000102 „სსიპ დასაქმების ხელშეწყობის სახელმწიფო სააგენტოს მობილური ჯგუფის შემადგენლობისა და ჯგუფის საქმიანობის წესის დამტკიცების შესახებ“ სსიპ დასაქმების ხელშეწყობის სახელმწიფო სააგენტოს დირექტორის 2024 წლის 14 მარტის SESA 8 24 00000037 ბრძანებაში ცვლილების შეტანის შესახებ.

¹⁶ DLR 3.1.2-ის შესრულების ანგარიში გვ. 7.

¹⁷ საქართველოს კანონი „დასაქმების ხელშეწყობის შესახებ“ მუხლი 19, პუნქტი 3, ქვეპუნქტი „ბ“.

მიუხედავად აღნიშნული შეზღუდვისა, Worknet პორტალზე სამუშაოს მაძიებელ სოფლად მცხოვრებთა ბაზაში მოქმედი კანონმდებლობის მოთხოვნების შეუსაბამოდ იყო რეგისტრირებული 29 საპენსიო ასაკს მიღწეული პირი.

ყოველივე ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, წარმოდგენილი 1,489 რეგისტრირებული სამუშაოს მაძიებლიდან, 63 ბენეფიციარი არ აკმაყოფილებს სოფლად მცხოვრები სამუშაოს მაძიებლის კრიტერიუმს, ხოლო 377 შემთხვევაში ვერ დასტურდება სოფლად მცხოვრების სტატუსი. შედეგად, მხოლოდ 1,049 სოფლად მცხოვრები სამუშაოს მაძიებელი შეიძლება ჩაითვალოს DLR-ის მიზნების შესაბამისად რეგისტრირებულად.

ბენეფიციარებისათვის დასაქმების მხარდაჭერის სერვისების გაწევის დოკუმენტური დადასტურების მიზნით, აუდიტის ჯგუფმა შეამოწმა დასაქმების სააგენტოსგან შემთხვევითი შერჩევის პრინციპით, ქვეყნის მასშტაბით ყველა რეგიონში, სოფლად მცხოვრები სამუშაო მაძიებლის რაოდენობის პროპორციულად, ჯამში 300 ბენეფიციარისთვის გამოთხოვილი 2024 წელს მიღებული სერვისების (ინდივიდუალური კონსულტირება/პროფილირება, Worknet-ზე რეგისტრაცია და ALMP-ის პროგრამები, კერძოდ: სტაჟირება, ხელფასის სუბსიდირება, შუამავლობა, რეფერირება ვაკანტურ პოზიციებზე, მოკლევადიანი მომზადება-გადამზადების პროფესიული კურსები, საკვანძო კომპეტენციების განვითარება) დამადასტურებელი დოკუმენტაცია.

აუდიტის ჯგუფის მიერ განხორციელდა შემთხვევითი შერჩევით 300 ბენეფიციარის სხვადასხვა სერვისის მიღების დამადასტურებელი დოკუმენტაციის შემოწმება, რის შედეგადაც გამოვლინდა სისტემური ხარვეზები, კერძოდ:

- სააგენტოს მიერ მოწოდებული სამუშაოს მაძიებელთა მონაცემთა ბაზები შევსებულია მანუალურად და ხშირ შემთხვევაში არ შეიცავდა ბენეფიციარების სრულ სახელს, ან იდენტიფიცირდებოდა შეცდომებით;
- კარიერის დაგეგმვის სპეციალისტებისთვის პრაქტიკული სახელმძღვანელოს მიხედვით,¹⁸ კარიერის დაგეგმვის ფურცლებსა და პირველადი შეხვედრის დოკუმენტებზე ბენეფიციართა მხრიდან ხელმოწერით დადასტურება არ არის გათვალისწინებული, შესაბამისად ამ დოკუმენტებზე სამუშაოს მაძიებელთა მხრიდან თანხმობის დადასტურება ვერ ხერხდება;
- დასაქმების კონსულტირების სახელმძღვანელოს მიხედვით,¹⁹ კონსულტანტს ევალება სამუშაოს მაძიებელს შეუთანხმდეს შემდეგი კონსულტირების შეხვედრის თარიღზე, თუმცა დოკუმენტებში არ ფიქსირდებოდა განმეორებითი შეხვედრების დაგეგმვის შესახებ ინფორმაცია და ასევე არ იყო განსაზღვრული მომდევნო შეხვედრის ვადები;
- დოკუმენტების ნაწილს (უმეტესად კარიერის დაგეგმვის ნაწილს) არ ჰქონდა მითითებული თარიღი, შესაბამისად ვერ ხერხდება სერვისის გაწევის თარიღის იდენტიფიცირება;
- 10 შემთხვევაში დოკუმენტებზე წარმოდგენილი იყო მხოლოდ კონსულტანტის ხელმოწერა, ხოლო ბენეფიციარის ხელმოწერა არ ფიქსირდებოდა.

სოფლად მცხოვრები სამუშაოს მაძიებელთა ALMP-ში ჩართულობის, Worknet პორტალზე რეგისტრაციის, მიღებული მომსახურებისა და ფაქტობრივი საცხოვრებელი მონაცემების დადასტურების მიზნით აუდიტის ჯგუფმა განხორციელა შემთხვევით შერჩეული 300 ბენეფიციარის სატელეფონო გამოკითხვა. კომუნიკაცია ვერ განხორციელდა ან სხვა მიზეზით ვერ მივიღეთ ინფორმაცია 133 შემთხვევაში, ხოლო 167 გამოკითხული ბენეფიციარიდან 134 (80%) ბენეფიციარმა დაადასტურა რომ ფლობდა ინფორმაციას Worknet პორტალზე რეგისტრაციის

¹⁸ კარიერის დაგეგმვის სპეციალისტებისთვის პრაქტიკული სახელმძღვანელო, ეტაპი 6: გეგმის შემუშავება, კარიერული განვითარების სამოქმედო გეგმის ფორმა, გვ. 18.

¹⁹ დასაქმების კონსულტირების სახელმძღვანელო, დანართი 4.1 ინდივიდუალური სამოქმედო გეგმის მოხმარების ინსტრუქცია, III დასაქმების ხელშეწყობის სხვა სერვისები, მოხმარებლის მიერ შესრულებული სხვა აქტოვებები, გვ. 47

შესახებ ან/და მიიღო დასაქმების მხარდაჭერის რომელიმე სახის მომსახურება, ხოლო 33 (20%) ბენეფიციარი არ ფლობდა ინფორმაციას Worknet პორტალზე რეგისტრაციის შესახებ ან/და არ ადასტურებდა დასაქმების მხარდაჭერის რომელიმე სახის მომსახურების მიღებას.

განხორციელებული პროცედურების შედეგები მიუთითებს, რომ კონტროლის გარემო და მონაცემთა ბაზის წარმოების მექანიზმები შეიცავს ნაკლოვანებებს, შესაბამისად იზრდება შეცდომების/უზუსტობების რისკი. ამასთანავე, ბენეფიციართათვის ინფორმაციის მიწოდება ძირითადად ხდებოდა ჯგუფური გასაუბრების შედეგად და ნაკლებად იყო გამოყენებული ინდივიდუალური კონსულტაციის შესაძლებლობა, შედეგად დაბალია ინფორმირებულობის მაჩვენებელი.

დასკვნა

პროგრამით გათვალისწინებული ვერიფიკაციის პროტოკოლისა და ჩატარებული აუდიტორული პროცედურების საფუძველზე, DLR 3.1.2-ის ფარგლებში 2024 წელს 1,049 ბენეფიციარია რეგისტრირებული სოფლად მცხოვრებ სამუშაოს მაძიებლად, რაც 2024 წლისთვის განსაზღვრულ სამიზნე მაჩვენებელზე - 2,000 ბენეფიციარზე ნაკლებია.

DLR 3.2

აღწერა

ALMP-ის ღონისძიებებში ჩართულ მოწყვლად ბენეფიციარებად განისაზღვრებიან ახალგაზრდები, დევნილი, მიზნობრივი სოციალური დახმარების ბენეფიციარები, შშმ პირები და ქალები. დაგეგმილია, რომ ALMP-ების მოწყვლადი ბენეფიციარების რიცხვი, დროთა განმავლობაში გაიზრდება 5,000 ბენეფიციარამდე 2023 წელს, 12,000-მდე - 2024 წელს, 18,000-მდე - 2025 წელს, 24,000-მდე - 2026 წელს, 27,000-მდე - 2027 წელს და 30,000-მდე - 2028 წელს. სამინისტროს საბოლოო მიზანია 2028 წელს ALMP-ში ჩართული 50,000 ბენეფიციარი, რომელთაგან 60%, ანუ 30,000 პირი, უნდა აკმაყოფილებდეს მოწყვლადი ბენეფიციარის კრიტერიუმს.

ვერიფიკაციის პროცედურა

ვერიფიკაციის პროცედურა ითვალისწინებს, დასაქმების სააგენტოს ყოველწლიური ანგარიშების მიხედვით, შრომის ბაზრის აქტიური პოლიტიკის (ALMP) თითოეული ღონისძიების მოსარგებლეთა რაოდენობების დადასტურებას შემდეგი მოწყვლადი კატეგორიების მიხედვით: სოციალურად დაუცველობის სტატუსი, სქესი, დევნილი, შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირი. სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის მიერ უნდა განხორციელდეს პოპულაციის 1%-ის შერჩევითი შემოწმება.

ჩატარებული ვერიფიკაციის პროცედურები

აუდიტის ჯგუფმა შეისწავლა დასაქმების სააგენტოს მიერ პროგრამის ფარგლებში გატარებული შემდეგი ღონისძიებები:

- აუდიტის ჯგუფი გაეცნო DLR 3.2-ის შესრულების ანგარიშს და გააანალიზა შესაბამისი მარეგულირებელი ნორმები. კერძოდ, საქართველოს კანონი „დასაქმების ხელშეწყობის

შესახებ“ და საქართველოს მთავრობის დადგენილება „დასაქმების ხელშეწყობის 2024 წლის სახელმწიფო პროგრამის დამტკიცების შესახებ“²⁰;

- მოწყვლადი კატეგორიის სამუშაოს მაძიებელთა ALMP-ში ჩართულობის, Worknet პორტალზე რეგისტრაციისა და სერვის-ცენტრებში მიღებული მომსახურების დადასტურების მიზნით აუდიტის ჯგუფმა ჩაატარა პროგრამის მოსარგებლე ბენეფიციარების შემთხვევითი შერჩევით სატელეფონო გამოკითხვა. გამოკითხვის შედეგები შეჯამებულია სტატისტიკის სახით და მათი ექსტრაპოლაცია (გავრცელება) გენერალურ ერთობლიობაზე არ მომხდარა;
- მოწყვლადი კატეგორიის სამუშაოს მაძიებლებისათვის გაწეული სერვისების დოკუმენტური დადასტურების მიზნით აუდიტის ჯგუფმა დასაქმების სააგენტოსგან გამოითხოვა შემთხვევითი შერჩევის პრინციპით შერჩეული დოკუმენტაცია და შეამოწმა შესაბამისი სერვისის მიღების დამადასტურებელი დოკუმენტაცია;
- მოწოდებულ სამუშაოს მაძიებელთა რეესტრებში ასახული ინფორმაციის სისრულის რწმუნების მოსაპოვებლად, განხორციელდა მონაცემთა ბაზიდან (Worknet) ინფორმაციის გენერირება აუდიტის ჯგუფის თანდასწრებით;
- განახორციელა ინტერვიუები პასუხისმგებელ პირებთან.

გარდა აღნიშნულისა, მოწყვლადი კატეგორიის სრული რეესტრისათვის, თითოეული კრიტერიუმის მიხედვით ბენეფიციართა სტატუსის დადასტურების მიზნით, გარე წყაროდან გამოთხოვილ იქნა შემდეგი ინფორმაცია:

- სქესისა და ასაკის დასადასტურებლად – ინფორმაცია სამუშაოს მაძიებელთა სქესის, სახელისა და გვარის, ასევე დაბადების თარიღის შესახებ სსიპ სახელმწიფო სერვისების განვითარების სააგენტოდან (შემდეგ – სერვისების სააგენტო);
- სოციალურად დაუცველი პირის სტატუსის დასადასტურებლად – ინფორმაცია პირის „სოციალურად დაუცველი ოჯახების მონაცემთა ერთიან ბაზაში“ რეგისტრირების შესახებ სსიპ სოციალური მომსახურების სააგენტოდან (შემდეგ - სოციალური სააგენტო);
- დევნილის სტატუსის დასადასტურებლად – ინფორმაცია პირის დევნილის სტატუსის შესახებ სსიპ დევნილთა, ეკომიგრანტთა და საარსებო წყაროებით უზრუნველყოფის სააგენტოდან (შემდეგ - დევნილთა სააგენტო);
- შშმ პირის სტატუსის დასადასტურებლად - ინფორმაცია შშმ პირის სტატუსის შესახებ სსიპ სოციალური მომსახურების სააგენტოდან;
- სასწავლო დაწესებულებებიდან გამოთხოვილ იქნა ბენეფიციართა სერტიფიკატები.

არსებული მდგომარეობა

დასაქმების სააგენტოს მიერ წარმოდგენილი ანგარიშის²¹ მიხედვით, 2024 წელს სააგენტომ, ქვეყნის მასშტაბით, 11,636 სამუშაოს მაძიებლის ჩართვა შეძლო დასაქმების ხელშეწყობის სახელმწიფო სერვისებში, საიდანაც 10,933 სამუშაოს მაძიებელი აკმაყოფილებს ზემოთ ჩამოთვლილი მოწყვლადობის კრიტერიუმებიდან სულ მცირე ერთ კრიტერიუმს.

DLR 3.2-ის მიზნებისათვის მოწყვლად ბენეფიციარებად განისაზღვრებიან ახალგაზრდები, დევნილი პირები, მიზნობრივი სოციალური დახმარების ბენეფიციარები, შშმ პირები და ქალები. შესაბამისად, სამუშაოს მაძიებელ ბენეფიციართათვის მოწყვლადი კატეგორიის დადგენის მიზნით, აუდიტის ჯგუფმა გამოითხოვა შესაბამისი სტრუქტურებისაგან სქესის, ასაკის, სოციალურად დაუცველი პირის სტატუსის, დევნილის სტატუსისა და შშმ პირის სტატუსის შესახებ ოფიციალური ინფორმაცია. ასევე დასაქმების სააგენტოს Worknet პორტალიდან ამოღებულ იქნა სამუშაოს

²⁰ საქართველოს მთავრობის 2024 წლის 27 თებერვლის დადგენილება N46 „დასაქმების ხელშეწყობის 2024 წლის სახელმწიფო პროგრამის დამტკიცების შესახებ“.

²¹ DLR 3.2-ის შესრულების ანგარიში გვ. 7.

მაძიებელთა რეესტრი, სადაც ფიქსირდება როგორც 2024 წელს, ასევე წინა წლებში რეგისტრირებულ ბენეფიციართა მონაცემები და სააგენტოს მიერ მოწოდებული ინფორმაციით მათ 2024 წელს გაეწიათ მინიმუმ ერთი სერვისი. აღნიშნული მონაცემების შედარების შედეგად გამოვლინდა შემდეგი:

- სერვისების განვითარების სააგენტოს მიერ მოწოდებულ იქნა ბენეფიციართა დაბადების თარიღები და სქესის მონაცემები. აღნიშნული ინფორმაციის, სააგენტოს Worknet-ის ბაზაში რეგისტრირებულ მონაცემებთან შედარებით, რეგისტრირებული სამუშაოს მაძიებელთათვის სქესისა და 29 წლამდე ასაკის ახალგაზრდის კრიტერიუმები დადასტურდა ყველა შემთხვევაში;
- დევნილთა სააგენტოს მიერ მოწოდებულ იქნა დევნილის პირის აქტიური სტატუსი თვეების მიხედვით. აღნიშნული ინფორმაციის, სააგენტოს Worknet-ის ბაზაში რეგისტრირებულ მონაცემებთან შედარებით დასტურდება, რომ ამ სტატუსით რეგისტრირებულ ყველა სამუშაოს მაძიებელს 2024 წლის განმავლობაში მინიმუმ 1 თვე მაინც უფიქსირდებოდა აქტიური დევნილის სტატუსი;
- სოციალური სააგენტოს მიერ მოწოდებულ იქნა სოციალურად დაუცველი პირისა და შშმ პირის აქტიური სტატუსები თვეების მიხედვით. აღნიშნული ინფორმაციის, სააგენტოს Worknet-ის ბაზაში რეგისტრირებულ მონაცემებთან შედარებით დასტურდება, რომ სოციალურად დაუცველი პირის სტატუსით რეგისტრირებულ ყველა სამუშაოს მაძიებელს 2024 წელს მინიმუმ ერთი თვე მაინც უფიქსირდებოდა აქტიური სოციალურად დაუცველი პირის სტატუსი. ხოლო, შშმ პირის სტატუსის შემთხვევაში, 2 შემთხვევის გარდა, ყველა დანარჩენ შემთხვევაში ფიქსირდება 2024 წელს მინიმუმ ერთი თვე მაინც შშმ პირის სტატუსი. თუმცა აღსანიშნავია, რომ ვინაიდან ბაზაში არ ფიქსირდება კონკრეტული სერვისის გაწევის თარიღი, შესაბამისად აუდიტის ჯგუფისათვის შეუძლებელია ბენეფიციარისათვის სერვისის გაწევის მომენტისთვის დადასტურება, რაც წარმოადგენს ერთგვარ შეზღუდვას;
- ვინაიდან ბაზაში არ ფიქსირდება კონკრეტული სერვისის გაწევის თარიღი, ხოლო ამ ბაზაში ფიქსირდება სხვადასხვა წლებში რეგისტრირებული ბენეფიციარები, შესაბამისად აუდიტის ჯგუფისათვის შეუძლებელია 2024 წლის გარდა, სხვა წლებში რეგისტრირებული 688 ბენეფიციარისათვის სერვისის გაწევის მომენტისთვის²² დევნილის, სოციალურად დაუცველი პირისა და შშმ პირის სტატუსების დადასტურება, რაც წარმოადგენს ერთგვარ შეზღუდვას. სერვისის მიღების თარიღისთვის ზემოაღნიშნული კრიტერიუმის დადასტურება შესაძლებელია მხოლოდ იმ პირებზე ვინც 2024 წელს დარეგისტრირდა სამუშაოს მაძიებელთა ბაზაში. სააგენტოს მონაცემებით 2024 წელს სამუშაოს მაძიებლად დარეგისტრირდა 7,185 ბენეფიციარი, ხოლო სერვისის მიიღო 11,636 ბენეფიციარმა.

შედეგად, 2024 წელს რეგისტრირებული სამუშაოს მაძიებელი 11,636 ბენეფიციარიდან ზემოაღნიშნული კრიტერიუმების შესაბამისად 10,933 პირი წარმოადგენს მოწყვლად ბენეფიციარს.

ასევე აღსანიშნავია, რომ მოქმედი კანონმდებლობით,²³ პირი სამუშაოს მაძიებლად ვერ დარეგისტრირდება, თუ მან მიაღწია საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილ საპენსიო ასაკს. ასევე სააგენტო იღებს გადაწყვეტილებას სამუშაოს მაძიებლის რეგისტრაციის შეწყვეტის შესახებ, თუ სამუშაოს მაძიებელი გარდაიცვალა. თუმცა, მიუხედავად აღნიშნული შეზღუდვისა, Worknet პორტალზე სამუშაოს მაძიებელთა ბაზაში რეგისტრირებული იყო საპენსიო ასაკს მიღწეული მოწყვლადი კატეგორიის 390 ქალი და 67 კაცი, რომელთაგან 25 მიეკუთვნებოდა მოწყვლად კატეგორიას. ამასთანავე, სამუშაოს მაძიებელს რეგისტრაცია არ შეწყვეტია და კვლავ სამუშაოს მაძიებელთა ბაზაშია 15 გარდაცვლილი პირი.

²² 2024 წლის განმავლობაში მინიმუმ 1 თვე მაინც უფიქსირდებოდა აქტიური სოციალურად დაუცველი პირის, შშმ და დევნილი პირის სტატუსი.

²³ საქართველოს კანონი „დასაქმების ხელშეწყობის შესახებ“ მუხლი 19, პუნქტი 3, ქვეპუნქტი „ბ“ და მუხლი 20, პუნქტი „ე“.

ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, წარმოდგენილი 10,933 რეგისტრირებული მოწყვლადი კატეგორიის სამუშაოს მაძიებლიდან, მხოლოდ 10,503 მოწყვლადი სამუშაოს მაძიებელი შეიძლება ჩაითვალოს DLR-ის მიზნების შესაბამისად რეგისტრირებულად.

DLR-ის მიზნებისათვის სააგენტო სამუშაოს მაძიებლებს სთავაზობს დასაქმების ხელშეწყობის შემდეგ ღონისძიებებსა და სერვისებს: ინდივიდუალური კონსულტირება პროფესიული ორიენტაციისა და კარიერული განვითარების კუთხით, მოკლევადიანი პროფესიული მომზადებისა და გადამზადების კურსები, საკვანძო კომპეტენციების განმავითარებელი კურსები, სტაჟირება, ხელფასის სუბსიდირება. აღნიშნული სერვისების გაწევის დოკუმენტური დადასტურების მიზნით, აუდიტის ჯგუფმა შეამოწმა დასაქმების სააგენტოსგან შემთხვევითი შერჩევის პრინციპით, ქვეყნის მასშტაბით ყველა რეგიონში სამუშაო მაძიებლის რაოდენობის პროპორციულად, ჯამში 393 ბენეფიციარისთვის გამოთხოვილი 2024 წელს მიღებული სერვისების დამადასტურებელი დოკუმენტაცია.

აუდიტის ჯგუფის მიერ განხორციელდა შემთხვევითი შერჩევით 393 ბენეფიციარის სხვადასხვა სერვისის მიღების დამადასტურებელი დოკუმენტაციის შემოწმება, რის შედეგადაც გამოვლინდა ინფორმაციის დამუშავების სისტემური ხარვეზები, კერძოდ:

- კარიერის დაგეგმვის სპეციალისტებისთვის პრაქტიკული სახელმძღვანელოს მიხედვით,²⁴ კარიერის დაგეგმვის ფურცლებსა და პირველადი შეხვედრის დოკუმენტებზე ბენეფიციართა მხრიდან ხელმოწერით დადასტურება არ არის გათვალისწინებული, შესაბამისად ამ დოკუმენტებზე სამუშაოს მაძიებელთა მხრიდან თანხმობის დადასტურება ვერ ხდება; ვაკანსიის მიზანი ხშირად არ ემთხვეოდა სამუშაოს მაძიებლის მოთხოვნილ პოზიციას;
- დასაქმების კონსულტირების სახელმძღვანელოს მიხედვით,²⁵ კონსულტანტს ევალება სამუშაოს მაძიებელს შეუთანხმდეს შემდეგი კონსულტირების შეხვედრის თარიღზე, თუმცა დოკუმენტებში არ ფიქსირდებოდა განმეორებითი შეხვედრების დაგეგმვის შესახებ ინფორმაცია და ასევე არ იყო განსაზღვრული მომდევნო შეხვედრის ვადები;
- სხვა დოკუმენტების ტიპები მოიცავდა დასაქმების სერვისების მოთხოვნას, შესაძლებლობის შეფასების კითხვარსა და ინდივიდუალურ სამოქმედო გეგმებს, თუმცა ფორმები სტანდარტიზებული არ იყო და მათი შინაარსი განსხვავდებოდა;
- კვალიფიკაციის ამალღების რეგისტრაციისა და მომსახურების ფორმები რიგ შემთხვევაში არასრულად იყო შევსებული;
- პირველადი შეხვედრის ფორმებში ხშირ შემთხვევაში მითითებული იყო, რომ მაძიებელი უკვე დასაქმებულია ან უარი განაცხადა შეთავაზებულ ვაკანსიაზე.

გარდა აღნიშნულისა, საყურადღებოა, რომ მოქმედი კანონმდებლობით, პირი სამუშაოს მაძიებლად ელექტრონულად, შრომის ბაზრის მართვის საინფორმაციო სისტემაში/სააგენტოში არსებულ მონაცემთა ერთიან ბაზაში რეგისტრირდება. ამ მიზნით სააგენტოს მიერ შემქნილია Worknet პორტალი, რომელიც როგორც აუდიტორული პროცედურებით დადგინდა - გაუმართავია, კერძოდ:

- მიუხედავად იმისა, რომ სამუშაოს მაძიებელთა რეგისტრაცია უნდა ხდებოდეს Worknet პორტალზე, არსებული მდგომარეობით პორტალი არ არის სათანადოდ ხელმისაწვდომი - ტექნიკური ხარვეზების გამო ვერიფიკაციის მომენტისთვის შეუძლებელი იყო როგორც სამუშაოს მაძიებლის მიერ დამოუკიდებლად რეგისტრაცია, ისე დამსაქმებლის მიერ ვაკანსიის

²⁴ კარიერის დაგეგმვის სპეციალისტებისთვის პრაქტიკული სახელმძღვანელო, ეტაპი 6: გეგმის შემუშავება, კარიერული განვითარების სამოქმედო გეგმის ფორმა, გვ. 18.

²⁵ დასაქმების კონსულტირების სახელმძღვანელო, დანართი 4.1 ინდივიდუალური სამოქმედო გეგმის მოხმარების ინსტრუქცია, III დასაქმების ხელშეწყობის სხვა სერვისები, მოხმარებლის მიერ შესრულებული სხვა აქტოვებები, გვ. 47

ატვირთვა. ეს შეუსაბამობაშია პორტალის მიზანთან, რომელიც სწორედ ამ ორი ჯგუფის ერთმანეთთან დასაკავშირებლად არის შექმნილი.

- Worknet-ის პორტალზე სამუშაოს მაძიებელთა რეგისტრაცია უმეტესწილად ხორციელდება დასაქმებისა და კარიერის კონსულტანტების მიერ. შესაბამისად, ამ გზით რეგისტრაციის პროცესი ვერ ჩაითვლება სრულად დამაკმაყოფილებლად, რადგან სამუშაოს მაძიებლის უშუალო მონაწილეობით არ ხდება.
- Worknet პორტალიდან რეპორტების მიღება შეზღუდულია. მიუხედავად იმისა, რომ ბექ-პორტალიდან შესაძლებელია ბენეფიციართა შესახებ რეგისტრირებული მონაცემების ამოღება, აღნიშნული რეპორტები არ მოიცავს სერვისის გაწევის ზუსტ თარიღებს, რაც ხელს უშლის კრიტერიუმების დროით ვალიდაციას.
- დასაქმების სააგენტოს მიერ ვერიფიცირების მიზნით წარმოდგენილ სამუშაოს მაძიებელთა რეესტრში ასახული მნიშვნელოვანი ინფორმაცია დამუშავებულია მანუალურად, რაც ზრდის ადამიანური შეცდომის დაშვების ალბათობას.

სამუშაოს მაძიებელთა ALMP-ში ჩართულობისა და მიღებული მომსახურების დადასტურების მიზნით აუდიტის ჯგუფმა ჩაატარა შემთხვევით შერჩეული 393 ბენეფიციარის სატელეფონო გამოკითხვა. კომუნიკაცია ვერ განხორციელდა ან სხვა მიზეზით ვერ მივიღეთ ინფორმაცია 155 შემთხვევაში, ხოლო 238 გამოკითხული ბენეფიციარიდან 148 (62%) ბენეფიციარმა დაადასტურა რომ ფლობდა ინფორმაციას Worknet პორტალზე რეგისტრაციის შესახებ ან/და მიიღო დასაქმების მხარდაჭერის რომელიმე სახის მომსახურება, ხოლო გამოკითხული 90 (38%) ბენეფიციარი არ ფლობს ინფორმაციას Worknet პორტალზე რეგისტრაციის შესახებ ან/და არ ადასტურებს რომ იმყოფებოდა დასაქმების სააგენტოს რომელიმე ოფისში და მიიღო რაიმე სახის მომსახურება.

განხორციელებული პროცედურების შედეგები მიუთითებს, რომ კონტროლის გარემო და მონაცემთა ბაზის წარმოების მექანიზმები შეიცავს ნაკლოვანებებს, შესაბამისად იზრდება შეცდომების/უზუსტობების რისკი. ასევე, ბენეფიციართა მნიშვნელოვანი ნაწილი არ არის სათანადოდ ინფორმირებული დასაქმების პროგრამებისა და მათში მონაწილეობის შესახებ. ამასთანავე, გამოკითხულთა მხოლოდ მცირე ნაწილმა (2%) დაადასტურა სააგენტოს მხარდაჭერით დასაქმება. შესაბამისად, საჭიროა სერვისების მიწოდების პროცესის გაუმჯობესება და ბენეფიციართა ინფორმირების მექანიზმების გაძლიერება.

დასკვნა

პროგრამით გათვალისწინებული ვერიფიკაციის პროტოკოლისა და ჩატარებული აუდიტორული პროცედურების საფუძველზე, DLR 3.2-ის ფარგლებში 2024 წელს 10,503 ბენეფიციარია რეგისტრირებული მოწყვლადი კატეგორიის სამუშაოს მაძიებელად, რაც 2024 წლისთვის განსაზღვრულ სამიზნე მაჩვენებელზე - 12,000 ბენეფიციარზე ნაკლებია.

რეკომენდაციები

რეკომენდაცია N1 - დასაქმების სააგენტოს DLR 3.1.1. DLR 3.1.2 და DLR 3.2-თან მიმართებით

მიზანშეწონილია დასაქმების სააგენტომ უზრუნველყოს:

- ოფისების სათანადო რაოდენობის კადრებით დაკომპლექტების მდგრადობა და დასაქმებულთა რაოდენობის მუდმივი მონიტორინგი;
- Worknet პორტალის სისტემური ხარვეზების აღმოფხვრა და მართვის პროცესის გაუმჯობესება, პორტალზე მონაცემთა ინტეგრაცია და ავტომატიზაცია, რათა ავტომატურად გადამოწმდეს

ბენეფიციართა რეგისტრაციის მომენტში მათი მოწყვლადობის კრიტერიუმის შესაბამისი სტატუსები; განისაზღვროს მკაფიო რეგულაციები და ინსტრუქციები ALMP ღონისძიებებისა და სერვისების ყველა ეტაპის დოკუმენტირებისთვის;

- სამუშაოს მაძიებელთათვის ინფორმაციის მიწოდების მეთოდების გაუმჯობესება, რათა ბენეფიციარებს ჰქონდეთ მკაფიო წარმოდგენა მათი ALMP-ის ღონისძიებებში მონაწილეობისა და მიღებული სერვისების შესახებ;
- დოკუმენტაციის ორგანიზება იმგვარად, რომ ALMP ღონისძიებების შესაბამისი თითოეული სერვისის დოკუმენტზე ფიქსირდებოდეს სამუშაოს მაძიებელთა ხელმოწერით დადასტურება.

რეკომენდაცია N2 - სამინისტროს

მიზანშეწონილია, ექსპერტის მიერ შემუშავებული ინფრასტრუქტურის სტანდარტის დოკუმენტის დადგენილ ვადებში დასრულება და სამინისტროს მიერ შესაბამისი სამართლებრივი ნორმატიული აქტით დამტკიცება.